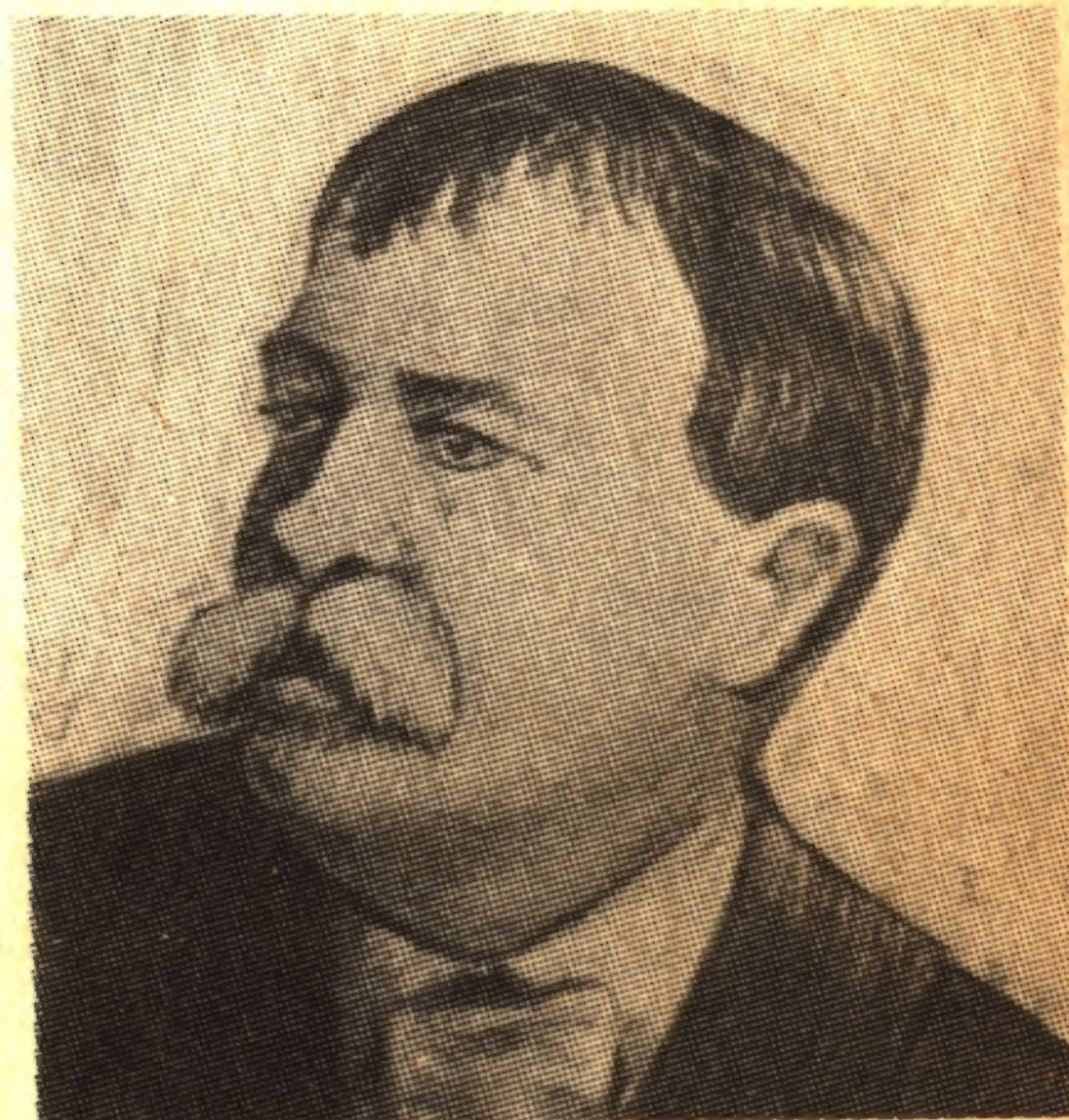
w.d. howells

«Deşi scris în perioada de maturitate, romanul *Vară indiană* este ilustrativ mai curînd pentru prima perioadă de creaţie, sau faza „turghenieveană" a autorului, cu accentul pus pe personaj, cu preponderenţa dialogului în defavoarea intrigii, cu obiectiva, uşor umoristica prezentare a unor experienţe umane simple dar exemplare în etica lor practică. Maturitatea prozatorului este evidentă în perfecţiunea formală, nuanţatul studiu al psihologiei personajelor prinse într-un joc al pasiunilor cu un minim cumul de evenimente. [...]

Howells îl anticipează pe Lawrence Durrell din *Cvartetul Alexandria* „În fiecare dintre noi se amestecă mai multe caractere; noi chiar *sîntem* mai multe caractere la un loc şi uneori preponderent este unul, iar alteori altul." Este şi cazul celor două personaje feminine din *Vară indiană*, doamna Bowen şi Imogene Graham.»

MARIA-ANA TUPAN

ISBN 973-21-0007-9

Lei 8

editura minerva

1319

w.d. howells

w.d. howells

vară indiană

Ilustrația copertei de *Tudor Schor*

w. d. howells

vară indiană

ROMAN

TRADUCERE, PREFAȚĂ, TABEL CRONOLOGIC ȘI NOTE
DE MARIA-ANA TUPAN

BIBLIOTECA PENTRU TOȚI • 1989
EDITURA MINERVA • BUCUREȘTI

W. D. HOWELLS — *Indian Summer*
Indiana University Press, Bloomington and London; 1971.

ISBN 973—21—0007—9

PREFAȚĂ

„De-ar fi să dispară toate documentele anilor '70, am putea reconstitui epoca din romanele lui Howells", afirma Henry Adams, entuziastul recenzent al cărții de debut a autorului. În 1912, cînd Howells împlinea vîrsta de șaptezeci și cinci de ani, Henry James vedea în „monumentul" scrierilor sale un tablou complet al vieții americane. Rareori judecata venită din partea contemporanilor dovedește o asemenea lipsă de inhibiții și faptul se explică, probabil, prin poziția oarecum singulară a celui care a fost supranumit „decanul" (Dean) literelor americane din ultimul pătrar al secolului trecut. Urmînd lui Hawthorne, Melville și Thoreau, cu narațiunile lor simbolic-metaforice, depășind amestecul de documentar netransfigurat și de fabulos al umoriștilor din sud-vest, ca și sentimentalismul coloriștilor locali, oferind reversul serios al medaliei corodate de rîsul ambiguu al lui Mark Twain, William Dean Howells este figura de prim plan care se apropie cel mai mult de ceea ce tipologia literară a denumit școala realistă a secolului al nouăsprezecelea. El însuși era conștient de unicitatea drumului ales în mod programatic, pe care a sprijinit mai apoi înaintarea lui Hamlin Garland, Frank Norris, Stephen Crane, Theodore Dreiser.

Odată depășit momentul timidității față de gloriile literare ale Bostonului („au strălucit în poezie și romanț, dar în roman au

eşuat", conchide el), Howells se pregăteşte nu să-i imite cu umilinţa epigonului, ci să-i concureze într-o direcţie nouă: „Văd limpede înainte-mi o cale pe care nu s-a mai aventurat nimeni în literatură şi pe care socot că mi-o pot însuşi într-un mod cu desăvîrşire personal", îi scria el tatălui său în 1871, cînd lucra la primul roman, *Voiajul lor de nuntă*. De la spiritul ştiinţific al epocii industrializăii şi edificării Americii moderne, ce-şi află în el exponenţiala voce, Howells împrumută metoda observaţiei fenomenelor, a studiului de laborator al caracterelor, care să-i permită încadrarea lumii sale într-o istorie cu determinări precise. „A fi modern, susţine criticul autoritar care a dublat creatorul, înseamnă a împărtăşi aceleaşi îndatoriri şi responsabilităţi cu omul de ştiinţă, iar nu a sucomba în metodele profund neştiinţifice fie ale unui naturalism exagerat, fie ale romantismului melodramatic". Aflîndu-şi reazem în filosofia lui Taine şi practica prozatorilor realişti europeni, Howells nu a ilustrat totuşi o metodă literară de import, după cum dovedeşte şi atacul la adresa naturalismului ci, depăşind faza doctrinară a curentului, a propus o formă mai apropiată de înţelegerea modernă a romanului. Moştenind de la romantici propensiunea către concretul particular, el refuză exactitatea obiectivului fotografic, practicînd el însuşi tehnica descoperită la Björnstjerne Björnson în *Povestirile* sale apărute în traducere engleză: iluminarea detaliilor semnificative, crearea unei „impresii totale" prin cîteva „tuşeuri distincte". Tehnicii impresioniste i se adaugă o altă concepţie modernă, aceea a operei ca sistem deschis: „Romanul nu trebuie să fie pîinea ci bobul de grîu care să încolţească şi să crească în sufletul cititorului". Renunţînd la confesiune, retrăgîndu-se în spatele scenei, îngăduind cititorului „să deducă ce vrea din poveste", Howells face primul pas înspre obiectivitatea narativă modernă a epicului care îşi anulează autorul, invitînd cititorul la colaborare. Autorul nu prezintă saga personajelor, istoria vieţii lor, ci, în maniera lui Turgheniev, prima sa mare iubire literară, selectează eşantionul de

viaţă cu valoare exemplară în planul psihologiei umane. De la intrigă, accentul se deplasează asupra personajului; de la naraţiune, la dialog. Spre deosebire de obiectivitatea anciliară a lui Zola, care îşi definea „romanul experimental" ca „pur şi simplu procesul-verbal al experienţei repetate de romancier sub ochii publicului", obiectivitatea lui Howells este mai curînd un procedeu retoric: dramatizarea acţiunii, astfel încît adevărul personajelor să se comunice cititorului fără cîrjele disecării auctoriale a sentimentelor şi atitudinilor sale. Este adevărat însă că Howells nu urmărea doar adevărul interios al operei, în sensul poeticii aristotelice (dacă nu e adevărat, *e verosimil)*, ci un adevăr care presupunea relaţia justă dintre obiectivul estetic şi realitatea la care se raporta. El nu ţinea să convingă cititorul doar prin integritatea iluziei artistice, graţie eliminării fisurilor provocate de intervenţiile autorului, ci şi prin adevărul experienţei umane încorporate, care era însă mai ales de natură psihologică şi caracterologică. Întrebarea privitoare la valoarea unei opere angajează o etică a adevărului: „Este adevărată? — Adevărată în ceea ce priveşte motivele, impulsurile, principiile care modelează viaţa bărbaţilor şi femeilor din realitate?" *(Criticism and Fiction)*.

Cu greu putem vorbi, în cazul lui Howells, de tipuri sociale, ca la Tolstoi sau Balzac, ci mai curînd de tipuri umane înscrise într-o arie restrînsă din punctul de vedere al stratificării sociale. Nimic din parvenitismul lipsit de scrupule al lui Rastignac, de exemplu, în încrederea americanului de a accede prin muncă şi spirit întreprinzător la oricare nivel al prosperităţii materiale *(Ascensiunea lui Silas Lapham)* o utopie denunţată mai tîrziu, începînd cu *Financiarul* lui Dreiser. Dacă romanul realist european declară război societăţii, satirizînd relaţiile sociale şi tipurile umane generate de ele, polemica lui Howells se consumă mai ales în planul sociologiei culturii, fiind îndreptată contra „verbozităţii şi isteriei emoţionale" din romanele lui Scott şi Dickens şi ale lungii lor descendenţe americane etichetate drept „recolta micotică a sentimentalismului". Realismul său se mai poate numi şi „raţionalism", întrucît, în pură tradiţie iluministă, repudiază excesele,

viziunile deformante ale realității care dezabilitează cititorul în fața vieții. Ca și Cervantes, Howells urmărea să corecteze raportul dintre o realitate schimbată și ideologia epigonismului romantic. Concepției despre literatură ca drog, menit să incite „bucuriile prostești ale unor fantasmagorii gratuite", el îi opunea teoria operei de artă ca o cale a cunoașterii de sine. În același timp, arta rămînea domeniul simbolurilor și convențiilor, iar cînd pretindea ca romanul să fie „neliterar, neelaborat, nesuprasolicitat" nu avea în vedere decît „emoțiile exagerate, falsele proporții, motivația absurdă, etica grotescă". Faptul că romancierul este permanent supravegheat de critic nu-l inhibă pe cel dintîi, retezîndu-i elanul creator, ci-i împrumută un rafinament inexplicabil altminteri la un scriitor care, cum observa cu ironie neräutăcioasă Henry James, „nu-l va citi niciodată pe Sainte-Beuve și nici nu se va sinchisi de el". Howells era însă el însuși creator de școală. Lumile sale fictive se întorc asupra lor înșile, din excesiva preocupare pentru relația lor cu realitatea, narațiunea atingînd adesea momentul specular (a se vedea pasajul din **Vară indiană** în care personajele emit speculații privitoare la autor și se compară cu personajele lui Henry James).

Simbolismul, stratificarea universurilor fictive, impresionismul sînt cîteva direcții prin care Howells deviază de la realism. Cum cu finețe observa Charles L. Campbell, „Howells este realist doar în măsura în care vrea să elibereze oamenii de falsele viziuni despre viață, dar dacă altă formă ar fi realizat același lucru, ar fi acceptat-o bucuros."[1] Chiar și contemporanii săi îi reproșau insuficienta implicare în social. Răspunzînd unui atac reprodus în **New York Times**, din 1899, cum că nu ar fi abordat „chestiunile feroce ale existenței", Howells trecea în revistă la modul ironic cîteva din acestea. Pentru cei care nu au bani, medita el în rubrica sa de la revista *Literature* (10 martie 1899), se pune problema găsirii unei slujbe și a salariului ; pentru cei care au bani, se pune problema

[1] Charles L. Campbell — *Realism and the Romance of Real Life : Multiple Fictional Worlds in Howells' Novels* (*Modern Fiction Studies*, Vol. XVI, nr. 3/1970).

cum să-i cheltuiască, sau „remușcarea tainică de a-i fi risipit", fără a mai pomeni de „rușinea corozivă de a-i cheltui la modul egoist, în vreme ce atîția suferă de foame și de frig". Toate acestea erau, din punctul său de vedere, subiecte uzate. Adevărata artă refuză să devină reportaj și-i prisosește senzaționalul existenței. Dedicîndu-se banalului și contingentului, Howells propunea o tematică inspirată de „media vieții, care e pe drept prețuită ca media de aur". Supralicitarea mizeriei umane și a detaliilor nesemnificative îl făcea să vadă în naturalism o nouă formă de romantism, iar realismul crud al crimei și violenței ce se profila la orizont către sfîrșitul vieții sale (1920) îl califica drept „senzaționalism".

Studiul pasiunilor general-umane, încrederea în rațiune, echivalarea frumosului artistic cu adevărul, obiectivitatea naratorului, dramatizarea acțiunii ne fac să vorbim, în cazul lui Howells, mai curînd de un clasicism structural decît de un realism programatic. În planul teoretizărilor, el își depășește epoca, contribuind, alături de Henry James, la fundamentarea teoretică a romanului modern.

Arbitru, vreme de trei decenii, al gustului cititorilor americani, cărora, ca redactor al rubricilor de literatură la influenta revistă *Atlantic Monthly* și, apoi, la publicațiile editurii Harper, le prezenta literatura europeană și le propunea tinerele talente naționale, distins cu cele mai înalte titluri universitare, președinte, din 1908, al recent înființatei Academii Americane de Artă și Literatură, Howells nu beneficiase totuși de o educație academică și nici măcar sistematică. Tatăl său, originar din Noua Anglie și purtat de capriciile norocului său de gazetar prin diverse localități din Ohio, era însă un om cultivat, care pusese la dispoziția celor opt copii încă de la o vîrstă fragedă cărțile de căpătîi ale tradiției europene și primele repere literare ale tinerei culturi americane. În ciuda asperităților vieții de frontieră, nici ceilalți membri ai comunității, de asemenea emigranți din Noua Anglie, nu-și pierduseră apetitul pentru viața speculativă. Serile, ei se adunau în

casa tipografului William Cooper Howells, editorul gazetei *Sentinel*, unde citeau și comentau din operele lui Oliver Wendell Holmes, Washington Irving, G.G. Byron, E.A. Poe și, mai ales, Shakespeare. Încă din adolescență, William Dean se străduiește să-și însușească patru sau cinci limbi străine, pentru a putea citi în original scriitori latini, italieni, spanioli, francezi, portughezi. Așa cum deprinde în toate detaliile meșteșugul de tipograf, își formează și stilul, pastișînd scriitorii favoriți. Scrie însă și versuri originale, iar tatăl său, el însuși dornic de popularitate, are bucuria să-și vadă fiul publicînd în mai multe reviste din Ohio și chiar în prestigioasa *Atlantic Monthly*. În 1860 îi apare o plachetă de versuri — *Poems of Two Friends (Poemele a doi prieteni)*, în colaborare cu un confrate tipograf, John James Piatt. Cartea este recenzată de James Russell Lowell în *Atlantic Monthly*, iar William T. Coggeshall îl include în antologia *Poeți și poezie din Vest*. Iată deci, că, atunci, cînd din însărcinarea lui *Ohio State Journal*, care îl angajase ca reporter, pleacă într-o lungă călătorie de documentare ce-l poartă pînă la Boston, Howells este primit ca o figură nu lipsită de orice identitate în casa lui Lowell și prezentat de către acesta elitei literare a vremii : Oliver Wendell Holmes, Nathaniel Hawthorne, James T. Fields, redactorul șef al revistei *Atlantic Monthly*. Tînărul inteligent și cultivat trebuie să fi făcut o impresie deosebită dacă, în ciuda modestei sale creații poetice, i-a putut inspira lui Holmes profetica afirmație că el, Lowell și Howells alcătuiau „apostolica succesiune".

Deși pretindea că în Jefferson, unde are prilejul să intre în „lumea mare a bogăției și mondenității, orbitor de strălucitoare", nu asistase niciodată la o discuție politică pînă la sfîrșit, o norocoasă schimbare aduce în viața lui Howells publicarea, în sprijinul campaniei electorale, a cărții *Viețile și cuvîntările lui Abraham Lincoln și Hannibal Hamlin*. Admirația lui Howells pentru Lincoln nu era o chestiune de conjunctură ; tînărul reporter de 23 de ani vedea în lupta pentru dreptate și adevăr și în puritatea și integritatea caracterului adevărata forță de persuasiune necesară unei cariere politice. „Simți, scria el în eseul ce însoțea cuvîntările viitorului președinte, că atunci cînd vorbește nu pe Lincoln vrea să-l susțină, ci principiile sale." Publicarea monografiei îl face îndeajuns de cunoscut în cercurile administrației pentru a-i obține investitura de consul la Veneția exact în preziua Războiului Civil. După o viață de muncă asiduă pentru existență, Howells dispune, în sfîrșit, de răgazul necesar pentru „a observa oamenii și cărțile în realitatea lor." În acest răstimp se căsătorește cu Elinor Mead, fiica unei înstărite familii din Vermont, graficiană, sora unui sculptor prin intermediul căruia Howells va cunoaște societatea artiștilor americani din Italia. Tot acum este cucerit de comedia de moravuri a lui Goldoni și își descoperă adevărata vocație, care era aceea de prozator, iar nu de poet. Căci în vreme ce versurile expediate la diferite reviste americane îi erau înturnate cu regularitate, schițele de viață venețiană îi sînt publicate cu promptitudine și apreciate de Lowell.

Revine în patrie după patru ani, considerînd, ca și eroul său, Colville, din *Vară indiană*, că expatrierea îndelungată are efecte nefaste asupra caracterului. Foarte curînd devine adjunct al lui Fields la revista *Atlantic Monthly*, lansînd atacuri la adresa romantismului minor care își aflase sol rodnic și la revista ce-l angajase de curînd.

În 1866 se stabilește la Cambridge, ca și familia lui Henry James, acesta fiind începutul unei lungi și fructuoase prietenii literare. Deși James publicase deja o proză scurtă în *Atlantic Monthly*, Howells este cel care îl încurajează și îl sprijină în continuare cu generozitatea și intuiția fără greș a unui critic și editor de autentică vocație. Discuțiile purtate de James și Howells cu privire la experimentele literare contemporane din Europa le vor influența propriul crez artistic, ce-și va afla în *The Art of the Novel (Arta romanului)* și, respectiv, *Criticism and Fiction (Critică și roman)* o expresie teoretică similară : necesitatea organizării materiei epice în funcție de punctul de vedere (imperativul ca într-un roman să nu fie introdus nimic care să nu existe în conștiința unuia dintre personaje), devenit normă a romanului modern. Aspectul tehnic, formal, este unica punte de legătură dintre doi autori care pre-

zintă altminteri o perfectă complementaritate : expatrierea voluntară şi ataşamentul afectiv la realităţile naţionale ; cultul valorilor vechii artistocraţii europene, repudierea americanilor care apăreau prin comparaţie „vulgari, vulgari, vulgari" şi cultivarea „aspectelor mai surîzătoare ale vieţii, care sînt specific americane" ; în fine, evoluţia lui James către o metarealitate estetică spre sfîrşitul vieţii şi progresivul interes pentru social la Howells, motivat mai ales de experienţa lecturii lui Tolstoi. „Nu mai pot privi viaţa ca atunci cînd nu-l cunoşteam", declara Howells, deşi responsabilă pentru modificarea optimismului său iniţial era chiar societatea americană, intrată în criza deceniului al nouălea. Profund afectat de cruzimea reprimării grevelor de la Chicago (1887), într-atît încît să-şi rişte poziţia socială cerînd clemenţă pentru condamnaţii la moarte, Howells simte cum i se clatină credinţa în capacitatea societăţii americane de a rezolva orice situaţie ivită. „Nu mi-ar face plăcere să încredinţez condeiului şi cuvintelor întreaga îndrăzneală a ideilor mele sociale, îi scrie lui James în 1888, dar după cincizeci de ani de satisfacţie optimistă în faţa civilizaţiei şi a capacităţii sale de a rezolva în cele din urmă toate problemele, mă lepăd acum de ea şi simt că totul va ieşi pe dos dacă civilizaţia nu-şi va modifica bazele în sensul unei egalităţi reale." „*Annie Kilburn, Misiunea pastorului, Riscurile parvenirii* indică, într-adevăr, o radicalizare a conştiinţei sale sociale cît şi o schimbare formală, înspre o naraţiune mai puţin regizată, mai organică, menită să cuprindă întreaga „complexitate" a vieţii. Howells nu a depăşit însă în „romanţurile" sale utopice, *Călătorul din Altruria* şi *Prin urechile acului*, socialismul utopic al lui Bellamy. Găsind naiv protestul individual al lui Tolstoi, considerînd cu îndreptăţire că „trupul politic poate fi vindecat doar politic" (*The World of Chance — Lumea hazardului*), el însuşi nu şi-a putut înfrînge naiva speranţă în schimbarea fundamentală a societăţii graţie... sistemului electoral : „Altruria nu se poate cîştiga decît prin vot".

Mai mult decît atît, străbătînd o Americă desfigurată de lupta pentru supravieţuire, „lipsită de lege, lipsită de Dumnezeu", eroul

său, Basil March, din *Riscurile parvenirii*, o acceptă împotriva raţiunii : „Nu ştiu ce pot să însemne toate acestea, dar cred că înseamnă ceva bun". Această speranţă obstinată în direcţia de dezvoltare a Americii sună în acest context ca un ecou grotesc al optimismului leibnizian, dacă nu în faţa celei mai bune dintre lumile posibile, cel puţin în faţa unui bine general în care s-ar rezolva toate relele particulare.

În ultimii ani ai vieţii îl vedem oricum pe Howells reinstalat ferm în universul domestic pe care îl mai considera centrul vieţii americane, netulburat de ambiţioasa canava socială a ultimului val de scriitori. Invitînd la retragerea către pacea idilică a naturii din faţa lumii corupte, apăsate de „călcîiul de fier" al capitalismului triumfător, analizat deja de Ellen Glasgow, Theodore Dreiser, Frank Norris, Jack London, Frank Harris, romanul apărut în anul morţii sale (1920), *The Vacation of the Kelwyns (Vacanţa Kelwynilor)*, sună mai curînd ca o replică decît ca o evaziune.

Deşi scris în perioada de maturitate, romanul *Vară indiană*, este ilustrativ mai curînd pentru prima perioadă de creaţie, sau faza „turghenieveană" a autorului, cu accentul pus pe personaj, cu preponderenţa dialogului în defavoarea intrigii, cu obiectiva, uşor umoristica prezentare a unor experienţe umane simple dar exemplare în etica lor practică. Maturitatea prozatorului este evidentă în perfecţiunea formală, nuanţatul studiu al psihologiei personajelor prinse într-un joc al pasiunilor cu un minim cumul de evenimente.

Studiul caracterologic nu prezintă la Howells nimic din schematismul tipologic balzacian ; geniul artistului se exersează într-un clar-obscur al conştiinţei, în ideea surprinzător de modernă la un autor care a trăit înaintea epocii psihanalizei că psihicul nostru este rezultatul unui amestec nu întotdeauna evident sau disecabil raţional de acţiuni conştiente şi impulsuri ale subconştientului. În *Riscurile parvenirii*, întîlnim, de exemplu, această afirmaţie prin care Howells îl anticipează pe Lawrence Durrell din *Cvartetul Alexandria* : „În fiecare din noi se amestecă mai

multe caractere ; noi chiar *sîntem* mai multe caractere la un loc şi uneori preponderent este unul, iar alteori altul". Este şi cazul celor două personaje feminine din *Vară indiană*, doamna Bowen şi Imogene Graham care, prin maladiva impunere a voinţei, ajung aproape să-şi anuleze eul autentic. Subordonarea identităţii proprii unor roluri artificiale este determinată, mai ales în cazul femeii, de autoimpunerea unor false standarduri ale feminităţii, moştenite de la codul cavaleresc şi perpetuate prin literatura de consum. Romanul lui Howells este, la o primă lectură, un atac la adresa romanului sentimental, a gravelor erori, „multiplicîndu-se în infinite ramificaţii ale răului", comise de minţile infantile, căzute pradă vulgarei confuzii a literaturii cu realitatea.

Imogene Graham, o tînără de nouăsprezece ani, pasionată de literatură, îşi imaginează că îi poate reda lui Colville, ziaristul american revenit după douăzeci de ani la Florenţa, oraşul unde suferise în tinereţe o dezamăgire amoroasă, viaţa netrăită, aruncîndu-i-se în braţe şi periclitînd astfel fireasca relaţie amoroasă ce sta să se înfiripe între Colville şi doamna Bowen, prietena din tinereţe a fetei care îl respinsese. Teama lui Colville de a nu fi la înălţimea idealului fetei (în mod ironic, autorul îl desemnează pe erou ca locuitor al oraşului *Des Vaches* şi pe Imogene originară din *Buffalo*) şi slăbiciunea sa de caracter îl fac o pradă uşoară pentru voluntarismul fetei. El se lasă prins într-o logodnă aducătoare de nefericire atît pentru ei doi cît şi pentru doamna Bowen : deşi îndrăgostită de Colville, aceasta se fereşte să-i readucă la realitate din excesivul scrupul de conştiinţă al femeii care nu se ştie total dezinteresată. Un accident pune însă în lumină adevărata relaţie afectivă dintre personaje, iar şocul lui „zdruncină haosul sentimental restabilind cosmosul raţiunii", cum foarte plastic scrie Everett Carter [1]. Imogene Graham îşi dă seama de eroarea sa, iar Colville este liber să-i mărturisească iubirea sa doamnei Bowen, care, acceptîndu-l, se simte „abdicînd de la

[1] Everett Carter — *Howells and the Age of Realism*, Hamden, Connecticut, 1966, pag. 67.

idealul său" despre sine. Propunînd un final fericit unei dileme etice similare celei rezolvate de Henry James în *Madame de Mauve* în favoarea unei sinucigaşe adeziuni la un ideal abstract, Howells încerca „să-şi înveţe generaţia că aceasta era căderea cea mai benefică : de la false idealuri şi viziuni sentimentale asupra comportamentului uman la acceptarea binelui soluţiei empirice [1]".

Asemeni sărmanului *hidalgo*, cu capul ameţit de romanţuri cavalereşti, ideea sacrificiului de sine îi pare la început lui Imogene ceva ce citise „într-o poezie sau într-un roman". În vreme ce eroul lui Cervantes înfruntă morile de vînt ale realului, Howells îşi lasă eroii să rătăcească mai ales în planul referinţelor livreşti, fie explicite, fie intertextuale. Dacă sfidarea aruncată de Rastignac Parisului sau sărutul dat pămîntului de Ion erau gesturi simbolice izolate, în textura realistă a romanelor respective, *Vară indiană* trimite constant la o metarealitate simbolică. Planul referenţial este scurtcircuitat în simbol. Domnul Waters, *raisonneur*-ul cărţii, îl face pe Colvile conştient de imoralitatea visului de a-şi recîştiga prin Imogene tinereţea pierdută printr-o trimitere explicită la *Faust*-ul lui Goethe. Ideea e prezentă însă şi subtextual, într-un dialog al lui Colville cu Imogene, în care el întreabă cu nostalgie de „fîntîna tinereţii". Tot ca o materializare a subconştientului său, un pictor desenează în prezenţa sa o „Ulalume", luînd-o ca model pe Imogene. Poemul lui Poe despre amintirea iubitei moarte ce-l bîntuie pe erou sugerează chiar starea de spirit a lui Colville, obsedat din nou de amintirea umilitoarei şi sterilei aventuri amoroase din urmă cu douăzeci de ani. Prin Imogene, el reface, de data aceasta în revers comic, eşecul. Identitatea dintre Imogene şi cealaltă femeie care s-a jucat cîndva cu sentimentul iubirii şi e acum pentru Colville „mai moartă decît toţi morţii care au murit între timp" face ca persoana tinerei fete să fie înconjurată de o imagerie a morţii, frigului şi anorganicului. Ea are impulsuri morbide, ochii îi lucesc

[1] Ibidem.

„ca niște stele"; lui Colville i se pare că a întîlnit-o „într-o existență anterioară", iar, în final, e mulțumit constatînd că ea nu se mai numără „printre fantomele care îl bîntuiau". Frecventa asociere cu o statuie (pare cînd o statuie a Junonei, cînd o „statuie în stil eroic") conține o suficientă sugestie a idealurilor convenționale, disproporționat eroice ale fetei, ducînd la alienarea ei spirituală. Carnavalul ce le prilejuiește apropierea simbolizează de asemenea haosul, falsul, artificiul, ieșirea din matcă. Măștile ce-l înconjoară pe Colville „cu țipăt și-aiurare" trezesc un ecou shakespearian: *Ieșeau din groapă morții-n giulgiul lor / Cu țipăt și-aiurare prin cetate* (*Hamlet*, Actul I, sc.1). Imogene este fantoma ce-l bîntuie din nou pe Colville cu amăgitorul joc al iubirii. Iubirea ei e o pantomimă, proiectată pe fundalul unor baluri mascate: cel de la Pergola, unde Colville devine „eroul visului ei de carnaval" și apoi balul egiptean, unde Colville propune ca ei doi să apară costumați în Moise „printre trestii" și fiica faraonului. Este o trimitere la *Exodul*, unde Moise-copil, abandonat într-un sicriaș printre trestii, este salvat de fiica faraonului, care îi dă și numele („scos": „pentru că l-am scos din ape"). Salvarea oferită de Imogene este însă falsă, un joc carnavalesc, nu o realitate.

Figura doamnei Bowen este, dimpotrivă, asociată luminii, căldurii, factorului benefic, dătător de viață. De sub genele ei se strecoară razele unui soare ce-l încălzește pe Colville, dar a cărui strălucire e lipsită de orice căldură în momentele lui de trădare. Tot ea îl salvează în final și, lepădîndu-și veșmintele de iarnă, Colville revine la ea, simțindu-se „nou-născut".

Planul simbolic al cărții este însă mult mai ambițios, autorul creînd numeroase variante armonice pe tema contrastului dintre vîrste. Chiar debutul cărții este demn de un maestru: Colville zăbovește la mijlocul unui pod, examinîndu-și cu amărăciune viața sterilă de pînă atunci și scrutînd șovăielnic viitorul. El va părăsi podul în compania doamnei Bowen, de care își va lega în final destinul. Nici timpul nu este ales întîmplător; sîntem în ianuarie, luna zeului Ianus, care la Florența are două fețe: una

hibernală, a gerurilor aspre, și alta primăvăratecă, a întinderilor de verdeață neacoperite de zăpadă. Inițial, romanul se intitula *Septembrie și mai*; ulterior, romancierul pare să se fi concentrat asupra figurii de Ianus a vîrstei mijlocii („vara indiană" este răstimpul de căldură prelungită, după primele manifestări ale iernii, pînă cînd gerul se instalează definitiv în unele regiuni din centrul și sud-vestul Statelor Unite). Acțiunea se petrece așadar între iarna singurătății lui Colville, dezamăgit profesional și sentimental, și „glorioasa vară" a iubirii și vieții împlinite. Vremea carnavalului îi prinde pe Colville și Imogene (din dorința fetei de a se purta la înălțimea unei eroine literare și aspirația lui inconștientă de a-și recupera visul juvenil de iubire) într-o relație amoroasă care nu este decît simulacrul, pantomima carnavalescă a sentimentului real. Postul este perioada cînd, din pricina falsei poziții în care se situează personajele, au toate de suferit: Colville și Imogene datorită reproșului mut al doamnei Bowen cît și obligativității de a juca niște roluri deliberat asumate și contrare impulsurilor intime, doamna Bowen simțind că, pentru a doua oară și în mod ridicol, îl pierde pe Colville.

Deși scris dintr-o răsuflare — „personajele păreau să mă fi îndrăgit și să aibă încredere în mine", îi mărturisea Howells lui Mark Twain mai tîrziu într-o scrisoare — romanul este într-adevăr foarte elaborat, la modul intensiv, al aglomerării gesturilor și imaginilor simbolice, începînd cu decorurile pînă la simbolistica florilor. De fapt, Howells pare să ne prezinte o lecție despre marea înțelepciune a cărții naturii, ce nu trebuie trădată, ci urmată în litera și spiritul ei. Natura, ca și societatea, par alcătuite conform unor legi interioare, a căror nerespectare duce la un donquijotesc eșec, atît la nivelul unei simple relații amoroase sau matrimoniale, cît și în planul general al istoriei. Încercînd să redevină tînăr alături de Imogene, Colville oferă un spectacol grotesc: se umple de ridicol încercînd să danseze, este doborît de oboseală luptîndu-se să secondeze inepuizabila ei energie juvenilă. În ciuda eforturilor sale, lumea nu îl acceptă și nu îl tratează ca pe un tînăr. Nimeni nu poate impune o realitate

doar prin propria sa voinţă. La fel, în plan politic, domnul Waters pomeneşte de sublimul comportării italienilor care au aşteptat cu răbdare pînă ce lanţurile asupririi străine au căzut de la sine. Prin contrast, asasinatul politic comis de Lorenzino îi apare complet inutil : rebelul este nimicit iar familia Medici îşi impune în continuare tirania. Waters, ca şi autorul, nu crede în gesturi eroice : „nenorocirea nu era că trăia Alessandro, ci că murise Florenţa", acea Florenţă care rezistase eroic Imperiului German. Există o vreme a maturizării individului, cum există şi o vreme a maturizării unei societăţi. Numai comunitatea matură îşi poate determina destinul ; iniţiativa individuală sfîrşesc tragic şi nu poate schimba istoria. Romanul extinde astfel tema avatarurilor vîrstei de mijloc, magistral surprinse în manifestările ei esenţiale, la *oportunitate*, la timpul *kairos* al grecilor, la ipoteza existenţei unei vremi anume pentru oricare act uman. Colville însuşi recunoaşte că şi de-ar fi posibil, prin vreo magie infernală, să redevină tînăr, l-ar plictisi. A dobîndit blazarea maturului în faţa platitudinilor sentimentale care o entuziasmează pe Imogene şi perspectiva profundă a celui care s-a dedicat mai mult literaturii şi vieţii intelectuale ; a depăşit cercul limitat al cunoştinţelor literare ale fetei şi nu-i înţelege juvenila sete de lectură şi de informare, adeziunea ei spontană şi fără discernămînt la lumea cărţilor pe care el le judecă prin lentilele experienţei de viaţă. Suferinţa provocată de cîntecele unei cete de tineri veseli, de pasiunea profesională a unor tineri pictori, de contemplarea nestăvilitei energii fizice din dansul lui Imogene, de spectacolul uitării de sine în care îi împinge iubirea pe nişte tineri îndrăgostiţi, de frumuseţea lui Imogene şi a lui Effie, fetiţa doamnei Bowen, într-un parc înflorit de primăvară, ce-l face pe el să se simtă bătrîn şi să dorească să fie iarnă în continuare, demonstrează un studiu subtil al pasiunilor omeneşti. Howells nu s-a limitat însă la uneltele psihologului, ci a tins către o metaforă existenţială. Iar un răspuns posibil la „ghicitoarea tristului pămînt" îi părea a fi această lecţie intuitivă despre legităţile obiective ce guvernează viaţa individului ca şi a societăţii şi a

căror necunoaştere echivalează cu *hybrisul* anticilor faţă de *ananke*. Structurile sociale şi politice în care e prins individul îşi au bine stabilite posibilităţi combinatorii. Înverşunarea sa împotriva eroilor de roman sau din viaţă, „care se aruncă pe altarele Iubirii şi Datoriei", neglijînd virtuţile „prudenţei, supunerii şi raţiunii", nu era, cum considera Henry James, o limită, o infirmitate de viziune, o incomprehensiune faţă de naturile excepţionale, ci, mai curînd, expresia unei filosofii personale a autorului, care îi impunea responsabilităţi etice în faţa cititorului, cea mai importantă fiind aceea de a nu-l împinge la donquijoteşti acte din dorinţa nesăbuită a aureolării personale.

Unul din primii admiratori şi inspiraţi comentatori ai romanului a fost Mark Twain, care îi scria prietenului şi mentorului său :" Tocmai am citit partea a doua a *Verii indiene* şi, după părerea mea, nu există nici un singur rînd de prisos sau care ar mai putea fi cizelat... Este o poveste frumoasă ce te face să rîzi cu trupul şi să plîngi în suflet, să te simţi atît de bătrîn şi de pierdut ; ce-ţi dă fermecătoare viziuni ale tinereţii duse, umplîndu-te de un regret nemăsurat şi creîndu-ţi senzaţia nedefinită că odată ai fost un prinţ într-un tărîm depărtat şi vrăjit, iar acum te afli în exil, deznădăjduit şi fără nici o şansă de a te mai întoarce vreodată acolo ! Iată lucrul care doare. Ei bine, ai realizat toate acestea cu o miraculoasă uşurinţă şi în aşa chip încît toate motivele şi simţămintele personajelor sînt cu desăvîrşire limpezi, fără să ai nevoie a le întoarce pe toate feţele, cum face George Eliot."

Mai aproape de noi, criticii includ acest roman în cvartetul operelor reprezentative ale lui Howells, altăuri de *Ascensiunea lui Silas Lapham*, *Riscurile parvenirii* şi *Un caz modern*.

Marion W. Cumpiano [1] îl declară „cel mai desăvîrşit din punct de vedere tehnic din toate romanele sale", relevînd relaţionările

[1] Marion W. Cumpiano — *Howells' Bridge : A Study of the Artistry of Indian Summer*, *Modern Fiction Studies* nr. 3/1970, vol. XVI.

multiple și savante dintre personaje, decoruri, intrigă, temă, caracterul funcțional al fiecărui detaliu de decor, reverberarea fiecărei scene în „straturi de sens". Este cu atît mai mult o probă de virtuozitate, am adăuga, cu cît romanul se bizuie pe un spațiu epic alcătuit din foarte puține elemente. Conflictul dintre pasiune și datorie (chiar dacă e vorba de edulcorata pasiune aprinsă în imaginație de lecturi romanțioase și de datoria mai modestă față de convențiile sociale) și unitatea de loc, timp și acțiune dau acestui roman un aspect *racinian*. El ne oferă, totodată, cheia poeticii lui Howells. Undeva, în roman, alter-ego-ul autorului, Colville, menționează ironic că își avea opinia sa despre cei care ilustrau *Faunul de marmură* cu fotografii. Este expresia neîncrederii dintotdeauna a prozatorului față de naturalism, față de înțelegerea prozei ca reportaj al vieții. Ambiția sa era aceea de a-i împrumuta o finalitate cognitivă, asemeni dezlegării enigmei Sfinxului. Iar cînd editorul Henry Alden, care intenționase să-l angajeze pe C.R. Reinhart pentru a ilustra *Vară indiană*, renunța la idee întrucît autorul construiește „imagini mai convingătoare pentru ochiul mental al cititorului decît ar putea realiza vreun grafician în creion", Howells primea garanția reușitei sale.

Încercînd să-l urmeze pe Tolstoi, Howells a izbîndit într-o mai mică măsură. Înzestrat cu un superior simț al formei și cu capacitatea de a realiza un fel de reducție a istoriei la scara destinului individual, mai curînd decît proiecția acestuia pe axa istoriei, el era destinat mai puțin amplelor desfășurări epice, simfonic orchestrate, și mai mult micilor bijuterii camerale, de genul celui mai drag roman al său, *Vară indiană*.

MARIA-ANA TUPAN

TABEL CRONOLOGIC

1837 La 1 martie se naște la Martin's Ferry, o mică localitate din Ohio, William Dean Howells, al doilea fiu al tipografului și gazetarului William Cooper Howells. Cu excepția unei bunici englezoaice, strămoșii din partea tatălui erau în întregime velși, iar cu excepția tatălui irlandez, ascendența mamei, Mary Dean Howells, era în întregime germană.

Ralph Waldo Emerson rostește la Harvard prelegerea *Cărturarul american*, considerată declarația de independență a culturii naționale față de tradiția europeană: „Ziua independenței noastre e aproape: necontenita noastră ucenicie pe lîngă învățătura altor țări se apropie de sfîrșit".

1840 Familia se mută în orășelul Hamilton, unde tatăl cumpără gazeta *Intelligencer*.

1846 William Dean începe să lucreze ca zețar la ziarul tatălui său.

1848 Apare *The Biglow Papers* (Însemnările lui Biglow) de J.R. Lowell, conținînd versurile satirice ale unui anume Hosea Biglow, fermier, oponent al războiului americano-mexican. Ironia, portretele veridice, autenticitatea limbajului

îi cîştigă o rapidă popularitate, fiind şi una din preferinţele familiei Howells, cu vederi liberale şi aboliţioniste.

1849 Tatăl cumpără publicaţia *Transcript* din Dayton şi mutarea în acest oraş pune capăt studiilor şcolare ale lui William Dean.

1851 William Cooper Howells este angajat ca funcţionar al Casei legislaturii din Ohio, iar fiul lucrează ca zeţar la *Ohio State Journal.*

1852 Familia se mută la Ashtabula, unde tatăl devine redactorul gazetei *Sentinel.* Redacţia se mută şase luni mai tîrziu la Jefferson, care devine centrul familiei Howells pentru o lungă perioadă de timp.

1855 William Dean colaborează la *Ohio Farmer, Ohio State Journal, National Era.* Primele lui producţii literare sînt versuri.

Apare prima ediţie a volumului *Fire de iarbă* de Walt Whitman, în care răzbate entuziasmul faţă de cuceririle ştiinţei şi dorinţa, exprimată şi în *Prefaţă*, de a da glas „americanului de rînd" şi de a crea „o artă realistă".

Hippolyte Taine publică *Essais de critique et d'histoire.* Teoretician şi promotor al realismului, Taine preconiza aplicarea metodei experimentale din ştiinţă faptelor istorice şi psihologice şi obiectivitatea naturalistă a creatorului în faţa realităţii.

Apare romanul *Rudin* de Turgheniev. În 1873, cînd e tradus în America, Howells îl recenzează entuziast. 10 luni mai tîrziu începe să apară în foiletoane romanul său, *A Foregone Conclusion (Concluzie pripită)*, avînd o intrigă şi o manieră similare.

1857 W.D. Howells locuieşte la Columbus şi devine corespondent al *Gazetei* din Cincinnati.

Apare la Boston *Atlantic Monthly* sub redacţia lui Lowell — publicaţie lunară ce strînge în jurul său elita literară a Noii Anglii : Emerson, Longfellow, Whittier, Holmes.
Apare *Harper's Weekly* (Hebdomadarul lui Harper) ce se doreşte o „publicaţie a creatorilor limbii engleze moderne".
G. Flaubert publică *Madame Bovary*, despre care M. Raimond afirma că a constituit pentru generaţiile următoare „Biblia romanului realist".

1858 Începe să lucreze în redacţia ziarului *Ohio State Journal*, organ al Partidului Republican.

1860 Publică în colaborare cu un confrate tipograf, John James Piatt, placheta *Poems of Two Friends (Poemele a doi prieteni)* recenzată de Lowell în *Atlantic Monthly.*
Publică, în sprijinul campaniei electorale, *Lives and Speeches of Abraham Lincoln and Hannibal Hamlin) (Vieţile şi cuvîntările lui Abraham Lincoln şi Hannibal Hamlin)*
Colaborează la *Atlantic Monthly, Saturday Press* şi *Dial* din Cincinnati.
William Turner Goggeshall îl include în antologia *Poeţi şi poezie din Vest.*

1861 În septembrie este numit consul la Veneţia, ca o recompensă pentru monografia dedicată lui Lincoln.

1862 Se însoară cu Elinor Gertrude Mead, fiica unei proeminente familii din Vermont, prin care se înrudeşte cu viitorul preşedinte, Rutherford Hayes.

1863 I se naşte o fetiţă, Winifred.
Începe să publice corespondenţe din Italia în *Boston Advertiser*. Comentariile laudative ale lui Lowell îl determină să se reorienteze către proză.

1865 Revine în patrie şi este o vreme în căutare de lucru.

Claude Bernard publică *Introduction à l'étude de la médécine expérimentale (Introducere în studiul medicinei experimentale)*, care îi va inspira lui Zola metoda observaţiei bazate pe experienţă.

1866 I se oferă postul de adjunct în conducerea revistei *Atlantic Monthly*, pe care o va folosi ca un avanpost al bătăliei contra „ciupercii sentimentalismului" în literatură.
Îi apare în volum corespondenţa din timpul şederii în Italia sub titlul *Venetian Life* (Viaţa la Veneţia).
Se stabileşte la Cambridge şi se împrieteneşte cu Henry James. În lungile lor plimbări împreună discută experimentele romanului european contemporan.

1867 Apare un nou volum de impresii din Italia, *Italian Journeys (Drumuri italiene)*.

Emile Zola publică *Thérèse Raquin*, prima aplicare a programului său estetic influenţat de Taine : necesitatea depăşirii romantismului, studiul temperamentelor, iar nu al caracterelor, printr-un demers *„purement naturaliste, purement physiologiste"*, finalitatea ştiinţifică a operei.

1871 Ia locul lui James T. Fields la conducerea revistei *Atlantic Monthly*.
Publică primul roman cu caracter autobiografic : *Their Wedding Journey (Călătoria lor de nuntă)*.

George Cary Eggleston publică *The Hoosier Shoolmaster (Învăţătorul din Indiana)*, descriere realistă, cu o construcţie simplă, a vieţii unui sat din Vestul mijlociu.
Henry James debutează cu un microroman, *A Passionate Pilgrim (Un pelerin pasionat)* în care inaugurează „tema internaţională" : contrastul dintre candoarea americanului şi rafinamentul europeanului.

1873 Howells dă lui James o replică naţională : *A Chance Acquaintance (O cunoştinţă întîmplătoare)* omagiază simplitatea şi naturaleţea unei fete din Vest, confruntate cu snobismul elitei din Noua Anglie.

1881 Demisionează de la conducerea revistei *Atlantic Monthly* şi, vreme de cinci ani, se dedică în întregime scrisului. Apar în această perioadă romanele : *Doctor Breen's Practice (Practica doctoriţei Breen — 1881), A Modern Instance (Un caz modern — 1882), The Rise of Silas Lapham (Ascensiunea lui Silas Lapham* — 1885).

1882 Întreprinde o călătorie în Anglia, unde Henry James îl introduce în lumea literar-artistică.

1883 Face o călătorie în Italia (experienţa revederii Florenţei va fi fructificată în *Vară indiană*) şi Germania.
Reîntors în ţară, se stabileşte la Boston.

Mark Twain publică *Life on the Mississippi (Viaţa pe Mississippi)*. Realismul rememorărilor contrastează, la modul polemic, cu romantismul şi idealurile cavalereşti ale lui Walter Scott, care, consideră autorul, ar fi dus la... izbucnirea Războiului Civil.

1884 *Howells publică Niagara Revisited (Revederea Niagarăi)*

Apare capodopera lui Mark Twain, *Aventurile lui Huckleberry Finn*, unde, ca în romanul picaresc al lui Cervantes, pasiunea literară comună a lui Howells și Twain, importantă nu e intriga ci eroul.
Asa Gray, profesor de botanică la Harvard, publică *Darwiniana*, lucrare de popularizare a teoriei evoluționiste.
Sarah Orne Jewett publică *A Country Doctor (Un medic de țară)*. Ca și Howells, care dorea, prin romanele sale, să pregătească femeia pentru sporite responsabilități în societate, autoarea din Noua Anglie prezintă cazul unei eroine care renunță la fericirea domestică pentru a se dedica profesiunii de medic.

1886 Howells inaugurează rubrica „The Editor's Study" (Biroul redactorului) în *Harper's Monthly*, în cadrul căreia va populariza principiile lui Taine, va recenza pe cei mai de seamă prozatori europeni ai vremii, luînd apărarea lui Zola și a altor experimentaliști, promovînd totodată realismul autohton.

1887 Trimite o scrisoare la *New York Tribune* în care cere clemență pentru conducătorii grevelor de la Chicago, condamnați la moarte. Inaugurează cu *The Minister's Charge (Misiunea pastorului)* tematica socială.
O internează pe fiica sa, Winifred, la un sanatoriu în Dansville.

1888 Încercînd să salveze viața lui Winifred, se mută la New York.

Apare *Looking Backward. 2000 (Retrospectivă 2000)* de Edward Bellamy, ale cărui idei socialiste au un ecou imens.

În țară apar cluburi destinate promovării acestor idei și scrierea e tradusă în mai multe limbi (la puțin timp, este tradusă și în România). Sub influența lui Bellamy, William Morris și Tolstoi, Howells însuși este acaparat de principiile egalitarismului în viziunea socialismului utopic.

1889 Moare Winifred.
Publică *Annie Kilburn*, romanul unei reformatoare în spirit tolstoian.

1890 Apare *A Hazard of New Fortunes (Riscurile parvenirii)*, cel mai ambițios roman al său în care „poveștile de dragoste" fac loc problematicii sociale.

1891 Își strînge în volum, sub titlul *Criticism and Fiction*, recenziile și eseurile publicate la rubrica „Biroul redactorului". Volumul reprezintă, în totalitate, o pledoarie în favoarea unei literaturi de inspirație națională și a obiectivității naratorului, asimilat omului de știință.

Hamlin Garland, emulul său, publică *Main Travelled Roads (Drumuri bătătorite)*, conținînd scene veridice ale vieții de frontieră.

1892 Renunță la rubrica „Biroul redactorului"

1900 Își reîncepe activitatea de critic în calitate de consilier literar și redactor al rubricii „The Editor's Easy Chair" („Fotoliul redactorului") al publicației *Harper's Magazine*.

Frank Norris publică *A Man's Woman (Femeia unui bărbat)*, deviind de la principiile mentorului său, Howells, prin accentele naturaliste din descrierea manifestărilor de egoism și violență.

Ellen Glasgow publică *The Voice of the People (Vocea poporului)*, romanul pătrunderii capitalismului industrial în lumea patriarhal-agrară a Virginiei.

— Mark Twain publică *The Man that Corrupted Hudleyburg (Omul care a corupt Hadleyburgul)*, expresie a pesimismului și mizantropismului autorului în apusul vieții.

1901 Lui Howells i se conferă titlul de doctor în literatură de către universitățile Yale și Harvard.

Apare *The Octopus. A Story of California (Caracatița. Poveste californiană)* de Frank Norris — imagine a vieții fermierilor din Valea San Joaquin, amenințați de „caracatița“ căilor ferate.

1904 I se decernează titlul de doctor de către Universitatea din Oxford.

1905 Titlul de doctor al Universității Columbia.

1908 Este ales președinte al Academiei Americane de Artă și Literatură.

1909 E ales membru de onoare al Societății Regale de Literatură a Marii Britanii.

1910 Moare Elinor Mead Howells. 4 ani mai tîrziu publică trei eseuri memorialistice despre perioada șederii sale în Columbus, sub titlul *Într-o veche reședință de stat.* În legătură cu ele, îi scrie unei verișoare a soției :“ „...dar nu am fost capabil să spun nimic despre întîlnirea cu Elinor, pe de parte cel mai important eveniment din întreaga mea viață... acea parte din mine este inexprimabilă.“

Moare Mark Twain.

1911 Apar primele și singurele șase volume din seria de *Opere* ale lui William Dean Howells, la Editura Harper.

1912 Sărbătorit cu prilejul împlinirii vîrstei de 75 de ani la un dineu cu 400 de invitați, printre care președintele Taft, Howells se simte mai puțin „un cult mort cu statuile doborîte“, cum se plînge într-o scrisoare către Henry James.
I se decernează titlul de doctor de către Universitatea din Princeton.

1915 Primește Medalia de aur pentru proză a Academiei de Artă și Literatură.

1920 Se stinge din viață la New York.
Apare romanul său, *The Vacation of the Kelwyns (Vacanța Kelwynilor)*, în care se întoarce la decorul primelor sale creații romanești : Noua Anglie din deceniul al optulea.

Sinclair Lewes publică *Strada Mare.*

M.-A. T.

VARĂ INDIANĂ

I

La mijlocul lui Ponte Vecchio din Florenţa, acolo unde trei arcade întrerup şirul micuţelor dughene ale giuvaergiilor ce sclipesc de o parte şi de alta, îngăduindu-ţi să te apropii de parapet, Colville zăbovea la colţul unui magazin, cu privirile aţintite pe rîu. Era după-amiaza tîrzie a unei zile de ianuarie, ce începuse prin a fi caldă şi senină, dar, pe măsură ce orele treceau, îşi schimbase înfăţişarea, ameninţînd acum cu ploaie din cerul acoperit de cenuşii nori trecători. Probabil că la munte ploua deja, căci torentul galben ce clocotea şi se învîrtejea în jurul stîlpilor podului se umflase brusc, revărsîndu-se peste zidul cheiului Lung' Arno şi îndreptîndu-şi unda ameninţătoare înspre parcul Cascine, unde se pierdea printre şirurile de plopi ce păreau să se alinieze în curmezişul cursului său, lăsîndu-şi vîrfurile delicate să se confunde cu paloarea orizontului coborît.

Atît oraşul, traversat de şerpuitorul Lung' Arno, cu domurile şi turnurile sale suspendate în văzduhul lipsit de strălucire, cît şi împrejurimile, cu vilele albe şi chiparoşii negri ce întrerup monotonia întinderilor cenuşii ale livezilor de măslini de pe povîrnişurile dealurilor, îi deveniseră deopotrivă de insuportabile, iar Colville descoperea un fel de satisfacţie răzbunătoare în capacitatea sa

de a ignora podoabele peisajului şi arhitecturii din jur. Izolarea îi era atît de desăvîrşită, în vreme ce privea meditativ rîul, încît avu impresia că se afla pe podul Străzii Principale din Des Vaches, Indiana, uitîndu-se în jos la cursul cafeniu roşiatic al rîului Wabash. Nu simţea nici un fel de iubire pentru rîul acela şi nici pentru ambiţiosul oraş înălţat pe malurile sale, dar, de cînd se trezise în dimineaţa aceea, îl stăpînise tot mai intens convingerea că fusese un mare prost părăsindu-le. Îşi asumase, de fapt, imensul risc de a-şi reteza brusc cursul vieţii de albia ce-i fusese mulţi ani hărăzită, deviindu-l din nou într-o direcţie părăsită cu mult timp în urmă. Un asemenea gest nu putuse izvorî decît dintr-un puternic impuls al conştiinţei, sau dintr-un profund dezgust, iar în cazul lui Colville, era vorba de dezgust. Suferise o amarnică dezamăgire în oraşul pentru a cărui prosperitate îşi cheltuise energiile celor mai buni ani şi a cărui favoare crezuse că o cîştigase în mod strălucit.

Făcuse, fără îndoială, un ziar foarte bun din *Democrat-Republican* ce apărea în Des Vaches ; valoarea sa era recunoscută pe tot cuprinsul statului şi se mîndreau cu el cetăţeni din Des Vaches de diverse orientări politice. Le plăcea să citească în fiecare dimineaţă ce le spunea Colville ; socoteau că, în felul lui, era cel mai deştept bărbat din stat şi pretindeau că nu se mai afla condeier de talia lui la nici unul din ziarele Indianapolisului. Îi iertau unele erezii politice de dragul talentului ; îi tolerau capriciul comerţului liber, rîdeau cu îngăduinţă atunci cînd milita pentru reforma serviciilor publice şi nimeni nu-i găsea cine ştie ce vină atunci cînd *Democrat-Republican* examina candidatura unui anume politician din partidul său, pentru Congres. Cînd însă Colville îngădui ca propriul său nume să fie folosit de partidul din opoziţie, oamenii se ridicară cu vehemenţă, apărîndu-l cu o imensă majoritate. Aşa a suţinut candidatul desemnat. După opinia acelui domn, faptul atrăgea o serioasă incriminare de trădare ; în orice caz, fusese o glumă bună din partea conducătorilor democraţi atunci cînd şi-l însuşiseră pe Colville, deşi aparţinea trup şi suflet familiei republicanilor. Indiferent de substrat, acuzaţiile răniră fără leac mîndria lui Colville. El se trezi dezonorat în faţa comunităţii nu numai ca un teoretician şi un doctrinar lipsit de simţ practic, dar chiar ca un om periculos ; ceea ce era şi mai rău, el nu se putea absolvi pe de-a-ntregul de rea credinţă. Îl chinuia conştiinţa într-o măsură şi mai mare decît mîndria. Republicanii făcură rost de bani şi găsiră un tipograf care să scoată un ziar în opoziţie cu *Democratic-Republican*. Plin de dispreţ, Colville se oferi să-şi vîndă drepturile sale de editare comitetului însărcinat cu editarea noului periodic, iar acesta îi acceptară condiţiile.

În privinţa vieţii particulare, Colville constata o revenire a vechii amabilităţi faţă de el ; norocosul său adversar se folosi de primul prilej pentru a-şi turna cenuşă în cap în public, strîngînd mîinile lui Colville în văzul tuturor. În lunile în care mai rămăsese pe loc pentru a-şi lichida afacerile în urma vînzării ziarului, *Post-Democrat-Republican* (ziarul combinase titlurile a două din predecesoarele sale, după moda publicaţiilor) se întrecu în aluzii măgulitoare la adresa lui. Din politeţe, noul periodic răspîndi versiunea că fostul ziarist mergea în Europa pentru a-şi vedea de sănătate, afectată din pricina eforturilor publicistice, şi promitea chiar cititorilor săi că vor afla din cînd în cînd veşti despre el în paginile sale. În unele din aluziile la el, Colville simţi înţepătura unei fine ironii, o practică pe care el însuşi o introdusese la *Democrat-Republican* ; şi atunci realiză, cu un sentiment de privaţiune, curiosul fapt că un ziarist cu personalitate perpetuează tradiţia pe care a creat-o la ziarul său într-o asemenea măsură încît, părăsindu-l, pare să ducă foarte puţin cu sine. În adîncul inimii, recunoştea că ziarul era la fel de bun ca oricînd. Subalternii săi, care se străduiseră să-l

imite, păreau să scrie tot atît de bine și acum și onestitatea nu-i îngăduia să accepte consolarea oferită de acei prieteni care-i spuneau că *Post-Democrat-Republican* decăzuse simțitor. În afară de faptul că era mai *stalwartian* în republicanismul său[1] și că virase cu o sută optzeci de grade în problema taxelor, ziarul nu se schimbase prea mult. Păstrase același ton decent pe care i-l imprimase și-și menținea calitățile literare de care fusese atît de mîndru. Noua conducere trebuie să fi intuit faptul că popularitatea ziarului, mai ales printre femei, se datora în mare parte atentei selecții de versuri și proză, știrilor din viața literară și cronicilor detaliate și incitante, cu lungi extrase din cărți. Colville se îngrijise mult timp de acest sector, iar tînărul său redactor rămăsese pe loc. Faptul că ziarul continua să fie foarte bun, ceea ce nu ar fi putut nega nici de-ar fi dorit-o, îl făcea să se simtă slab și secătuit și, în parte din pricina acestui sentiment, refuză propunerile, susținute de mari sume de bani, de a edita un ziar independent în Des Vaches. Parcă nu avea suficientă energie pentru o asemenea întreprindere, chiar dacă, în privința vieții publice, nu-l stăpînea acel puternic dezgust nutrit pentru oraș și locuitorii săi. Voia să plece, să plece undeva departe, și odată cu abrupta și totala schimbare a stării sale de spirit, reveni la o perioadă din viață cînd nici nu visa la ziaristică, politică și ambițioase candidaturi pentru Congres.

Pe vremea aceea era un foarte tînăr arhitect, înclinînd către partea literară a profesiunii sale, ceea ce-l făcea

[1] *Stalwarts* : denumire dată inițial unui grup de republicani care, în timpul administrației lui Rutherford B. Hayes, s-au opus retragerii sprijinului militar al adepților partidului lor din sud. Erau pentru o politică de distribuire a posturilor în stat între reprezentanții partidului lor și de reducere a fondurilor destinate serviciilor publice. Mai tîrziu, termenul a ajuns să desemneze o clică de senatori republicani care au cerut acordarea unui al treilea mandat președintelui U.S. Grant și s-au opus ulterior administrației președintelui James A. Garfield

să întîrzie, cu eseurile lui Ruskin în mînă, printre capodoperele goticului italian, cînd ar fi fost poate mai profitabil să conceapă vile cu acoperișuri roșii, multe verande și ferestre cu vitralii pe coasta Noii Anglii. Scrisese un articol pentru o revistă, foarte ruskinian în stil, despre motivele zoomorfe ale pilaștrilor lombardici din Verona, în care-și arăta disprețul pentru motivele arhitecturale moderne. Colindase peninsula de la un capăt la altul, dedicîndu-și însă cea mai mare parte a timpului Italiei de Nord. La Veneția, întîlnise o fată, pe care o urmase apoi la Florența. Iubirea nu-i fusese încununată de noroc ; plecînd, ea îl lăsase în posesia unei adevărate comori pentru unul cu temperamentul său : o inimă sfărîmată. De pe atunci începuseră să se risipească visele sale romanțioase, lăsîndu-l să trăiască în lumina limpede a obișnuitului diurn. Mai zăbovea încă la Florența, fără să aibă habar de binele survenit în viața sa, închizîndu-se în sine de durerea vanității rănite, cînd primi o scrisoare din partea fratelui mai mare, care-i propunea să vină și să-și dea cu părerea în privința arhitecturii din Des Vaches. Fratele său trăia de șapte ani în Des Vaches, unde poseda terenuri, o mină de plumb și planul unei căi ferate, și-și adăugase ulterior acțiunilor sale un cotidian. De fapt, adăugase două ziare, deoarece devenind pe neașteptate și aproape fără voia sa proprietarul ziarului *Republican* din Des Vaches, îi venise ideea să creeze o mare publicație locală, cumpărînd în consecință *Wabash Valley Democrat* și unindu-le sub titlul *Democrat-Republican*. Aproape de la început avu însă neplăceri cu editorii și atunci își aminti, firește, de fratele său cu talent literar, care se irosea de vreun an sau doi prin Europa. Adevăratul său scop era acela de a-și determina fratele să preia conducerea ziarului.

Colville răspunsese invitației, căci în momentul acela ar fi fost dispus să meargă oriunde, iar resursele sale financiare se împuținaseră și trebuia să înceapă să lucreze ceva. Mai păstra încă în el o suficientă doză de romantism

pentru a se îndrăgosti pe nevăzute de acel loc ce fusese astfel botezat de vechii *voyageurs* francezi din pricina unei turme de bivoliţe pe care le văzuseră păscînd la marginea taberei lor. Ajuns acolo, oraşul nu-i plăcu. Simţi că îl detestă ; rămase însă pe loc şi, cum ultimul lucru de care să fi avut nevoie cei din Des Vaches era un arhitect, întrucît tribunalul şi puşcăria fuseseră deja construite, el deveni, cam fără voia sa, un om de presă. Cu timpul prinse gustul intimităţii comice a vieţii din jurul său, iar cînd comunitatea ajunse la concluzia că nu era prost — la început plutiseră îndoieli din pricina accentului său estic şi a croitorului new-yorkez — se văzu obiectul unei măgulitoare popularităţi. La timpul potrivit, Colville cumpără ziarul de la fratele său. Îndrăgi foarte mult viaţa de gazetar graţie caracterului ei spectaculos şi a infinitei varietăţi. Cu şase săptămîni mai înainte de a-şi vinde ziarul, ar fi rîs dacă i-ar fi spus cineva că se va întoarce vreodată în Europa pentru a-şi relua preocupările artistice. Iată-l însă acum pierzîndu-şi vremea pe Ponte Vecchio, la Florenţa, unde venise cu intenţia de a-şi reîmprospăta studiile anterioare, după care avea să se întoarcă şi să le fructifice la New York. Înaintea plecării în străinătate, îşi spusese că nu avea de ce să se grăbească ; dispunea de suficienţi bani pentru zăbavă. Cu toate acestea arhitectura rămînea obiectul său de studiu, căci trăise mult timp într-o comunitate în care fiecare individ ducea o viaţă foarte activă şi, fără să-şi dea seama, Colville datora oraşului Des Vaches ideea că o viaţă fără un scop anume este dezonorantă pentru un bărbat.

În tot acest timp, îl durea cumplit pierderea ocupaţiei de care singur se văduvise ; în vreme ce gîndea la cu totul alte lucruri, în vreme ce vorbea de chestiuni total diferite, în mijlocul viselor nocturne, i se întîmpla să tresară realizînd brusc faptul că nu-şi mai avea ziarul. Înţelegea acum mai bine ca oricînd că, vreme de cincisprezece ani, nu respirase decît pentru acel ziar, că, fără el, se simţea

pierdut şi parcă epuizat. Îl păli un dor ridicol, ce era mai curînd expresia mistuitoarei păreri de rău de a fi părăsit acel mod de viaţă decît nostalgia oraşului, şi în mintea sa începură să se contureze primele pagrafe ale unei scrisori adresate ziarului *Post-Democrat Republican*. Ori de cîte ori pleca de acasă, pentru a merege la New York sau Washington, ori pentru a-şi petrece cele cîteva săptămîni ale vacanţei de vară pe malul rîurilor canadiene sau pe coasta Noii Anglii, obişnuia să scrie cititorilor săi, al căror interes pentru ceea ce vedea şi simţea ştia că-l poate acapara cu uşurinţă. Şi de această dată se pomeni adresîndu-li-se cu sinceritatea şi familiaritatea caracteristice gazetarului din comunităţile restrînse. Începu prin a le mărturisi eşecul unora din speranţele cu care se întorsese la Florenţa şi-i avertiză că nu trebuiau să aştepte din partea sa ceva de genul obişnuitei corespondenţe de călătorie. Nu era însă atît de original în opiniile sale pe cît credea ; căci oricare turist care vine la Florenţa aşteptîndu-se să fie împresurat de clasicul cortegiu de impresii suferă, probabil, o dezamăgire, afară de cazul cînd ajunge aici foarte tînăr şi pentru prima oară. E un oraş atît de binecunoscut la suprafaţă, încît ai impresia că te întîmpină o colecţie de imagini ale propriei persoane ; acestea sînt surprinse din cele mai izbitoare perspective, bineînţeles, dar le-ai mai examinat odată şi ai tendinţa de a le privi în mod critic. Anumite emoţii, anumite senzaţii lipsiră la reîntîlnirea lui Colville cu familiarele monumente, ce păreau să aibă un aer suficient şi indiferent, ca şi cum faptul că mii de călători se zgîiseră la ele atît amar de vreme ar fi ucis sensibilitatea pe care ne place s-o atribuim obiectelor de interes de pretutindeni.

Viaţa ce se derula cu vioiciune în jurul său, cuprinsă parcă de o euforie instantanee, nu avea un mai mare efect asupra sa. Spectacolul de operetă era încă prezent : bărbaţii cu mantiile aruncate statuar peste umărul stîng lunecau în lungul străzilor ori pozau în atitudini studiate,

purtînd discuţii aprinse pe trotuare ; drama tocmelilor, antrenînd dispreţul clientului şi patosul vînzătorului, răzbătea prin uşile deschise ale prăvăliilor ; doamne frumoase, cu priviri pătrunzătoare, şi fete cu capul descoperit se iveau la tot pasul ; cafenelele erau înţesate de binecunoscutele siluete aplecate peste ziare şi ceşti de cafea ; ofiţerii străluceau ca şi înainte, cu lungile trabucuri în gură, cu săbiile ce jucau pe frumoasele lor coapse şi cu pintenii zăngănind ; filfizoni, însoţiţi de căţeluşi în lesă şi cu chipurile înflorite de zîmbet, se proţăpeau în faţa cofetăriilor pentru a fi studiaţi de doamnele în trecere ; bătrîna cerşetoare sta şi acum cocîrjată peste *scaldino* [1] la uşa bisericii, iar tînărul infirm de care încercase să scape grăbind pasul îl cronometrase cu precizie de secundă de pe celălalt trotuar. În pieţele însorite, se simţea obişnuita căldură, iar pe străzile afundate şi înguste îl întîmpinau, ca nişte vechi cunoştinţe, umezeala şi mirosul greu. Toate acestea îşi pierduseră în parte farmecul : meşteşugari care veneau la uşile modestelor lor dughene pentru a lumina vreo mică piesă de tîmplărie, cizmărie sau spoitorie ; mulţimile care se scurgeau pe mijlocul străzilor laolaltă cu căruţele cu butoaie de vin şi trăsurile cu cai ; grandoarea sterilă a palatelor îngrămădite pe întortocheatele străzi principale ; frigul blînd dar insinuant al iernii sudice, asprindu-se la umbră şi muindu-se la soare, dezminţit pretutindeni de puzderia de fructe şi flori şi de verdeţa grădinilor ce se zăreau prin porţile de fier forjat şi pe deasupra zidurilor înalte ; cetele de sărăntoci trîndavi, care se sprijineau permanent sau temporar de fundaţiile edificiilor orientate spre sud ; prelaţi, călugări şi călugăriţe în trecerea lor lunecoasă ; pocnetele biciuştelor nerăbdătoare ; bătaia clopotelor ce inunda la anumite ore oraşul, pentru a face brusc loc zarvei căldărarilor ; aluaturile prăjite în aer liber cu izul lor de grăsime încinsă ;

[1] *Scaldino :* recipient de lut în care arde un foc mic pentru încălzirea mîinilor (it.).

tropăitul soldaţilor şi fanfara goarnelor şi cornurilor răsunînd în ritmuri vioaie — acestea şi încă o mulţime de alte imagini şi incidente caracteristice mai stîrneau ecou în conştiinţa în care odinioară produseseră o euforie a noutăţii. Ecoul era slab însă ; sufletul nu i se mai încălzea ca atunci cînd le închisese în el ca pe nişte comori la fel de preţioase.

Simţea, fireşte, o plăcere în a recunoaşte unele din amănuntele experienţelor sale anterioare la Florenţa. Nimerise odată în timpul unei *festa* [1], cînd nu poţi face nimic, iar el se simţise mai mult decît consolat de tandra compasiune cu care fusese asigurat că nu i se va putea repara cufărul mai devreme de două zile ; uitase cu desăvîrşire şi de sărbători şi de compasiune. În seara aceea, piaţa în care zăbovea apărea privirilor sale absente acoperită de nea ; apoi realiză că era vorba de alba lumină selenară a Italiei, pe care, de asemenea, o uitase.

II

Colville atinsese tocmai acest punct în sarcasticul examen al propriei stări de spirit, spre folosul ultimilor săi cititori din *Post-Democrat-Republican*, cînd deveni conştient de foşnetul uşor al unor veşminte, însoţit de murmurul discret al unei voci ce-i ignora prezenţa, nedorind să i se impună atenţiei, în vreme ce-şi afirma, totuşi, un drept comun asupra peisajului pe care îl stăpînise pînă atunci singur. Privi în jur, aşteptîndu-se, instinctiv, la o demonstraţie de stil şi armonie, şi nu fu dezamăgit. O doamnă, care-şi înălţa cu graţie capul şi-şi purta trupul drept, aducînd cu Sarah Bernhardt [2] prin profilul cu umerii traşi

[1] *Festa* — sărbătoare populară (it.).

[2] În 1880, după o stagiune triumfătoare la Londra, celebra actriţă franceză întreprinde şase turnee în America, stîrnind elogiile presei şi entuziasmul publicului.

în spate și coatele strîns lipite de trup, îi arăta fetiței de lîngă ea succesiunea de poduri.

— Primul este Santa Trinita, următorul Carraia, iar acela de jos de tot, de lîngă Cascine, este podul de fier. De Cascine ți-amintești — parcul prin care ne-am plimbat cu trăsura, e pădăricea de colo.

O imprecizie trădînd atenția dispersată se strecurase nu atît în cuvintele cît în tonul doamnei.

Colville simțea că ea aștepta momentul potrivit pentru a-și întoarce capul delicat, căreia toca îi dădea un aer sculptural, și a-i arunca o privire furișă, iar el îi acordă involuntar doritul pretext prin zgomotul vag pe care-l produse schimbîndu-și poziția, în așa fel încît să poată pleca numaidecît ce va fi văzut dacă era ori nu frumoasă. La vîrsta de patruzeci și unu de ani, aceasta încă mai este o întrebare importantă pe care și-o pune un bărbat cu privire la oricare femeie.

— Domnul Colville !

Surpriza moderată din tonul cu care fusese rostită această exclamație îl convinsese pe Colville, la o reexaminare rece a situației, că doamna *îl recunoscuse mai înainte* ca ochii lor să se fi întîlnit.

— Dumneavoastră, doamnă Bowen ! exclamă, la rîndu-i.

Ea îi întinse brațul rotund și delicat, strîngîndu-i cordial mîna cu mîna ei înmănușată. Mănușa se încreți bogat peste mîneca rochiei, pînă la jumătatea cotului. Îi cerceta întrebătoare chipul pentru a ghici în ce măsură și în ce fel o găsea el schimbată și păru mulțumită să constate că examenul nu-i era deloc defavorabil, căci îi aruncă un zîmbet strălucitor, iar restul privirii și-l dedică unui examen fulgerător al fizionomiei lui Colville : conturul destul de atrăgător al feții, cu barba și mustățile brune, tunse scurt, deformate puțin de zîmbetul ironic și con-

știent de sine ce mustea sub ele ; ochii de nepătruns, cu o privire puțin obosită ; părul castaniu, ușor grizonat, ivit de sub pălăria pe care și-o ținea încă în mînă. Depășea puțin statura medie și trebuie spus că nici chipul, nici silueta nu-și păstraseră trăsăturile tinerești. Ambele erau ceva mai dure decît atunci cînd îl văzuse doamna Bowen ultima oară, iar liniile corpului încălcau ici și colo limitele strictei simetrii. Ea însăși se afla în acea perioadă a vieții, cînd, cel puțin din punctul de vedere al unui observator de vîrstă mijlocie, înfățișarea unei femei are un farmec ce lipsește primei ei înfloriri. Caracterul i se vădește mult mai limpede în trăsăturile chipului, prin care vorbesc înseși inima și sufletul. Chiar tinerețea spiritului răzbate acum la suprafață.

— Te-aș fi recunoscut oriunde te-aș fi întîlnit, exclamă ea cu o evidentă plăcere de a-l revedea.

— Sînteți foarte amabilă, spuse Colville. Nu știam că mi-am păstrat într-o asemenea măsură farmecul tineresc. Dar am s-o cred, dacă o spuneți dumneavoastră, doamnă Bowen.

— Oh, te asigur că așa este ! protestă ea ; după care, fără să aibă aerul că-l descoase, îl supuse unui fin și iscusit interogatoriu pînă cînd ajunse în posesia răbojului vieții lui din momentul în care se despărțiseră. El nu s-ar fi priceput tot atît de bine să-și însușească amănuntele vieții ei, dacă ar fi simțit aceeași nevoie ; i se întîmplase totuși să afle din cînd în cînd vești despre ea la intervale nu prea lungi. Se căsătorise cu un jurist proeminent din orașul ei vestic, care la momentul oportun intrase în Congres, iar după ce-i expirase mandatul „se stabilise la Washington, după cum scriseseră ziarele, în eleganta sa reședință de la intersecția Străzii a Doua cu Bulevardul Idaho". Citise mai apoi că doamna Bowen se pregătea să plece în străinătate pentru educația fiicei sale, de unde trăsese anumite concluzii privind căsnicia ei. Iar cînd ea îl întrebă „Ai auzit că domnul Bowen s-a prăpădit ?", cu tonul

funebru cerut de împrejurare, el îi răspunse cu compasiune cuviincioasă :

— Da, am auzit.

— Ea e micuța mea Effie, spuse ea după un moment, iar fetița, care pînă atunci se ținuse cu discreție deoparte înaintă și-i întinse cu promptitudine mîna lui Colville. Acesta observă că nu era chiar atît de mică pe cît o crezuse la început. Impresia de copil pe care o dădea era, probabil, efectul calculat al scurtimii fustei și imaturității corsajului, ambele trădînd însă bun gust și avantajîndu-i realmente silueta fragedă. Îmbrăcămintea fetiței își avea justificarea ei, căci era într-adevăr mai mică cu vreo doi sau trei ani decît părea ; după cum o justificare avea și doamna Bowen să poarte pe brațul stîng scurta pelerină de mătase indiană pe care și-o luase de pe umeri ; mătasea de culoarea intensă a vișinei însuflețea tonurile mohorîte ce predominau în îmbrăcămintea ei și care, după îndepărtarea acestui accesoriu, evidențiau pregnant întreaga grație a persoanei sale, de un extrem rafinament feminin. Rafinament feminin — aceasta era expresia cea mai potrivită pentru a o descrie în general pe doamna Bowen în toate privințele — felul în care își întorcea capul, mișcarea brațului din cot, curbura mîinii de la încheietură pînă în vîrful degetelor, zîmbetul reținut, dar dulce, fluturîndu-i în jurul gurii ei mici, care nu era chiar atît de mică, și parfumul fin și nedefinit ce emana din ansamblul mătăsurilor, dantelelor și mînușilor ei, ca o versiune oflactivă a acelei calități inefabile pe care femeile o numesc stil. În ciuda flexibilității ei, doamna Bowen avea o fermecătoare rigiditate, precum aceea a unei pene foarte înalte.

— Și ești de mult timp aici ? întrebă doamna Bowen, întorcîndu-și încet capul spre Colville și privindu-l cu o oarecare greutate în a-și ridica pleoapele ; pe vremea cînd era mai tînără, privirea ce se furișa timidă de sub perdeaua

genelor părea un licăr al soarelui și încă mai semăna cu raza unui soare mai palid.

Colville, a cărui stare de spirit era foarte sensibilă la vreme, se lumină sub puterea acelei raze.

— Ce mult trebuie să te bucuri că te-ai întors ! Ai văzut vreodată Florența mai frumoasă decît a fost în dimineața aceasta ?

— N-am văzut-o de ani de zile, răspunse Colville cu un zîmbet stîrnit de încîntătorul ei entuziasm. De cel puțin șaptesprezece ani, conform unui calcul sumar.

— Au trecut atît de mulți ani ? exclamă ea, cu o disperare fermecătoare. Au trecut, într-adevăr, oftă apoi și rămase mult timp tăcută.

Colville înțelese că ea se gîndea la vechea lui poveste de dragoste, cu care fusese întrucîtva la curent, deși nu știuse niciodată în ce măsură. Atunci cînd vorbi din nou, observă că evita în mod deliberat să pomenească de o anume persoană, pe care o femeie cu mai mult sau cu mai puțin tact ar fi ținut s-o numească numaidecît.

— Ori de cîte ori revin în Italia uit de trecerea timpului ; mă face întotdeauna să mă simt tot atît de tînără ca atunci cînd am părăsit-o ultima oară.

— Mi-aș fi închipuit că n-ați părăsit-o niciodată, spuse Colville.

Doamna Bowen reflectă un moment.

— E un compliment ?

— Am avut intenția obscură de a spune ceva subtil, dar nu prea cred să fi reușit, recunoscu el.

Doamna Bowen zîmbi ușor și dulce, după cum îi era felul.

— A fost foarte drăguț din partea dumitale că ai încercat. Dar e ceva timp de cînd nu am mai părăsit-o. Am cumpărat o casă la Florența și am locuit acolo în ultimii doi ani. Palazzo Pinti, Lung'Arno della Zecca. Trebuie să-mi faci o vizită. Primesc în fiecare joi, de la patru la șase.

— Mulţumesc, spuse Colville.

— Mă tem, zise doamna Bowen, pregătindu-se vag să-i întindă mîna în semn de rămas bun, că Effie şi cu mine ţi-am întrerupt nişte cugetări foarte importante. Îşi mută puţin povara mătăsoasă de pe braţ, iar fetiţa îşi părăsi neclintirea corectă de pînă atunci, zîmbindu-i politicos.

— Nu cred să merite demnitatea unui cuvînt atît de pretenţios, spuse Colville. Visam, pur şi simplu. Singurul gînd limpede din mintea mea era acela că mi-aş fi dorit să fi putut privi în jos la rîul Wabash, din Des Vaches, în locul lui Arno, din Florenţa.

— Oh, şi eu care-mi imaginam că erai pierdut în tot felul de asociaţii istorice asupra acestor locuri. Effie şi cu mine ne-am plimbat pe Via de' Bardi, unde a trăit Romola [1], şi de-acolo am adus-o înapoi pe Ponte Vecchio, ca să-i întipăresc în minte sorgintea Florenţei.

— Asta o face pe domnişoara Effie s-o urască ? întrebă Colville privind-o pe fetiţă, a cărei copilărească asemănare cu mama ei în toate privinţele era atît de desăvîrşită, încît îşi puse fantastica întrebare dacă ea a putut avea vreodată şi un alt părinte. De-ar fi fost ca doamna Bowen să se căsătorească din nou, cu siguranţă că nimeni n-ar fi găsit în înfăţişarea fetei ceva care să-i sugereze ideea unui predecesor al actualului soţ.

— Effie nu urăşte nici un fel de cunoştinţe folositoare, spuse mama ei, pe jumătate în glumă. Tocmai mi-a sosit de la şcoala ei din Vevay.

— În cazul acesta cred că s-ar putea totuşi, insistă Colville. Nu-i aşa că urăşti puţin originea Florenţei ? o întrebă pe copilă.

— N-o cunosc îndeajuns, răspunse ea, aruncîndu-i rapid o privire întrebătoare mamei sale şi reprimîndu-şi un posibil zîmbet indiscret.

[1] Romola — personaj fictiv din romanul omonim al lui George Eliot (publicat în 1863).

— Aşa se explică deci ! rîse Colville. Îl amuza s-o vadă pe fetiţă consultîndu-şi mama chiar şi asupra unui asemenea lucru şi gîndurile îi zburară la ceea ce trebuia să fi fost adolescenţa mult mai liberă a doamnei Bowen în oraşul ei din vest. Fiica ei nu avea parte de plimbări cu cabrioleta, de concerte sau baluri la invitaţia unor tineri ; de dejunuri la iarbă verde, tot atît de nestingherite şi nesupravegheate precum aerul pe care-l respira. Nu şedea pe trepte în amurg cu nişte vizitatori cărora nici prin gînd nu le trecea să întrebe de mama ei ; ori, la poartă, cu tînărul ei însoţitor, la întoarcerea de la bal — nimic din acea dulce şi sălbatică libertate, ce făcea odată din adolescenţa unei americance un lung extaz. Avea oare să fie mai bună ca urmare a atîtor restricţii, ori din pricina faptului că îşi consulta mama nu numai în orice chestiune de comportament dar şi în privinţa fiecărui gînd ori sentiment ? Îşi reprimă un oftat la ideea inevitabilei schimbări, bucurîndu-se totuşi că propria lui tinereţe se consumase în vremurile acelea.

— Ai s-o urăşti de îndată ce vei fi citit puţin despre ea, zise el.

— Greutatea constă tocmai în a citi puţin despre istoria florentină. Nu găsesc nimic sub zece sau douăsprezece volume, spuse doamna Bowen. Effie şi cu mine ne îndreptam din nou către biblioteca Vieusseux, încercînd cu disperare să găsim ceva mai scurt, în franceză.

De data aceasta îi întinse lui Colville mîna, iar el simţi o mare îndărătnicie în a-i da drumul. Ceva în privirea ei îl încuraja, iar cînd ea îşi retrase totuşi mîna, îi spuse :

— Îngăduiţi-mi să merg la Vieusseux cu dumneavoastră, doamnă Bowen, oferindu-vă avantajul ignoranţei mele lipsite de prejudecăţi în alegerea unei cărţi despre Florenţa.

— Oh, chiar voiam să te rog ! recunoscu sincer doamna Bowen. Este o chestiune atît de importantă, mai ales cînd

cartea este destinată unei persoane tinere. Afară de cazul cînd e de tot insipidă, se prea poate să ridice... obiecţii.

— Mda ! zîmbi Colville, văzîndu-i încurcătura. Coborî cu ea podul, printre prăvăliile giuvaergiilor, simţind în compania ei o mulţumire fără seamăn. Îl interesau întotdeauna femeile mondene, îi plăceau, îl amuza faptul că se luau în serios. Hotărîrea lor, suferinţa pentru acel ideal, energia cheltuită în a se îmbrăca şi împodobi, eforturile depuse pentru a-şi procura nimicurile în mijlocul cărora îşi petreceau viaţa erau un constant motiv de încîntare pentru el. Le găsea adesea fiinţe de o mare candoare şi, uneori, de un bun simţ surprinzător ; frecventa lor undă de cucernicie era delicioasă.

Cu zece minute mai devreme şi-ar fi zis că nimic n-ar fi fost mai inoportun decît această întîlnire ; acum, în schimb, se simţea îndărătnic la gîndul de a o părăsi pe doamna Bowen.

— Mergi înainte, Effie ! zise ea, după care i se adresă lui Colville :

— Cît de florentin este locul acesta ! De-ar fi să aterizezi aici dintre nori fără nici un indiciu prealabil, ai şti numaidecît că te afli pe Ponte Vecchio şi nicăieri în altă parte.

— Da, este foarte florentin ! încuviinţă Colville. In ceea ce priveşte podul, nu am nici o obiecţie, dar dacă ne gîndim la el ca la o stradă, atunci prefer Strada Principală din Des Vaches. Mă uitam la bijuterii mai înainte să veniţi dumneavoastră şi nu le găseam frumoase, nici măcar vechile piese de giuvaergie ţărănească. De ce se adună oare oamenii să le privească ? Dacă aţi avea de gînd să cumpăraţi ceva unei prietene, v-ar da prin gînd să veniţi aici ?

— Oh, nu ! replică doamna Bowen cu emfază.

Părăsiră podul şi, cotind la stînga, începură să coboare pe strada ce-şi face cu greutate loc printre parapetul apei

şi magazinele negustorilor de mozaicuri şi sculpturi îngrămădite de cealaltă parte.

— Şi aici este ceva specific florentin, zise Colville. Aceste plăci de mozaic pentru mese, şi *presse-papiers*, şi casete, şi rame pentru fotografii, medalioane şi broşe ; iar dincoace, privirea spectrală a unor miniaturale Psyche, Hebe şi Graţii de alabastru.

— Oh, nici să nu te gîndeşti la aşa ceva ! îl întrerupse doamna Bowen îngrozită. Dacă prietena dumitale doreşte să-i dăruieşti ceva specific florentin şi în acelaşi timp de foarte bun gust, trebuie să mergi la...

Colville oftă melancolic.

— Prietena mea este o abstracţiune, doamnă Bowen, o persoană fără sex şi identitate.

— Oh, făcu doamna Bowen. Stropi mărunţi începură să picure pe caldarîm.

— Ce ghinion stupid ! Plouă ! Mă tem, Effie, că trebuie să renunţăm la cartea ta pe ziua de azi. Nu sîntem îmbrăcate pentru vreme umedă şi-am face bine să ne grăbim spre casă cît mai repede cu putinţă. Se adăposti numaidecît în intrîndul unei case şi-şi trase fiica la sine, în vreme ce-şi arunca pelerina pe umeri şi-şi ridica poalele de pe pavaj pentru următoarea mişcare.

— Domnule Colville, eşti drăguţ să opreşti prima trăsură pe care o vezi ?

O figură de *primo tenore* urmărise toată manevra de pe capra trăsurii sale ; îşi ridică biciuşca şi, la un semn aprobator al lui Colville, mînă în faţa intrîndului căluţul tremurător, cu genunchi betegiţi, dar vesel în harnaşamentul său cu alămuri şi cu o pană băţoasă de curcan la urechea căpăstrului.

Doamna Bowen nu avea mai multe scrupule decît alte femei în a încurca pietonii şi traficul pe o stradă publică, în folosul propriu. Înainte de a se despărţi de Colville, ea se lansă într-o conversaţie vioaie, aşa cum le place doamnelor, blocînd strîmtul trotuar cu propria per-

soană, fiica ei şi uşa deschisă a trăsurii, silindu-i pe trecători să dea roată trăsurii, ceea ce ei făceau cu acea supuşenie florentină în faţa pretenţiilor oricărui soi de vehicul. Avea să-i spună o mulţime de lucruri importante ce păreau să-i fi trecut tocmai atunci prin cap, iar la sfîrşit, strigă, făcîndu-l pe Colville să-l oprească pe vizitiul care, văzîndu-le urcate, dăduse să pornească.

— Vai ce proastă sînt! Deseară avem cîţiva invitaţi. Dacă nu eşti ocupat, m-aş bucura să vii şi dumneata. Ai să poţi?

— Am să pot, răspunse Colville, admirînd cu un zîmbet placid tîrgul propus cît şi partenerele sale.

Căutînd în buzunar, constată că nu avea acolo cărţile ei de vizită şi-şi aminti că se aflau în punga pe care i-o dăduse lui Effie s-o poarte; în cele din urmă găsi adresa şi i-o întinse lui Colville, deşi el o asigurase că şi-o va aminti oricum.

— Oricînd între nouă şi unsprezece, spuse ea. Foarte drăguţ din partea dumitale că ai promis!

Îl privi întrebătoare pe sub pleoapele pe jumătate ridicate, iar el adăugă rîzînd „Voi veni!", fiind răsplătit cu două zîmbete drăgălaşe, semănînd ca două picături de apă, de la mamă şi fiică, în vreme ce trăsura se urnea din loc.

III

Cu douăzeci de ani în urmă, pe vremea cînd se numea domnişoara Lina Ridgely, doamna Bowen fusese prietena şi confidenta fetei care-l sedusese şi apoi îl părăsise pe Colville. Erau foarte tinere amîndouă; terminaseră de puţin timp şcoala cînd părăsiseră America pentru a petrece un an în Europa; tînărului, lipsit de experienţă, ele îi păruseră cea mai înţeleaptă şi mai matură societate feminină. Îi tremura sufletul cînd le vedea vorbind şi

rîzînd împreună, de teama să nu fi fost vorba despre el. Se temea chiar mai mult de domnişoara Ridgely decît de prietena ei, mai impulsivă şi mai deschisă, în vreme ce domnişoara Ridgely era mai stăpînă pe ea şi mai rafinată, potrivit felului cum simţea el pe atunci. Nu o mai văzuse după ce fusese respins şi abia cînd citi despre căsătoria ei cu venerabilul domn Bowen începură să i se limpezească unele impresii vagi. Îşi aminti atunci că Lina Ridgely îi arătase prin multe gesturi mărunte bunăvoinţă, aproape compasiune, ca pentru unul condamnat de propria inconştienţă. Păruse întotdeauna să-l placă — ceea ce nu ştiuse pe vremea cînd îl absorbea cu totul o pasine prostească pentru cealaltă — şi abia acum începea să realizeze frînturi de situaţii ce dovedeau că, probabil, îi luase apărarea şi-i susţinuse cauza, ceea ce-i inspira o recunoştinţă tîrzie şi zadarnică. Se lăsă cuprins de regrete îndeajuns de potrivite cîtă vreme era vorba de domnişoara Ridgely, dar mai puţin legitime faţă de doamna Bowen.

În vreme ce se îndrepta spre hotel, se amuză întrebîndu-se dacă la vîrsta de patruzeci şi unu de ani, cu cele o sută şi optzeci şi cinci de livre [1] ale sale, el mai făcea încă o figură patetică sau chiar romantică în faţa acestei doamne drăguţe şi cumsecade, care şi-l imagina, poate, la fel de nenorocit ca pe vremuri. Dorea foarte mult s-o mai vadă, dacă era şi dorinţa ei; din pricina ploii tot mai dese şi mai reci ce cădea peste strada cufundată treptat în întuneric, ar fi amînat însă fără prea mari păreri de rău momentul revederii pentru o seară mai plăcută. Cînd intră în cameră, simţi un uşor junghi reumatic în umăr, căci într-o cameră din Florenţa e întotdeauna mai rece decît afară, dacă nu faci focul. Dar cum soarele bătea în ferestre atunci cînd plecase, după prînz, lui Colville i se păruse ridicol să lase focul să ardă în continuare. Închiriase acea cameră pentru soare. Proprietarul îl

[1] Optzeci şi trei de kilograme.

asigurase că se va bucura de el de la zece dimineața pînă la patru după-amiaza, iar în zilele cu cer senin, așa se și întîmpla. Chiar și atunci soarele nu bătea însă din plin interiorul camerei, ci se furișa pe la colțurile ferestrei, pictînd peretele într-o lumină înșelătoare. Colville îndepărtă cenușa din cămin și, aruncînd înăuntru cîteva brațe de vreascuri de grozămă și de pin, stîrni o flacără la dogoarea căreia avea să fie foarte plăcut să se îmbrace după cină, dar care, pe moment, nu dădea nici un pic de căldură. Îl părăsi și coborî în bibliotecă, deasupra căreia sta scris „Reading-Room“, [1] ca un omagiu adus vorbitorilor de limba engleză, majoritari printre oaspeții hotelului. Acolo, în schimb, nu ardea focul ; îl aprindeau doar la cerere, iar pe Colville îl apucă tremuriciul la simpla vedere a încăperii, cu pianul ei înghețat, cu dulapurile cu cărți încuiate și cu masa pe care își expuneau unul lîngă altul titlurile londonezul *Times*, *Neue Freie Presse* din Viena și *Italie* din Roma. Se întoarse de la ușă și intră în sufragerie, în a cărei sobă duduiau ostentativ buturugile și bulgării de turbă. Chiar și aici însă, focul fusese aprins atît de recent, încît căldura sa era mai curînd potențială decît reală. Lăsîndu-se jos, lîngă sobă și apăsîndu-și umărul pe ușițele ei de alamă, Colville reuși să-și mai potolească inamicul, în vreme ce studia figurile ogarilor cu capete și sîni de femeie, ce se ramificau în lujere și frunze, acoperind spalierul pictat pe tavanul boltit, tetragonal. Chelnerii îmbrăcați în fracurile lor învechite adăugau mesei întinse ultimele detalii, iar sunetul vocilor de dincolo îl obligă pe Colville să se ridice. Efortul depus îl făcu și mai puțin dornic de a mai ieși în seara aceea pentru a se duce la doamna Bowen.

Ușa se deschise și intrară cîteva doamne englezoaice, ignorîndu-i provizoriu prezența și vorbind despre ceea ce făcuseră de la prînz încolo. Căzuseră de acord că era mult prea frig în biserici pentru a mai afla vreo plăcere

[1] *Reading-Room* : sală de lectură (eng.)

în contemplarea picturii și că Galeria Pitti, unde ardeau vasele acelea cu jeratic, era singurul loc confortabil. Își făcură apariția apoi o doamnă franțuzoaică împreună cu soțul ei ; urmă o doamnă rusoaică ; la sfîrșit, un gentilom italian, o familie de americani și vreo trei-patru bărbați singuri, aparținînd rasei anglofone, a căror limbă se impuse numaidecît comesenilor.

Pe măsură ce meniul progresa de la supă la pește și de la antreuri la friptură cu salată, efectul combinat al conversației plăcute și al puterii crescute a focului din sobă încălzea tot mai mult atmosfera camerei. Beau vin Cianti, din sticlele cu împletitură de răchită, legate cu funde de mătase roșie și verde, în care se servește de obicei vinul la Florența, și remarcau cît de frumoase erau sticlele, spre deosebire de vin, care nu părea foarte bun.

— Cu siguranță că nu mai este tot atît de bun ca înainte, spuse Colville.

— Ah, prin urmare ați mai fost la Florența, zise doamna franțuzoaică, a cărei engleză se dovedea mult superioară francezei în care începuse el să-i vorbească.

— Da, cu mult timp în urmă ; într-o existență anterioară, de fapt.

Doamna îl privi uimită dar curioasă.

— Într-o existență anterhioară ? repetă ea.

— Da, în tinerețe, adăugă el, suprinzîndu-i lucirea din ochi. Cînd aveam douzeci și patru de ani. Cu mult timp în urmă.

— Trebuie să fiți amerhican ! rîse doamna.

— De ce credeți asta ? Din pricina accentului ?

— Și a metafizicii. Amerhicanilor le place să vorbească în felul acesta.

— Nu știam, zise Colville.

— Le place să apese pe coarda perhsonalității ; nu suportă să nu fie interhesați. Trhebuie să rhaporteze totul la ei înșiși sau la cei cu carhe vorbesc.

— Nu se întîmplă oare același lucru și cu francezii ? întrebă din nou Colville.

Doamna rîse din nou.

— La Parhis avem o marhe colonie de amerhicani. Poate am învățat să fim și noi ca dumneavoastră.

Soțul doamnei nu vorbea englezește și, probabil, ea îi traducea conținutul conversației lor, căci el zîmbi, aruncîndu-i lui Colville o privire prietenoasă și dîndu-i de înțelese că nu trebuia să ia prea în serios cuvintele soției sale.

Gentilomul italian din dreapta lui Colville îi oferea politicos salatiera lăsată să și-o treacă oaspeții de la unii la alții. Colville îi mulțumi în italiană și începură să discute despre chestiuni italienești. Dintr-una în alta, descoperi că noul său prieten era republican și membru al Parlamentului.

— American fiind, mă interesează, zise Colville. Dar de ce doriți ca Italia să fie o republică ?

— Dacă avem o monarhie constituțională, de ce să mai avem de fel monarhie ? întrebă italianul.

Un englez, care ședea de cealaltă parte a mesei, îl scuti de efortul de a răspunde la întrebare, punînd el o alta, ce stîrni o discuție între cei doi. Colville observă tacit, că, de la ultima întîlnire cu ei, englezii păruseră să cîștige în grația și ușurința conversației cu străinii. Familia de americani, în schimb, vorbeau numai între ei și pe un ton atît de coborît, încît nimeni nu putea auzi ce-și spun. Lui Colville îi displăcea mormăiala lor ; pentru onoarea țării, care ne e tuturor la inimă, oricît de puțin sîntem conștienți de acest lucru, ar fi preferat să-i audă vorbind tare, fără a da impresia că se tem ori se rușinează ; găsea manierele englezești superioare. De fapt, se descoperea într-o neobișnuită vervă ; se alătură celor care se străduiau să spargă gheața ; rîdea și se hazarda în tot felul de comentarii cu noii veniți, asemeni lui, și se arătă plin de considerație față de opiniile celor aflați de

mai mult timp în hotel, atunci cînd se plînseră de obiceiul bucătarului de a nu fierbe îndeajuns legumele. La „Hôtel d'Atene“, cina făcea o figură grozavă pe obișnuita *carte de jour ;* dădea impresia că se compune din vreo zece sau douăsprezece feluri, cînd nu erau, de fapt, decît cinci, și chiar dacă o mai lungeai pînă la șase, adăugînd alunele prăjite în unt, masa părea, totuși, să se termine cam abrupt, deși nu puteai spune că nu te-ai săturat. La sfîrșit, ți se putea servi, la cerere, cafea. Colville o comandă și-i păru rău cînd ultimii comeseni, înclinîndu-se ușor, îi urară noapte bună și îl lăsară singur în fața ceștii.

Hotărîse că nu avea de ce să se teamă de umezeală într-o trăsură ce ar fi gonit repede pînă la locuința doamnei Bowen. Ajuns în cameră, șovăi dacă să-și pună fracul ; îl îmbrăcă, totuși, și-și luă clacul[1] achiziționat în trecere prin Londra. Era un aspect al pompei sociale necunoscut celor din Des Vaches. Dacă își îmbrăcase de zece ori costumul de seară în cei cincisprezece ani petrecuți acolo, încît acesta arăta tot atît de nou ca și jobenul. Privindu-se în oglindă, se găsi îndeajuns de prezentabil, el făcînd parte, de fapt, dintre acei bărbați care arată cel mai bine în ținută de seară ; pieptul larg al cămășii, cu cei trei butoni de aur înșirați, ca niște puncte luminoase, unul sub altul, îi îmblînzea chipul cu trăsături dure, aproape aspre, și-i echilibra capul cam mare. Cînd purta costumul de dimineață, trebuia să-l privești de două ori ca să te asiguri că nu era un bărbat cu o înfățișare comună ; acum însă nu greșea gîndind că avea un aer distins, în vreme ce, cu jobenul sub braț, se studia în fața oglinzii din camera sa. Aproape că era tentat să-și radă barba, lăsîndu-și doar mustața, așa cum făcea odinioară. Își lăsase barbă numai pentru că, profitînd de indulgenta etichetă socială din Des Vaches, neglija adesea să se bărbierească, umblînd uneori zile la rînd cu o revoltătoare perie de țepi

[1] Clac : joben care se poate plia.

pe față. Prinzîndu-și bărbia între degete și apropiindu-și și mai mult chipul de oglindă, se întrebă oare cum îl cunoscuse doamna Bowen ; trebuie să și-l fi amintit foarte bine. Ar fi vrut să-și radă barba, pentru a-și redobîndi tinerețea trăsăturilor și a-i vedea reacția. Aruncînd o ultimă privire toaletei sale, își zise că poate exagera, dacă era vorba ca doamna Bowen să aibă doar puțini invitați, după cum promisese. Își acoperi pieptul cu o eșarfă groasă pentru a nu-și provoca, expunîndu-se în vreun fel, nesuferitului acela de reumatism și-și îmbrăcă *ulsterul*[1] în locul pardesiului ușor de primăvară în care umblase toată ziua.

Cînd ajunse la destinație, constată că Palazzo Pinti era o reședință în stil mare, păzită de un portar cu fireturi aurite, care mînca salată în ghereta sa de lîngă impozanta intrare, și cu un frumos grilaj ce-ți bara drumul pînă apăsai soneria ce răspundea în apartamentul doamnei Bowen, iar apoi se deschidea singur și puteai să urci. La ușa ei, îl primi un bărbat în livrea și-l ajută cu atîta îndemînare să-și scoată paltonul, încît nici nu-și simți umărul reumatic ; pe comodele sculptate, înșirate în lungul peretelui, se mai găseau vreo jumătate de duzină de alte pălării și paltoane, precum și cîteva eșarfe mai vesele, ce emanau un parfum discret, seducător, în aerul rece. Colville trăia acea vagă euforie — amestec de îndărătnicie și nerăbdare — a bărbatului care își face oficial apariția în societate după o lungă absență de la asemenea reuniuni. Frecîndu-și mîinile puțin nervos, el dădu la o parte draperia galbenă din lînă de Abruzzi și păși în interiorul intens luminat.

Doamna Bowen stătea în picioare în fața căminului, iar mătasea de culoare închisă, de o discretă strălucire, mîinile împreunate în față, batista și evantaiul alcătuiau o compoziție plină de gust. La vederea lui Colville, tresări ușor, ceea ce i-ar fi dat de înțeles, dacă ar fi avut perspicacitatea unei femei, că ea nu se așteptase cu adevărat să-l vadă venind, și-i sosi în întîmpinare în foșnetul rochiei și cu un murmur de plăcere. Și el se grăbise politicos înspre ea, pentru a o scuti de acest efort, iar în scurtul răstimp în care stătură de vorbă, mai înainte de a fi prezentat altor oaspeți, Colville simți tentația de mult uitată de a poza. Nu-l mințise ; nu se aflau acolo mai mult de douăzeci și cinci — treizeci de persoane ; dacă exagerase punîndu-se la marele fix pentru o reuniune atît de restrînsă, descoperi, în schimb, că nu era singurul și nu-i păru rău. Simțea că făcea o figură mai bună decît bărbații în redingote și observă cu satisfacție că ținuta sa de seară avea o linie mai elegantă decît a celorlalți care o mai adoptaseră ; cel puțin, nimeni altcineva nu mai purta clac.

La patruzeci și unu de ani, un bărbat rămîne tot copil, iar pe Colville îl încerca dorința obscură ca doamna Bowen, a cărei viață, de la ultima lor întîlnire la o serată, se consumase la New-York și Washington, să observe că el era un om de lume, în ciuda traiului în Des Vaches. Mai înainte ca ea să fi hotărît cu cine să înceapă prezentările, lîngă cotul său își făcu apariția fiica ei, cu o ceașcă de ceai și pîine cu unt pe o tavă, care-i spuse bună seara cu o fermecătoare corectitudine în purtare.

— Am crezut cu adevărat că sînteți dumneavoastră, doamnă Bowen, zise el, întorcîndu-se pentru a lua ceașca, doar că mi-ați trecut de cealaltă parte, punîndu-vă o eșarfă cu nod bufant. Cum vă explicați, dumneavoastră și domnișoara Effie, magia acestei uluitoare asemănări ?

— Ai observat deci ? Doamna Bowen părea încîntată.

— Am studiat acest lucru tot timpul cît am fost împreună astăzi. Sper să nu vă supărați dacă mi-am permis o observație atît de personală.

— Oh, cîtuși de puțin, răspunse doamna Bowen, iar Colville rîse.

[1] Mantie lungă și largă, originară din Ulster.

— Trebuie să fie adevărat ce mi-a spus o doamnă franţuzoaică la cina *à-la carte* din seara asta la hotel : „amerhicanii apasă întotdeauna pe coarda perhsonlităţii". Imitase cu fidelitate accentul gutural al franţuzoaicei.

— Cred că aşa e, medită doamna Bowen, şi că nu ne deranjează acest lucru la alţii. Aş dori să decizi *dumneata* cărei persoane să te prezint, spuse ea, lăsîndu-şi privirea să călătorească discret peste întreaga adunare, în care toţi păreau să discute în largul lor.

— Oh, nu-i nici o grabă ; amînaţi pînă mîine.

— Oh, nu, nu se poate, se opuse doamna Bowen, ca o femeie care are de îndeplinit nişte datorii sociale şi e hotărîtă să le sacrifice plăcerea ei particulară. Le mai amînă însă pentru moment.

— Sper că ai ajuns acasă pînă să înceapă ploaia ? zise ea.

— Da, răspunse Colville. Vreau să spun că nu mă deranjează o mică stropeală. Cine-i tînăra aceea ca o Junonă, din fundul încăperii ?

— Ah, spuse doamna Bowen, nu te pot prezenta *ei* în primul rînd. Dar nu-i aşa că-i încîntătoare ?

— Da. Combinaţia de alb cu auriu are un efect minunat.

— Nu trebuie să-i spui acest lucru. Avea îndoieli în privinţa rochiei pentru că, zicea ea, albul de fildeş asortat părului ei blond o face să semene cu mobila vopsită în alb şi auriu.

— Prezentaţi-mă atunci numaidecît, pînă nu uit să-i spun asta.

— Nu, trebuie să te prezint unei alte persoane ; cu o fată frumoasă poate conversa oricine.

Colville declară că nu ştia dacă să zîmbească sau să verse lacrimi la auzul acestui veninos compliment şi se prefăcu foarte dornic de a face cunoştinţa ce i se refuza. Doamna Bowen părea dispusă să-i sporească suferinţa.

— Ai mai văzut vreodată un trup atît de statuar — cu acei superbi umeri largi şi capul acela micuţ, avînd răsucită pe creştet o cosiţă atît de bogată ? Nu-ţi aminteşte oare figura ei de marile personaje feminine ale lui Du Maurier [1], cu acea calmă expresie în ochii înstelaţi şi acel original desen al gurii, cu colţurile uşor coborîte ? Fizionomia aceasta este foarte la modă acum ; ai putea crede că a impus-o artistul.

— Există şi o modă a fizionomiilor ? întrebă Colville.

— Dar bineînţeles. Ar fi trebuit să ştii !

— Atunci de ce nu sînt toate doamnele la modă ?

— Pentru că nu-ţi poţi schimba chipul după dorinţă. Şi pe lîngă aceasta, nu oricine are un trup ca al Imogenei Graham, pentru a-l pune în valoare.

— Aşa o cheamă, deci ? Imogene Graham... E un nume foarte frumos !

— Da. Îşi petrece iarna la mine. Gata, asta-i tot ce-ţi pot spune deocamdată. Vino ! Trebuie !

— Dar cît mi-aţi spus e mai rău decît nimic.

Simulă un gest de protest în vreme ce ea-l conducea către doamna pe care voia s-o cunoască şi-i pronunţă numele. Nu-i părea însă cu adevărat rău ; îşi avea complexele sale în faţa confruntării cu o persoană atît de tînără pe cît părea a fi domnişoara Graham. Cînd încetă să o mai privească, rămase cu bizara impresie că ea nu era decît o statuie în stil eroic.

Doamna în compania căreia fusese lăsat nu avea multe de spus şi se grăbi să i-l prezinte pe soţul ei, care avea o mulţime de lucruri de spus. Era italian, în schimb stăpînea foarte eficient acea engleză pe care italienii o dobîndesc cu inimaginabile cazne, pricinuite de ortografia noastră, iar Colville îi repetă ceea ce spusese deputatul

[1] George Du Maurier (1834—1896) grafician şi romancier britanic ; aluzie la schiţele sale satirice inspirate de societatea saloanelor engleze.

republican despre monarhia constituţională, o opinie care începea să-i pară corectă.

— Poate că şi eu aş prefera o republică, zise el, dar găsesc că acel domn greşeşte susţinînd acest lucru în locul şi momentul de faţă. Monarhia este condiţia unităţii noastre ; nimic altceva nu ne poate menţine laolaltă şi trebuie să rămînem uniţi, dacă vrem să mai existăm ca naţiune. Este o necesitate la fel de imperioasă ca şi armata noastră de o jumătate de milion de soldaţi. S-ar putea să nu ne placă în sine, dar ştim că monarhia ne este salvarea.

Începu să vorbească despre situaţia economică a Italiei, despre costul imens al libertăţii şi independenţei pe care trebuie să-l plătească un popor al cărui geniu politic îl ajută să suporte răbdător povara unor taxe pe care nici un alt guvern nu s-ar încumeta să le impună. Vorbea cu acel patriotism cald, convingător, ce-i spune atît de mult străinului binevoitor aflat în vizită în Italia : tot sentimentul marii şi dureroasei nesiguranţe în privinţa viitorului Italiei, pricinuit de complicaţiile diplomaţiei şi de amintirea suferinţelor trecute, ca şi neţărmurita răbdare în faţa încercărilor viitoare. Această hotărîre, aducînd a resemnare, împrumuta o aură poetică atitudinii întregului popor ; îi dădea lui Colville sentimentul că americanii nu făcuseră şi nu suferiseră nimic.

— Cînd aud asemenea lucruri, spuse el, nu fără un vag resentiment la adresa nevrednicilor alegători republicani din Des Vaches, mă ruşinez gîndindu-mă la ce sîntem noi în ţara noastră, cu toate resursele şi posibilităţile noastre.

— Italianul ar fi dorit, din politeţe, să găsească scuze americanilor, dar Colville refuză orice justificare a goliciunii lor politice şi morale. În gînd, concepu o continuare a scrisorii către *Post-Democrat-Republican*, începută pe Ponte Vecchio, în care făcea o comparaţie plină de

amară ironie între realizările Italiei şi Americii din ultimii zece ani.

Uită de domnişoara Graham, avînd doar o difuză impresie a strălucirii ei cînd o zărea în oglinda mare în faţa căreia stătea. Vorbea cu un tînăr şi foarte chipeş cleric, şi-i zîmbea. Invitaţii păreau să fie americani în cea mai mare parte, dar mulţi erau evident englezi şi Colville se întreba vag dacă acel cleric era englez sau american. Mai erau vreo trei-patru italieni şi cîţiva nemţi, care vorbeau engleza.

Colville se mişca de la un grup la altul, pe măsură ce se lărgea cercul cunoştinţelor sale, descoperindu-se mai interesat de societate decît visase să mai fie vreodată. Unul din neajunsurile vieţii în Des Vaches era, cu siguranţă, faptul că după ce trecea perioada balurilor şi a peţitului, oamenii ieşeau rar sau deloc. Începea să realizeze că timpul petrecut într-un mod atît de activ în acel oraş întreprinzător fusese, într-un sens, cu desăvîrşire irosit.

La un moment dat, probabil ca un indiciu că orele erau înaintate, ceainicul fu înlocuit cu un recipient cu acel punch de rom ce se serveşte la majoritatea recepţiilor din Florenţa, mai tare sau mai slab, după obiceiul casei. O parte din invitaţi plecară imediat după aceea, dar tînărul cleric rămase în continuare de vorbă cu domnişoara Graham.

Cu paharul aburind în mînă, Colville se găsea acum în compania unui domn bătrîn şi prietenos, care refuzase punchul. Începuseră să converseze dintr-un impuls comun, iar interlocutorul său îl întrebase de-a dreptul :

— Sînteţi american, presupun ?

Accentul îi dăduse deja în vileag naţionalitatea, dar el ţinu să-i spună, cînd Colville îşi recunoscu originea, ca o dovadă de sinceritate :

— Şi eu sînt american.

— Am întîlnit mulţi compatrioţi de cînd am venit, zise Colville.

Constatarea lui păru să-i placă bătrînului domn.

— Ei, bine, da, mărturisesc că nu sîntem rău reprezentaţi aici în ceea ce priveşte numărul. Trebuie să spun, totuşi, că nu-i găsesc pe compatrioţii noştri atît de agresivi, de gălăgioşi, după cum ţin să-i înfăţişeze romancierii noştri cosmopoliţi. Încă n-am întîlnit niciuna din eroinele lor predilecte.

Colville nu se putu stăpîni să nu rîdă.

— Eu mi-aş fi dorit-o. Dar probabil că ele evită oamenii de vîrsta şi discreţia noastră, sau adoptă faţă de noi o asemenea atitudine filială, de nu le mai putem recunoaşte.

— Probabil, probabil ! aprobă vesel, bătrînul gentilom.

— Vorbeam mai adineaori cu unul din prietenii noştri nemţi, iar el se plîngea că tinerele americane, mai ales cele bogate, par foarte calculate, materialiste şi convenţionale. I-am spus că nu ştiu ce explicaţie să-i ofer. M-am străduit să-i dau o idee despre influenţele înălţătoare ale societăţii din Newport, aşa cum am cunoscut-o eu.

Bătrînul gentilom mîngîie cotul lui Colville, pe care-l ţinea între palme, încîntat de sarcasmul compatriotului său.

— Ah, foarte bine ! foarte bine ! spuse el. Sînt perfect de acord cu dumneavoastră ; şi găsesc că e cu totul preferabil celălalt gen !

— Cred, continuă Colville, renunţînd la tonul său ironic că avem cu mult mai puţine motive să regretăm libertatea lor încrezătoare şi lipsită de artificii în comparaţie cu acel soi de materialism dur sădit în tinerele noastre fete, atît de lucide, de lipsite de iluzii şi romantism, care preferă în mod deliberat şi din principiu toate zădărniciile şi distracţiile lumeşti, recunoscînd existenţa unei lumi superioare doar pentru a o dispreţui. Le-am văzut uneori...

Doamna Bowen li se alătură în maniera ei politicoasă şi întrebătoare.

— Mă bucur că dumneavoastră şi domnul Colville aţi făcut cunoştinţă, îi spuse ea bătrînului gentilom.

— Dar n-am făcut cunoştinţă, zise Colville. Sîntem cu desăvîrşire străini !

— Am să te prezint atunci venerabilului domn Waters. Şi am să te iau cu mine, adăugă ea, trecîndu-şi mîna pe sub braţul lui Colville, cu o atingere delicată ce-i desfătă întreaga fiinţă, căci a venit în sfîrşit timpul să te prezint domnişoarei Graham.

— Ştiu şi eu ? şovăi el. Se înţelege că dacă *există* o domnişoară Graham, vrînd-nevrînd trebuie să-i fiu prezentat, dar ajunsesem aproape să-mi doresc ca ea să nu existe. Cred că mi-e frică !

— Oh, n-am să cred asta în ruptul capului. O simplă şcolăriţă ca ea !

Doamnei Bowen îi lipsea acuitatea umorului naţional. Îi plăceau bărbaţii care glumeau, dar nu era capabilă să le răspundă pe acelaşi ton.

— Aşteaptă să o vezi de-aproape, adăugă.

IV

Privită de aproape, domnişoara Graham era, într-adevăr, mai puţin impunătoare. Înceta să te mai copleşească. Ridicîndu-şi ochii după ce se înclinase în faţa ei, Colville observă că nu era nici atît de înaltă, nici atît de masivă, posedînd doar o feminitate înfloritoare. Era, în schimb, şi mai frumoasă, avînd în privire o dulceaţă şi o strălucire tinerească absolut cuceritoare. Dacă încetase să mai fie zeiţă, aşa cum păruse de la celălalt capăt al salonului, cîştigase totuşi mult, transformîndu-se într-o tînără extrem de drăguţă ; iar atunci cînd vorbi, dinţii ei

dezvăluiră o mică și tulburătoare neregularitate, ce-i sporea și mai mult farmecul.

Doamna Bowen se depărtă cu tînărul cleric, dar Effie rămase lîngă domnișoara Graham, ținîndu-i mîna pe care fata o lăsase să atîrne nepăsătoare în faldurile rochiei. Chipul copilului exprima o adorație față de domnișoara Graham ce întrecea cu mult devotamenul față de mama sa.

— Începusem să mă îndoiesc că doamna Bowen o să vă mai prezinte vreodată, mărturisi ea, cu un surîs inocent și nervos ce o puse într-o lumină favorabilă în fața lui Colville. Îmi promisese încă de la începutul serii !

— Cu mine s-a purtat și mai rău, domnișoară Graham. M-a făcut să aștept de la începutul începuturilor, încît am încărunțit pe drumul către dumneavoastră, zise el, după o inspirație de moment. Eram un bărbat relativ tînăr atunci cînd doamna Bowen mi-a spus pentru prima oară că intenționează să mă prezinte.

— Oh, ce glumă bună ! replică veselă domnișoara Graham, iar însoțitoarea ei își îngădui, după un moment de ezitare, un mic chicot politicos. Făcuse o descoperire : domnul Colville avea haz !

— Mă bucur foarte mult că o găsiți astfel, zise el cu o gravitate ce nu le păcăli.

— O, da ! suspină domnișoara Graham cu un patos generos. Cine altcineva decît un american ar putea spune asemenea lucruri ? Mă gîndesc la încîntătoarea bătrînică din Florența care locuiește aici de treizeci de ani și care-și dorește tot timpul să se întoarcă, fără să mai ajungă vreodată acasă. Îi e atît de dor că nu știe ce să mai facă și zice tot timpul că poate americanii nu sînt *superiori* altor nații, dar sînt *diferiți*.

— Foarte frumos spus. Se deosebesc în toate privințele cu excepția ideii despre superioritatea lor. Îi împiedică modestia lor înnăscută.

— Nu prea știu ce vreți să spuneți, zise domnișoara Graham, după o ușoară ezitare.

— Ei bine, răspunse Colville, nici mie nu mi-e prea limpede ce-am vrut să spun. Poate că americanii se deosebesc de alte popoare prin aceea că nu au o părere bună despre ei, sau nu îndeajuns de bună. Ceea ce am spus sună însă foarte epigramatic și prefer să nu cercetez prea adînc sensul.

Cuvintele sale le făcură atît pe domnișoara Graham cît și pe Effie să scoată un „Oh" !" ce exprima o încîntată îndoială asupra intenției sale. Pe nesimțite, se apropiară ceva mai mult de el.

— O doamnă franțuzoaică mi-a mărturisit în seara aceasta la *table d'hôte* [1] că și-a dat seama că sînt american, pentru că americanii apasă întotdeauna pe coarda personalității.

Colville practica fără scrupul asemene economii ale materialului de conversație, cu un singur incident sau cu o idee făcînd adesea turul unei întregi reuniuni.

— Ah, nu cred asta ! zise domnișoara Graham.

— Ce nu credeți ?

— Că americanii vorbesc totdeauna despre ei înșiși.

— Nu sînt sigur că asta a vrut să spună. Nu poți deduce niciodată din niște simple cuvinte ce vrea să spună cineva.

— Revoltător !

— Poate franțuzoaica voia să spună că noi vorbim întotdeauna despre alte persoane. Și asta ar ține de coarda personalității.

— Dar nu cred să fie adevărat ! Oricum, în acest caz *ea* era aceea care vorbea despre *noi*.

— Oh, ea explica acest lucru prin faptul că la Paris există o numeroasă colonie de americani, care i-au corupt

[1] *Table d'hôte* : masă cu pensiune (fr.).

și pe francezi, învățîndu-i perniciosul nostru obicei al introspecției.

— Găsiți că sîntem atît de introspectivi ?

— Dar dumneavoastră ?

— Eu știu că nu sînt. Rareori mi se întîmplă să mă gîndesc la mine. În orice caz, nu mai înainte de a fi prea tîrziu. Asta-i nenorocirea. Aș vrea s-o pot face. Mă descopăr însă mereu studiindu-i pe alții. Sînt mult mai interesanți.

— Poate n-ați mai gîndi astfel dacă v-ați cunoaște mai bine, sugeră Colville.

— Ba sînt convinsă că-i așa ! Cred că nici un tînăr nu poate fi interesant.

— Ce s-ar mai alege atunci de toate romanele ? Sînt pline de tineri.

— Sînt ridicole ! Dacă ar fi să scriu un roman, aș alege ca erou o persoană în vîrstă — de treizeci și cinci sau patruzeci de ani.

Privi la Colville și, roșind puțin, se grăbi să adauge :

— Nu cred ca oamenii să devină interesanți cu mult înaintea acestei vîrste. Cînd te gîndești ce banalități spun tot timpul bărbații tineri ! Nu vă amintiți de pasajul acela din *Impresiile de călătorie* ale lui Heine [1], în care poetul vede mîna unei femei ieșind de sub mantie și o recunoaște, după cît e de netedă și catifelată, asemeni unei petale, ca aparținînd unei persoane tinere, care nu s-a bucurat și n-a suferit pentru nimic ? După ce-am citit acele rînduri mi-am urît mîinile — aveam doar șai-

[1] Capitolul al XV-lea al *Călătoriei de la München la Genova*, din *Impresii de călătorie* de Heinrich Heine. Imogene falsifică sensul pasajului. Iată-l în versiunea lui E. Cerbu : „Era o mînă frumoasă, nu ca ale fetelor tinere, care, pe jumătate miorițe, pe jumătate roze, au mîini insipide, vegetal-animalice ; mîna doamnei din confesional avea, dimpotrivă, ceva spiritual, ceva istoric-fermecător, ca mîinile oamenilor frumoși care sînt și foarte cultivați sau au suferit foarte mult !“ (H. Heine, *Opere alese*, Ed. Univers, 1970, pag 164).

sprezece ani și nu păream să am mai multă experiență decît un copil. Oh, mie îmi plac oamenii care *au trecut* prin niște experiențe. Dumneavoastră nu ?

— Mda, presupun că da ! Cînd e vorba de alții.

— Dar nu și în cazul dumneavoastră ?

— Nu-mi dau seama ; încă n-am trecut prin nici o experiență de care să merite să vorbesc.

Domnișoara Graham îl privi cu un aer de îndoială, dar continuă cu înflăcărare :

— Bine, dar revenirea în Florența după o absență atît de îndelungată trebuie să fie ceva atît de romantic ! Oh, Doamne ! Cum aș vrea să mă aflu aici pentru a doua oară !

— Mă tem că nu v-ar plăcea tot atît de mult ! Eu aș prefera să mă aflu aici pentru prima oară. Nimic nu se compară cu prima oară, în orice privință.

— Chiar credeți asta ?

— În orice caz, prima vizită la Florența nu are seamăn.

— Oh, nu pot înțelege de ce. Mi-aș fi închipuit că trebuie să fie de-a dreptul fascinant să rememorezi vechile emoții.

— Da, dacă ar veni atunci cînd le chemi. Dar sînt tot atît de încăpățînate ca și spiritele din adîncul fără fund. Am strigat toată ziua încolo și-ncoace după vechile mele emoții și nu mi-au răspuns nici măcar cu un chițăit !

— Oh, exclamă domnișoara Graham, privindu-l cu ochi mari. Ce amuzant !

Effie Bowen își întoarse căpșorul drăgălaș și rîse, ca și cum s-ar fi temut că nu e amabil să-i rîzi cuiva în față de glumele sale.

Stimulat de complimentele lor, Colville continuă în aceeași notă absurdă :

— Într-un singur fel îți poți recăpăta vechile impresii despre Florența și anume împrumutîndu-le de la

cineva care le-a dobîndit de curînd. Ce credeţi *dumneavoastră* despre Florenţa, domnişoară Graham ?

— Eu ? Au trecut deja două luni de cînd sînt aici.

— Înseamnă deci că e prea tîrziu ?

— Cred că nu. Încă am sentimentul că locul mi-e străin. Dar n-aş şti ce să vă spun. Vă pot asigura doar că Florenţa e foarte diferită de Buffalo.

— De Buffalo ? Îmi cam imaginez care-i diferenţa. Şi nu e cu totul în defavoarea oraşului nostru.

— Oh, aţi fost acolo ? întrebă domnişoara Graham cu însufleţire. Cunoaşteţi pe cineva în Buffalo ?

— Nişte ziarişti ; şi trec pe acolo o dată pe an în drumul meu spre New York — sau obişnuiam să trec. E un oraş foarte viu.

— Este, într-adevăr ! suspină cu afecţiune domnişoara Graham.

— Mai ies fetele din Buffalo noaptea să danseze în lumina lunii ? [1]

— Poftim ?

— Ah, înţeleg ! zise Colville, cercetînd-o pe sub sprîncenele adunate gînditor ; aparţineţi într-adevăr unei alte ere. Nu vă amintiţi de cîntecele comedianţilor negri.

— Nu, nu-mi amintesc decît de sfîrşitul războiului. [2]

— Dumnezeieşte de tînără ! exclamă Colville. Ei, adăugă el, îmi pare rău că nu ne-a auzit franţuzoaica aceea, domnişoară Graham. Cred că şi-ar fi schimbat părerea despre obiceiul americanilor de-a apăsa pe coarda personală atunci cînd vorbesc.

— Oh, exclamă fata pe un ton de reproş, după o clipă de gîndire, nu înţeleg cum de mi-aţi îngăduit ! Doar nu vă închipuiţi că aş fi putut vorbi astfel cu oricine. Am făcut-o numai pentru că sînteţi şi dumneavoastră american şi un atît de vechi prieten al doamnei Bowen.

— Cu siguranţă că asta am să-i spun franţuzoaicei, dacă mă va mai ataca ! zise Colville. Îşi aruncă nepăsător privirea în celălalt colţ al camerei şi-l văzu pe tînărul cleric luîndu-şi rămas bun de la doamna Bowen ; toţi ceilalţi invitaţi plecaseră.

— Cerule ! exclamă el, trebuie să plec.

Doamna Bowen se apropiase atît de repede de el, încît prinse ultimele cuvinte.

— De ce ? întrebă ea.

— Pentru că-mi imaginez că e deja mîine, iar invitaţia era doar pentru o zi.

— Este un abonament de sezon, răspunse doamna Bowen cu promptă ospitalitate, iar pînă mîine mai este o jumătate de ceas. Nici nu mă gîndesc să-ţi dau drumul ! Veniţi cu toţii să ne aşezăm lîngă foc. Acum dogoreşte cu toată puterea.

Effie se arătă foarte plăcut surprinsă de această izbucnire tinerească a mamei sale, al cărei obişnuit calm reţinut făcea contrastul cu atît mai izbitor şi, lăsînd mîna domnişoarei Graham, alergă înainte, aranjînd fotoliile confortabil în jurul căminului.

Colville şi doamna Bowen se regăsiră brusc în acei termeni care se stabilesc adesea, după o lungă despărţire, între oameni care au nutrit reciproc sentimente afectuoase şi s-au despărţit prieteni ; erau mult mai intimi decît bănuiseră sau decît ar fi fost cu adevărat îndreptăţiţi.

— Pe care din invitaţi doriţi să-i foarfec, doamnă Bowen ? întrebă el, din adîncimea fotoliului, nu prea jos, în care se cufundase. Un fior de dulce satisfacţie îl străbătea din cap pînă în picioare aşa cum şedea, avînd-o în partea dreaptă, pe un scaun mai înalt, pe doamna Bowen şi simţindu-se privit cu insistenţă de domnişoara Graham de pe sofaua din stînga.

[1] „Dans în lumina lunii" : vers dintr-un cîntec scris, în 1844, de John Hodges şi publicat în 1848 cu titlul *Fetele din Buffalo*.

[2] Războiul de Secesiune (1861—1865).

— De-ajuns să-mi daţi poruncă şi nu-i unul pe care să-l cruţ.

— Dar nu este nici unul pe care să-l vreau forfecat, îmi pare rău s-o spun ! răspunse doamna Bowen. Nu găseşti că au fost cu toţii agreabili ?

— Mda, da ; destul de agreabili — destul de agreabili, presupun. Dar au stat prea mult ! Cînd mă gîndesc că am fi putut şedea aici de o jumătate de ceas, numai de-ar fi plecat ei mai curînd, îmi vine destul de greu să-i iert.

Doamna Bowen şi domnişoara Graham schimbară priviri pe deasupra capului lui — o privire care întreba : „Nu ţi-am spus eu ?“ şi o altă care-i răspunse : „Oh, este, într-adevăr !“ Ochii lui Effie Bowen se măriră : îi ţinea aţintiţi asupra lui Colville într-o adoraţie mută.

El întrebă cine erau unii din invitaţii care-i reţinuseră atenţia, iar doamna Bowen îi îngădui să se amuze puţin pe seama lor ; umorul lui nu era cîtuşi de puţin răutăcios. Colville repetă spusele neamţului despre ambiţiile lumeşti ale fetelor americane, dar, în această chestiune, ea nu-i îngădui aceeaşi libertate. După opinia doamnei Bowen, americancele nu erau mai mondene decît alte fete. Fireşte că le plăcea societatea, iar unele erau cam răsfăţate. Nu exista însă nici un pericol ca ele să alunece cu totul în convenţional.

Colville nu insistă.

— N-am întîlnit ofiţeri astă seară, doamnă Bowen, zise el. Credeam că nu poţi petrece o seară la Florenţa fără compania lor.

— Îi invităm atunci cînd se dansează, replică doamna Bowen.

— În afară de dans, nu mai ştiu nimic, se amestecă domnişoara Graham. Mie îmi plac persoanele care ştiu să mai şi discute nu numai să facă doamnelor complimente.

— Părerile tale sînt foarte personale, după cum ştii, Imogene, o certă blînd doamna Bowen. Dacă-i vorba de asta, nu găsesc că tinerii noştri se descurcă mai bine în conversaţie.

— Oh, *tinerii,* bineînţeles ! Sînt aceeaşi pretutindeni. Aici însă chiar şi atunci cînd au trecut cu mult de treizeci de ani, bărbaţii tot mai cred că fetelor nu le place decît să fie flatate. Aş vrea ca un domn să-mi vorbească în aşa fel încît nici un cuvînt ori privire să nu-i trădeze gîndul că aş fi frumoasă.

— Ah, dar cum ar putea ? insinuă Colville, iar tînăra roşi.

— Vreau să spun, dacă aş fi frumoasă ! Această adulare nesfîrşită este o insultă.

— Domnul Morton nu flatează, zise gînditoare doamna Bowen, fluturîndu-şi evantaiul înspre Colville.

— O, nu ! recunoscu domnişoara Graham. El e cleric.

Doamna Bowen, se întoarse spre oaspetele ei.

— Trebuie să mergi să-l asculţi într-una din zile. E foarte interesant, dacă nu te deranjează faptul că e cam puritan.

Colville era pe punctul de a emite pretenţii la un ritual mai sofisticat, dar îi trecu prin minte că pentru doamna Bowen asta s-ar fi putut să fie o chestiune importantă, aşa încît se răzgîndi, întrebînd, în schimb, cine era onorabilul domn Waters.

— Oh, aşa-i că-l găsiţi o persoană încîntătoare ? strigă domnişoara Graham. Uitaţi, doamnă Bowen ! Despre domnul Waters pot spune că are o purtare *cu adevărat* măgulitoare. Îţi vorbeşte întotdeauna ca şi cum s-ar aştepta să te intereseze problemele serioase, să fii egalul lui pe plan intelectual. Şi se simte atît de *fericit* aici, în Florenţa ! Îţi dă impresia că pentru el fiecare respiraţie aici e un privilegiu. Ar trebui să-l auziţi vorbind de Savonarola, domnule Colville !

— Am auzit o mulţime de oameni vorbind despre Savonarola şi mărturisesc că am preferat să-l aud vorbind despre fetele americane.

— Fetele americane ! scoase domnişoara Graham un ţipăt uşor. V-a vorbit domnul Waters despre *fete* ?

— Da, de ce nu ? Probabil că a fost odată îndrăgostit de vreuna.

— Domnul Waters ? strigă fata. Ce absurditate !

— Ei, atunci poate a fost îndrăgostit de vreo doamnă în vîrstă. Aţi prefera aşa ?

Domnişoara Graham se uită la doamna Bowen ca şi cum i-ar fi cerut permisiunea, după care rîse, dar nu încercă să-i dea vreo replică lui Colville.

— Pînă şi acest lucru vi se pare incredibil în legătură cu o persoană care vă inspiră o vechime de piramidă. Ei da, *este* greu de crezut. I-am repetat ce-a spus neamţul acela şi am fost amîndoi perfect de acord asupra altui tip de fată americană.

— Oh ! Oare care ar fi acela ? întrebă domnişoara Graham.

— Nu l-aş putea descrie aşa, dintr-o suflare, răspunse indolent Colville.

Doamna Bowen îşi aduse cealaltă mînă sub cotul braţului ce ţinea evantaiul.

— Eu nu cred că aş fi în aceeaşi măsură de acord cu dumneata, zise ea, părînd să aibă un soi de intenţie didactică.

Se angajară într-o discuţie ce se dovedeşte întotdeauna fertilă, despre condiţia fetei tinere, iar Colville pledă în favoarea vechiului ideal naţional al libertăţii adolescentei, largă cît continentul, năvalnică precum apele fluviului Mississippi. Doamna Bowen i se împotrivi cu o delicată fermitate.

— Oh, remarcă el, v-aţi europenizat !

— În mod categoric, prefer modelul european al educaţiei fetelor. Nici n-aş concepe să-i las fiicei mele libertatea pe care am avut-o eu.

— Ei, poate că acest lucru se va întîmpla exact la generaţia următoare, atunci ; îi va îngădui ea fiicei sale libertatea de care nu s-a bucurat.

— Niciodată, cît voi trăi eu ! strigă doamna Bowen.

Colville rîse.

— Dumneavoastră ce model preferaţi, domnişoară Graham ?

— Cred că lucrurile s-au mai schimbat, răspunse fata evaziv.

— Ei, atunci tot ceea ce pot spune eu este că, dacă aş fi murit mai înainte de a se fi produs această schimbare, s-ar fi chemat că am dus o viaţă fericită. Observ tot mai mult că sînt demodat. M-am ramolit ; sporovăiesc despre vremurile de altă dată, iar spiritul vremurilor noi îşi rîde de mine. Domnişoară Effie, dumneata preferi modelul ameri...

— Nu, mulţumesc, îl întrerupse mama ei. Effie e în afara problemei. E timpul să te culci, Effie !

Fetiţa se supuse numaidecît şi se duse s-o sărute pe mama ei, spunîndu-i noapte bună ; o sărută şi pe domnişoara Graham şi-i întinse mîna lui Colville. El o reţinu un moment, silind-o să încerce timid a şi-o elibera, în vreme ce el se tolănea la loc în fotoliu şi-i rîdea, privind-o cu ochii lui trişti.

— A trecut deja ora la care trebuia *eu* să fiu în pat, draga mea, şi mai întîrzii numai pentru că nu se găseşte nimeni să mă expedieze. Să nu-ţi închipui că sînt un băiat chiar aşa de rău. Nu mă distribui într-un vis urît ; visează-mă frumos !

Fetiţa se înfrînă la auzul mucalitelor cuvinte, iar atunci cînd Colville îi eliberă mîna, se aplecă brusc şi-l sărută.

— Sînteţi atît de nostim ! strigă ea, după care fugi şi dispăru după *portière.*[1]

Doamna Bowen o urmări cu o privire consternată, dar lipsită de severitate.

— Effie şi-a cam pierdut capul, zău aşa !

— Ei, zise Colville, aceasta e singura cucerire pe care am făcut-o în Florenţa. Şi n-am avut alt merit decît acela de a fi *nostim !* Data trecută cînd am fost în acest oraş, doamnă Bowen, continuă el după o pauză, se aflau aici două doamne în compania cărora mi-am petrecut foarte mult timp. Erau amîndouă foarte frumoase şi eram cu toţii foarte tineri. Nu credeţi că era minunat ?

Doamna Bowen roşi fermecător şi zîmbi, dar nu răspunse.

— Florenţa s-a schimbat foarte mult în rău de atunci. Mi-amintesc că exista o florăreasă drăguţă, cu pălărie de paie, cu bor lat. Îmi arunca în braţe o crenguţă încărcată de trandafiri ori de cîte ori traversam cu trăsura podul Carraia. Astăzi mi-am cheltuit un ceas căutînd-o pe fata aceea şi nu am mai putut s-o găsesc. N-am dat decît de-o florăreasă grasă, de cincizeci de ani, care m-a reţinut cincisprezece minute pe Via Ternabouni, luptîndu-se să-mi strecoare la butonieră trei violete pipernicite şi o narcisă ofilită. Ah, tinereţe, tinereţe ! Mi-nchipui că un tînăr ar fi descoperit-o pe cealaltă florăreasă dintr-o privire ! Cu ochii *mei* bătrîni însă ! Hotărît lucru, aparţinem cu toţii generaţiei noastre. Doamnă Bowen, întrebă el cu o inflexiune tragică — nici el nu ştia dacă autentică sau prefăcută în acel moment de cutezanţă —, ce mai ştiţi de doamna Pilsbury ?

— De doamna Milbury, vrei să spui ? îngînă doamna Bowen, speriată de curajul lui.

— Milbury, Bilbury, Pilsbury — tot una-i dacă...

[1] *Portière :* draperie (la uşă) (fr.).

— Locuiesc la Chicago ! se grăbi ea să răspundă, de parcă s-ar fi temut să nu-l audă spunînd „dacă n-o cheamă Colville", ceea ce nu ar fi îndurat.

Colville îşi împreună mîinile la ceafă şi o privi pe doamna Bowen. Îi dădea de înţeles că era sigur de faptul că o informase pe domnişoara Graham de amorul lui din tinereţe şi că dinadins adusese vorba despre asta.

— Iar dumneavoastră, zise el, de parcă acest lucru ar fi avut legătură expresă cu ceea ce discutaseră pînă atunci, dumneavoastră nu i-aţi îngădui domnişoarei Graham să se plimbe singură în compania unui ramolit ca mine ?

— Fireşte că nu ! spuse doamna Bowen.

Colville se ridică în picioare cu o surprinzătoare energie.

— Adio, domnişoară Graham !

Îi oferi mîna cu o disperare comică, după care se întoarse către doamna Bowen.

— Vă mulţumesc pentru o seară *atît* de plăcută ! Care aţi spus că e ziua dumneavoastră de primire ?

— Oh, oricare, îi răspunse ea cu cordialitate, întinzîndu-i mîna.

— Ştiţi cu cine semănaţi ? întrebă el, reţinîndu-i mîna.

— Nu.

— Cu Lina Ridgely.

După plecarea lui, doamnele se foiră uşor în veşmintele lor. Se întoarseră cu faţa spre cămin, unde ardea un buştean într-un pat de cenuşă încinsă, torcînd şi troznind în legea lui, şi, în vreme ce îşi apăsau palmele pe feţele încălzite ale rochiilor, după obiceiul femeilor care şed în faţa focului, ceasul de pe policioară începu să bată miezul nopţii.

— Aşa o chema ? întrebă domnişoara Graham, după ce încetară bătăile ceasului. Lina Ridgely ?

— Nu, așa m-a chemat pe *mine*, răspunse doamna Bowen.

— Oh, da ! murmură fata pe un ton de scuză.

— Ea i-a dat ghes ; categoric l-a încurajat. A fost revoltător. El a suferit de-a binelea.

— Trebuie să fi fost o fată crudă. Cum de-a putut el să vorbească despre asta cu atîta dezinvoltură ?

— Cel mai bun lucru era să vorbească și să termine cu acest subiect. Bănuia că-ți voi fi spus eu ceva.

— Da. Ce demonstrație de curaj ! Un *tînăr* n-ar fi reușit ! Este, într-adevăr, un bărbat fascinant. Dar cît de bătrîn și de trist părea în vreme ce ședea în acel fotoliu !

— Bătrîn ? Nu mi s-a părut că arăta bătrîn. Doar trist. Da, povestea aceea l-a marcat.

Bușteanul arse pînă la capăt și se prăbuși într-o masă de tăciuni scînteietori. Îl priviseră cu capete plecate. La urmă își înălțară chipurile, citindu-și una în ochii celeilalte mila. Frumoasa și impulsiva fată o sărută pe atrăgătoarea femeie, urîndu-i noaptea bună.

V

Colville adormi, cu acel sentiment măgulitor ce umple inima unui tînăr după primul său succes în societate, dar care nu survine în viața unui bărbat matur decît în condițiile întoarcerii după un lung exil, așa cum fusese cazul cu el. Privirile celor două femei fermecătoare îl urmăreau și în vis ; știa că le făcuse o impresie favorabilă, ca dovadă extravagantul compliment al fetiței ; și, cu toate că trecuseră mulți ani de cînd descoperise fericirea de a plăcea unei femei, respectiva dorință nu se stinsese nici pe departe în el. Ochii fetei îl priveau ca niște stele ; ghicea în blînda lor expresie că, pentru inima

ei tînără, el reprezenta un subiect romantic, ceea ce îl făcea să rîdă ; îl făcea totodată și să suspine.

Se deșteptă în zori cu un junghi ascuțit în umăr și se sculă din pat pentru a-și dărui plăcerea de a-și face singur focul cu vreascurile acelea de grozamă și de pin, de care se bucurase în seara precedentă, propunîndu-și să se culce apoi la loc și să doarmă pînă mai tîrziu. În vreme ce stătea în fața sobei deschise, clinchetul unui clopoțel îl chemă la fereastră, de unde văzu o procesiune ce ieșise din biserică și se ducea să ofere ultima împărtășanie unui muribund din cealaltă parte a pieții. Înainte mergea preotul parohial, ducînd ceremoniala hostie în vasul său ; avea alături de el un paracliser, care ținea o umbrelă de mătase galbenă deasupra Cuminecăturii ; urmau un număr de *facchini*[1], în veșminte albe, cu glugi ce le ascundeau fețele. Lumînările pîlpîiau fără viață în lumina dimineții ; clopotul bătea cu jale.

— Pînă și moartea este un spectacol dramatic în țara aceasta ! gîndi Colville, artistul din el fiind acaparat de efectul ceremonialului mai înainte ca în om să se fi deșteptat mila pentru sărmanul suflet ce se petrecea din această lume. Își reproșă acest lucru și, în loc să se urce la loc în pat, se îmbrăcă și așteptă să se facă ora tîrzie la care își comandase micul dejun. Cînd sosi în cele din urmă, purtat cu emfază pe palma deschisă a lui Giovanni — cafeaua aburindă, laptele fierbinte, untul tăiat în rotocoale delicate și două ouă albe ascunse pudic în pliul unui șervețel, dispuse toate pe tava albă — toate acestea îi aduseră într-o oarecare măsură consolarea pe care buna dispoziție o inspiră ridicolei inimi omenești pînă și în casa în care s-a cuibărit moartea. Trista întîmplare îi domoli însă starea de spirit, aruncîndu-l într-un soi de melancolie, ce dură toată dimineața și chiar pînă la prînz. Își trecu vremea colindînd bisericile ; cerul lu-

[1] *Facchini* : hamali (it.).

minos al dimineţii se acoperi însă treptat de nori, aşa cum se întîmplase şi cu o zi mai înainte, iar după-amiaza bisericile erau deja prea întunecate şi reci. Se duse la biblioteca Vieusseux şi frunzări ziarele englezeşti care nu-l interesau cine ştie ce; cercetă totodată cu atenţie catalogul, pentru a da de vreo carte despre Florenţa pentru Effie Bowen; se gîndi că n-ar fi rău să-i facă o surpriză mamei, arătîndu-şi interesul în această chestiune. Pe măsură ce ziua se scurgea către amurg, se simţea tot mai mult tentat să o viziteze, luîndu-i în serios afirmaţia că era dispusă să-l primească în oricare zi. Dacă ar fi fost mai tînăr, şi-ar fi făcut mii de probleme în privinţa acestei favori şi, probabil, ar fi refuzat-o; după patruzeci de ani, însă, un bărbat nu mai refuză nici o favoare rezonabilă şi inofensivă, ştiind de acum că e păcat şi prostesc s-o facă.

Colville găsi camera doamnei Bowen pe jumătate plină de vizitatori, care veneau sau plecau, şi atunci îşi aminti că de acea zi îi pomenise ea pe Ponte Vecchio, iar, cînd domnişoara Graham îi mulţumi pentru prima sa apariţie de joi, el îşi făcu un merit din faptul că nu uitase şi declară că intenţiona să vină în toate joile din iarna aceea. Domnişoara Graham îi umplu o ceaşcă de ceai din samovarul rusesc ce înlocuieşte în unele case florentine ceainicul civilizaţiei occidentale, iar Colville zîmbi imaginii ei, aşa cum sta aplecată, înclinîndu-şi capul ca o floare peste vasul de alamă. Purta o rochie foarte frumoasă din păr de cămilă crem, a cărei culoare încînta ochiul în aceeaşi măsură în care moliciunea-i catifelată ar fi făcut-o plăcută atingerii.

— Ce efect turghenievean mai are şi samovarul acesta! remarcă el, luînd un biscuit din coşul pe care-l adusese Effie Bowen, ferindu-se cu şi mai mare timiditate de privirile sale. Mă întreb cum de vă stăpîniţi să nu-mi spuneţi Feodor Collvilici! Unde e mama dumitale, Effie Bowenova? întrebă el fetiţa, rezistînd tentaţiei de a spune Imogene Grahamovna.

Îl priviră amîndouă misterioase, iar domnişoara Graham răspunse:

— Îmi pare rău să vă spun că n-o s-o vedeţi pe doamna Bowen astăzi. Are o migrenă îngrozitoare şi ne-a lăsat pe mine şi pe Effie să primim invitaţii. Ne simţim foarte incompetente, dar ea zice că ne va folosi.

Se aflau acolo unii invitaţi din seara precedentă şi Colville trebui să discute cu ei. O doamnă îl întrebă dacă întîlnise pe drum pe elevii lui Inglehart[1].

Elevii lui Inglehart? Cine sînt aceştia?

— Au fost aici în tot timpul iernii trecute şi tocmai s-au întors. E o bucurie pentru Florenţa.

Îi povesti repede şi pe scurt despre interesantul exod al cîtorva tineri pictori de la şcoala de artă din München, conduşi de acel geniu original şi fascinant sub al cărui nume se făcuseră cunoscuţi.

— O vreme şi-au avut şcoala lor proprie la München, după care au venit *in corpore* în Italia. Şi-au luat cu ei recuzita de atelier, au călătorit cu clasa a treia şi, oriunde au mers, au făcut furori şi s-au distrat grozav. Au făcut senzaţie la Florenţa! S-au bucurat peste tot de favoruri. Nădăjduiesc că intenţionează să rămînă.

— Nădăjduiesc şi eu, zise Colville. Mi-ar plăcea să-i văd.

— Dumnezeule, exclamă doamna, aruncîndu-şi privirea la ceas. Este cinci! Trebuie să plec.

Celelalte doamne plecară şi ele, iar Colville se apropie să-şi ia rămas bun, dar domnişoara Graham îl reţinu.

— Ce înseamnă „turghenievean"? întrebă ea.

---

[1] *Inglehart*: în realitate, Frank Duveneck (1848—1919), pictor şi sculptor american, cunoscut mai ales ca profesor. În 1878 înfiinţează o şcoală de artă la München, pe care o mută la Florenţa în anul următor. În 1888 se întoarce în America.

— Adică în spiritul marelui romancier rus, Turghe-niev, răspunse Colville, observînd că tînăra nu auzise de el.

— Oh !

— Ar trebui să-l citiţi. Samovarul emană plăcutul său miros în toate cărţile sale. Citiţi *Lisa* [1], dacă vreţi să vi se frîngă inima cu adevărat.

— Mă bucur că vă plac cărţile cu inimi sfărîmate ! Atîta lume ţine să citească doar cărţi vesele... Este unicul motiv de dispută dinspre mine şi doamna Bowen. Ea zice că viaţa e atît de plină de lucruri triste, încît nu trebuie să mai fie loc pentru ele şi-n cărţi !

— Ah, iată-mă prins într-o dilemă de loialitate ! se plînse Colville. Mi-ar plăcea să vă dau dreptate la amîndouă. Dar, dacă doamna Bowen ar fi aici, i-aş aminti că tocmai faptul că există atîtea lucruri triste în viaţă constituie un motiv foarte serios de a le include şi în cărţi.

— Bineînţeles ! Am să-i transmit ceea ce aţi spus.

— Nu sînt, doamne fereşte, împotrivă ca în cărţi să existe şi un anume grad de bună dispoziţie ; atîta doar că nu trebuie exagerat.

Cuvintele sale o făcură pe tînăra fată să rîdă, ceea ce îl încurajă să continue. Îi povesti ce privelişte îi fusese dat să vadă de la fereastra sa în zori şi i-o descrise atît de plastic încît o făcu să-i simtă patosul chiar mai puternic decît îl simţise el însuşi.

— Iată că acel mic incident m-a obsedat toată ziua, potolindu-mi bucuria excesivă în faţa tablourilor lui Giotto şi impunîndu-mi o linişte pioasă în prezenţa lui Cimabue ; şi e foarte greu să te abţii să nu rîzi privind unele din tablouri lor — nu găsiţi ?

Tinerele înţeleseră că glumea din nou ; el însă continuă cu un aer şi mai serios :

[1] Roman publicat în 1859, cunoscut în româneşte cu titlul *Cuib de nobili*.

— Nu înţelegeţi ce bun început de ziuă a fost acela? Pînă şi la Santa Croce, unde termometrul arată zece grade sub zero la umbra monumentului lui Alfieri, nu mă simţeam mai vesel decît aş fi fost într-o biserică din ţara mea ! Presupun că doamna Bowen nu ar fi de acord ca procesiunea aceea să treacă pe sub geamul unui personaj dintr-o carte ; nu văd însă cum ar putea dăuna acest lucru cititorului, sau cum l-ar putea deprima pentru tot restul vieţii. Ea nu ar provoca decît o reacţie sănătoasă, aşa cum observaţi acum la mine, care am trăit cu adevărat această experienţă.

Îşi agită ceaiul şi clătină din cap cu un rîs interior în vreme ce-l ducea la buze.

— Într-adevăr, aprobă domnişoara Graham gînditoare, cercetîndu-l cu privirea în intervalul de tăcere ce urmă. Se mulţumi însă să adauge :

— Mi-ar plăcea să fie mai cald în biserici. N-am putut vizita mai nimic pînă acum.

— Judecînd după cum m-am simţit eu în ele astăzi, suspină Colville, înclin să cred că gerul din ele va începe să se înmoaie abia pe la mijlocul lui mai. Dacă te duci însă bine înfăşurat în blănuri şi ai alături un prieten care să te trezească şi să te silească să te mişti, cînd eşti pe punctul de a luneca în letargia ce precede moartea prin îngheţ, socot însă că le poţi vizita chiar şi acum, în condiţii de siguranţă. Aţi vizitat deja Santa-Maria Novella ?

— Nu, răspunse domnişoara Graham, clătinîndu-şi capul cu o energie care îi exprima hotărîrea de a spune adevărul adevărat, chiar de-ar fi trebuit să moară pentru asta. Nici măcar Santa-Maria Novella !

— Ce loc vechi şi minuat ! Gîndiţi-vă la ciudata lui faţadă cu cadrane şi cu brîie de marmură albă şi neagră împurpurate de mii de apusuri ! Dar acel grandios portal ! Gesticula cu mîna eliberată acum de ceaşca de

ceai pentru a descrie forme şi dimensiuni, cum obişnuiesc să facă artiştii.

— Şi pe urmă interiorul! Marea pînză pictată de Cimabue, avînd înscrisă pe spate toată istoria aceea faimoasă — prima Madonă divină pictată de primul maestru divin, purtată pe străzi într-un triumf al artei şi religiei! Frescele acelea ale lui Ghirlandajo [1], dînd viaţă unor chipuri şi siluete specific florentine, împodobind cu toate eternul amurg al cerului! Presupun însă că, dacă asupra lor s-ar revărsa brusc lumina zilei, ele ar dispărea precum fantomele la cîntatul cocoşilor! Trebuie să vedeţi neapărat capela spaniolă; şi chiar vechiul schit este un loc atît de înduioşător... În fosta mînăstire, spaţiul destinat călugărilor s-a redus foarte mult, ea găzduind acum o şcoală de băieţi şi un colegiu militar. În lungul colonadelor alergau o mulţime de băieţi, care, cînd am fost eu, făceau un tărăboi vesel; era cu mult mai trist decît dacă ar fi domnit tăcerea. Unul din micii şnapani s-a apropiat de mine şi de călugărul care îmi slujea de ghid, făcîndu-ne o plecăciune batjocoritoare şi scoţîndu-şi pălăria. Au izbucnit cu toţii din nou în rîs şi au fugit mai departe, în vreme ce călugărul privea în urma lor, spunîndu-mi cu o voce moale şi obosită: „E timpul lor de joacă; trebuie să avem îngăduinţă". N-au mai rămas decît doisprezece călugări. Toţi ceilalţi s-au dus, s-au risipit.

Îi dădu ceaşca domnişoarei Graham să-i mai toarne ceai.

— Nu găsiţi foarte trist faptul că mînăstirile îşi restrîng spaţiul? întrebă ea, turnîndu-i ceai din samovar.

— Pentru unii a fost tristă şi abolirea sclaviei, ripostă Colville; realiză însă că era o comparaţie nepotrivită.

— Da, suspină domnişoara Graham.

[1] Domenco di Tommaso Bigardi, zis Ghirlandajo (1449—1494).

Colville mesteca în cea de a doua ceaşcă de ceai cînd draperia se dădu la o parte, iar în prag se ivi, melancolică, doamna Bowen. Era palidă la chip, dar arăta minunat de frumoasă în poziţia aceea.

— Ah, intraţi, doamnă Bowen! o chemă el vesel. N-am să renunţ la dumneavoastră în favoarea celorlalţi. O ceaşcă de ceai o să vă facă bine.

— O, mă simt mult mai bine, spuse doamna Bowen, înaintînd şi întinzîndu-i mîna. Ţi-am auzit vocea şi n-am rezistat să nu privesc înăuntru.

— A fost foarte amabil din partea dumneavoastră, spuse Colville recunoscător, iar ochii lor se întîlniră, într-o privire ce o făcu pe ea să roşească adînc.

— M-aţi găsit aici — nici eu nu ştiu de ce! — în rolul meu de vechi prieten al familiei, străduindu-mă din răsputeri să fac un calvar din viaţa domnişoarelor.

— Aş dori să rămîi la o cină de familie cu noi, spuse doamna Bowen, iar domnişoara Graham se însufleţi la chip, alăturîndu-se ospitalierei propuneri. De ce să nu poţi?

— Ştiu şi eu? Poate pentru că sînt o persoană omenoasă şi am în vedere durerea dumneavoastră de cap.

— O, s-a dus cu totul acum, spuse doamna Bowen. A fost una din acele migrene rezonabile — dacă ai fi suferit vreodată de aşa ceva, le-ai cunoaşte — care se duc odată cu apusul soarelui.

— Aţi avea însă mîine alta.

— Nu, am scăpat de migrene pentru două săptămîni.

— Mă lipsiţi atunci de orice scuză, şi tocmai îmi doream să nu am niciuna! răspunse Colville.

După cină, doamna Bowen o trimise devreme pe Effie la culcare pentru a recupera veghea tîrzie din seara precedentă. Ea însă rămase pînă tîrziu în faţa focului, sporovăind cu domnişoara Graham despre Colville, după plecarea lui.

— Pentru mine e o enigmă, zise domnişoara Graham. Din ce spune, ai crede că-i un bătrîn cinic şi deodată îl auzi rostind ceva atît de suav şi de original, că nu mai ştii ce să faci. Nu credeţi că are într-adevăr un spirit foarte poetic şi că tot restul e o mască ?

— Cred că-i place să facă impresie, chibzui doamna Bowen. De fapt, cam dintotdeauna i-a plăcut asta.

— Cum, aşa era şi în tinereţe ?

— Nu-l consider bătrîn nici acum.

— Nu, fireşte că nu. Voiam să spun cînd l-aţi cunoscut, mai înainte.

Domnişoara Graham ţinea în poală un lucru de mînă. Doamna Bowen, care nici măcar nu se prefăcuse a se ocupa vreodată cu aşa ceva, nu avea în mîini decît evantaiul.

— În comparaţie cu tine, Imogene, este bătrîn, dar pe măsură ce vei înainta în viaţă, îi vei considera pe cei de-o vîrstă cu tine mereu tineri. Domnul Colville s-a schimbat foarte mult în bine. Era dureros de timid, în schimb afişa o îndrăzneală ce pare acum să-i fi devenit a doua natură.

— Îmi place acest lucru, vorbi domnişoara Graham aplecată asupra acului ei.

— Da, dar bănuiesc că, în adîncul inimii sale, e încă un timid. Pe vremuri, era foarte sentimental şi vorbea tot timpul despre Ruskin. Cred că, de n-ar fi vorbit atît de mult despre el, Jenny Milbury l-ar fi tratat mai bine. Era foarte pedant.

— O, nu mi-l pot imagina pe domnul Colville pedant!

— S-a schimbat mult. Obişnuia să se îmbrace de-a dreptul neglijent ; ştii, în orice caz, cît de neglijenţi sînt majoritatea bărbaţilor americani în privinţa îmbrăcăminţii. Cred că şi asta a impresionat-o defavorabil.

— Acum nu este neglijent.

— O, nu, e de-a dreptul şic, zise doamna Bowen, înnobilînd barbarismul prin eleganţa tonului.

— Ei bine, nu înţeleg cum aţi mai suportat-o după aceea. A fost o cruzime !

— A făcut mai bine rupînd-o cu el, dacă a constatat că nu-l iubea, decît dacă l-ar fi luat de bărbat. Aceasta, zise doamna Bowen cu un patos neobişnuit la ea, ar fi fost de o mie de ori mai rău.

— Da, dar ar fi trebuit să descopere acest lucru mai înainte de a-l încuraja atît.

— Uneori fetele nu reuşesc. Nu se cunosc pe ele însele ; cred că sînt îndrăgostite cînd, de fapt, nu sînt. Era o fiinţă foarte ambiţioasă şi o măgulea faptul că el era un intelectual. În cele din urmă a descoperit că nu suporta acest lucru şi a trebuit să i-o spună.

— A spus vreodată de ce nu-l iubea ?

— Nu cred c-ar fi putut. Singurul lucru ce-mi amintesc să-l fi zis a fost că-l găsea o fiinţă prea eterogenă.

— Ce, Dumnezeu, înţelegea prin asta ?

— Nu ştiu precis.

— Îl credeţi nesinçer ?

— O, nu, probabil că voia să spună că nu-i dintr-o bucată.

— Nestatornic ?

— Nu, cu siguranţă nu, în cazul ei.

— Nehotărît ?

— Era destul de hotărît în privinţa ei — pînă la urmă.

Imogene îşi abandonă vana căutare.

— Cum poate un bărbat suporta aşa ceva ? suspină ea.

— A suportat cu multă demnitate. E singura parte frumoasă a acestei poveşti ; a tratat-o în modul cel mai delicat. Mi-a arătat ea scrisoarea lui. Nu exista acolo nici măcar o aluzie ori umbră de reproş ; nu părea să-l preocupe nimic altceva decît ca nu cumva să se simtă ea prost din cauza lui. Nu putea, fireşte, ascunde faptul că suferea foarte mult din pricină că o asaltase cu atenţii

ce-i fuseseră dezagreabile ; chiar şi asta însă era spusă cu delicateţe. Da, era scrisoarea unui spirit nobil.

— A fost revoltător din partea ei să v-o arate !

— N-a fost prea frumos. Era însă o scrisoare pe care orice fată s-ar fi mîndrit s-o arate.

— O, doar n-a făcut-o ca să-şi satisfacă orgoliul !

— Fetele sînt foarte ciudate, draga mea, zise doamna Bowen, ca şi cum ar fi vorbit despre o abstracţiune. Medita deasupra evantaiului desfăcut, în vreme ce domnişoara Graham cosea, tăcută. Tînăra vorbi prima.

— Credeţi că a suferit foarte mult ?

— Nu poţi şti niciodată. A plecat atunci în Vest şi acolo a rămas. Presupun că viaţa lui ar fi fost cu totul alta, dacă nu se întîmpla nimic din toate cîte s-au întîmplat. Avea foarte mult talent. Am crezut întotdeauna că voi auzi de el în vreun fel.

— Bine, dar a fost o faptă neruşinată, a unei fiinţe fără inimă ! Nu înţeleg cum puteţi vorbi de ea cu atîta îngăduinţă, doamnă Bowen ! Mă face să detest mai mult ca oricînd orice soi de flirt sau cochetărie. I-a distrus viaţa, doar !

— O, era îndeajuns de tînăr atunci ca să supravieţuiască. La urma urmelor, erau doar un băiat şi o fată.

— Un băiat şi o fată ! Cîţi ani aveau ?

— El trebuie să fi avut douăzeci şi patru, iar ea, douăzeci.

— De vîrsta *mea* ! Asta numiţi dumneavoastră a fi doar o fată ?

— Era îndeajuns de coaptă pentru a şti ce face, recunoscu doamna Bowen.

Imogene se rezemă de spătarul scaunului trăgîndu-şi acul pe toată lungimea firului, după care îşi lăsă mîna în poală.

— Ştiu şi eu ? Se pare că n-am să mai ajung niciodată să mă maturizez, să fiu altceva decît un copil. Da, da, cînd mă gîndesc cum vorbesc tinerii, chiar că-mi

par nişte băieţandri. De ce nu pot şi ei să discute, ca domnul Colville ? Mi-ar plăcea şi mie să vorbesc cu el. Te face să uiţi cît este de bătrîn şi de şters.

Cu pleoapele coborîte, se cufundă într-o contemplare absentă a broderiei sale, în vreme ce doamna Bowen o privea cu o expresie jignită şi vrăjmaşă sau cu un soi de elixir mai rafinat reunind aceste emoţii, pe care şi le alungă de pe chip mai înainte ca domnişoara Graham să-şi ridice privirea, zicîndu-i cu un zîmbet :

— Cît e de amuzant s-o vezi pe Effie atît de orbită de el ! Nu-şi poate lua nici o clipă ochii de la el şi-l urmăreşte de jur-împrejurul încăperii, astfel încît să nu piardă un cuvînt din ce spune. A fost un gest eroic din partea ei să se ducă la culcare fără un murmur, mai înainte să plece el, astă-seară.

— Da, înţelege că e un om bun, zise doamna Bowen.

— Oh, înţelege că e mult mai mult de-atît ! Bun este domnul Waters.

Domnişoara Graham adusese un argument mai puternic, aşa că doamna Bowen nu răspunse.

— Aproape că mi-e ruşine pentru că l-am invitat să ne însoţească la balul acela prostesc, continuă tînăra. Dăm impresia că nu-l preţuim. Cred că ar fi trebuit să-l păstrăm pentru ocazii mai deosebite — reuniuni pe teme sau cercetări istorice.

— O, eu nu cred că domnul Colville s-a simţit foarte jignit cînd l-am invitat să vină cu noi.

— Nu, încuviinţă Imogene suspinînd din nou, nu părea. Presupun că resimte în toate un curent subteran de tristeţe — de tragedie.

— Eu cred că nu-i nici vorbă de aşa ceva, strigă veselă doamna Bowen. A avut suficient timp să se vindece.

— Pot *oamenii* să se vindece *vreodată* de aşa ceva?

— Da... bărbaţii.

— Probabil din pricină că era tînăr, cum spuneați dumneavoastră. Dar dacă s-ar întîmpla *acum* ?

— O, acum *nu s-ar mai putea* întîmpla. Este mult prea rece și calculat.

— Îl găsiți rece și calculat ?

— Nu. Este prea bătrîn ca să-i mai sfarme cineva inima... din nou.

— Doamnă Bowen, întrebă fata pe un ton solemn, *dumneavoastră* v-ați fi putut ierta o asemenea faptă ?

— Da, pe deplin, dacă nu l-aș fi iubit.

— Dar dacă i-ați fi *dat de înțeles* că-l iubiți ? insistă fata cu respirația tăiată.

— Dacă aș fi fost o ușuratecă... da.

— Eu n-aș putea ! zise Imogene, cu o mină tragică.

— O, termină cu patetismele tale și du-te la culcare, Imogene ! zise doamna Bowen, dîndu-i un ghiont amical.

VI

Trecuse atîta vreme de cînd Colville nu mai fusese la un bal, încît propunerea doamnei Bowen de a-l lua la doamna Uccelli îi apăruse la început ridicolă. Mai apoi se simțise flatat ; asta însemna că era încă suficient de tînăr ca să danseze dacă voia, deși pusese condiția să nu i se ceară așa ceva. Îi surîdea totodată ideea de a fi văzut și acceptat în societatea florentină ca vechiul prieten al doamnei Bowen, căci nu-i trebuise mult timp pentru a descoperi că, printre rezidenții străini din Florența, ea se bucura de autoritate. Se număra printre foarte puținii americani invitați în casele italienilor, chiar în case din afara teritoriului neutru al căsătoriilor cu anglofoni. Nu era, firește, invitată la marele bal al prințesei Strozzi, unde nobilimea florentină își făcea apariția cu fast medieval, adică în costumele autentice ale strămoșilor ei ; acolo mergea doar o familie bogată de bancheri americani, și despre această onoare ce li se făcea se vorbea cu respirația tăiată ; orice favoare, cu excepția acesteia, îi era însă accesibilă doamnei Bowen. Așa îi spusese lui Colville o doamnă în vîrstă, care pusese stăpînire pe el cu o seară în urmă. Ea îi adusese un lung omagiu doamnei Bowen, făcînd caz de faptul că era acceptată în cercul celor mai distinși rezidenți englezi, ori, după localnici, aceștia par să constituie ținta ambiției sociale a americanilor care trăiesc în orașele italiene.

Îl surprinse să constate că unele distincții geografice, ce se mai atenuaseră la el acasă, dispăruseră cu totul la Florența. În timpul șederii sale anterioare, persoane din orașele de-a dreptul modeste din Est le făcuseră pe frumoasa Lina Ridgely și pe prietena ei să simtă dezavantajul originii lor din partea occidentală a unei linii imaginare ; el însuși se străduise să-i încunoștiințeze pe cei din jur, cu ocazia vacanțelor petrecute în stațiuni americane, că, deși locuia în prezent în Des Vaches, Indiana, de fapt se născuse în Rhode Island. Acum, la Florența, în schimb, acest lucru nu era cîtuși de puțin necesar. Întîlnea în casa doamnei Bowen persoane din Denver, Chicago, St. Louis, Boston, New York și Baltimore, purtîndu-se unii față de alții ca și cum ar fi aparținut aceleiași civilizații. Fie că originea doamnei Bowen se pierdea, precum aceea a orașelor etrusce, în ceturile unui trecut îndepărtat, fie că ea își ispășise îndeajuns eroarea nașterii, stabilindu-se ulterior și locuind multă vreme în capitala țării, cert este că nici una din cunoștințele ei din Est nu părea să mai aibă vreo prejudecată contra ei. Fusese o vreme cînd simplul fapt că domnișoara Graham se născuse în Buffalo ar fi fost suficient pentru a o categorisi alături de animalul de la care își împrumutase numele orașul ei de baștină.[1] Acum însă nu mai conta, dacă nu cumva era chiar un

[1] Buffalo : bivol, bizon american.

amănunt în favoarea ei. Englezii vorbeau cu acelaşi respect vag şi despre Buffalo şi despre Philadelphia; Colville avu curajul că declare pur şi simplu unei familii de bostonieni pur sînge că era din Des Vaches, fără a mai încerca să atenueze acest adevăr în vreun fel. Dacă ar fi trebuit să mintă, n-ar fi făcut-o decît pentru a se revendica originar din oraşul din Ohio în care se născuse doamna Bowen.

În seara următoare, doamna Bowen şi domnişoara Graham veniră să-l ia cu trăsura, la vremea potrivită pentru a merge la balul doamnei Uccelli.

— Faptul acesta mă face să mă simt condus şi efeminat, zise Colville, pătrunzînd în întunericul parfumat al trăsurii şi aşezîndu-se pe bancheta din faţă cu o îndemînare dictată de grija de a nu sfîşia vreuna din mătăsurile albe ce inundau tot cupeul. „Au venit să-l ia doamnele !"

Izbucniră amîndouă într-un rîs vesel, în vreme ce-i descopereau mîna în întuneric, lăsîndu-i senzaţia uşoarei apăsări a mîinilor lor înmănuşate.

— Aşa făceaţi şi în Vespucius [1], doamnă Bowen ?

— O, nu, nicidecum ! Tînărul domn se interesa dacă merg şi venea să mă ia cu o birjă; iar, dacă vremea era frumoasă, ne întorceam, de regulă, pe jos.

— În Des Vaches, aşa e obiceiul şi acum. Uneori, în anii bisecţi, vin doamnele să te ia, dar asta ca o glumă de tot hazul. Dumneavoastră cum mergeţi la bal în Buffalo, domnişoară Graham ? Sau, nu : îmi retrag întrebarea indiscretă !

În vreme ce înaintau, licăririle luminoase ale felinarelor de pe stradă se strecurau pe geamurile trăsurii, luminînd chipurile doamnelor ce se întunecau apoi din nou.

[1] Doamna Bowen era, de fapt, originară din Columbus. Colville face o confuzie deliberată, inspirată de istoria Americii (descoperită de Columb şi numită după Amerigo Vespucius).

— Oh, este de-a dreptul agasant ! Nu i-aţi putea cere vizitiului să oprească la primul colţ, ca să pot vedea cît de strălucitoare sînteţi cu adevărat ? S-ar putea să fiu într-un mare pericol : aş vrea să ştiu cu precizie cît sînteţi de frumoase.

— Nu v-ar folosi la nimic ! strigă, veselă, tînăra fată. Sîntem atît de învoalate că nu v-aţi putea face nici o idee despre noi. Aveţi răbdare şi lăsaţi-ne să vă luăm prin surprindere, cînd vom ieşi din camera de toaletă a doamnei Uccelli.

— Dar atunci poate fi prea tîrziu ! obiectă el. Locuieşte departe ?

— Da, răspunse doamna Bowen, ridicol de departe. Dincolo de Poarta Romană. Nu înţeleg de ce locuiesc la o asemenea distanţă.

— Pentru a oferi prietenilor pe care-i aduceţi plăcerea suplimentară a companiei dumneavoastră, doamnă Bowen.

— Ah, foarte bine. Dar nu sună logic.

— Nu, încuviinţă Colville; nu poţi fi logic şi măgulitor în acelaş timp. Înseamnă să cereţi prea mult. Ce flori delicioase aveţi !

Amîndouă doamnele aveau cîte un buchet în mînă, ce se adăuga celorlalte accesorii — evantaiul, tivul mantiei şi trena.

— Da, spuse doamna Bowen, îţi sîntem îndatorate pentru ele.

— Bine, dar nu v-am trimis nici o floare ! se miră Colville cu o sinceritate inoportună.

— Nu ? făcu doamna Bowen triumfătoare. Mi-aş fi închipuit că domnii trimit întotdeauna flori doamnelor atunci cînd merg cu ele la bal. Aşa se obişnuia în Columbus.

— Şi aşa fac întotdeauna cei din Buffalo ! adăugă domnişoara Graham.

— Ah ! Cei din Des Vaches nu obişnuiesc... spuse Colville.

Doamnele încercară să-i sporească în continuare încurcătura în privinţa buchetelor şi reuşiră să se binedispună grozav. Doamna Bowen era chiar mai exuberantă decît tînăra.

Trăsură ei se număra printre puţinele echipaje particulare ce înaintară pînă la uşa doamnei Uccelli ; majoritatea invitaţilor nu veniseră nici măcar într-o *remise*[1] ci, după simpla modă florentină, se serviseră de micile birje ce se încolonau de-a lungul drumului ; caii îşi plecaseră capetele ostenite şi-n vreme ce picoteau, îşi odihneau genunchii betegi, întinzîndu-şi picioarele. Birjarii înfăşuraţi în mantale se adunaseră în faţa intrării pentru a putea vedea oaspeţii la lumină, arătînd acel interes binevoitor, lipsit de invidie, al italienilor faţă de plăcerile altora. În adîncul cerului sclipeau stelele ; penele negre ale cîtorva chiparoşi din colţul vilei vecine ascundeau vederii pe cele din dreptul lor.

— Nu *este* specific florentin ? întrebă doamna Bowen, apăsînd brusc mîna pe care Colville i-o oferise pentru a o ajuta să coboare din trăsură, dintr-o pornire sinceră, plină de amintiri şi de afecţiune. Un simţămînt tineresc încălzi inima bărbatului ; nu se pierdu cu firea nici atunci cînd portarul vilei interveni între doamna Bowen şi vizitiul ei, căruia îi spunea la ce oră să se întoarcă, menţionînd că trăsurile fuseseră comandate pentru ora trei dimineaţa.

—Aţi stat vreodată atît de tîrziu în Des Vaches ? întrebă insinuantă domnişoara Graham.

— O, da ! Editam un ziar de dimineaţă, îi explică el. Nu-i plăcu însă insinuarea.

Doamna Uccelli îl primi cu cea mai mare ospitalitate printre invitaţi, atunci cînd îi fu prezentat. Era de

[1] *Remise* : trăsură închiriată (fr.).

origine americană şi venise cu soţul ei în Italia, supravieţuindu-i timp îndelungat în vila construită cu banii ei. Oamenii de genul acesta devin foarte ciudaţi, pe măsura trecerii timpului. Caracterul doamnei Uccelli rămăsese pur american, în schimb, manierele şi obiceiurile sale deveniseră în mare parte italieneşti. Fără să fi învăţat perfect limba, o vorbea fluent şi expresiile ei îi punctau engleza de Philadelphia. Casa ei constituia un teren de întîlnire a tuturor naţionalităţilor ; societatea italiană o îndrăgea şi se aflau acolo mulţi italieni ; o mulţime de ruşi de limbă engleză dar şi mulţi englezi autentici, germani, scandinavi, irlandezi protestanţi, catolici americani şi, în sfîrşit, americani de toate soiurile. Printre compatrioţi, circula superstiţia că ar fi fost o persoană exclusivistă, dar, în realitate, mai devreme sau mai tîrziu ajungeai să întîlneşti toată lumea în casa ei. Firesc ar fi fost să se fi convertit la religia fostului soţ, dar nimeni nu ştia precis de ce religie este, probabil nici măcar doamna Uccelli însăşi. Un lucru erai sigur că ai să afli în casa ei : o cină substanţială. Exemplul unor asemenea rezidenţi străini a corupt pe florentini, cu toate că multe familii localnice sînt încă împotriva obiceiului.

Tocmai începea dansul, iar fiica doamnei Uccelli, care vorbea deopotrivă engleza şi italiana mult mai bine decît mama ei, se apropie şi o luă cu sine pe domnişoara Graham, după ce se prefăcu, din politeţe, a insista pe lîngă doamna Bowen să-i găsească un partener.

Doamna Bowen gunguri un refuz graţios, amintindu-i lui Fanny Uccelli că, după cum ştie prea bine, acum nu mai dansa. Tînăra nu avea mult timp pentru Colville ; îl salută, dar era ocupată pînă peste cap cu organizarea începerii dansului, aşa că se depărtă fără să-l întrebe dacă voia să-l prezinte vreunei doamne în vederea cadrilului ce se pregătea. Mama ei, totuşi, îl întrebă dacă nu dorea să-şi bea ceaiul şi-i găsi o doamnă care să-l conducă în sufragerie. Respectiva doamnă avea nişte fiice

pe care ţinea să le supravegheze în timpul dansului, aşa că îl aduse foarte repede înapoi. Fu silit să stea în picioare lîngă sofaua pe care şedea ea pînă ce îl descoperi doamna Uccelli şi-l prezentă unei alte mame de fete. Mai tîrziu, se alătură unui grup alcătuit din tatăl unei fete care dansa şi din soţul care nu dansa al unei soţii care dansa. Conversaţia lor era de formă ; îşi arătau reciproc că nu le producea nici o plăcere.

Deodată tatăl se depărtă pentru a vedea cum arăta fiica sa în timpul dansului ; soţul nu avea, fireşte, asemenea curiozităţi în privinţa soţiei sale, iar Colville îl însoţi pe tată şi privi la domnişoara Graham. Era foarte frumoasă şi trăia muzica de parcă ar fi fost propria-i respiraţie ; avea faţa transfigurată, însufleţită de o plăcere de dincolo de zîmbet, iradiind din ochii ei negri, ce luceau precum nişte stele joase. Desăvîrşita ei uitare de sine îi stîrni lui Colville interesul, iar apoi îl îngrozi ; spectacolul acelei disponibilităţi tinereşti, inepuizabile, pentru plăcere îi crea o senzaţie profundă de irosire. La un moment dat, Imogene îl zări şi, a doua oară cînd îl privi, pe chip i se revărsă lumina unui zîmbet divin. Inima lui bătu nebuneşte.

— E fiica *dumneavoastră ?* întrebă iubitorul tată de lîngă el. A mea este aceea de colo, în roşu.

Colville nu răspunse şi nici nu privi la domnişoara în roşu. Dansul se apropia de sfîrşit ; atomii caleidoscopici se risipeau ; torturatul pian tăcu.

Ofiţerul cu care dansase Imogene o aduse doamnei Bowen şi o părăsi cu plecăciunea de rigoare, lăsîndu-şi capul în faţă de parcă şi-ar fi oferit ceafa securii. Tînăra îl luă de braţ pe Colville, care stătea lîngă doamna Bowen.

— O, *vă rog* să mă duceţi să mănînc ceva ! se rugă ea.

În sufragerie, devoră salată şi îngheţate cu o bucurie copilărească. Camera era ticsită şi, din colţul în care şedea, se amuza de luptele date de Colville pentru a-i lua

şi aduce mîncarea. Cînd se afla pe la jumătatea unei îngheţate, se auzi sunetul slab al pianului.

— Este Lancers ! [1] exclamă ea, înapoindu-i farfurioara.

Îi luă din nou braţul. La întoarcere, îl tîra aproape după ea.

— *Dumneavoastră* de ce nu dansaţi ? îl tachină ea.

— Aş face-o, de mi-aţi îngădui să dansez cu dumneavoastră.

— O, este imposibil ! Am promis atîtea dansuri...

Îi lăsă brusc braţul, la vederea unui tînăr englez care părea să o caute. Acest tînăr manifesta un zel pentru dans ce nu ierta nimic ; partenerele nu însemnau pentru el decît un instrument. Arăta un dispreţ suveran faţă de persoanele care făceau chiar şi cea mai mică greşeală, ori dansau cu mai puţină ştiinţă sau conştiinţă decît el.

— V-am căutat, zise el, pe un ton rece, plin de reproş, fără să o privească. V-am aşteptat cu toţii.

Colville ar fi vrut să-l bată, dar Imogene primi dojana cu umilinţă, murmurînd o scuză, în sensul că nu ar fi auzit pianul mai devreme. Tînărul plecă în grabă cu ea, fără să recunoască în vreun fel prezenţa lui Colville.

Bărbatul nedansator al soţiei dansatoare se plictisise singur într-un colţ. Colville hotărî că avea mai multă trecere pe lîngă el decît pe lîngă tatăl iubitor şi i se alătură tocmai în clipa cînd se apropia un ofiţer, rugîndu-l politicos să completeze un cadril.

— O, dar n-am dansat în viaţa mea, zise el, pasîndu-l pe ofiţer lui Colville.

— *Dumneavoastră* nu dansaţi ?

— Am dansat pe vremuri, începu Colville, în vreme ce ofiţerul îl privea stăruitor. Era adevărat. Cu şaptesprezece ani în urmă dansa şi el Lancers, destul de prost.

[1] Lancers : dans vechi, alcătuit din mai multe cadriluri.

Dansase cu Lina Ridgely şi cu cealaltă, doamna Milbury. Privirea îi rătăci spre locul liber din spaţiul destinat dansatorilor ; èra formaţia din care făcea parte şi domnişoara Graham. Aceasta îi zîmbi şi-l chemă cu un gest ironic. O ambiţie prostească şi vanitoasă puse stăpînire pe el.

— O, da, zise el, ştiu puţin să dansez.

„Puţin" era prea destul pentru ofiţerul nerăbdător. Într-o clipă Colville se vedea cooptat, iar în cealaltă, îşi ocupa locul între dansatori.

— O, ce amuzant ! exclamă domnişoara Graham. Dar amuzamentul încă nu începuse...

Colville uitase cu desăvîrşire Lancers-ul. Se mişca precum un urs în cuşcă ; sărea încoace şi încolo, într-o agitaţie absurdă şi inutilă ; dansatorii se loveau de el, iar înaintarea sa era însoţită de zgomotul trenelor sfîşiate peste care îşi croia drum. Zîmbea, se ploconea şi cerea scuze chipurilor tot mai încruntate din jur ; pînă şi faţa domnişoarei Graham căpătase o mină foarte gravă.

— Aşa nu mai merge, zise în cele din urmă englezul cu o rece insolenţă. Nu se adresase nimănui ; se oprise doar. Se opriră cu toţii, iar Colville fu pur şi simplu exclus din cadril. Doamnei sale îi fu găsit un alt partener, iar el se depărtă năuc. Nu ştia încotro să se îndrepte ; toată lumea din încăpere trebuia să fi văzut în ce hal se făcuse de rîs, dar doamna Bowen arăta ca şi cum n-ar fi văzut.

Se duse la ea hotărît să rîdă de el însuşi la primul semn prin care i-ar fi dovedit că avea cunoştinţă de ruşinea sa. Ea, în schimb, se mulţumi să-l întrebe :

— Ai descoperit unde e bufetul ?

— O, da, de două ori, răspunse el, continuînd să vorbească cu ea şi cu doamna Uccelli. După vreo cinci minute, îl trăzni o idee :

— Dar, *dumneavoastră*, doamnă Bowen, l-aţi descoperit ?

— Nu ! recunoscu ea cu un rîs scurt, înduioşător, ce exprima o oarecare slăbiciune fizică şi-i reproşa cu o insuportabilă delicateţe obtuzitatea egoistă.

— Îngădui-ţi-mi să vă arăt drumul, strigă el.

— Recunosc că-mi este *într-adevăr* foame, spuse doamna Bowen luîndu-l de braţ în vreme ce-şi aranja calmă evantaiul, buchetul şi trena, după care lunecă alături de el cu un pas uşor ce sugera şi nega în aceeaşi măsură dependenţa de el.

La bufet erau doar cîteva persoane, aşa încît se bucurară de el aproape în exclusivitate. Doamna Bowen îşi luă o ceaşcă de ceai şi o felie cu unt, cu puţină salată, scuzîndu-se apoi că nu o poate mînca, întrucît era ziua de după migrenă.

— Nu mi-aş fi închipuit că vă este *cu adevărat* foame, doamnă Bowen, zise el, dacă nu mi-aţi fi spus-o chiar dumneavoastră. Îşi amintea că atunci cînd era foarte tînără, prietena ei rîdea de apetitul ei de vrăbiuţă. Era, de fapt, una din acele femei care ţin într-atît să treacă prin viaţă corectînd brutalităţile sexului tare, încît îşi impun deliberat o dietă eterică. Printr-un ilogic reviriment afectiv, însă, Colville, care se îndopa din nou cu tot soiul de solide şi fluide ce-i cădeau la îndemînă, ros de un regret zadarnic la gîndul zilei de mîine, prefera delicateţea ei lăcomiei fără saţ, a domnişoarei Graham. Imogene trecuse de la salată la îngheţată şi la propunerea lui se întorsese, fără nici o prejudecată, la salată, după care ceruse o a doua îngheţată, cu apetitul robust al tinereţii şi sănătăţii perfecte. Colville simţea dorinţa de a o vorbi de rău doamnei Bowen, nu ştia de ce, după cum nu ştia nici cum. Îşi mască sentimentul sub un atac direct.

— Domnişoara Graham, cu dansul ei, a fost pricina pentru care tocmai m-am făcut de rîs. Dansează atît de minunat, încît te face şi pe tine să vrei să dansezi — mi-a dat sentimentul că aş *putea* dansa.

— Da, a fost foarte drăguț din partea dumitale să completezi cadrilul. Te-am văzut dansînd, adăugă ea, fără ca ochii ei să trădeze prin cel mai mic semn o conștiință vinovată.

Fusese extrem de delicată, dar Colville ținu să protesteze :

— O, nu, nu m-ați văzut *dansînd ;* m-ați văzut cum *nu* dansam ! Sînt un om distrus și am să părăsesc Florența chiar mîine ; am însă o tristă satisfacție la gîndul că nu las în urmă nici măcar o trenă nesfîșiată. Și l-am scos în așa hal din minți pe un tînăr englez, încît nutresc speranța întemeiată că nu-și va mai reveni.

— O, nu ; doar *nu* te gîndești să pleci pentru atîta lucru ! exclamă doamna Bowen, ignorînd restul glumelor sale.

— Păi a fost o vreme cînd am părăsit Florența pentru mult mai puțin, răspunse Colville, cu aerul unuia pregătit să asculte glasul rațiunii.

— Nu trebuie să pleci, spuse doamna Bowen simplu.

— O, foarte bine, atunci n-am să plec, răspunse Colville capricios, ca și cum cuvintele ei ar fi fost hotărîtoare.

Doamna Bowen nu voia să mai vorbească despre această chestiune. Colville vedea cum, în bunătatea ei, care îi întrecea întotdeauna tactul, încerca să se abată de la subiect. Tocmai fiindcă nu-i mai păsa acum cu adevărat, se agăța de pățania sa ; îi plăcea să fie consolat de frumoasa femeie.

— Ei bine, spuse el în cele din urmă, consimt să rămîn la Florența cu condiția să propuneți vreun mijloc de a mă consola, care să constituie în același timp o pedeapsă pentru domnișoara Graham.

Doamna Bowen nu răspunse cu suficient interes la chestiunea consolării lui Colville și a pedepsirii protejatei sale. Se întoarseră la doamna Uccelli și la celelalte doamne în vîrstă aflate în încăperea ce se deschidea prin arcade înspre sala de dans.

Imogene se afla acolo, dansînd nu numai cu inepuizabilă plăcere, dar și cu o însuflețire ce părea să sporească de la un dans la altul. Dacă părăsea dansul, nu o făcea decît pentru a merge, la brațul partenerului ei, la bufet. Nu ar fi fost decent din partea lui Colville să-și petreacă toată seara vorbind cu doamna Bowen ; ar fi devenit bătător la ochi. Trecea de la o matroană la alta ; se plictisea ; în intervalul dintre acești tați și mame căsca. Orele treceau ; se făcuse două ; Imogene se ducea din nou la bufet. El tocmai își scotea ceasul.

— O, nu ! strigă ea, trecînd pe lîngă el rîzînd.

Dansul continua ; acum se dansa un interminabil cotilion. Cineva deschisese un geam în sala de bal, iar el simțea curentul rece în umăr. De cealaltă parte a camerei, doamna Bowen arăta o răbdare eroică, dar marcată de oboseală. Privirea îi coborî la molia de femeie așezată pe sofaua vecină și-și dădu seama că aceasta îi ținuse o lungă cuvîntare care, după cum citea în ochii ei, sfîrșise cu o întrebare.

Sosi și ceasul trei, dar trebuiră să aștepte pînă se termină cotilionul. Simțea că domnișoara Graham se purta urît, nerecunoscător, egoist. În trăsura ce-i ducea acasă, el tăcea din pură oboseală și plictiseală. În schimb, doamna Bowen arăta o înțelegere plină de bunăvoință pentru entuziasmul fetei. Imogene nu părea să-i intuiască starea de spirit ; rîdea, glumea, povestea o serie de incidente, fredonă melodia ultimului vals.

— Nu-i așa că-i divin ? întrebă ea. O, aș fi putut dansa o săptămînă !

Încă mai dansa ; îl călcă din greșeală pe Colville pe picior, încercînd să bată tactul în podeaua trăsurii. Cînd se despărțiră la poarta lui Plazzo Pinti, nimeni nu pomeni nimic de o viitoare întîlnire, iar doamna Bowen îl rugă pe vizitiu să-l ducă pe Colville la hotel. În

vreme ce se depărta, vocile ambelor doamne îi urară noapte bună. I se păru că descoperă o inflexiune batjocoritoare în glasul domnișoarei Graham.

Marea ușă exterioară a hotelului era încuiată, bineînțeles, și bietul portar mărunțel îl lăsă pe Colville să bată în ea destulă vreme pînă ce-i deschise, cu o mulțime de scuze și zîmbete somnoroase.

— Îmi pare rău că te-am trezit, spuse Colville politicos.

— E datoria mea, răspunse portarul cu o bunăvoință eroică. Își mai îndeplini o datorie aprinzînd o nouă lumînare, ce avea să fie trecută în contul domnului Colville, și urcă înaintea lui pe scările largi, înghețate sub traversele lor albe de pînză, și apoi prin coridoarele întunecate, bîntuite de spectrele atîtor *tables d'hôte* și de umbrele spiridușilor. Pînă să ajungă în camera lui Colville, își recăpătase toată amabilitatea din timpul zilei și se depărtă cu plecăciuni adînci, nu mai înainte de a aprinde lumînările dinăuntru cu o politețe îndatoritoare pe care Colville, chiar și în starea lui proastă de spirit, nu se putu abține să n-o admire la un bărbat în cămașă și cu o singură bretea ridicată.

Dacă ar fi fost foc, i-ar fi plăcut să se așeze în fața lui și să-și examineze sentimentele, dar atmosfera din dormitorul unui hotel florentin la trei și jumătate într-o noapte de iarnă nu invită la meditație. Se grăbi să se urce în pat, neavînd altceva mai limpede în minte decît senzația nelămurită că fusese victima unei farse. În primul rînd nu ar fi trebuit să meargă la un bal și, apoi, n-ar fi trebuit, categoric, să încerce să danseze. În acel caz ar fi putut rămîne, totuși, stăpîn pe situație, iar de nu se întîmplase astfel, fusese fără îndoială, din vina sa. Mai presus de toate însă era conștient de faptul că el nu dorise să facă nici una, nici alta, și că fusese împins de la spate împotriva voinței sale. Îi era acum silă de o idee fantastică ce-i venise în minte în vreme ce tropăia

pe rochiile femeilor acelea, anume de a lua lecții de dans și a o uimi pe domnișoara Graham la următorul bal la care aveau să se întîlnească. Domnișoara Graham! Ce-i păsa lui de copila aceea? Sau de doamna Bowen, la urma urmelor? Venise de la mii de mile numai pentru a fi folosit de ele, pentru a le servi de jucărie? La acest punct, Colville realiză brutala nedreptate a stării sale de spirit. Erau amîndouă niște doamne, bune și fermecătoare, și *el* se purtase prostește, asta era tot. Nu era prima oară cînd se purta prostește din pricina femeilor. O amărăciune de nedescris îi cuprinse sufletul la amintirea acelei vechi nedreptăți, care, oricît se obișnuise s-o ia în rîs și s-o disprețuiască, îi pustiise totuși viața, lăsîndu-l singur; parcă i s-ar fi întîmplat cu o zi în urmă.

O ceată de tineri năvăliră în *piazza* de pe una din străzile ce conduceau aici și o traversară în debandadă, spărgînd tăcerea cu vocile lor ce se stinseră apoi pe rînd. O întreagă lume de șterse amintiri se aprinse din nou în inima lui Colville. Aceasta era Italia, aceasta era Florența; și atunci blestemă ceasul în care i se năzărise să se întoarcă.

VII

Soarele dimineții următoare risipi gîndurile negre ale nopții. Lui Colville îi mai rămase însă suficient dezgust de sine pentru a-l determina să nu-și irosească întoarcerea la Florența sau să lenevească în continuare așa cum făcea de cînd venise. În răstimpul jumătății de oră pe care și-l îngădui la cafea, ideea vagă avută odinioară de a studia trecutul și caracterul florentinilor reflectate în monumentele de arhitectură i se contură din nou în minte. O frămîntă în gînd cu acea bucurie crescîndă ce însoțește perspectiva unui efort creator. Nici un popor nu și-a imprimat vreodată mai adînc întreaga

sa ființă sau infimele variații ale stărilor de spirit de la o perioadă la alta în arhitectura palatelor și templelor sale. Considera că era capabil nu numai să scrie scurtul istoric al Florenței, de a cărui lipsă se plînsese doamna Bowen, dar chiar să descifreze limba vorbită de oraș în fiece monument al trecutului său, de la zidul etrusc, de la Fiesole, pînă la columna lipsită de gust, ieftină și inexpresivă, înălțată pentru a comemora Unitatea Italiei în *piazza* din vecinătate. Ilustrîndu-și anumite puncte de vedere prin schițe realizate cu propria-i mînă, ar fi putut scrie o carte despre Florența cum nu se mai pomenise, o carte așa cum nu o mai concepuse nimeni. Avînd în minte acest scop, care îl întinerea, ușor putea rîde acum cu oricine de *hoosier*-ul [1] răscopt care compromisese un cadril la balul doamnei Uccelli; rîse chiar acum, singur, cu un sentiment absolut impersonal al absurdului.

După micul dejun, se duse fără întîrziere la biblioteca Vieusseux pentru a-i cerceta catalogul și a vedea ce putea găsi potrivit scopului său. În vreme ce sta la rînd pentru a-și plăti taxa laolaltă cu toți cei care-l înconjurau pe proprietar, văzu intrînd și ieșind cîteva din cunoștințele pe care le făcuse în casa doamnei Bowen. Biblioteca Vieuseeux este un loc unde, mai devreme sau mai tîrziu, întîlnești toți rezidenții străini din Florența; într-o mai mică măsură, vin și localnicii. Colville auzi o doamnă cerînd o carte în acea italiană perfectă care umple de invidie inima străinului suficient de familiarizat cu limba pentru a realiza că nu o va stăpîni niciodată cu desăvîrșire. Suferința produsă îl și bucură totuși, întrucît era ca o anticipație a înnoitei sale propensiuni intelectuale. De acum înainte, viața sa avea să fie pe de-a-ntregul închinată spiritului. Nu regreta

[1] *Hoosier*: locuitor al statului Louisiana.

mica sa incursiune în societate; îi dovedise cu dramatică acuitate cît era de nepotrivit pentru ea.

— Bună dimineața! spuse cineva, coborîndu-și politicos vocea ca o recunoaștere a dreptului la liniște, într-un loc unde atîția alții vorbeau pe tonul lor obișnuit.

Colville se întoarse și privirea i se opri asupra reverendului Waters, căruia îi strînse mîna prietenește.

— Bună dimineața! Mă bucur să vă văd.

— Căutați cumva acel scurt istoric al Florenței pentru fetița doamnei Bowen? întrebă domnul Waters, înclinîndu-și ușor capul ca răspuns la întrebarea lui Colville. Mi-a vorbit de asta.

La lumina zilei, Colville observă și mai bine că bătrînul domn era scund și uscățiv, cu o însuflețire tinerească pe chip, supraviețuind în bună înțelegere cu șuvițele cărunte ce-i cădeau pe tîmple de sub borul pălăriei sale de fetru. Dulceața copilărească a privirii se îmbina cu un soi de viclenie a omului cu experiență, ce-i depărta ușor buzele într-o expresie mai curînd expectativă decît ironică.

— Nu tocmai, răspunse Colville, stăpînindu-se cu greu să nu-i spună că, de fapt, tocmai era pe punctul de a scrie o scurtă istorie a Florenței și constatînd, cu oarecare plăcere, faptul că doamna Bowen își amintise de interesul arătat de el lecturilor lui Effie. Îl cuprinse brusc dorința de a-i dezvălui domnului Waters planul său, dar nu era nicidecum timpul și locul potrivit. Ajunseseră în fața bibliotecarului, iar domnul Waters făcu un gest prin care îi ceda întîietatea lui Colville.

— Nu, nu! protestă acesta. Cereți mai bine dumneavoastră. Eu am de gînd să-i dau mai mult de furcă acestui domn.

Bibliotecarul zîmbi cu acea mină neajutorată a străinului care înțelege limba engleză dar nu și ce vrea să spună interlocutorul.

— Oh, eu nu voiam decît să întreb dacă ați primit deja cartea aceea despre Savonarola, spuse domnul Water, adresîndu-se bibliotecarului și explicîndu-i lui Colville. Ediția germană.

— Mă duc să văd, răspunse bibliotecarul, plecînd într-o cercetare ce-i luă cîteva minute.

— Doar nu vreți să luați viața lui Savonarola ?

— O, nu. Cartea lui Villari a epuizat subiectul, după părerea mea. E o carte minunată. Ați citit-o ?

— Da. Este o lucrare care îți dă sentimentul că italienilor nu le trebuie decît să facă eforturi într-o direcție pentru a le-o lua înainte tuturor. Ce biografie din ultimii douăzeci de ani se poate compara cu aceasta ?

— Aveți dreptate, domnule, aveți dreptate, exclamă bătrînul cu entuziasm. Sînt o rasă dotată, un popor de geniu.

— De dragul lor mi-ar plăcea să-i văd preocupîndu-se mai mult de strategie, spuse Colville, silit de starea de fapt să-și mai diminueze elogiul. Au ieșit atît de zdrobiți din ultimul lor război, sărmanii !

— O nu cred că i-aș îndrăgi mai mult dacă ar fi soldați mai buni. Poate că lecția nobilă de răbdare pe care au dat-o timpurilor noastre e tot ceea ce avem dreptul să le cerem ca dovadă de eroism ; nimeni nu poate spune că nu au curaj. Și uneori îmi pare că supraviețuind pur și simplu diferitelor despotisme ce i-au încătușat, pînă ce lanțurile zdrobite au căzut fără nici un efort efectiv din partea lor, au fost mai aproape de sublim decît dacă și-ar fi cucerit libertatea prin violență. Majoritatea națiunilor decad tot mai mult sub tiranie ; italienii, în schimb, au devenit tot mai civilizați, mai nobili, mai buni, mai măreți. Ne-au oferit un spectacol miraculos — sufletul omenesc înălțat prin suferință și privațiuni. Toate perioadele din istoria lor sînt pline de învățăminte. Puritanismul ancestral din mine este sedus de puritanismul lui Savonarola.

— Villari nu v-a convins, atunci, că Savonarola nu a fost protestant ?

— O, ba da. Eu am spus puritanismul lui. Chiar acum mă interesează să-mi justific mie însumi nereușita sa, căci e unul din faptele istorice pe care îmi vine cel mai greu să le accept. Puritanismul său a eșuat, fără îndoială, din pricină că era mohorît și respingător, așa cum este în general ritul protestant. Își subminează propriile virtuți ; puritanismul nu-ți îngăduie să vezi cît de buni și de frumoși sînt adesea puritanii. Era inevitabil ca dușmanii lui Savonarola să-l înțeleagă greșit și să-l urască.

— Sînteți unul din ultimii oameni pe care m-aș fi așteptat să-i descopăr printre *arrabiati* [1], zise Colville.

— Oh, sînt multe de spus despre *acei arrabiati* florentini ca și despre britanicii *malignants* [2], deși puritanii n-ar fi știut nici într-un caz nici în celălalt cum să pună problema. Savonarola a pierit din pricina excesului. Îl studiez sub acest aspect ; nu l-a mai examinat nimeni. Foarte interesant să cercetezi de la ce punct virtuțile unui om devin nocive și intolerabile !

Ideile acestea îl interesau pe Colville. Simțea o adevărată ușurare să se elibereze de recentele nimicuri din viața sa pentru a li se dedica lor. Fervoarea bătrînului îi oferea sprijin și încurajare în noul curs dat vieții sale. Uneori i se părea nu numai că era prea bătrîn, la patruzeci de ani, pentru a se dedica unor chestiuni ce-l preocupaseră în tinerețe, dar și că nu mai avea timp să se apuce de altele. Se gîndi la părul cărunt al domnului Waters și hotărî că trebuia să fie mai înțelept.

— Aș dori să vorbesc despre toate aceste lucruri cu dumneavoastră, spuse el, precum și despre altele.

Bibliotecarul sosi aducîndu-i cartea domnului Waters, care bîjbîia prin buzunare după cartonașul de împrumut.

[1] *Arrabiati* : dușmanii lui Savonarola.
[2] *Malignants* : oponenții lui Cromwell.

— Aş fi foarte fericit să vă primesc la mine, zise el. Ah, mulţumesc, adăugă, luînd volumul pur şi simplu cu voluptate, de parcă plăcerea ce o oferea s-ar fi transmis prin pipăit. Cînd se întoarse ca să plece, îi aruncă lui Colville privirea absentă a savantului; fusese deja transportat în secolul al cincisprezecelea, graţie magiei cărţii pe care o deschise şi începu s-o citească numaidecît. Colville se holbă în urma lui; nu voia să ajungă nici aici. Îl chema viaţa, viaţa activă, viaţa timpului său; fusese unul din cei mai activi copii ai ei. Putea să-i întoarcă spatele de dragul unei frumuseţi şi al unui folos aparţinînd trecutului? Îl copleşi din nou îndoiala aceea descurajantă, neîncrederea paralizantă ce-l îndemna să blesteme ziua cînd se întorsese în această obosită Lume Veche. Fie că trîndăvea pe pojghiţa-i mondenă, fie că săpa în adîncul trecutului ei, s-ar fi putut împăca oare cu ea? Ce-i păsa lui de italienii de azi sau de istoria florentinilor oglindită în monumentele de arhitectură? Ceea ce-l interesa cu adevărat erau problemele uriaşei, tumultuoasei vieţi americane căreia îi întorsese spatele. Mai tîrziu ar fi putut să se dedice studiului ce-l fascina pe bătrînul acela, dar în prezent, nu ar fi suportat.

Nu mai era tînăr, era foarte adevărat; dar, cu o undă de vechi regret, realiză că încă nu-şi trăise viaţa, că destinul său fusese abătut de la cursul firesc, soarta sa, zădărnicită. Veni o doamnă care îi luă rîndul şi nu mai aşteptă încă unul. Ieşi şi coborî pe Lung' Arno înspre Cascine. Soarele dansa pe rîu, îmbăind fîşia gălbuie de pămînt şi şirul caselor cenuşii ce urmau curbura apei, apunînd în ceaţa vîrfurilor de copaci desfrunziţi de la intrarea parcului. Nu era ora de promenadă, şi puţine erau trăsurile ce se perindau. În schimb, trotuarele erau îndeajuns de populate de persoane care se plimbau singure sau în grupuri, în sus şi în jos, fără alt scop decît acela de a se sori după vremea ploioasă a săptămînii trecute. Întîlneai şi feţe de invalizi, slăbite şi triste, iar

ici şi colo, puteai vedea cîte un bărbat, înfofolit pînă la bărbie, care se întindea istovit peste parapet, cu privirea pierdută pe rîu. Colville mărea pasul cînd trecea pe lîngă ei; păreau să-l revendice ca pe unul care aparţinea categoriei lor de bătrîni şi suferinzi, ori tocmai atunci el avea chef să se simtă foarte tînăr şi foarte puternic.

O trăsură intră înaintea sa pe porţile parcului, coborînd pe strada din lungul rîului. O urmă, iar după o porţiune de drum, trăsura opri lîngă trotuar. Din ea coborîră o doamnă şi o fetiţă care priviră în jur şi, văzîndu-l pe el, îl aşteptară să le ajungă din urmă. Erau Imogene şi Effie Bowen, iar tînăra îi strigă:

— Ni s-a *părut* nouă că sînteţi dumneavoastră. Nu vă miraţi întîlnindu-ne aici la această oră? întrebă ea întinzîndu-i mîna îndată ce sosi lîngă ele. Ne-a trimis doamna Bowen să ne vedem de sănătate — sau, mai bine zis, să-şi vadă Effie — iar eu i-am cerut vizitiului să oprească şi să ne lase să ne plimbăm puţin.

— Şi sănătatea mea este foarte şubredă, domnişoară Effie! se plînse Colville. Îmi îngăduiţi să mă plimb cu dumneavoastră?

Fetiţa zîmbi, aşa cum făcea ori de cîte ori vorbea Colville, căci părea să-l creadă tot timpul pus pe glume, dar din diplomaţie transferă dreptul de decizie lui Imogene, ridicînd spre ea o privire întrebătoare.

— Ne-am bucura foarte mult, într-adevăr, spuse tînăra.

— Este foarte politicos din partea dumneavoastră. Domnişoara Effie, în schimb, nu face nici un efort pentru a-şi ascunde disperarea.

Fetiţa zîmbi din nou, iar zîmbetul ei semăna într-atît cu acela al Linei Ridgely din urmă cu douăzeci de ani, încît următoarele lui cuvinte fură inevitabil colorate de amintiri.

— Tot mai vine lumea la Cascine pentru sănătate? Data trecută cînd am fost la Florența, acesta era locul, sau Grădinile Boboli, dacă-ți căutai de sănătate însoțit de domnișoare. Mai țin oare deschisă pe timp de iarnă fîntîna tinereții ?

— N-am văzut-o niciodată, răspunse veselă Imogene.

— Firește că nu. Nici n-ați căutat-o. Nici eu, atunci cînd am fost prima oară. Acum însă n-o să-mi mai scape.

De cînd le întîlnise, îmbătrînise din nou, în ciuda dodinței sale contrare ; în fața vioiciunii și înfloririi lor, tinerețea din inima lui pălea cumva.

Imogene o luase înainte, de îndată ce li se alăturase el, iar Colville, cu mîna înmănușată a lui Effie strecurată timid într-a sa, se mulțumea să poată ține pasul cu mersul ei elastic.

Purta o mantie lungă de mătase, a cărei margine tivită cu blană îi traversa în diagonală pieptul, coborînd pînă la tivul rochiei de stradă. Pentru Colville, care fusese uimit de suplețea ei adolescentină în costumul de bal, după impresia originară de abundență junoniană, ea nu părea să-și împuțineze ci pur și simplu să piardă cu totul proporțiile dobîndite în viziunea lui în acea primă noapte cînd o zărise stînd în fața oglinzii. În acest nou avatar în aer liber, în compania soarelui și a brizei, îl apărea din nou alta. Se descoperi scormonindu-și mintea în căutarea vechii imagini familiare și i se păru că o cunoaște din ce în ce mai puțin. Poate că nu avea, într-adevăr, o individualitate distinctă ; poate nici o femeie nu are așa ceva la vîrsta ei, ci așteaptă să o dobîndească odată cu experiența de viață. Era o efigie a tinereții, a sănătății, a farmecului fizic și a frumuseții morale ce rezultă din fericita lor combinație ; dincolo de acestea însă, era instabilă la un mod ce părea s-o caracterizeze și fizic. Nici acum, cînd mergeau alături, nu putea lămuri mai mult misterul și începu să gîndească vag — așa cum gîndesc oamenii de obicei, că în compania mamei sau a copilului

ar fi putut împărtăși cu ele niște sentimente și interese comune ce-i lipseau în cazul acestei magnifice adolescente ; era deopotrivă prea bătrîn și prea tînăr. Și în vreme ce răspundea corect la una ori la alta din remarcile lui Imogene, mintea i se călători la vremea cînd un asemenea mister nu exista pentru el, sau îi era contemporan, iar de nu-l înțelegea, cel puțin îl accepta ca pe cel mai firesc lucru din lume. Îi părea că trecuse mai mult timp de cînd se înființase misterul în viața sa decît din anii copilăriei.

— V-ați fi așteptat ca soarele să fie atît de puternic astăzi ? întrebă ea, întorcîndu-și fața spre el. Oh, rîul acesta frumos ! Cum mai șerpuiește ! Vă amintiți sonetul acela al lui Longfellow, scris în italiană, despre Ponte Vecchio ?[1] și despre Arno ce șerpuiește ca un dragon dedesubt ? Se spune că Hawthorne locuia într-o vilă de dincolo de dealul acela ; avem de gînd să o căutăm de îndată ce se va stabiliza vremea. Nu găsiți cărțile lui absolut fascinante ?

— Ba da ; atît doar că mi-ar lua mai mult timp ca să o spun.

— Mie nu ! ripostă fata. Cînd spui fascinant, spui totul. Nu există alt cuvînt pentru ele. Nu vă place să discutați despre cărțile citite ?

— Mi-ar plăcea, dacă mi-aș putea aminti numele personajelor. Mi se încurcă însă mereu în minte.

— O, mie nu mi se întîmplă niciodată așa ceva ! Mi le amintesc chiar și pe cele mai neînsemnate, și tot ce fac și spun.

— La fel făceam și eu, odată !

— Îmi pare că dumneavoastră făceați totul *odată*.

— Am într-adevăr acest sentiment.

„Mi-amintesc, cînd mă gîndesc,

[1] H. W. Longfellow, *Il Ponte Vecchio di Firenze*.

De junețea mea divină." [1]

— O, Tennyson — da ! El *este* fascinant. Nu-l găsiți fascinant ?

— Foarte, aprobă Colville. Se întrebă dacă atunci cînd fusese tînăr considerase acest soi de conversație literară.

— Cît e de nepămînteană *Viziunea păcatului !* continuă Imogene. Nu vă plac lucrurile nepămîntene ?

— Lucrurile nepămîntene ? Reflectă Colville. Mda ; dar nu mai văd cine știe ce în ele. Fapt este că nu par să se concretizeze în nimic.

— O, eu găsesc că da ! Am avut vise din care m-am hrănit zile întregi. Dumneavoastră nu vi se întîmplă să aveți vise profetice ?

— Ba da ! dar nu se adeveresc niciodată. Cînd se realizează, știu că nu le-am avut.

— Ce vreți, oare, să spuneți ?

— Vreau să spun că îndrăgim cu toții atît de mult supranaturalul, încît nu ne putem încrede în noi înșine atunci cînd avem impresia că ni s-a întîmplat ceva supranatural. De mi-ar apărea o fantomă, i-aș cere să-și dovedească autenticitatea cu cel puțin doi martori de nădejde și dezinteresați, mai înainte să dau crezare propriei versiuni a întîmplării.

— Oh, exclamă fata, pe jumătate uimită, pe jumătate amuzată, înseamnă că nu credeți nici în fantome ?

— Întocmai. Mă aștept să fiu eu însumi una într-o zi. Dar nu mă grăbesc să intru în compania lor.

Imogene zîmbi ușor, ca și cum i-ar fi plăcut cuvintele lui, chiar dacă erau luate în rîs eresurile și fantasmele gustate de atîtea generații și pe care, la rîndul ei, le găsea atît de noi și de vii.

[1] A. Tennyson, *The Vision of Sin* (Viziunea păcatului), II : 77—78.

— Nu vă place să vă plimbați pe malul rîului ? întrebă ea grăbind puțin pasul. Simt ca și cum m-ar purta înainte.

— Eu simt ca și cum l-aș purta, răspunse el. E tot atît de obositor ca mersul pe traverse de tren.

— O, păcat ! strigă fata. Cum puteți fi atît de prozaic ? Ați fi crezut vreodată ca soarele să fie atît de fierbinte în ianuarie ? Și priviți la culmile acelea de deal, ridicol de verzi ! Nu vă place să fie iarnă atunci cînd *este* iarnă ?

Nu părea să fi așteptat altceva din partea lui Colville decît o aprobare însuflețită ; îl auzi, în schimb, apărînd vremea blîndă :

— Găsesc că i se potrivește Italiei. Am avut întotdeauna impresia — de fapt îmi pare acum pentru prima oară, dar așa vine vorba — că aici anotimpurile s-au uzat ca și pasiunile furtunoase ale oamenilor. Sînt convins că iarna era mult mai aspră pe vremea luptei dintre *Bianchi* și *Neri* [1].

— Oh, ce drăguț ! Chiar credeți asta ?

— Nu, nu știu nici eu. Dar presupun că nu aș întîmpina mari greutăți încercînd s-o dovedesc unui auz binevoitor.

— Aș vrea să mi-o dovediți mie. Sună atît de drăguț, încît sînt sigură că trebuie să fie adevărat.

— Oh, atunci nu este necesar. Am să-mi păstrez argumentele pentru doamna Bowen.

— Ați face mai bine. Ea nu este deloc romantică. Spune că e în favoarea mea. Fiind un spirit atît de practic, îmi îngăduie mie să fiu cît poftesc de romantică.

— Înseamnă că doamna Bowen nu este romantică atît cît i-ar plăcea să fie, de n-ar avea în grijă o domnișoară romantică ?

[1] *Bianchi* și *Neri :* fracțiuni în cadrul partidei Guelfilor florentini.

— O, nu spun asta. Dumnezeule! Nu m-am gîndit nici o clipă că ar *putea* fi atît de cald în ianuarie.

Pe cînd se preumblau pe lîngă gardul de laur, urmați de trăsură la oarecare distanță, soarele bătea cu putere drumul albicios, peticit ici și colo cu umbrele negre și neregulate ale stejarilor-de-apă. Tînăra își descheie mantia la piept cu o impetuozitate încîntătoare, lăsînd-o să se deschidă în mers. Brusc se opri.

— Ascultați! Ce pasăre a fost aceea?

— „A fost privighetoarea, nu ciocîrlia", sugeră Colville molatec.

— O, nu credeți că *Romeo și Julieta* este divină? întrebă Imogene uitînd pe loc de pasăre.

— Dacă-i vorba de Romeo, nu sînt prea sigur, dar în ceea ce o privește pe Julieta, m-am gîndit uneori că era cam demonstrativă.

— Știți *bine* că nu este adevărat. Este piesa mea favorită. Aș putea merge seară de seară s-o văd. Mă și mir cum de pot să mai joace și altceva.

— V-ar plăcea s-o vedeți în cinci sute de seri pe an, ca pe *Hazel Kirke*?[1] Ar fi loc suficient pentru Romeo, pentru a nu o mai menționa pe Julieta.

— Ar trebui s-o facă din respect pentru Shakespeare. Nu vă place Shakespeare?

— Ei, am trăit și timpul cînd îl preferam pe Alexander Smith, răspunse Colville evaziv.

— Alexander Smith? Cine Dumnezeu mai este și Alexander Smith?

— Ce tînără sînteți! Alexander Smith a fost un nemuritor care făcea furori în jurul anului 1850.

— Adică înainte de nașterea mea. Cum să mi-l amintesc? Nu mă simt însă atît de tînără din această pricină.

[1] *Hazel Kirke* — melodramă sentimentală scrisă și reprezentată în 1880 de Steele MacKaye. Piesa a cunoscut un număr de reprezentații fără precedent la New York (486).

— Nici eu, în dimineața aceasta, răspunse Colville. Aseară am fost la unul din balurile faraonului și am dansat prea mult.

Îi aruncă lui Imogene o privire comică, după care și-o coborî asupra chipului discret al lui Effie. Fetița lăsă ochii în jos, roșind ca mama ei, după ce căutase mai întîi un sfat la Imogene, care întorsese capul. Deduse pe bună dreptate că discutaseră despre el la micul dejun și izbucni într-un hohot de care se molipsiră și ele, fără însă ca Imogene să spună ceva prin care să recunoască faptul. Cu o grabă pe care el o interpretă ca o dorință de a-l scoate pe el din încurcătură, tînăra îl întrebă:

— Nu vă enervează cînd vi se spune să citiți o carte?

— Mă enerva — cu un sfert de veac în urmă, răspunse Colville, amintindu-și că așa vorbeau și atunci tinerii.

— Și acum nu vă mai enervează?

— Nu, acum sînt mult mai maleabil. Răspund invariabil că voi lua cartea de la o bibliotecă. Să o cumpăr, refuz. Îmi displace și acum să cumpăr o carte recomandată de alții.

— Ce cărți vă place, totuși, să cumpărați?

— O, de nici un fel. Consider că ar trebui să ne luăm întotdeauna cărți numai de la bibliotecă.

— Oare nu vorbiți niciodată serios?

Ei bine, nu mi se întîmplă des. Pentru că nu mai poți spune după aceea, cu cugetul curat, că nu ai făcut-o decît ca să te amuzi.

— O! Și vă place întotdeauna să vorbiți astfel încît să vă puteți spăla pe mîini după aceea?

— Sper că nu am spus asta!

— Cam așa ceva, aș zice.

— Atunci mă bucur că nu întocmai.

— Îmi place ca oamenii să fie sinceri — să spună tot ceea ce gîndesc, zise fata, privindu-l uimită.

— Atunci prevăd că o să devin favoritul dumneavoastră. Vorbesc mult mai multe decît gîndesc.

Imogene îl privi din nou cu invidie, cu admirație, ce luau locul uimirii. Ajunseseră la niște statui mîncate de vreme și invadate de mușchi, priveghind la colțurile drumului ce traversa porțiunea împădurită dintre aleile parcului Cascine.

— Ah, cît sînt de frumoase, exclamă el oprindu-se și abandonîndu-se extazului pe care-l inspiră o statuie înnegrită dintr-o grădină cuiva care o contemplă din perspectiva favorizantă a unui număr suficient de ani și experiență.

— Vă amintiți povestea aceea a lui Heine [1], își reluă el șirul vorbelor, cu băiatul acela care, la lumina lunii, se furișează afară din bătrînul castel și sărută buzele statuii prăbușite în iarba năpădită de bălării a pustiitei grădini de flori ? Și cum, mai tîrziu, cînd veghează somnul fetei muribunde, întinsă pe sofaua verde, îi pare că ea și statuia sînt totuna ?

— Oh, oftă adînc tînăra. Nu, n-am citit-o. Spuneți-mi ce este. *Trebuie* s-o citesc.

— Tot restul e vorbărie — de foarte bună calitate, dar mă îndoiesc că v-ar interesa. Se apucă să discute despre o mulțime de lucruri — despre cum vorbea Bellini franțuzește, de exemplu. Zice că îți îngheța sîngele în vine, că era îngrozitor, apocaliptic. Lua bietele cuvinte franțuzești și le sfărîma pe roată pînă ce credeai că lumea întreagă trebuie să se prăbușească sub puterea trăznetului. În cameră se înstăpînea o tăcere de mormînt ; femeile nu știau dacă să leșine sau să o ia la fugă ; bărbații se uitau în jos la pantaloni, încercînd să se lămurească ce îmbrăcaseră.

— Oh, ce grozav ! Ce rușine ! strigă tînăra. *Trebuie* s-o citesc. Cum se intitulează povestirea ?

[1] Partea I-a din *Nopțile florentine*, de H. Heine (1837).

— Nu este o povestire. Ați văzut vreodată ceva mai frumos ca aceste statui ?

— Nu. Sînt într-adevăr valoroase ?

— Sînt mult mai mult de-atît — reprezintă rococoul de cea mai proastă calitate.

— Ce vă face atunci să spuneți că sînt frumoase ?

— Cum, nu observați ? Ele omagiază tinerețea, bucuria, viața veselă, strălucitoare. În acest scop a fost creat genul acesta de statui — pentru a-ți mijloci contemplarea unor oameni bogați, tineri și frumoși cu poveștile lor de amor. Ca să-ți danseze prin fața ochilor domni și doamne pline de nuri, făcînd pe păstorii și pe păstorițele ; ca să treacă pe lîngă tine marchizi și contesine făcîndu-și ochi dulci în calești ; ca să te farmece cu eșarfe și ghirlande ; ca să te facă să participi la niște nemuritoare *fêtes champêtres* [1]. Nu observați cît de plictisite arată ? Cînd am venit prima oară în Italia, aș fi detestat și ridiculizat arta lor de prost gust. Acum însă îmi par minunate : cu cît sînt mai proaste cu atît sînt mai reușite.

— Nu înțeleg ce Dumnezeu vreți să spuneți, spuse Imogene rîzînd stînjenită.

— Doamna Bowen ar fi înțeles. Păcat că nu e acum cu noi. Domnișoară Effie, dacă te ridic pînă la una din acele statui, vei avea bunătatea s-o întrebi de nu-și amintește cumva de un *signore* american care a fost aici chiar în ajunul Revoluției Franceze ? Nu cred să mă fi uitat.

— Nu, nu, se opuse Imogene. Este timpul să ne întoarcem. Vă place Scott ? întrebă ea. Cred că v-ar plăcea, dacă ați îndrăgi lucrurile acelea romantice. Mie îmi plăcea Scott atît de mult ! Cînd aveam cincisprezece ani nu voiam să citesc decît Scott. Dar de Thackeray, ce părere aveți ? Oh, este atît de cinic ! Este absolut fermecător !

[1] *Fêtes champêtres* — serbări cîmpenești (fr.).

— Cinic ? repetă Colville gînditor. Răsfoind *Casa Newcome* zilele trecute și găseam romanul cam sentimental.

— Sentimental ! Vai, ce idee ! Este lucrul cel mai ciudat pe care l-am auzit vreodată. Oh, strigă ea în mijlocul propriei uimiri, nu găsiți că *Statuia și bustul* de Browning este splendidă ? Ne-a citit-o domnul Morton — mie și doamnei Bowen, vreau să spun.

Lui Colville îi displăcu, nici el nu știa de ce, că domnul Morton își luase această libertate. Apoi ranchiuna se pierdu în sarcastica rememorare a timpului cînd și el obișnuia să le citească doamnelor poeme. Îl citise pe acesta Linei Ridgely și celeilalte.

— Doamna Bowen l-a rugat să ni-l citească, adăugă Imogene.

— Adevărat ? întrebă Colville gînditor.

— Iar după aceea l-am comentat. A fost o discuție lungă. Apoi ne-a citit *Legenda din Pornic* și am discutat și despre asta. Doamna Bowen zicea că în sicriu au găsit aur veritabil ; eu, în schimb, cred că era părul auriu al fetei. Nu știu care era părerea domnului Morton. Dumneavoastră ce credeți ? Nu vi se pare splendidă *Legenda din Pornic* [1]

— Da, este un poem mare și profund, încuviință Colville.

Ajunseseră la locul unde malul cobora ca o invitație către rîu.

Domnișoară Effie, n-ai vrea să cobori și să arunci cu pietre în rîu ? Pentru asta există rîuri, adăugă, în vreme ce fetița cerea din priviri autorizația lui Imogene, ca să arunce lumea cu pietre în ele.

— O, haideți ! strigă Imogene repezindu-se în jos către buza malului. Nu vreau să arunc cu pietre în el, ci doar să mă apropii — să mă apropii de orice colțișor de

[1] Robert Browning — *Părul auriu. O legendă din Pornic.*

natură. Așa departe ne țin de ea în Europa ! Rămase cu ochii la Colville, care arunca pietre în curmezișul curentului.

— Cînd stați pe malul unui rîu năvalnic precum acesta sau lîngă o cale-ferată în vreme ce trenul se apropie ca o vijelie, nu simțiți impulsul morbid de a vă arunca înainte ?

— Nu la vîrsta mea, răspunse Colville, oprindu-se pentru a alege o piatră plată. Impulsurile morbide sînt un lux al tinereții ! Aruncă piatra, ce zbură triumfătoare pînă departe în albia rîului. A fost frumos, nu-i așa, domnișoară Effie ?

— Minunat murmură fetița.

Îi oferi o piatră plată.

— N-ai vrea să încerci odată ?

— M-aș murdări pe mănuși, refuză fetița cu o mină dezaprobatoare.

— Lăsați-mă pe *mine* să încerc ! strigă Imogene. Nu-mi pasă de mănuși.

Colville îi dădu piatra gîndind, în vreme ce o privea, cît de îmbătător ar fi găsit odinioară acest mic abandon voit, dar regretîndu-l întrucîtva acum.

— Sau poate ar fi mai bine să renunțați, îi spuse el, lăsîndu-și mîna peste a ei și privind-o în ochi.

Ea îi întoarse privirea, după care dădu drumul pietrei. Își băgă mîna la loc în manșon și întorcîndu-se, urcă malul.

— Trăsura e aici. E timpul să mergem.

În vîrful malului, deveni o efigie a demnității, una transparentă însă pentru ochii lui.

— Vă întoarceți în oraș, domnule Colville ? întrebă ea pe un ton protocolar. V-am putea lăsa oriunde în drum.

— Mulțumesc, domnișoară Graham. Bucuros voi profita de amabila dumneavoastră invitație. Îngăduiți-mi, vă rog. Îi întinse ceremonios mîna, ajutînd-o să urce în trăsură ; o conduse încă și mai ceremonios pe Effie Bowen,

ţinîndu-şi pălăria într-o mînă, în vreme ce i-o întindea ei pe cealaltă. După aceea urcă pe bancheta din faţa lor.

— S-a schimbat vremea, zise el.

Imogene îşi ascunse faţa în manşon, iar Effie şi-o lăsă pe a ei pe umărul lui Imogene.

Amintirea frumuseţii fetei îl urmări pe Colville toată ziua, iar ambiţia şi entuziasmul conversaţiei ei îi stîrniră în mai multe rînduri amuzamentul şi compasiunea. Cîtă tinereţe şi cîtă frumuseţe zăceau în toate acestea! Le contempla de pe o culme îndepărtată.

Nu avea dispoziţia necesară pentru a lua masa la hotel, aşa că se duse să mănînce la un restaurant. Alese o simplă *trattoria*[1], prima pe care-i căzură ochii, şi se aşeză la una din mesele libere şi sărăcăcioase, unde solniţa dublă pentru piper şi sare şi păhărelul cu scobitori, laolaltă cu mult uzata cutie de porţelan pentru chibrituri exprimau un invariabil obicei florentin. Cînd însă comandă meniul într-o italiană improvizată, i se răspunse în franceza pe care chelnerii o învaţă pentru a micşora confuzia călătorului străin în Italia, iar el se pregăti să accepte orice cunoştinţă întîmplătoare avea să contracteze acolo. Localul avea un miros prietenos şi stătut de tutun, iar lumina chioară îi dezvălui, pe peretele unui separeu situat cu o treaptă sau două mai jos, în fundul camerei, o mulţime de schiţe şi caricaturi. Un ospătar aşeza o masă mare acolo, iar atunci cînd Colville se apropie pentru a examina desenele, acesta îl dădu la o parte cu scuzele de rigoare şi cu graba unuia trudind contra cronometru pentru nişte stăpîni care nu îngăduiau nici o întîrziere. Încă mai dădea zor cînd sosi un grup de tineri, ocupîndu-şi locurile la masă şi răstindu-se la el pentru a-l grăbi.

[1] *Trattoria* : restaurant (it.).

Colville recunoscu pe cîţiva dintre ei în desenele burleşti de pe perete şi, cum feţele altora din cei sosiţi ulterior se asemuiau cu portretele groteşti, avu sentimentul că-i ştia de mai înainte. Vorbeau toţi deodată, fiecare despre ce-l interesa pe el, afară de cazul cînd se reuneau într-un strigăt de batjocură sau de bun venit aruncat vreunui nou comesean. Mîncîndu-şi rizotoul în celălalt colţ al încăperii, Colville putea auzi ce gîndeau ei despre un lucru sau altul, despre Botticelli şi Michelangelo; despre exponatele bătrînului Piloty[1] de la München; despre felurile de mîncare ce le fuseseră servite şi despre calitatea vinului Chianti; despre virtuţile tutunului german şi, respectiv, italian; despre eventualitatea că Inglehart să fi ajuns deja la Veneţia; despre obiceiurile particulare ale lui Billings şi despre ipoteza ca incapacitatea lui Simmons de a modela nasul să fi avut vreo legătură cu accentul său italian; despre supraestimarea coloritului la unii din pictorii aceia veneţieni; despre delicateţea lui Mino da Fiesole şi despre geniul croitorului lui Bobson. Bobson era şi el de faţă pentru a-şi apăra croiala pantalonilor, ca şi Billings şi Simmons, care se justificară în dauna picturilor celor care le puseseră la îndoială obiceiurile şi calităţile. Cînd ajunseră aici, toate vocile se reuniră într-un vacarm vesel. Negaţia şi batjocura se înălţau deasupra tumultului, triumfătoare. Deodată însă începură să vorbească potoliţi despre o recepţie la care fuseseră cu o zi în urmă. Colville îl auzi pe unul spunînd că i-ar plăcea să picteze pe o doamnă al cărei nume îi scăpă, iar pe altul exclamînd:

— Are o mînă îngrozitor de sarcastică!

— Se spune că şi este, întări altcineva. Că ar fi teribil de intelectuală.

— Din Boston? întrebă unul.

[1] Karl von Piloty (1826—1886): pictor german, profesor la Academia din München, unul din reprezentanţii de seamă ai şcolii realiste din secolul al 19-lea.

— Nu. Kalamazoo. Acolo s-a mutat acum centrul culturii !

— În orice caz, știe să se îmbrace, spuse primul comentator. Mă întreb despre ce-i vorbea Parker în timp ce o picta ? N-a citit la viața lui decît *Ullalume* a lui Poe.

— Păi este un subiect destul de bun — *Ullalume.*

— Presupun că l-a citit.

— Se zice că ea ar fi citit aproape tot.

— Ce înseamnă de fapt „Ullalume", Parker ?

Cineva din grup sări de la masă și desenă pe perete ceea ce înțelegea el printr-o „Ullalume". Un altul îl descrisese repede pe Parker schițînd portretul unei domnișoare ; portretul ajunsese la ochi și nas, cînd cineva protestă :

— Ei, alo ! Fără identități precise.

— Bine, de acord ! se conformă desenatorul, așezîndu-se la loc.

— Cel mai mult a vorbit cu ea Hall. Ce spunea, Hall ?

— Hall nu-și poate aminti cuvintele de trei silabe, dar zice că era ceva plin de profunzime și strălucire.

— Se spune că e o nepoată a doamnei Bowen. La ea stă.

Care va să zică înțelepciunea, strălucirea și severitatea lui Imogene îi copleșiseră pe acești tineri ! Colville își aminti cum îl uimea pe vremuri mintea fetelor de douăzeci de ani. „Mda, medită el, ea trebuie să-și fi închipuit că discuta literatură cu mine, în Cascine. La vîrsta ei, firește că aș fi considerat și eu o asemenea conversație intelectuală, recunoscu el, abandonînd ironia.

Tinerii continuară să vorbească despre doamna Bowen, pe care păreau să fi cunoscut-o în iarna precedentă. Fusese foarte politicoasă cu ei ; o tratau cu respectul cuvenit unei persoane de-a dreptul vîrstnice.

— Dar trebuie să fi fost foarte frumoasă în tinerețe ! interveni unul.

— Ei bine, încă se poate spune că e foarte stilată.

— O, da, dar nu se poate să fi fost o frumusețe, cum e cealaltă.

Cît despre Imogene, ea se purtă foarte sobru cînd o întîlni pe doamna Bowen, deși sosise emoționată și împurpurată din pricina aerului proaspăt și a aventurii matinale. Doamna Bowen ședea lîngă foc, citind liniștită; o vază cu trandafiri, așezată pe măsuța de lîngă ea, risipea în cameră parfumul delicat al trandafirilor iernatici ; cufundat în liniște și obscuritate, tabloul părea să aparțină cumva altui timp.

Imogene se ținu departe de foc, așezîndu-se cu toate hainele pe ea, după moda provizoratului feminin. Își descheie totuși mantila, lăsînd-o să atîrne de o parte și de alta. Effie se dusese în camera ei.

— A fost plăcută plimbarea ? întrebă doamna Bowen.

— Foarte.

— Domnul Morton ți-a adus trandafirii aceia, continuă doamna Bowen.

— Oh, făcu Imogene, aruncîndu-le o privire rece.

— Familia Fleming ne-a invitat la o petrecere pentru joi. Se va dansa.

— Familia Fleming ?

— Da.

Văzînd că era necesar, doamna Bowen își lăsă cartea cu fața în jos în poală. Căscă ușor, cu mîna la gură.

— Ai întîlnit vreun cunoscut ?

— Da. Pe domnul Colville.

Doamna Bowen își întrerupse căscatul la jumătate.

— Am coborît în Cascine ca să facem o plimbare pe jos, continuă ea, și l-am văzut venind către poartă. Ne-a ajuns din urmă și ne-a întrebat dacă se poate plimba cu noi.

— Și a fost o plimbare plăcută ? întrebă doamna Bowen, ceva mai rece decît atunci cînd fusese vorba de plimbarea cu trăsura.

— Da, destul de plăcută. După aceea ne-am întors și am coborît pe malul rîului, iar el a aruncat cu pietre în apă și mai apoi l-am dus la hotel.

— Mai era cineva cunoscut în parc ?

— O, nu ; domnea acolo o pustietate desăvîrșită. N-am văzut niciodată acel loc atît de pustiu, veni precipitat răspunsul fetei. Te încălzeai grozav la mers. Credeam că o să iau foc !

Doamna Bowen nu răspunse nimic ; cartea îi zăcea în continuare în poală.

— Ce persoană ciudată este domnul Colville ! spuse Imogene după un moment. Nu credeți că se deosebește foarte mult de alți bărbați ?

— De ce ?

— O, are un fel atît de ciudat de a vorbi !

— Ce fel ?

— O, nu știu cum să spun. O mulțime de tineri pe care îi întîlnesc vorbesc cu cinism și chiar și eu o fac uneori — de-a dreptul exagerînd, după cum știți. Dar știu prea bine că nu ne luăm în serios.

— Și crezi că domnul Colville se ia în serios ? Crezi că vorbește cu cinism ?

Imogene se lăsă pe spătarul scaunului, reflectînd.

— Nu, replică ea fără grabă, nu pot spune asta. Dar vorbește fără să se implice, cu un soi de evazionism ce te face să crezi că a epuizat orice resursă afectivă. Nu face deloc paradă. Dar poți auzi printre cuvinte, după cum știți, așa cum citești printre rînduri în unele genuri de poezie. Ajunge firește, să știi prin ce-a trecut. Nu este afectat cîtuși de puțin ; și nu credeți că e un om bun ?

— O, da, suspină doamna Bowen. În felul său.

— Vede, în schimb, prin tine. O, într-adevăr. Nu-i scapă nimic, și după puțin timp îți dovedește că a văzut prin tine, iar atunci te simți atît de *dezumflat* ! O, este

absolut fascinantă compania lui. Aș da orice să pot vorbi ca el.

— Despre ce ați discutat ?

— O, nu mai știu. Presupun că ar putea fi numită o conversație intelectuală.

Doamna Bowen zîmbi imperceptibil. După o clipă vorbi însă pe un ton grav :

— Domnul Colville este cu mult mai în vîrstă decît tine. Este destul de bătrîn pentru a-ți fi tată !

— Da, știu. Simți că se simte bătrîn și asta e absolut tragic. Uneori, cînd îndreaptă spre tine privirea aceea obosită, melancolică, pare bătrîn de o mie de ani.

— Nu vreau să spun că e cu adevărat bătrîn, reveni doamna Bowen, ci doar comparativ.

— O, da ; înțeleg asta. Și nici eu nu vreau să spun că pare bătrîn de o mie de ani. Ceea ce am vrut să spun a fost că pare îndepărtat de tine cu o mie de ani, ca și cum ar fi încă tînăr, dar cumva rămas în urmă. Îți dă impresia că se află de cealaltă parte a unei bariere de netrecut, iar tu vrei să ajungi dincolo ca să-l ajuți să treacă de partea ta și nu poți. Presupun că felul acela ușuratec de a vorbi nu este decît un subterfugiu pentru a-și ascunde sentimentele, ceva care să-l facă să uite.

Doamna Bowen își trecu degetele pe marginea cărții.

— Nu trebuie să-ți lași imaginația s-o ia razna, Imogene, spuse ea cu un ușor zîmbet dureros.

— O, dar îmi *place* cînd o ia razna ! Iar cînd dau de un subiect ca domnul Colville, nu mă mai opresc. Nu pot și nici nu *vreau* să mă opresc ! Nu v-ați fi închipuit că va fi pur și simplu zdrobit din pricina felului cum s-a dat în spectacol la Lancers-ul de aseară ? Cînd m-a întîlnit, nu arăta cîtuși de puțin stînjenit și singura aluzie pe care a făcut-o a fost aceea că s-a culcat tîrziu și că a dansat prea mult. Nu e extraordinar să fii capabil de așa ceva ? Oh, de-aș putea fi și eu !

— Aș fi preferat să evite ocazia acestei bravade.

— Poate că a fost puţin şi vina mea. I-am făcut semn să vină şi să ocupe locul liber.

— Nu găsesc în asta o scuză, răspunse doamna Bowen cu afectare.

Imogene se arătă insensibilă la ton, în măsura în care o privea pe ea, atît doar că păru să-i amintească de altceva.

— Ghiciţi ce a spus domnul Colville după ce m-am purtat prosteşte şi am încercat apoi să mă arăt dintr-o dată foarte demnă ?

— De unde să ştiu ? În ce fel te-ai purtat prosteşte ?

Servitorul aduse nişte cărţi de vizită. Imogene îşi ridică mantia, pe care o lăsase treptat să-i cadă, în vreme ce vorbea cu doamna Bowen, şi ieşi din cameră pe o altă uşă.

Nu reveniră asupra subiectului. Seara însă, cînd se duse să-i spună noapte-bună lui Effie, după ce fetiţa se urcase în pat, doamna Bowen mai întîrzie o vreme.

— Effie, întrebă ea în cele din urmă, cu o voce răguşită, ce i-a spus astăzi Imogene domnului Colville de l-a făcut să rîdă ?

— Nu ştiu, răspunse, fetiţa. Au rîs tot timpul de o mulţime de lucruri.

— Au rîs tot timpul ?

— Da, el rîdea. Vrei să spui spre sfîrşit, după ce a aruncat el cu pietre în rîu ?

— Atunci trebuie să fi fost.

Fetiţa se întinse somnoroasă.

— O, n-am înţeles pe de-a-ntregul. Ea voia să arunce cu o piatră în rîu, dar el i-a zis c-ar fi mai bine să renunţe. Asta însă nu l-a făcut pe *el* să rîdă. Ea s-a purtat atît de scorţos imediat după aceea, încît el a spus că vremea s-a schimbat, ceea ce ne-a făcut pe *noi* să rîdem.

— Asta a fost tot ?

— Am rîs aşa de mult tot timpul ! N-am mai văzut un om ca domnul Colville. Ce ciudat îţi luceşte faţa la lumina focului ! Îţi face un ten aşa frumos !

— Adevărat ?

— Da, minunat !

Mama se aplecă şi o sărută.

— Eşti cea mai frumoasă mămică din lume, spuse fetiţa aruncîndu-şi braţele în jurul gîtului ei. Uneori nu ştiu dacă Imogene e sau nu mai frumoasă, dar în seara asta sînt sigură că tu o întreci. Îţi pare bine că gîndesc astfel ?

— Da, da. Dar nu trage aşa de mine ; mă doare ceafa ! Noapte bună !

Fetiţa îi dădu drumul.

— Încă nu mi-am spus rugăciunea, mamă. Mă gîndeam.

— Bine, spune-o acum, îi zise mama, cu blîndeţe.

După ce termină, fetiţa se întoarse pe o parte.

— Noapte bună, mamă.

Doamna Bowen se plimbă o vreme prin cameră, aranjînd cîte puţin din fermecătoarea-i dezordine. Se lăsă apoi pe un scaun de lîngă căminul în care mai ardea un buştean. Lumina flăcărilor îi juca pe chip şi arunca pe tavan o umbră diformă, fantastică — odioasă caricatură a frumuseţii ei molcome.

VIII

În aerul liniştit al iernii florentine, timpul pare să împărtăşească şi el repaosul elementelor. Cerul de un albastru pal este adesea acoperit şi plouă două zile din cinci ; uneori, sub imperiul unei excepţionale provocări din nord, o furtună de zăpadă se învîrtejeşte sub bolta joasă, cenuşie, şi albeşte acoperişurile brune ale căror olane sînt îmbrăcate tot timpul anului de o excrescenţă

de ierburi ce-şi arată acum verdele delicat, deasupra mantiei de zăpadă. În cea mai mare parte însă, vîntoasele sînt potolite şi singura schimbare este aceea de la soare blînd la ploaie măruntă. Cel puţin aceasta este impresia vilegiaturistului, ale cărui zile se scurg într-atît de asemănătoare între ele, încît parcă nici nu ar fi trecut, ci, asemeni ierbii ce menţine tînăr tot timpul anului brîul deluros din jurul Florenţei, par să aştepte vreo schimbare hotărîtoare de anotimp mai înainte de a începe.

Primele privelişti ale Carnavalului, al cărui început marca trecerea unei luni de la sosirea sa, îl luară pe Colville prin surprindere. Tot nu ar fi crezut că e februarie, dacă nu ar fi întîlnit într-o zi, pe Via Borgognissanti, nişte mascaţi, în armură, cu vizierele ridicate, pentru a putea fuma în voie. Făceau parte din corul unuia din teatre şi umblau încolo şi-ncoace pentru a-şi rotunji veniturile cu darurile oamenilor sub ale căror geamuri le era îngăduit, la vremea carnavalului, să cînte. Spectacolul lor stupid îi înfierbîntă puţin sîngele, aşa cum se întîmplă întotdeauna în perioada pregătirilor pentru sărbători. Se gîndi că era o ocazie potrivită pentru a trece pe la Palazzo Pinti, pe care nu-l mai vizitase atît de des în ultima vreme ca în primele zile ale reînnoitei cunoştinţe cu doamna Bowen. La un moment dat i se păruse că doamna Bowen se purta rece cu el. Se putea foarte bine să se fi înşelat. De fapt, în mai multe rînduri îi reproşase politicos absenţa. El răspunsese însă evaziv şi continuase să meargă doar în zilele cînd primea şi alţi invitaţi şi cînd, prin forţa lucrurilor, venea foarte puţin în contact cu familia.

Domnişoara Graham se arăta întotdeauna foarte prietenoasă, dar era mereu ocupată, turnînd ceai din samovar şi îngrijindu-se de ceilalţi. Effie Bowen îşi lăsa ochii în jos cînd îi aducea coşul cu prăjituri, ca şi cum ar fi fost din nou un străin. Odată chiar îl încercă bănuiala că ele îl judecaseră în consiliul de familie şi ho-

tărîseră să-l supună unui anumit tratament. Nu poseda însă nici o dovadă în acest sens şi suspiciunile sale nu aveau nici o legătură cu faptul că se ţinea deoparte, acesta fiind în bună parte întîmplător. Se apucase — cu toată seriozitatea la care se putea aştepta din partea lui însuşi — de acel studiu al oglindirii specificului florentin în arhitectura diferitelor perioade istorice. Cheltuise o mulţime de bani pe cărţi, îşi înnoise familiaritatea din tinereţe cu oraşul şi făcuse tot felul de cunoştinţe cu persoane interesate de asemenea chestiuni. Pe unii din aceştia îi întîlnise în restrînsa dar foarte activa societate pe care o frecventa noapte şi zi. După dispariţia stingherelii în faţa oricărui gen de contact social, Colville se descoperi foarte încîntat de ospitalitatea promptă pe care i-o ofereau toţi cei cărora le fusese prezentat în casa doamnei Bowen. Amfitrionul său — sau, cel mai adesea, amfitrioana — nu poseda uneori decît un apartament la un hotel, alteori, familia se stabilise într-una din locuinţele mobilate ce se întind de o parte şi de alta a lui Lung' Arno şi populează din belşug porţiunile de teren din apropierea parcului Cascine, recurgînd la simpla şi comoda gospodărire a celor ce nu stau decît cîteva luni în Florenţa, alţii locuiau în vila sau palatul închiriat pentru cîţiva ani. Rezidenţii mai recenţi sau aflaţi aici în trecere păstraseră ceva din estetica predominant engleză şi americană în felul de a-şi decora apartamentele; cei mai mulţi însă acceptaseră salonul florentin aşa cum îl concepuse proprietarul pentru ei, cu mobilă şi draperii de satin galben, covor ieftin şi subţire de lînă, acoperind pardoseala de piatră, cu focul de buturugi din cămin, ce ardea fără prea mare folos în vatră, şi a cărui lumină juca pe ramele sculptate ale tablourilor şi pe goliciunea frescelor alegorice ce acopereau tavanul. Fie că rămîneau un timp mai îndelungat sau mai scurt, rezidenţii erau uniţi laolaltă printr-o limbă şi tradiţie socială comune; aveau cu toţii o zi de primire, cînd se

găseau ceai și pîine cu unt pentru toți invitații. Se invitau unii pe alții la masă ; se dădeau serate cu sau fără dans. Colville se duse chiar la un bal mascat, unde s-a bucurat de trecere pe lîngă alți florentini din vremea lui Romola. În toate aceste locuri întîlnea aproape aceeași lume, a cărei viață străină în mijlocul comunității locale îl izbea ca una din etapele civilizației moderne vrednice de luat în seamă, dacă nu chiar de studiat, căci îi întrezărea un viitor și mai strălucit în toată Europa, pe măsură ce condițiile de trai din Anglia și America deveneau tot mai împovărătoare. Păreau să frecventeze în foarte mică măsură societatea italiană și să se fi rupt de orice cunoaștere practică a vieții locale, în niște condiții chiar de ei impuse. Ai noștri își găsesc acum o Londră și un New York mai ieftine și mai puțin sofisticate în toate stațiunile de pe Continent; dar nicăieri nu le-au fost studiate gusturile atît de mult ca în Italia și mai ales la Florența. Poate că aceia care au făcut-o nu au avut în vedere pe adevăratul englez sau american, ci un *forestiere* [1] al cărui portret convențional a fost schițat de florentini în urma observațiilor făcute pe atîți anglo-saxoni. Intuițiile se dovediseră însă atît de profunde, încît se vedea îngrădit de o imagine cît se poate de exactă a caracteristicilor sale naționale.

Nu era vorba de faptul că-și avea doctorul său englez sau american, care să-i prescrie tratamentul atunci cînd era bolnav, sau farmacistul englez sau american, care să-i prepare poțiunile ; că exista un croitor englez sau un dentist american, un librar englez sau un brutar englez și capele ale tuturor sectelor de protestanți, sau preoți catolici care să le predice în limba engleză duminică de duminică. Toate acestea țineau mai mult sau mai puțin de pura necesitate ; Colville, în schimb, era nemulțumit că frizerii îi ofereau un șampon american ;

[1] ***Forestiere*** **: străin (it.).**

că băcăniile gemeau de biscuiți englezi și de propriile noastre conserve de fructe și legume și că vînzătorii țineau morțiș să citească etichetele conservelor de fasole fabricate la Boston. Auzise, deși nu verificase în practică, despre proprietarul unei *trattoria* care studiase rețeta de gogoși din Noua Anglie pînă ce reușise să depășească prototipul în privința calităților prin care produsul a îngreuiat digestia poporului nostru. Mai presus de toate, observa existența acelui semn distinctiv al civilizației americane care este tramvaiul cu cai, ce triumfa pe superbele bulevarde de pe linia vechilor ziduri ale orașului. După cum tot o expresie a unei obscure legi naturale recunoscu și în faptul că, în vreme ce omnibuzul, împrumutat de italieni de la englezi, nu era plin pînă la refuz, tramvaiele cu cai circulau la Florența cu ciorchini de oameni agățați de ele, așa cum se întîmplă în țara noastră, care le-a inventat.

— Nici măcar asta nu m-ar deranja ! spunea el doamnei care-i turna a cincea sau a șasea ceașcă de ceai în după-amiaza aceea, și căreia îi prezentase această absurdă stare de lucruri ca pe o chestiune personală. Dumneavoastră, cei de aici, vă petreceți ziua vorbind fără întrerupere engleza, cu excepția momentelor cînd vă adresați servitorilor. Nu sînt sigur că nu vorbiți englezește chiar și cu vînzătorii. Mie mi-e greu să-i fac să-mi vorbească italienește !

— Poate consideră că vă puteți exprima mai bine în engleză, zise doamna.

Replica ei făcu înconjurul Florenței ; peste o săptămînă, îi fu reprodusă lui Colville ca adresată altcuiva. El o revendică fără teamă ca adresată lui însuși și pînă și acest lucru deveni public. În casele pe care le vizita, era primit cu cordialitatea de care se bucură orice persoană inteligentă și destul de agreabilă, care răspunde invitației cu promptitudine și plăcere și lasă întotdeauna la plecare impresia că s-a simțit bine. În afara acestui

privilegiu general însă, el se mai bucura și de o mică popularitate personală ce își avea explicația în interesul arătat altora, în bunătatea și maleabilitatea sa. Nu disprețuia niciodată ocazia de a face o nouă cunoștință și vorbea cu toată lumea, arătînd o dorință egală de a crea bună dispoziție. Aceasta din pricină că era incapabil de cruzimea de a-și manifesta pe față indiferența, cînd soarta îi rezerva compania unei persoane plicticoase, cît și datorită unei comodități mentale în virtutea căreia refuza să născocească pretexte pentru a evada. Pe lîngă acestea, nu găsea niciodată o persoană cu desăvîrșire plicticoasă și nu ținea să strălucească. Accepta să asculte povești pe care le mai auzise și lucruri ce-i mai fuseseră spuse. După cum s-a observat, obișnuia el însuși să-și repete ideile cu îndrăzneala maturității, căci trăise îndeajuns ca să știe că nu risca aproape nimic.

Colindă mult studiourile artiștilor plastici și mulțumită unei vechi afinități artistice și unei compasiuni omenești față de sacrificiile pe care ea le presupune întotdeauna, întreținea relații amicale cu pictori și sculptori care nu se purtau atît de prietenește între ei. De mai multe ori detectă cicatricile unei vechi rivalități și i se întîmplă să se descopere adept a două sau trei clici deodată. Încercă, totuși, să-și mențină libertatea față de diferitele tabere, neluînd niciodată partea vreuneia contra celeilalte. Realiza dramatismul vreunei cauze atunci cînd toți o deplîngeau, cum era cazul cu dezastrul pricinuit artei de gustul pentru *bric-à-brac*. Călătorii străini nu mai comandau statui și tablouri, ci-și cheltuiau banii pe draperii și covoare, scaune și scrinuri vechi, oale și ulcioare. Printre acești artiști, existau unii pe care-i cunoscuse, ca începători pasionați și încrezători, cu douăzeci de ani în urmă la Florența. Capetele lor încărunțite și pleșuve, întoarse, în vreme ce-i vorbeau, către obiectul la care lucrau și pensula sau bucățica de lut strînse între degete cu un aer gînditor îi dădeau acum senzația

că el rămăsese tînăr și prosper, în vreme ce ei fuseseră doborîți de bătrînețe și muncă grea. Uneori erau foarte ciudați. Vorbeau în jargonul american din perioada războiului sau chiar de dinaintea lui ; fără să stăpînească la perfecție italiana, recurgeau totuși adesea la expresii italienești în conversația lor engleză. Aveau noțiuni vagi despre pămîntul lor natal, singurul contact cu situația de acolo fiind mijlocit de ziare. Cîte unul se gîndea să plece foarte curînd acasă ; alții abandonaseră în cele din urmă orice gînd de întoarcere. Poate fără să-și dea seama, pierduseră dorința de a se mai întoarce : se temeau de scumpetea traiului în America și aveau dubii în privința unui viitor cu care doar tinerii pot spera să dea piept. În ciuda poverii anilor și a timpurilor grele pe care le trăiau, Colville îi considera totuși niște oameni foarte fericiți, ducînd o viață simplă și inocentă într-o lume ideală, avînd drept bogăție inepuizabila frumusețe a orașului, a cerului, a aerului. De aveau sau nu să se întoarcă, erau cu toții americani înfocați, marcați de inalienabilele trăsături ale naționalității lor, ce ieșeau poate și mai mult în evidență prin contrast cu depunerile străine ce le estompau pe alocuri. Știau că era sau fusese editor ; dar dacă întrețineau cumva în ascuns speranța ca el să-i scoată în acea *dolce lume*[1] a cuvîntului tipărit, nu o trădau niciodată în vreun fel ; iar paternitatea corespondenței sale despre artiștii americani din Florența, publicată de săptămînalul *American Register* din Paris, nu-i fu descoperită decît după o săptămînă.

Colville îl vizita frecvent pe domnul Waters, care locuia în Piazza San Marco într-o sărăcie considerată decentă în Italia. Unica sa mobilă erau cărțile ; apoi o măsuță de scris, pe un colț al căreia își lua micul dejun, o sofa largă cu perne acoperite cu o pînză albă, grosolană, ce se trăda a fi servit noaptea drept pat, și două

---

[1] *Dolce lume* : dulce lumină (it.).

scaune din lemn de nuc natur. Ferestrele, în care soarele nu bătea niciodată, dădeau înspre biserica și mînăstirea [1] ce erau sacre pentru bătrînul socinian [2] din pricina misticului blînd și eroic al cărui cult îl întrețin viu în toată gloria martiriului său. Nu te puteai gîndi la două minți mai deosebite între ele decît a pastorului din Noua Anglie și a călugărului florentin și, totodată, la două suflete mai apropiate, după cum recunoscu Colville cu un zîmbet deloc ireverențios.

Cînd nu căuta în cărțile sale referințe despre un anume moment din viața sfîntului său, bătrînul, înarmat cu încrederea tinereții și răbdarea vîrstei înaintate, lua lecții de conversație italiană de la fiica proprietăresei sale. Pronunța cu un autentic accent aton, de băștinaș al Massachussetts-ului. Vorbea italiana oriunde avea prilejul, mai ales la *trattoria* unde lua masa și unde inventa prilejuri pentru a-l ține pe chelner de vorbă. Îi făceau pe plac, din acea bunătate și cordialitate ce-i caracterizează ca națiune și se străduiau cît puteau să-i prepare o mîncare așa-zis americană duminica. Aceasta consta dintr-o combinație de batog și cartofi, fierte și apoi prăjite împreună în turte mici. Îl respectau ca pe un gentilom străin de o bunătate îngerească și cu preferințe incomprehensibile. De o cinstire egală se bucura și la zarzavagiul învecinat, unde cheltuia în fiecare dimineață

[1] Mănăstirea San Marco, al cărei stareț a devenit Savonarola, reformator și călugăr dominican, în 1490.
Printre ideile sale, figurau proscrierea artei laice, revoluționarea moravurilor, impunerea unui trai auster în locul vieții imorale a negustorilor, bancherilor și aristocrației princiare.
Excomunicat ca eretic în 1497, a fost ars pe rug împreună cu adepții săi fideli. Încă de la începutul secolului al șaisprezecelea, celulele ocupate acolo de Savonarola au fost păstrate ca un altar în memoria sa.

[2] Laelius și Faustus Socinus — teologi italieni din sec. al XVI-lea ; susțineau că salvarea omului nu poate veni decît din acceptarea învățăturii și exemplului lui Isus.

cinci centime pe o legătură de ridichi și zece pe un mic rotocol de unt, pe care să le mănînce împreună cu pîinea și cafeaua. Încă nu se putea obișnui cu micul dejun, alcătuit doar din pîine și cafea, deși se conforma cît putea felului de viață italian. Respecta abstinența neamului ; susținea că aceasta provine dintr-o spiritualitate a firii necunoscute celor din nord, în ciuda conștiinței și simțămîntului lor de răspundere individuală. Susținea că în micile lui afaceri nu avusese niciodată de suferit din pricina necinstei acestor oameni, de care se plîngeau majoritatea compatrioților săi, și le prețuia invariabila blîndețe a manierelor. Aceasta nu putea izvorî decît dintr-o bunătate a inimii, care era, poate, la urma urmelor, cea mai prețioasă expresie a bunătății.

Nici una din umilele sale cunoștințe nu și-ar fi putut explica satisfăcător impresia împărtășită de toți că era cleric. Nici nu ar fi putut înțelege vreodată — și de fapt nimeni nu ar fi putut înțelege în virtutea tradiției europene — genul de serviciu sacerdotal pe care îl îndeplinise domnul Waters vreme atît de îndelungată în sătucul acela adîncit în litera cărții din Noua Anglie, unde supraviețuise majorității enoriașilor săi, pînă într-o zi cînd se ridică în mijlocul dispepticilor și ofticoșilor rămași în viață și, urmînd exemplul lui Emerson, renunță pentru totdeauna la profesiunea sa. La vremea aceea nu-i mai spunea mare lucru nici măcar palidul Unitarism ce se subția tot mai mult într-o și mai palidă îndoială. Mărturisi că, deși simțea mai mult decît oricînd forța bunătății divine, considera că era o greșeală să predici vreun crez sau vreo doctrină anume și le ceru să fie eliberat din slujbă. Un tînăr îi luă locul în amvon, dar el își păstră locul în inimile lor. Comunitatea strînse o donație de o mie șapte sute de dolari și treizeci și cinci de cenți. Prezentată noului fabricant de nasturi, care își instalase fabrica în satul lor, aceasta fu numaidecît rotunjită la suma de trei mii, iar domnul Waters ajunse la Florența.

Enoriașii se despărțiră de el cu un regret exprimat cu stîngăcie și-l petrecură cu iubirea lor. Purta o corespondență regulată cu vreo două sau trei doamne, iar scrisorile sale erau uneori citite din amvon.

Colville incluse Piazza San Marco în drumul său spre Palazzo Pinti în dimineața cînd se hotărîse să meargă acolo și tocmai se afla alături de bătrîn la fereastră cînd prin locul acela trecură doi tineri îmbrăcați după moda florentină de odinioară și un al treilea, deghizat în călugăriță.

— Ah, spuse cu blîndețe bătrînul, îmi pare rău că au inclus și călugărița printre măștile de carnaval. Presupun însă că nu au oricînd ocazia de a-și manifesta eliberarea de sub dominația bisericii. Este o reacție firească. Cu timpul, se vor îndrepta toate !

— Predicați adevărata evanghelie americană, zise Colville.

— Firește. Aceea *este* evanghelia !

— Credeți că Savonarola ar fi de acord că s-au îndreptat toate, întrebă Colville cu o ușoară maliție, dacă ar putea privi de aici, de la fereastra noastră, și ar vedea că tot mai bîntuie bătrînul și păcătosul Carnaval, pe care a încercat din răsputeri să-l nimicească acum patru sute de ani ? Că tot mai dă din picioare ? adăugă, inspirat de giumbușlucurile unuia din mascați.

— O, da ; de ce nu ? Pînă acum va fi aflat că puritanismul său era cu desăvîrșire eronat, dincolo de însemnătatea sa de moment. Mi-ar plăcea să-l avem acum pe Savonarola lîngă noi ; aceste costume i-ar părea familiare, că sînt doar din vremea sa. Îmi propun să văd cît mai mult din Carnaval, măcar ca parte a studiului meu despre Savonarola, dacă nu de altceva.

— Mă tem că va trebui să vă impuneți niște limite, zise Colville, în vreme ce unul din mascați își petrecea un braț pe după gîtul pretinsei călugărițe. Bătrînul nu

observase însă, iar Colville nu simți necesitatea de a se explica.

Mascații părăsiseră acum *piazza,* iar domnul Waters întrebă :

— Le-ați mai vizitat de curînd pe prietenele noastre de la Palazzo Pinti ?

— Nu prea. Tocmai mă îndreptam într-acolo.

— Te rog să le transmiți complimentele mele. O ființă atît de tînără și frumoasă !

— Da, aprobă Colville, este într-adevăr o fată frumoasă.

— Eu m-am referit la doamna Bowen, replică bătrînul liniștit.

— O, mi-am închipuit că vorbiți de domnișoara Graham. Doamna Bowen face parte din generația mea, așa că nu m-am gîndit la ea atunci cînd ați spus tînără. Aș zice că e mai curînd atrăgătoare decît frumoasă.

— Nu, este frumoasă. Tînăra fată are trăsături frumoase, nu neg asta, însă este prea crudă încă.

Colville rîse.

— Crudă la înfățișare ? Aș fi zis mai curînd că domnișoara Graham este cam crudă la minte, deși nu sînt sigur că nu m-aș fi rezumat la a-i spune doar „tînără".

— Nu, insistă cu blîndețe bătrînul, nu ar putea fi crudă la minte, fără să fie crudă și la înfățișare.

— Vreți să spuneți, continuă Colville zîmbind, dar fără să fi fost satisfăcut pe deplin, că nu are o fire plăcută ?

— Nu poți ști niciodată ce zace într-o tînără fată. Firea ei depinde atît de mult de bărbatul a cărui soartă o împărtășește !

— Femeia e ceea ce face bărbatul din ea ? Foarte convenabil pentru femeie, căci o eliberează de orice responsabilitate !

— Şi bărbatul este ceea ce face femeia din el, dar nu în aceeaşi măsură. Doar ştii, bărbatul a fost cufundat într-un somn adînc...

— Iar femeia a fost cum a visat-o el. Aş vrea să fie aşa !

— Este, în majoritatea cazurilor.

Încetară să mai discute acest subiect. Adevărul ce mustea în cuvintele bătrînului pastor îl încînta pe Colville prin caracterul său vag şi măgulea bărbatul din el, căci presupunea superioritatea bărbatului în faţa femeii. Ar fi vrut să spună că, dacă doamna Bowen ar fi întrupat visul domnului Bowen despre ea, atunci regretatul domn Bowen trebuie să fi avut în faţa ochilor pe Lina Ridgely cînd fusese cufundat în somnul său adînc. Aceasta ar fi însemnat însă a împinge lucrurile prea departe, dînd imaginaţiei un caracter personal. Din motive similare, se abţinu de la a spune că, dacă teoria domnului Waters ar fi fost corectă, ar fi preferabil să începi cu o persoană pe care nu a mai visat-o nimeni înaintea ta ; atunci ai fi sigur cel puţin că nu ai o soţie pe potriva minţii altuia, iar nu după placul minţii tale. În drumul său spre Palazzo Pinti, se opri la un moment dat, izbit de un gînd ce nu-i venise mai devreme în minte în legătură cu ceea ce spusese domnul Waters, după care o porni mai departe, cu acel simţămînt de siguranţă ce reprezintă compensaţia adusă de dreptul la iniţiativă sexului nostru pentru multele-i responsabilităţi. Bucurîndu-se de el, nici un bărbat nu se gîndeşte şi la partea opusă, care trebuie să aştepte iniţiativa sa, indiferent de felul în care intenţionează să-i răspundă.

Cînd ajunse în Por San Maria, văzu vitrinele magazinelor înţesate cu măşti şi dominouri ce se legănau pînă şi pe uşi. Drumul îi fu tăiat de un diavol costumat în roşu şi un clovn în alb. Mai mulţi copii în pitoreşti costume de carnaval ţîşneau afară din mulţime sau dispăreau din nou în masa ei. Se grăbi înspre Lung'Arno şi

ajunse la locuinţa doamnei Bowen, avînd încă proaspete în minte aceste privelişti sărbătoreşti. Imogene veni să-l întîmpine la uşa apartamentului, alergînd de la fereastră, unde Effie Bowen mai rămase cu privirile pierdute.

— V-am văzut venind, spuse ea veselă, fără să mai aştepte obişnuitul schimb protocolar de saluturi. La început nu ştiam dacă nu s-a deghizat cineva în persoana dumneavoastră ! Am urmărit procesiunea mascaţilor. Emoţionant, nu-i aşa ?

— Grozav, conveni Colville, mergînd cu ea la fereastră şi lăsîndu-şi braţul pe după umărul lui Effie, care stătea în genunchi pe un scaun şi privea afară.

— Ce aţi văzut ?

— Oh, numai doi studenţi spanioli cu mandoline, zise Imogene, dar ne-am dat seama că acesta a fost doar *începutul.*

— Acum n-au să mai vină, murmură Effie dezamăgită. Începe ploaia !

— Oh, ce păcat ! se lamentă tînăra. Tocmai atunci însă se iviră doi războinici medievali, înarmaţi cu umbrele.

— Nu-i aşa că-i nemaipomenit ? Umbrele şi zale !

— Doar nu vreţi să le ruginească armura ! spuse Colville. Păcat că nu aţi fost cu mine să vedeţi trubaduri în cuirase de solzi, florentini de pe vremea lui Savonarola, călugăriţe, clovni, demoni şi zîne — toate arătările ! Nu se mai isprăveau.

— E simplu să spuneţi „păcat că nu am fost cu dumneavoastră“ ; noi, însă, nu putem merge nicăieri singure.

— N-am spus singure ! Credeţi că doamna Bowen nu mi v-ar încredinţa pentru a vă arăta aceste începuturi carnavaleşti ? Nu avusese deloc intenţia de a propune aşa ceva, dar o făcuse, totuşi.

— De unde să ştim, dacă nu am întrebat-o ? spuse Imogene cu un soi de disperare comică, atît de fermecătoare la o fată distinsă în rarele momente cînd şi-o

îngăduie. Luă mîna lui Effie, care își întorsese fața de la geam, într-a ei și o mîngîie, în vreme ce capul îi atîrna pe umăr cu o grație înduioșătoare.

— Ce nu m-ați întrebat încă ? voi să afle doamna Bowen înaintînd spre ei cu un pas ușor dinspre una din ușile laterale ale salonului. Îi întinsé mîna lui Colville cu cea mai fermecătoare grație și o cordialitate ce-i împurpură obrajii. Cu adevărat că între ei nu fusese decît o mică răceală necugetată, dacă fusese chiar și atît. Să zicem, mai degrabă, o reținere, agravată de timp și de absență, iar acum, așa cum se întîmplă între prieteni în asemenea cazuri, se bucurau dintr-o dată să-și arate unul altuia bunăvoință.

— Păi, nu ați fost întrebată cum v-ați simțit în acest lung răstimp, spuse Colville.

— De o săptămînă întreagă doresc să-ți spun ! replică doamna Bowen, făcîndu-le semn să se așeze, în vreme ce ea însăși își luă un scaun. Unde ai fost ?

— O, închis în celula mea de la Hôtel d'Atene, scriind o scurtă istorie a florentinilor, pentru domnișoara Effie.

— Effie, ia-i domnului Colville pălăria ! îi spuse mama. Intenționăm să te reținem la noi la prînz, îi explică ea.

— Adevărat ? făcu el, cu o curiozitate politicoasă.

— Da.

Imogene bătu fără zgomot din palme pe la spatele doamnei Bowen, pentru a-i transmite lui Colville că toate mergeau strună. Dacă una din plăcerile femeilor este aceea de a răsfăța un reprezentant inofensiv al sexului nostru, tratîndu-l ca pe unul de-al lor, nu e mai puțin adevărat că nu poți descrie în cuvinte sentimentul de mulțumire și măgulire cu care-i toarce acestuia spiritul sub mîngîierile lor.

— Probabil că ești aproape pe terminate cu istoria ? adăugă doamna Bowen.

— Aș fi putut și s-o termin, dacă aș fi catadixit s-o încep, zise Colville. Pentru că, vedeți, scrierea unei istorii a locuitorilor Florenței este o treabă care merge așa de repede, încît trebuie să ai grijă cum pui tocul pe hîrtie, altminteri te trezești că ai terminat-o mai înainte de-a fi apucat să guști farmecul lucrării.

— Cred că lui Effie i-ar face plăcere să citească o astfel de istorie, zise mama fetiței.

Effie stătea cu capul plecat, refuzînd să se uite la Colville ; era încă timidă cu el. Absența lui trebuie să fi părut, firește, mai lungă unui copil.

La prînz discutară despre priveliștile carnavalești ce începuseră să apară. Le povesti despre vizita sa la domnul Waters și despre intenția bătrînului pastor de a vedea tot ce va putea din carnaval, pentru a emite o judecată inteligentă asupra opoziției lui Savonarola față de acest bîlci popular.

— Domnul Waters este un om foarte bun, zise doamna Bowen, cu aerul că nu-l aproba pe de-a-ntregul, dar nici nu îngăduia să se rîdă de vreo idee a lui în prezența ei. Din partea mea însă, aș prefera să nu mai fie nici un carnaval ; orașul se va transforma într-un vacarm îngrozitor în următoarele două săptămîni.

— O, doamnă Bowen ! strigă Imogene cu un ton de reproș.

Effie privi către mama sa de parcă s-ar fi temut că aceasta se pregătea să pună în acțiune o forță irezistibilă pentru a opri Carnavalul.

— Ultima oară credeam că n-o să se mai sfîrșească ; m-am bucurat atît de mult cînd a început postul mare !

— V-ați bucurat cînd a început *postul ?!* exclamă Imogene cu respirația tăiată. Nu îndrăzni, în schimb, să spună nimic contradictoriu, iar lui Colville îi plăcu să o vadă pe această fată atît de temperamentală tot atît de supusă doamnei Bowen ca și propria ei fiică. Nu există nici un motiv întemeiat ca o femeie să recunoască auto-

ritatea alteia, dar majoritatea o fac într-un fel sau altul, din plăcerea unei supuneri voluntare, sau din teama propriei ignoranțe, dacă sînt mai tinere și mai lipsite de experiență decît cele care le patronează. Nici unul din aceste sentimente nu le reduce însă la o similiară pasivitate atunci cînd e vorba de soții lor. Par să-și fetișizeze doar propriul sex. Colville observă că Imogene se supunea doamnei Bowen nu numai în calitate de *protégée* [1] ci și de adeptă devotată.

— O, presupun că *tu* va trebui să-i trăiești fiecare clipă, zise doamna Bowen, ca o răsplată pentru supunerea ei.

— Aici unde locuiți, sînteți cam în afara scenei, spuse domnul Colville. Ați face mai bine dacă mi-ați îngădui să le plimb eu pe domnișoarele prin împrejurimi — dacă le puteți încredința grijii unui bătrîn ca mine.

— O, nu găsesc că ești atît de bătrîn, în orice caz, replică doamna Bowen cu o privire semnificativă, deși nu putea discerne dacă exprima îngăduință sau reproș. Replică la rîndu-i cu îndrăzneală :

— Am, firește, momentele mele cînd sînt încă foarte tînăr ; nu neg asta. Există oricînd pericolul să survină vreunul.

— Mă gîndeam, zise doamna Bowen, cu aerul delicat de a nu fi auzit, că o să-mi îngădui și mie să merg. Ar fi exact ca în vremurile de demult !

— Nu ar fi decît o mare onoare și o plăcere, i-o întoarse Colville, cu condiția să renunțați la vremurile de demult. Nu țin să mă însoțească și ele. Doamna Bowen rîse și ea de gluma pe care o împărtășeau doar ei doi.

— Eu nu am făcut decît să țin cont de faptul că v-ați exprimat explicit onoarea și, de aceea, nu v-am invitat de la bun început, îi explică el în continuare.

— O, da ; înțeleg.

[1] *Protégée :* protejată (fr.).

Oportunitatea întregului plan păru să înceapă a-i surîde doamnei Bowen.

— Firește că Imogene trebuie să vadă cît mai mult din Carnaval. S-ar putea să nu mai aibă a doua oară ocazia, iar dacă i s-ar oferi, poate că n-ar fi *el* de acord.

— Mă angajez să obțin acordul lui, zise tînăra. Nu mă temeam decît că n-o să-l obțin pe al dumneavoastră, doamnă Bowen.

— Sînt eu atît de severă ? întrebă cu blîndețe doamna Bowen.

— Destul de severă ! replică Imogene.

„Poate că nu e vorba întotdeauna de o supunere mută“, gîndi Colville.

Nimeni nu putea explica de ce în anul acela Carnavalul nu strălucea. Grupul lui Colville avea impresia că întîlnea mereu aceiași mascați, iar numărul lor nu creștea cine știe ce. Mai apăreau cîțiva, după căderea întunericului, dar aceștia aveau într-o mai mare măsură o alură bahică, iar el simțea că era preferabil ca doamnele să fi ajuns acasă la acea oră. Urmîndu-și molcoma plăcere de a studia înfățișarea mascaților, Colville reflectă că viile și fantezistele lor costume se armonizau izbitor cu arhitectura orașului și-i dădeau un sentiment al specificului florentin mai mult decît orice altceva. Pe Via Cerratani și Via Tornabuoni se adunau forțele pentru un *corso* [1]. Întîlniră cîțiva mascați în trăsuri, iar din una se aruncau chiar confetti din ipsos. Un grup de băiețandri desculți alergau înainte și se băteau cu bășici umflate. Cîțiva oameni, puțini la număr, urmăreau spectacolul de la ferestre, iar aleile pentru pietoni erau înțesate de lume.

Propunîndu-le să vadă Carnavalul împreună, Colville se făcuse răspunzător în fața doamnelor din Casa Bowen.

[1] *Corso* = defilare, paradă (a măștilor de carnaval, (it.).

— Bine, dar *acesta* este faimosul Carnaval al Florenței ? întrebă Imogene.

— Categoric că nu se compară nici pe departe cu Carnavalul de anul trecut, spuse doamna Bowen.

— Reproșul dumneavoastră este întemeiat, doamnă Bowen, recunoscu el. M-am descurcat prost ! Dar, după cum știți, mi-am pierdut exercițiul stînd o vreme atît de îndelungată în Des Vaches.

— O, sărmanul domn Colville ! exclamă Imogene. Nu este întru totul vina sa.

— Știu și eu ? zise doamna Bowen, gustînd la rîndul ei gluma. Îmi pare că de ne-ar fi consultat puțin mai devreme, s-ar fi putut descurca mai bine.

Le însoți în trăsură pînă acasă, iar doamna Bowen îl invită să rămînă la ceai. Ca și cum ar fi simțit că avea nevoie să fie consolat pentru eșecul Carnavalului, se arătă deosebit de îngăduitoare cu el. Îi cîntă la pian cîteva cîntece la modă pe vremea cînd fusese prima oară la Florența. Imogene nu le mai auzise ; îi vorbise mama ei despre ele. Cîteva erau cîntece de-ale negrilor, de genul celor cîntate de tinere domnișoare frumoase fără a jigni sentimentele altora. Imogene hotărî că erau totuși cam primitive.

— Dumnezeule, doamnă Bowen ! Ați cîntat *dumneavoastră* asemenea cîntece ? Lui Effie nu i-ați îngădui !

— Nu, lui Effie nu i-aș îngădui ! Vremurile s-au schimbat. Nu aș lăsa-o pe Effie nici să meargă la teatru în compania unui tînăr domn.

— Vremurile s-au schimbat în rău, începu Colville. Ce rău i-a putut face vreodată unui tînăr faptul că a mers la teatru cu o domnișoară ?

Rămase pînă ce fură aduse și aprinse lumînările, și apoi plecă, după cum declară, numai din pricină că nu îl invitaseră la cină.

Venea aproape zilnic, folosindu-se cînd de un pretext, cînd de altul, și le întîlnea încă și mai des la ceaiurile și în zilele de primire ale altor doamne din Florența, căci, găsind foarte plăcută această agitație gratuită a vieții, se ducea pretutindeni. Își luă obiceiul de a duce flori la Palazzo Pinti, scuzîndu-se pe motiv că le găseai atît de ieftine și din abundență, încît nu mai însemnau aproape nimic în particular. Aducea violete lui Effie și trandafiri pentru Imogene. Doamnei Bowen îi aducea întotdeauna un buchet din uriașele anemone purpurii ce cresc din abundență în tot timpul iernii în jurul Florenței.

— Mă întreb de ce oare trebuie să fie anemonele *purpurii* ? întrebă el într-o zi, oferindu-i florile.

— O, pentru că e timpul să mă îmbrac în această culoare ! spuse ea cu blîndețe.

— Ah, doamnă Bowen ! îi reproșă el. De ce, atunci, îi aduc violete purpurii domnișoarei Effie ?

— Trebuie s-o întrebi pe Effie ! rîse doamna Bowen.

După acest incident, Colville dispăru douăzeci și patru de ore, după care apăru cu un buchet de anemone roșii, mari cît niște lalele, ce înviorează iarba pajiștilor primăvara, la vremea cînd se trezește din lîncezeala iernii.

— Au crescut anume ca să mă reabiliteze în fața dumneavoastră, zise el, și le-am văzut cînd am fost la țară.

Era un mic triumf pentru el, pe care ea îl serbă așezînd florile într-o vază pe măsuța ei și spunînd celor care le admirau că le culesese domnul Colville din afara orașului. Se bucura de privilegiile sale în casa lor cu acea satisfacție a bărbatului care nu-și face probleme cu privire la viitor. Îi făcea plăcere să se plimbe în compania familiei Bowen ; era văzut în compania doamnelor, în trăsură sau pe jos, cu ocazia majorității plimbărilor lor. Le îndruma vizitele la biserici și galerii de artă ; îi făcea plăcere să hoinărească încolo și-ncoace cu

mînuța înmănușată elegant a lui Effie într-a sa. O ducea la cofetăria Giacosa[1] și o trata cu înghețată ; o lăsa să aleagă din sortimentele cele mai fanteziste de dulciuri ale cofetarului ; i se îngăduia să-i aducă fetiței daruri în buzunare. Poate că nu era atît de conștiincios pe cît ar fi putut în purtarea față de ea. Făcea tot ce-i sta în putință pentru a o răsfăța, sau cel puțin pentru a mai diminua severitatea educației primite. Îi plăcea să urmărească lupta ce se dădea în mintea mamei ei din această pricină și, apoi, cealaltă luptă, prin care își înfrîngea opoziția. Răul cel mai mare fu acela că o învăța pe Effie cîteva expresii pitorești ale Vestului, pe care ea le întrebuința cu nevinovată eficiență. Comitea delictele, învățate de la el, cu toată grația convențională a educației ei. Tot ce putu obține pentru ea fură cîteva concesii, printre care aceea de a ieși la plimbare la ore pe care mama ei le considera nepotrivite, sau de a-și prelungi cu cîte o jumătate de oră șederea înainte de culcare. Îi comanda cărți de la librăria Goodban[2], și domnul Colville, nu reverendul Morton, le citea acum doamnelor poezie, în după-amiezile cînd doamna Bowen dădea ordine ca ea și domnișoara Graham să nu fie deranjate de nici un alt vizitator.

Între ei se înfiripase o relație de intimitate, iar societatea din Florența nu e oarbă și, mai ales, nu e mută. Bătrîna doamnă care i-o lăudase pe doamna Bowen în prima seară petrecută la Palazzo Pinti trăia într-o frămîntare ce nu cunoștea odihnă, întrebîndu-se oare ce-l atrăgea în mod deosebit pe Colville acolo și împărtășindu-și îndoielile tuturor prietenelor cu care își bea ceaiul. Analiza situația cu rigoare științifică și o interpreta filosofic, iar dacă nu ajungea la vreun rezultat concludent,

[1] Giacosa : restaurant și cofetărie de pe Via Tornabuoni, recomandată mai ales doamnelor.

[2] Librărie de pe Via Tornabuoni, care desfăcea cărți englezești și franțuzești.

apoi nu-i mai puțin adevărat că adevărurile absolute ale științei sînt atît de puține în toate domeniile !

„Este burlac, iar între burlaci și văduve există o afinitate naturală — într-o mai mare măsură decît dacă ar fi și el văduv. Dacă ar fi fost văduv, aș fi fost sigură că nu poate fi vorba decît de *mademoiselle*. Dacă ar fi fost nițeluș mai tînăr, nu aș fi avut nici o îndoială că e vorba de *madame* ; bărbații de vîrsta lui însă țin morțiș să se însoare cu fete tinere ; presupun că, în gîndul lor, asta dovedește că nu sînt atît de bătrîni, la urma urmelor. Și, fără îndoială, nu e prea bătrîn pentru a se însura ! Dacă ar fi mai înțelept — ceea ce probabil, nu e, dacă nu se deosebește de bărbați, în general, cînd e vorba de aceste chestiuni — nici n-ar trebui să mai stea pe gînduri dacă s-o aleagă pe doamna Bowen. Draga de ea! Și cît e de deșteaptă ! Nu o merită. Ah, draga mea, cum ne mai irosim noi ajungînd pe mîinile sexului tare !"

Doamna Bowen însăși trata situația cu o sinceritate desăvîrșită. În cuvinte diferite, dar avînd același sens, îi spuse în mai multe rînduri :

— E foarte amabil din partea dumitale să ne dedici atît de mult timp, domnule Colville, și n-am să pretind că nu am observat acest lucru. Mă ajuți să duc la bun sfîrșit o experiență extrem de aventuroasă. Atunci cînd m-am angajat să am grijă de Imogene în răstimpul unei ierni la Florența, nu m-am gîndit cît de mult se distrează fetele acasă, mai ales în orașele din Vest. Nu am auzit-o însă niciodată nici măcar șoptind numele de Buffalo. Și sînt sigură că îi priește foarte mult șederea aici. Are de la natură o minte înzestrată ; are o mare ambiție de a și-o cultiva. A citit mult și dorește să studieze arta și istoria, iar sfaturile și opiniile dumitale îi oferă cel mai mare avantaj posibil.

— Mulțumesc, răspunsese Colville cu o vagă nemulțumire. Eu socoteam doar că mă distrez.

În ultima vreme, începuse să-l asalteze pe bancherul său cu întrebări în legătură cu balurile carnavaleşti, dar, fie că nu aveau să fie mari baluri de acest gen, fie că se înşelase închipuindu-şi că bancherul ar fi avut habar de ele, nu se alese cu nimic. Se duse atunci cu titlu experimental la unul din balurile populare ţinute la un teatru de mîna a doua, a cărui reclamă o citise pe pereţii clădirii. La zece şi zece minute, dansul nu începuse încă, dar măştile soseau: tinere femei în mătăsuri ţipătoare şi cu mănuşi albe murdare; bărbaţi îmbrăcaţi în veşminte femeieşti, cu nişte mîini enorme; fete deghizate în paji; măscărici, mai mulţi Pantalone[1], bătrîne şi alte adunături. Erau cu toţii într-o foarte bună dispoziţie. Bărbaţii, care erau pe departe mai numeroşi decît femeile, se mulţumeau să danseze între ei. Lui Colville îi plăcură mai ales doi soldaţi de cavalerie care dansară unul cu altul o oră, după care se duseră la o baterie expusă la parter şi se electrizară atît cît îi ţinură picioarele. Îi mai plăcură şi alţi doi cetăţeni tineri, care dansară împreună tot timpul cît stătu el acolo şi nu plecară nici măcar pentru a se realimenta de la baterie. Ieşi de la teatru la miezul nopţii, făcîndu-şi cu greu drum prin mulţimea de oameni adunată la uşă, din care unii erau afumaţi. Nu era, fără îndoială, un loc potrivit pentru doamne, cu toate că petrecăreţii se purtau, în ciuda beţiei, destul de civilizat.

IX

Aducîndu-i în cameră micul dejun în dimineaţa următoare, Paolo îi dădu vestea că urma să aibă loc un *veglione*[2] la Teatrul Pergola. Vestea împrospătă curajul lui Colville. „Paolo, îi spuse el, ar trebui să deschizi o bancă“. Paolo era obişnuit cu glumele străinilor care nu vorbeau bine limba italiană; zîmbi ca şi cum ar fi înţeles.

Bancherul îşi avea dubiile sale în privinţa ştirii lui Paolo; bancherul european pune la îndoială toate ştirile ce nu-şi au izvorul în lăcaşul său. Reclamele apărute în ziare peste cîteva zile îl convinseră însă pînă şi pe acesta.

Cînd Colville le duse doamnelor ştirea despre *veglione*, descoperi că ele aflaseră deja.

— Aţi dori să mergeţi? o întrebă el pe doamna Bowen.

— Ştiu şi eu? Dumneata ce zici? întrebă ea la rîndu-i.

— Oh, dumneavoastră trebuie să hotărîţi. Eu nu ştiu decît în ceea ce mă priveşte.

Imogene nu spunea nimic, în vreme ce urmărea lupta interioară oglindită pe chipul doamnei Bowen.

— Lumea cumpără de obicei locuri în loje, cumpăni ea, dar din lojă parcă nu guşti spectacolul, în acest caz.

— *Noi* am mers atunci la parter, îi aminti Colville.

— Atunci era cu totul altceva. Şi, pe lîngă aceasta, doamna Finley nu avea cîtuşi de puţin simţul uzanţelor.

Cînd o femeie condamnă în mod explicit o acţiune, ea pare să capete curajul de a o făptui în condiţii puţin diferite.

— Fireşte, dacă am merge la parter, nu aş vrea să ştie nimeni acest lucru, chiar dacă străinilor le este îngăduit aproape orice.

— Păi, dacă este vorba doar de atît, chiar nu văd în ce constă impedimentul!

— Iar dumneata eşti de părere să mergem?

— Eu sînt de părerea dumneavoastră, oricare va fi ea!

Doamna Bowen îşi mută privirea de la el la Imogene.

— Nici eu nu-l văd, zise în cele din urmă, iar ei înţeleseră că se referea la impedimentul menţionat.

[1] Pantalone: personaj buf în farsa italiană.
[2] *Veglione*: bal mascat (it.).

— Care din noi a fost atît de bun încît să merite această bucurie ? întrebă Colville.

— O, cu toții ați fost buni, zise ea, după care continuă :

— Vom merge costumați cu măști și dominouri. Nu se va întîmpla nimic ; și, pe urmă, chiar de s-ar întîmpla, cine să ne cunoască ?

Primiseră bilete la marele bal Borghese, care încă mai reprezintă pentru străinii din Florența un eveniment monden și dorit. Ideile lor preconcepute despre *veglione* aruncau însă în umbră distracțiile oferite de aristocrația florentină rezidenților străini favoriți.

— Haide, îi spuse doamna Bowen, trebuie să vii cu noi și să ne ajuți să ne alegem dominourile.

O femeie prudentă nu face doar pe jumătate un lucru imprudent. Și lui Effie i se îngăduia să meargă le *veglione*, așa încît îi însoți la magazinul de unde aveau să-și închirieze dominourile. Va fi mult mai distractiv, fusese de părere doamna Bowen, dacă vor merge la magazin pentru a-și alege costumele decît dacă ar fi cerut să le fie trimise acasă. Effie urma să se îmbrace în negru, Imogene avea să poarte un domino de un albastru deschis, iar doamna Bowen alesese unul purpuriu ; chiar dacă nu aveau să fie văzute acolo, ele ținuseră seamă de culoarea tenului în alegerea culorilor. Dacă se întîmpla să dai peste vreun prieten și doreai să-ți scoți masca, nu însemna că trebuia să arăți îngrozitor. Vînzătorii de la magazin le arătară cel mai viu interes, ca și cum ei ar fi fost primii străini pe care i-ar fi servit vreodată cu măști și dominouri. Le închiseră într-o cămăruță pe doamna Bowen și pe Imogene, de unde acestea ieșiră punîndu-l în încurcătură pe Colville, care se mișca greoi în partea din față a magazinului cu masca și dominoul pe el.

— Ghici cine-i ? îl provocară doamnele în obișnuitul *falsetto* al măștilor.

Cu logica severă a bărbatului, el le deosebi după rochiile de mătase, dar ele avuseseră timp pentru a-și schimba veșmintele, așa încît le văzu scoțîndu-și măștile și rîzîndu-i în nas.

Pluteau atît de aerian printre măștile și dominourile atîrnate, de pe care scuturau parfumul fantomatic al vechilor carnavaluri, încît inima îi tresări de bucurie.

— O, niciodată nu o să mai fiți atît de răpitoare ! strigă el. Voia să le ia în brațe, căci erau amîndouă atît de fermecătoare. Bărbatul încă mai dispune doar de acest mod primitiv de a-și exprima suprema încîntare față de o femeie.

— Acum vă rog să-mi spuneți care sînt eu ? le întrebă el, ceea ce le făcu să rîdă din nou. O îmbrățișă cu adevărat doar pe Effie.

— Crezi că ai să-l recunoști pe tăticul la *veglione* ? întrebă una din vînzătoare, cu un interes crescînd față de simpaticul grup familial.

Rîseră cu toții. Eroarea fusese firească, în schimb lui Imogene îi păru cu deosebire caraghioasă.

— Haideți, le strigă doamna Bowen, e timpul să mergem !

Era adevărat ; petrecuseră un timp atît de lung în magazin, încît nu se simțiră îndreptățiți să încerce în mod serios a micșora prețul costumelor. Le luară fără să se tocmească. Vînzătoarea le spuse, pe bună dreptate, că era vremea Carnavalului și că își putea permite să țină la preț.

Se duseră la *veglione* la ora unsprezece, doamnele trecînd, ca și mai înainte, să-l ia pe domnul Colville cu trăsura. Cu dominoul pe el și cu mască, ieși temător din cameră, dar coridoarele hotelului erau pustii și, în cea mai mare parte, întunecate. Se culcase toată lumea în afară de portar, care îi ură distracție plăcută pe un ton cît se poate de firesc, de parcă l-ar fi văzut plecînd la

o serată îmbrăcat în frac. În atmosfera aventuroasă instaurată de doamne în trăsură, mai căpătă puţin curaj. Cînd urcă alături de ele, Effie Bowen rîse tare, cu o bucurie copilărească.

Străzile înguste răsunau în uruitul roţilor de trăsuri şi birje aflate într-un necontenit du-te vino. Strada din faţa teatrului era atît de aglomerată, încît le trebui ceva timp pînă să ajungă la uşă. Măştile intrau şi ieşeau; bucuria surescitată a femeilor se exprima în suspine adînci, tremurătoare. Uşa trăsurii lor fu deschisă de un lacheu al teatrului, care le ură un *veglione* plăcut, iar în momentul următor se aflau deja în vestibulul înţesat de lume, unde se opriră un moment pentru a le îngădui lui Imogene şi lui Effie să simtă că făceau într-adevăr parte dintr-o mascaradă.

— Acum să ne ţinem laolaltă, zise doamna Bowen, pe cînd treceau pragul din interior al vestibulului, iar sala teatrului, orbitor luminată, îşi revărsa asupra lor culorile şi splendorile. Podeaua parterului fusese adusă la acelaşi nivel cu acela al scenei care, văduvită de toată recuzita, deschidea noi spaţii de desfăşurare mulţimii pestriţe ce se legăna deja în vals. Lojile, în rînduri suprapuse, sclipeau sub lumina candelabrelor ce-o sporeau pe aceea a becurilor de gaz.

— Tu şi cu Effie mergeţi înainte, îi spuse doamna Bowen lui Imogene. Le puse să se ia de mînă ca nişte copii şi îşi trecu în mod mecanic braţul pe sub acela al lui Colville.

O mască în roşu se ataşă grupului, făcîndu-i curte doamnei Bowen cu o mimică foarte expresivă. Colville se enervă. O întrebă dacă voia să-l invite pe individ să-şi ia tălpăşiţa.

— Pentru nimic în lume! răspunse ea. Este absolut încîntător! Fără aşa ceva, n-ar mai fi *veglione*. Ai mai văzut vreodată o pantomimă atît de reuşită?

— Nu o găsesc remarcabilă decît prin fervoare, răspunse Colville.

— Mi-ar plăcea să te văd pe *dumneata* făcîndu-i curte unei femei, îi replică ea ştrengăreşte.

— Am să vă fac curte dumneavoastră, dacă doriţi! spuse el, dar simţi numaidecît că gluma sa fusese de prost gust.

Făcură turul sălii.

— Acela este Prinţul Strozzi, Imogene, îi şopti doamna Bowen, aplecîndu-se spre ea. Îi mai arătă şi alte persoane cu nume istorice sau aristocratice din loje, unde domnea o democraţie a frumuseţii între femei, machiate şi pudrate toate în acelaşi gen *marquise*.

La parter se găseau şi gentilomi în ţinută de seară, fără măşti, iar unele din doamnele care valsau aveau măşti dar nu şi dominouri. În cea mai mare parte însă, oamenii purtau costume ce împurpurau şi înfloreau într-o veselă varietate spectacolul sălii, atît de înşelător pentru ochi în mişcarea imprimată de ritmul dansului.

Doamna Bowen pusese unele limite aventurii lor, printre care şi dansul. Imogene nu avea să danseze. Poţi merge la un *veglione* pe care să-l priveşti din lojă; dacă te aventurezi şi mai mult, ducîndu-te la parter, în mod sigur nu trebuie să mai şi dansezi!

Lucrul acesta fusese ferm stabilit dinainte, încît la teatru nu trebuiau să se audă nici un fel de cereri sau murmure. Găsiră un colţ liniştit şi se aşezară pentru a privi.

Masca în roşu îi urmă, aşezîndu-se la mică distanţă, de unde continua să-şi declare pasiunea ori de cîte ori privea doamna Bowen în direcţia aceea.

— Sînteţi sigură că nu vă agasează? întrebă Colville.

— Nu, cu adevărat! Este foarte amuzant.

— Foarte bine!

Valsul se sfîrşi, vîrtejul confuz al legănărilor şi rotirilor se sparse într-o curgere neregulată încolo şi încoace, în sus şi în jos. Începură să comenteze costume şi personaje interesante. Mişunau o mulţime de clovni în alb, cu nasuri mari, şi arlechini în costume pestriţe cu măşti negre, turtite. Mai erau şi nişte admirabili cosaşi în verde, cu lungi antene tremurătoare lipite pe frunte. Vreo doi-trei Mefistofeli se detaşau, ca nişte pete roşii, în mulţime. Cîţiva cavaleri în armură se deplasau cu greutate, părînd copleşiţi de platoşe şi jambiere.

Un grup de măşti sărea şi dănţuia în jurul unui tînăr în ţinută de seară, cu părul lung, rezemat de un stîlp în apropiere, care primea bufoneriile lor cu un zîmbet răbdător, pe jumătate amuzat, pe jumătate chinuit. După ce se plictisiră de el şi începură să-şi caute o nouă pradă, masca roşie îşi dublă atenţiile faţă de doamna Bowen, iar celelalte măşti începură să se adune în jur şi să-l aprobe.

— Oh, zise doamna Bowen cu un rîs scurt, jenat, dar fără urmă de nemulţumire, *acum*, cred că-i poţi cere să plece. Dar nu fi aspru cu el, adăugă, întrucît Colville şi făcuse o mişcare bruscă în direcţia măştii.

— O, de ce să fiu aspru cu el ? Doar nu sîntem rivali.

Nici această remarcă nu fusese de bun gust, simţi Colville, adăugînd ca s-o dreagă :

— Pe lîngă aceasta, sînt şi eu italian.

Făcu cîţiva paşi înspre masca în roşu şi-i spuse pe un ton coborît şi sugestiv :

— *Madame* se consideră incomodată.

Masca luă o atitudine de disperare burlescă, se plecă adînc, cu mîna pe inimă, în semn de supunere, şi dispăru în mulţime. Ceilalţi se risipiră cu aplauze entuziaste.

— Cît de frumos v-aţi descurcat amîndoi ! remarcă doamna Bowen. Încep să cred că eşti *cu adevărat* italian, domnule Colville. Am să mă tem de dumneata !

— De *el* nu v-aţi temut.

— O, el era un italian *autentic*.

— Mi se pare că mama profită cel mai mult de pe urma acestui *veglione*, zise Effie pe un ton plîngăcios. Fetiţa trebuia să fi suferit foarte mult de se hotărîse să încalce disciplina de fier cu care era obişnuită, dînd glas răzvrătirii.

— Chiar aşa Effie ! răspunse mama ei. Nici eu nu cred că e drept. Oare ce am putea face în această privinţă ?

— Aş vrea să mănînc ceva, zise fetiţa.

— La fel şi eu ! i se alătură Colville. E o compensaţie pe care mama dumitale ne-o datorează tuturor. Haideţi să o convingem să ne ducă undeva, să putem gusta cîte ceva ! Nu aţi dori o îngheţată, domnişoară Graham ?

— Da, o *îngheţată*, accentuă Imogene pe un ton ce voia să spună „pentru nimic în lume altceva" şi care îl făcu pe Colville să rîdă. Se ridică încet, ca în vis, şi aruncă o privire de-a dreptul înfocată, atît cît putea răzbate prin mască, asupra scenei pe care o lăsa în urmă. Orchestra cînta din nou un vals, iar scena fusese invadată de perechile ce se roteau.

Coridorul pe care se puseseră mesele era ticsit de oameni care beau bere şi mîncau friptură rece de vacă, friptură de curcan şi muşcau din nişte cîrnaţi cît toate zilele.

— O, cum or fi putînd ? se scutură tînăra dezgustată.

— Nu ştiam că aveţi o concepţie atît de eterică asupra acestor lucruri, zise Colville. Mi se pare că nu aţi avut nimic împotriva salatei de la doamna Uccelli.

— O, dar la *vaglione !* şopti fata în loc de oricare alt răspuns. Colville rîse din nou ; Doamna Bowen nu i se alătură, iar el se întrebă de ce.

Cînd se întoarseră în colţul lor din sala de teatru, găsiră acolo un mascat îmbrăcat într-un domino negru,

care le făcu loc şi rămase în apropiere. Începură să converseze fără să se ferească, după obiceiul incorigibil al vorbitorilor de engleză în Italia, unde limba lor e aproape limba ţării.

— Zău aşa, spunea Colville, am impresia că am să mă sufoc sub masca asta. Dacă doamnele ar binevoi să mă înconjoare şi să mă ascundă, aş scoate-o pentru cîteva clipe.

— Cred că am să fac şi eu acelaş lucru, domnule Colville, zise mascatul de lîngă el. Îşi ridică mica mască de mătase, descoperind blîndele trăsături ale domnului Waters.

— Dumnezeule ! exclamă Colville.

Doamna Bowen părea să fie prea şocată pentru a mai putea spune ceva.

— Nu vă aşteptaţi să mă întîlniţi aici ? întrebă bătrînul, ca şi cum, în alte privinţe, ar fi fost cel mai firesc lucru din lume. După aceste cuvinte, ceilalţi nu puteau decît să facă eforturi comune pentru a-şi înăbuşi surpriza.

— Este extrem de interesant, continuă el, extrem ! Sînt aici de cînd a început balul şi nu numai că m-am amuzat, dar m-am şi instruit foarte mult. Îmi pare că am descoperit cheia multor anomalii din istoria acestui popor minunat.

Dacă domnul Waters adoptase acest ton filosofic în legătură cu Carnavalul, nici Colville nu ar fi putut adopta un altul.

— Şi aţi reuşit să deduceţi din ceea ce aţi văzut aici motivul pentru care se opunea Savonarola Carnavalului ? întrebă el grav.

— Cîtuşi de puţin ! răspunse prompt bătrînul. În tot cursul serii nu am văzut nimic altceva decît o veselie inofensivă.

Colville îşi plecă fruntea. Îşi aminti că citise odată un pasaj din Swedenborg [1], în care se spunea că îngerii cei mai apropiaţi de Dumnezeu nu aveau aproape nici o putere de a discerne răul.

— De ce nu-dansează tinerele dumneavoastră ? o întrebă domnul Waters pe doamna Bowen pe un ton vesel, impersonal.

Colville întrerupse bucuros tăcerea.

— Doamna Bowen nu este de acord cu dansul la *veglione*.

— Nu ?... De ce nu ? întrebă bătrînul cu naivitate imperturbabilă.

Doamna Bowen afişă dedesubtul măştii micul ei surîs fermecător :

— Nu poţi şti dacă partenerul e o persoană din lumea bună, spuse ea, pe un ton liniştit.

— De acord, spuse domnul Waters, dar aţi putea dansa între dumneavoastră ! Partenerii îmi par suficient de bine crescuţi.

— O, fireşte ! aprobă doamna Bowen.

— La puţin timp după ce am sosit, continuă domnul Waters, m-a invitat la dans o mască. Mi-a părut cu adevărat rău că vîrsta şi uzanţele mă împiedicau să accept. Am încercat să-i explic, dar mă tem că nu m-am exprimat prea limpede.

— Probabil ei i-a părut o glumă, zise Colville, ca pentru a spune ceva.

— Ah, e foarte probabil. Eu, în schimb, am să am întotdeauna sentimentul că aş fi avut o idee mai limpede despre carnaval dacă aş fi putut dansa. De aceea vreau să zic, dacă aş fi un bărbat tînăr ca dumneata...

[1] Emanuel Swedenborg (1688—1772) gînditor mistic suedez. Colville răstălmăceşte respectivul pasaj din cosmologia lui, expusă în *Arcana Coelestia* (1749—1756) : deşi ochii celor mai înalţi îngeri sînt aţintiţi asupra adevărului divin, puterea lor de a percepe răul nu e diminuată în consecinţă.

Imogene se întoarse și privi la Colville prin orificiile măștii ; chiar și în acea izolare a lor, lui i se păru că ochii ei exprimau surpriza.

— Nu v-a trecut niciodată prin gînd că aș putea fi un bărbat tînăr, îi spuse el grav. Ea nu-i răspunse.

— Imogene, o întrebă doamna Bowen după un timp, ți-ar plăcea să dansezi ?

Colville era uimit. „Vi s-a urcat la cap acest *veglione,* doamnă Bowen", făcu el comentariul în gînd. Doamna Bowen se adresase lui Imogene, dar se uitase la el, de parcă s-ar fi așteptat să-l vadă recunoscător pentru această dovadă de liberalism.

— Ce rost ar avea ? replică tînăra.

Colville se ridică.

— După performanța mea la Lancers, nu mă aștept să mă credeți, dar *realmente* știu să valsez.

Nu-i trebuise decît să-și întindă brațele, ca ea să-și lase mîna pe umărul lui și începură a se învîrti pe orbita unei lungi încîntări pentru tînăra fată.

— O, de ce m-ați lăsat să vă nedreptățesc atît de mult ? murmură ea intens. Nu am să mi-o iert niciodată !

— M-am întristat văzînd că nu ați intuit în persoana mea un magnific dansator deghizat, dar am suportat cum am putut, răspunse Colville amuzat de-a binelea de seriozitatea ei. Poate după o vreme o să descoperiți și că nu sînt un bărbat bătrîn, ci o tinerețe pierdută [1].

— Tăcere ! îi ceru ea. Nu vreau să vă aud vorbind astfel.

— Cum ?

— Despre... vîrstă ! Mă faceți să mă simt... Vă rog, nu astă-seară !

Colville rîse.

— Aceasta nu îmi va îmbunătăți în mod substanțial vederea, rîse Colville. Cred că aș avea mai mult de oferit

[1] Posibilă aluzie la poemul lui Longfellow, *My Lost Youth* (Tinerețea mea pierdută).

în ipostaza unei tinereți pierdută. Sînt îndeajuns de bătrîn ca să fac cît două.

Imogene nu răspunse și, în vreme ce se roteau în sus și în jos printre celelalte perechi ce-și urmau propriile orbite, Colville își aminti de același *veglione* din urmă cu șaptesprezece ani, cînd visase purtat de vals, alături de fata care îl sedusese și apoi îl respinsese. În noaptea aceea se arătase foarte supusă. Mai tîrziu înclinase să creadă că, dacă i-ar fi vorbit sincer atunci, ea nu l-ar fi refuzat. Își voalase însă pasiunea în cuvinte și expresii care, prin ele însele, nu însemnau nimic — nici nu îl angajau pe el, nici nu o revendicau pe ea. Nu putuse altfel ; nu avea în orice moment curajul de a risca să o piardă pentru totdeauna, pînă ce a fost prea tîrziu, pînă ce a trebuit să o piardă.

— Credeți în existențe anterioare ? o întrebă el pe Imogene.

— O, da ! veni prompt răspunsul ei. Chiar în această clipă îmi părea ca și cum aș mai fi fost aici, cu mult timp în urmă.

— Dansînd cu mine ?

— Cu dumneavoastră ? Da... da... așa cred.

Trăise îndeajuns pentru a ști că ea se amăgea cu ideea și că nu avea suficientă experiență pentru a realiza acest lucru.

— Atunci vă amintiți ce v-am spus — ceea ce am încercat să vă spun — în seara aceea ?

Printr-una din acele jonglerii psihologice pe care le practicăm uneori cu noi înșine, pe Colville îl amuza, îl fermeca, văzînd-o cum se străduia să se proiecteze în trecut.

— Nu ; e atîta vreme de atunci. Despre ce era vorba ? șopti ea visătoare.

O răsucire a valsului îi aduse în apropierea doamnei Bowen ; masca ei părea să exprime un reproș mut. În-

cepu să se plictisească ; una din deosebirile dintre tinereţe şi vîrstă matură este aceea că ultima se plictiseşte repede de orice emoţie.

— O, nici eu nu-mi pot aminti ! Nu v-aţi cam plictisit de vals şi de mine ?

— O, nu, continuaţi, murmură ea transpusă. Încercaţi să vă amintiţi.

Lungul şuvoi al muzicii îşi întrerupse pulsul şi amuţi. Dansatorii se risipiră într-o curgere haotică. Imogene îi luă braţul ; îi simţea inima bătînd lîngă a lui ; bătăile acelea nevinovate, încrezătoare păreau să-l dojenească. În acelaşi timp, propria sa inimă bătea cu un soi de tandreţe protectoare ; era conştient de puterea magiei lui de a o face pe această fiinţă tînără şi strălucitoare să se încredinţeze vrăjită şi măgulită cuvintelor sale. Îi plăcea adoraţia plină de compasiune ce i-o inspirase prin mărturisirea sa tacită, chiar dacă pe undeva îl amuza simplista imagine a eroului cu inima sfărîmată pe care trebuia să-şi fi făcut-o despre el o fată de vîrsta ei.

— Să mergem să ne plimbăm puţin pe coridor, propuse el. Se plimbară însă pînă cînd reîncepu ademenitoarea, melancolica muzică a valsului. Printr-un capriciu comun, reintrară în dans.

Îi trecu prin cap să întrebe „cine este *el* ?" şi cum trecuse de vîrsta la care să-şi mai refuze ceva, dădu glas curiozităţii.

— El ? Care el ?

— Acela despre care doamna Bowen a spus că ar putea fi împotrivă să vedeţi Carnavalul.

— O !... O, da ! Despre *el* se poate spune doar că nu este o imposibilitate.

— Atîta tot ?

— Da.

— Atunci nu este nici măcar o probabilitate ?

— Nu, în mod sigur.

Valsară o vreme în tăcere.

— De ce m-aţi întrebat ? murmură ea după o vreme.

— Ştiu şi eu ? A fost o întrebare atît de ciudată ?

— Dumneavoastră ar trebui să ştiţi.

— Da, a fost o greşeală. Sînt îndeajuns de bătrîn ca să mă port mai cu judecată.

— Aţi promis că nu veţi mai pronunţa cuvîntul „bătrîn" !

— În acest caz înseamnă că trebuie să-mi ţin promisiunea. Dar nici dumneavoastră nu trebuie să-mi cereţi să uit acest lucru şi apoi să rîdeţi de mine pe acest motiv.

— O, îi reproşă ea, credeţi că aş putea face asta ?

— Aţi fi putut, în locul persoanei în compania căreia m-am aflat odată aici.

Tăcură din nou şi de data aceasta el fu cel care întrerupse tăcerea :

— Aş dori să ştiu ce aveţi împotriva subiectului interzis ?

— Pentru că... pentru că îmi place ca fiece moment din viaţă să fie perfect.

— Oh ! Iar acesta nu ar fi perfect dacă nu aş fi... tot atît de tînăr ca alţii ?

— Nu am vrut să spun asta. Nu ; dar dacă nu aţi aminti dumneavoastră acest lucru, nimeni altcineva nu s-ar gîndi la el, sau nu i-ar păsa.

— V-a acuzat vreodată cineva că flataţi oamenii, domnişoară Graham ?

— Pînă acum nu. Şi sînteţi nedrept !

— Bine, atunci îmi retrag acuzaţia.

— Şi nu o să mai susţineţi niciodată aşa ceva ?

— O, niciodată.

— E o promisiune, atunci.

Conversaţia lor era un joc artificios de cuvinte izvorît din capriciul vorbitorului, care îl lua, sau tot atît de bine putea să nu îl ia în serios. Între doi tineri de aceeaşi vîrstă, ea ar fi prilejuit întrebări despre sensurile ascunse,

suspine și interogații. Lui Colville îi părea delicioasă fervoarea ingenuă a tinerei fete, care ținea să-și dovedească sinceritatea și să-i interzică propria lui subestimare ironică. Părea să urmărească o misiune sentimentală avîndu-l pe el ca obiect : trebuia să-l convingă de inutilitatea dispoziției sale morbide, să îl înveselească, să-i ridice moralul.

— De acum încolo va trebui să cred în dumneavoastră, spuse el cu un zîmbet ascuns de mască.

— Mulțumesc, șopti ea. Lui i se păru că mîna ei o strînge convulsiv pe a lui. Colville simți o împunsătură în inimă care-i smulse numele ei de pe buze :

— Imogene ! Ah, nu am nici un drept să vă spun astfel !

— Ba da !

— De acum înainte făgăduiesc să fiu cu douăzeci de ani mai tînăr. Nimeni însă nu trebuie să știe acest lucru afară de dumneavoastră. Veți crede și dumneavoastră la fel ? Nu aș vrea să păstrez singur secretul.

— Nu, eu am să vă ajut ! Va fi secretul *nostru*.

Scoase un ușor chicot de încîntare. Colville se convinse că tînăra se molipsise de spiritul glumeț în care credea că vorbea el.

Muzica încetă din nou. O conduse în pas de dans pînă la locul unde o lăsase pe doamna Bowen. Nu era acolo, nici ceilalți.

Colville simți toată meschinăria bărbatului care a trădat încrederea de care s-a bucurat și disprețul său de sine era cu atît mai adînc cu cît dovada de încredere fusese deopotrivă tacită și generoasă. Absența doamnei Bowen avu un efect asemănător cu acela produs în cazul că ar fi fugit indignată, lăsîndu-l pradă remușcărilor pentru trădarea sa.

Se așeză absent alături de Imogene așteptînd să se întoarcă doamna Bowen ; altceva nu aveau de făcut.

Se făcuse foarte cald. Aerul era îmbîcsit de praf. Lumina se cernea prin el ca printr-o ceață.

— Cred că am să-mi scot masca, zise ea. Abia mai pot respira.

— Nu, nu, protestă Colville, nu trebuie.

— Simt că leșin, zise ea sufocată.

Colville se sperie.

— Vă rog, nu, vorbi el incoerent. Veniți cu mine în vestibul să respirați puțin aer proaspăt.

Trebui să o tîrască aproape prin mulțime : în vestibul, în schimb, ea își reveni și se întoarseră la locul lor.

Colville nu-i împărtășea liniștea cu care înregistră ea absența prelungită a doamnei Bowen.

— Probabil că s-au pierdut. Dar nu e minunat să stăm aici și să privim măștile ?

— Minunat, răspunse Colville, cu gîndurile aiurea.

— Nu vă place să vă imaginați tot soiul pe povești romanțioase în legătură cu ele ?

Lui Colville îi stătea pe limbă să spună că în seara aceea își imaginase destule povești romanțioase, dar se mulțumi să răspundă :

— O, foarte mult.

— Sărmana doamnă Bowen ! rîse fata. Ce subiect de glumă va fi faptul că s-a pierdut de protejata sa la un bal de carnaval, în ciuda ideilor sale atît de pedante ! Am să spun la toată lumea !

— O, să n-o faceți ! zise Colville cu o groază abia ascunsă de mască.

— De ce nu ?

— Nu ar fi deloc potrivit.

— Cum așa, și dumneavoastră vă europenizați ? Vă credeam pregătit să susțineți orice fel de neconvenționalisme. Amintiți-vă ce ați promis. Trebuie să fiți tot atît de impulsiv ca și mine.

Uitîndu-se speriat în toate direcțiile, Colville reflectă pentru prima oară că s-ar fi putut ca majoritatea tinere-

lor să se conformeze regulilor de bună creştere fără să aibă cîtuşi de puţin conştiinţa valorii lor.

— V-ar fi teamă să staţi puţin singură în vreme ce eu m-aş învîrti prin mulţime încercînd să-i găsesc ? întrebă din ce în ce mai îngrijorat.

— Cîtuşi de puţin, răspunse ea, adăugînd :

— Dar să nu staţi mult.

— O, nu, zise el, scoţîndu-şi masca. Să nu cumva să plecaţi de aici.

Plonjă în mijlocul mulţimii, luptîndu-se cu masele de oameni şi primind în plin ghionturile lor. Măştile pierdute în ţipăt şi-aiurare [1] îngînau pe un ton fals trecerea chipului său descoperit, cu ochii măriţi de spaimă, ce se ivea cînd ici cînd colo printre ele.

— Am văzut-o pe doamna matale cu un altul, îi strigă cineva, interpretînd greşit pricina disperării lui.

Mulţimea crescuse imens ; clovnii şi arlechinii alergau ţipînd în toate părţile şi săreau unii peste capetele celorlalţi.

Căutarea sa era zadarnică. Se întoarse la Imogene cu inima strînsă ca într-un cleşte de groaza ca nu cumva să fi dispărut şi ea. Se afla însă la locul ei.

— Păcat că nu v-aţi întors mai repede, spuse ea veselă. A venit din nou masca roşie. Se uita de parcă ar fi vrut să-mi facă *mie* ochi dulci de data aceasta, dar n-a schiţat nici un gest. Dacă aţi fi fost aici, l-aţi fi putut întreba unde e doamna Bowen.

Colville se aşeză. Făcuse ce putuse pentru a îndrepta lucrurile şi nu-i mai rămăsese decît resemnarea filosofică. Datoria sa acum era aceea de a menţine curajul domnişoarei Graham. Erau amîndoi americani şi, din punct de vedere naţional, el nu reprezenta decît prietenul burlac, de vîrstă mijlocie, al fetei. Nu avea de ce să se bată cu pumnii în piept.

— Ei, tot ceea ce putem face deocamdată este să aşteptăm, zise el.

— O, da, răspunse ea liniştită. În mod sigur se vor întoarce.

Aşteptară jumătate de ceas, vorbind despre lucruri întîmplătoare, dar ceilalţi tot nu se întoarseră. Veni, în schimb, din nou masca roşie. Se apropie de Colville spunîndu-i pe un ton politicos :

— *La signora è partita.*

— Doamna a plecat ? repetă Colville, considerînd aceasta o nouă glumă a mascatului în roşu.

— *La bambina pareva poco bene.*

— Micuţa nu se simţea bine ? îl îngînă din nou Colville, ridicîndu-se. Glumiţi ?

Mascatul scoase un murmur afectat de reproş politicos ;

— Nu sînt capabil de aşa ceva într-o chestiune serioasă. Poate că mă cunoaşteţi ? zise el, scoţîndu-şi masca. Iar ca dovadă în plus de bună-credinţă, adaugă şi numele unuia din pictorii destul de cunoscuţi ai Florenţei.

— Vă cer scuze şi vă mulţumesc, îi spuse Colville. Nu mai fu nevoie să-i vorbească lui Imogene ; mîna ei tremura deja pe braţul lui.

Se întoarseră acasă străbătînd în trăsura străzile scăldate în lumina albă de lună şi răsunînd de strigătele vesele ale personajelor carnavaleşti.

Doamna Bowen îi întîmpină la uşa apartamentului său, atribuindu-le în egală măsură responsabilitatea şi pedeapsa pentru escapada lor. Colville simţi că un spirit meschin şi-ar fi descărcat nemulţumirea doar pe fată. Răspunse scurt şi liniştit la toate întrebările lui îngrijorate. Probabil că nu era vorba decît de o indispoziţie infantilă ; Effie leşinase. Nu, nu era nevoie să meargă după doctor. Îl chemase domnul Waters şi tocmai plecase. Nu mai putea

[1] Ecou din *Hamlet* (Actul I, Scena 1) : „Ieşeau din groapă morţii-n giulgiul lor / Cu ţipăt şi-aiurare prin cetate".

face nimic altceva pentru ea. Doamna Bowen își plecă ochii, îndemnîndu-l prin toată atitudinea, minus cuvintele, să plece. Nu voi nici măcar să rămînă pînă la plecarea lui. O lăsă pe Imogene să-i primească salutul de despărțire, prefăcîndu-se că o auzise pe Effie strigînd.

— Îmi pare... îmi pare foarte rău, spuse fata cu voce tremurătoare, că nu ne-am întors imediat la ea.

— Da. A fost vina mea, răspunse umilit eroul visului ei de carnaval. Regretul ce o făcu pe Imogene să-i rețină mai mult timp mîna la plecare îl consolă prea puțin pe Colville pentru cele întîmplate.

— Am să vin mîine dimineață, zise el. Trebuie să aflu cum se mai simte Effie.

— Da, veniți.

X

Colville se duse a doua zi la Palazzo Pinti cu sentimentul că o înfruntă pe doamna Bowen. Revizuind faptele, el nu se găsi chiar atît de vinovat pentru întîmplarea din noaptea trecută și nu-și putuse dovedi lui însuși că doamna Bowen i-ar fi purtat pică. Nu făcuse nici o scenă, cînd apăruse împreună cu Imogene ; era firesc să se scuze și să dorească să fie alături de copilul bolnav ; nu făcuse realmente nimic. Nefăcînd însă nimic, o femeie umple sufletul unui bărbat cu conștiința vinovată de o teamă instinctivă. Cugetul lui îi spunea că nu se va putea simți în siguranță decît lămurind lucrurile cu persoana în cauză, cît mai curînd posibil. Își înfrînse impulsul laș al inimii, care se amăgea că doamna Bowen ar fi fost ocupată cu Effie și că ar fi fost mai bine să întrebe de domnișoara Graham... Ceru să o vadă pe doamna Bowen, iar aceasta veni numaidecît.

Zîmbi în felul ei obișnuit și-i întinse mîna așa cum făcea întotdeauna. Avea mîna rece și arăta obosită, deși spuse că Effie își revenise complet și întreba de el.

— Imogene i-a povestit despre aventura voastră din noaptea trecută, făcînd-o să rîdă.

Dacă scopul doamnei Bowen fusese acela de a-l uimi, nu ar fi putut alege o cale mai potrivită decît acea abordare curajoasă a poveștii. Colville îi aruncă o privire nedumerită.

— Mă bucur dacă a găsit-o cineva amuzantă, zise el ; eu recunosc că nu m-am absolvit cu atîta ușurință. Cum ea nu-i răspunse, continuă :

— Fapt este că nu m-am purtat prea frumos, după părerea mea. Am abuzat de bunătatea dumneavoastră față de domnișoara Graham.

— Ai abuzat de bunătatea mea față de domnișoara Graham ?

— Da. Atunci cînd i-ați permis să danseze la *veglione*, ar fi trebuit să consider că exagerați. Ar fi trebuit să v-o aduc înapoi cît mai curînd, în loc de a o ispiti să se plimbe cu mine pe coridor.

— Deci dumneata ai fost cu propunerea ? Imogene se temea că a fost a ei. Ce tineri admirabili sînteți ! Mă refer la felul cum fiecare mărturisește și își asumă vina, ceea ce ar face-o să amuțească pînă și pe cea mai severă supraveghetoare a unei tinere fete.

Veselia ei îl făcu pe Colville să se simtă prost. Spuse grav :

— Lucrul pentru care mă învinovățesc cel mai mult este acela că nu am fost de față pentru a vă fi de folos atunci cînd Effie...

— O, nu trebuie să te gîndești deloc la asta. Domnul Waters a fost foarte eficient. Admiratorul meu cu mască roșie era și el pe aproape și au scos-o pe Effie între ei doi, fără să producă nici un fel de rumoare. Cred că ma-

joritatea spectatorilor au crezut că e o farsă de carnaval. Te rog să nu te mai gîndeşti la asta.

Doamna Bowen nu ar fi putut fi mai politicoasă.

— Şi nu-mi îngăduiţi să mă pedepsesc pentru că nu v-am fost alături pentru a vă oferi măcar un sprijin moral ?

— Fireşte că nu. După cum îi spuneam şi lui Imogene, tinerii sînt tineri şi ştiu cît de mult vă place să dansaţi.

Deşi îl străpunse, Colville nu se putu abţine să nu admire eleganţa împunsăturii.

— Nu vă ştiam atît de ironică, doamnă Bowen.

— Ironică eu ? Cituşi de puţin.

— Ah ! Înţeleg că nu m-aţi iertat.

— Cu adevărat nu înţeleg ce vrei să spui.

Intrară Imogene şi Effie. Fetiţa era puţin palidă şi îi îngădui bucuroasă lui Colville să o ia pe genunchi, culcîndu-şi căpşorul molatec pe umărul lui. Tînăra nu îmbătrînise peste noapte, ca el şi ca doamna Bowen ; arăta tot atît de vioaie şi proaspătă ca în seara precedentă.

— Domnişoară Graham, începu Colville, dacă o persoană căreia i-aţi greşit capital ar insista că nu i-aţi greşit cu nimic, v-aţi considera iertată ?

— Depinde de persoană, răspunse tînăra cu o vioiciune nevinovată, sesizînd ciudăţenia tonului lui.

— Da, întări el cu o afectare visătoare, atît de mult depinde de persoană, într-un asemenea caz.

Doamna Bowen se ridică.

— Scuzaţi-mă o clipă ; mă întorc numaidecît. Vă rog să nu vă ridicaţi, adăugă ea, ceea ce el nici nu ar fi avut timp, căci doamna Bown dispăru numaidecît într-o altă cameră, lăsîndu-i o impresie de graţie, eleganţă şi aruncîndu-i un zîmbet şi o privire însorită. Nici unul nici cealaltă însă nu aveau pic de căldură în ele.

Colville scoase un suspin involuntar.

— Nu vă simţiţi foarte obosită ? o întrebă pe Imogene.

— Deloc, rîse ea. Dar dumneavoastră ?

— Deloc. Pentru mine acel *veglione* nu s-a sfîrşit încă. Practic, mă aflu încă la Pergola. E uşor să prelungeşti un lucru de acest soi, dacă nu dormi după ce ajungi acasă.

— Nu aţi dormit ? Mă aşteptam să rămîn trează multă vreme, rememorînd evenimentele serii. Am adormit însă numaidecît. Presupun că eram foarte obosită. Nici măcar nu am visat.

— Trebuie să fi dormit adînc. Aveţi suficientă capacitate de vis în stare de veghe.

— De unde ştiţi ?

— Am observat atunci cînd vorbeaţi cu mine. E mai bine să renunţaţi ! E un obicei prost : vă dă imagini eronate despre lucruri. Obişnuiam să...

— Dar nu trebuie să spuneţi că *obişnuiaţi !* Acum vă este interzis. Amintiţi-vă ce aţi promis.

— Am promis ? Ce am promis ?

— Oh, dacă aţi uitat deja !

— Mi-amintesc. Dar asta se întîmpla aseară !

— Nu, nu ! Era o promisiune permanentă. De ce să fie visele înşelătoare ? Eu cred că visele sînt atît de bogate. Lucrul cel mai grozav este felul cum îi faceţi pe oameni să vorbească în vis. Nu e ciudat să vorbeşti tu însuţi, ci să auzi alţi oameni spunînd una sau alta tocmai cînd te aştepţi mai puţin.

— Aşa se întîmplă în vis. În stare de veghe însă, faci oamenii să spună ce vrei tu. Şi de aceea visele de zi sînt atît de novice. Dacă faci oamenii să spună ce vrei tu, atunci probabil că nu vor fi sinceri.

— Nici dumneavoastră ?

— Doar pe jumătate. Tu visezi vreodată cu ochii deschişi ? o întrebă el pe Effie, apăsîndu-i obrazul pe al său.

— Nu ştiu ce înseamnă asta, murmură fetiţa cu o uşoară notă de regret politicos pentru ignoranţa sa, în caz că îl deranja pe el.

— O să afli cu timpul, zise el, şi atunci va trebui să fii cu ochii în patru. În aerul de aici, cel puţin, visele sînt şi mai periculoase. Am visat odată un asemenea vis la Florenţa, care a durat trei luni.

— Despre ce era ? întrebă fetiţa.

Imogene se aplecă instinctiv înainte.

— Nu-ţi pot spune. Domnişoară ascultă ce vorbim.

— Nu, nu, protestă tînăra rîzînd. Mă gîndeam la altceva.

— Oh, o ştim noi pe domnişoara, nu-i aşa ? îi spuse el fetiţei, apelînd în joacă la acea plăcere a copiilor de a împărtăşi un secret cu cineva.

— Am putea vorbi în şoaptă, îi sugeră Effie.

— Nu, mai bine să aşteptăm o altă ocazie.

Şedeau în apropierea unei mese pe care zăceau un creion şi cîteva foi volante. El îşi împinse scaunul puţin mai aproape şi, cu copilul încă pe genunchi, începu să deseneze la întîmplare.

„Ah, iată biserica San Miniato, zise el, aruncîndu-şi privirea pe fereastră. Trebuie să-i prind conturul. Ai auzit cum de-au ajuns să construiască o biserică acolo sus ? Nu ? Ei bine, istorioara ne demonstrează ce soi de om a fost cu adevărat San Miniato. Era unul din primii creştini şi le-a dat sărmanilor păgîni destul de furcă. Mai întîi l-au aruncat fiarelor sălbatice în amfiteatru, dar în clipa în care animalele acelea au pus ochii pe el, şi-au dat seama că nu avea nici un rost ; s-au culcat frumuşel la pămînt şi au murit. Foarte bine ; atunci păgînii au hotărît să încerce efectul satîrului asupra sfîntului Miniato ; dar numai ce i-au retezat capul, că el l-a şi prins şi pus la loc pe umeri. A trecut rîul Arno, a urcat dealul şi cînd a ajuns acolo sus, lîngă o capelă mică, a îngenuncheat şi şi-a dat duhul. Nu e oare o poveste frumoasă ? Ca în basmele cu zîne, nu-i aşa ?

— Da, şopti copila.

— Ce absurditate ! exclamă Imogene. Aţi inventat-o dumneavoastră.

— Adevărat ? Poate că am şi construit biserica aceea ce se înalţă acolo în amintirea întîmplării. Stă scris totul în istoria Florenţei. Nu în toate cărţile însă, căci unii sînt prea orgolioşi pentru a introduce asemenea poveşti în istoriilor lor. Eu, în schimb, am de gînd să le includ pe toate cîte le voi descoperi în istoria pe care o scriu pentru Effie. San Miniato a fost decapitat pe locul unde se înalţă acum biserica Santa Candida şi a parcurs toată acea distanţă.

— Trebuia neapărat să moară cînd a ajuns la capelă ? întrebă fetiţa cu blîndă părere de rău.

— Aşa se pare, răspunse Colville, schiţînd în continuare. Pînă la vremea asta oricum ar fi murit, nu ?

— Da, recunoscu ea fără tragere de inimă.

— Nici mie nu-mi plac lucrurile acestea, Effie, zise el, strîngînd-o lîngă el. Nu-mi pot reprima sentimentul că oamenii ucişi cu cruzime în urmă cu două sau trei sute de ani ar mai trăi şi acum dacă ar fi fost judecaţi cu dreptate. Sînt multe poveşti despre Florenţa ; poate că au fost poveşti adevărate. Adevărul poveştilor pare să moară după o vreme, pur şi simplu din pricină că oamenii încetează să mai creadă în el. Sfîntul *Ambrozie din Milano* a reînviat pe fiul gazdei sale atunci cînd a venit aici pentru a inaugura biserica San Giovanni. Pe urmă a mai fost un sfînt, San Zenobie, care a făcut o minune de pomină după ce a murit. Îi duceau trupul neînsufleţit de la biserica San Giovanni la Biserica Santa Reparata cînd, în Piazza San Giovanni, năsălia sa a atins un ulm uscat. Numaidecît acesta a înflorit şi a înfrunzit, cu toate că era în miez de iarnă. O mulţime de oameni au luat frunzele acasă cu ei, iar pe locul cu pricina a fost ridicată o cruce de marmură avînd săpat pe ea un ulm. Oh, întîmplarea este astfel pe deplin adeverită.

— Încep să cred cu adevărat că luați în serios asemenea lucruri, zise Imogene. Poate chiar *sînteți* catolic !

Doamna Bowen se întoarse în cameră și se așeză.

— Mai este o poveste încă și mai frumoasă, zise Colville, în vreme ce fetița trăgea adînc aerul în piept, într-o așteptare plină de încîntare. Ați auzit de Buondelmonti ? o întrebă el pe Imogene.

— Oh, îmi pare că nici nu am mai auzit de altceva decît de Buondelmonti de cînd am venit la Florența. Toți mi-au împuiat urechile cu el, răspunse fata cu o disperare vehementă.

— Ce am să vă spun eu s-a întîmplat cu cîteva secole mai înainte să se nască acel Buondelmonti cu care v-a plictisit lumea. E vorba de Giovanni Gualberto Buondelmonti, care, călărind într-o zi a anului 1003 în apropierea bisericii San Miniato, a întîlnit un om pe nume Ugo, ucigașul unuia din frații săi. Gualberto se opri și scoase spada. Neîntrezărind nici o altă cale de scăpare, Ugo se aruncă la pămînt cu fața în jos și cu brațele întinse în formă de cruce. „Gualberto, amintește-ți de Isus Hristos, care a murit pe cruce, rugîndu-se pentru dușmanii săi !“ Povestea spune că aceste cuvinte ar fi înduioșat inima lui Gualberto. A coborît de pe cal și, în semn de iertare, și-a ridicat dușmanul, l-a îmbrățișat și l-a sărutat. Au intrat împreună în biserică și au căzut în genunchi în fața statuii lui Isus pe cruce, iar statuia a dat din cap în semn de aprobare și de bucurie pentru nobila faptă a lui Gualberto și creștineasca lui milă.

— Frumos ! murmură tînăra ; fetița se mulțumi să ofteze.

— Ah, da ; e treabă ușoară să-ți ridici capul retezat de la pămînt și să ți-l pui la loc pe umeri, să reînvii morții, sau să faci un copac să înverzească și să înflorească în miez de iarnă. Dar să umpli de iertare inima unui om în prezența dușmanului său — aceasta e cu totul altceva.

Nu mai este o poveste ; este un miracol, iar eu cred că s-a întîmplat cu adevărat... e atît de greu !

— O, da, trebuie să se fi întîmplat, spuse fata.

— Crezi atunci că este foarte greu să ierți ? întrebă cu gravitate doamna Bowen.

— O, pentru doamne, nu ! replică bărbatul.

Ea roși, privindu-l cu ochi strălucitori.

— Îmi pare rău să te dau jos, îi zise el fetiței, dar nu te pot lua cu mine și trebuie să plec.

Doamna Bowen nu îl invită să rămînă la masă. Colville medită după aceea că, probabil, ea s-ar fi înmuiat suficient pentru a o face, dacă nu i-ar fi aruncat el acea mică înțepătură, la care ar fi fost mai bine să fi renunțat.

— Effie, dragă, îi spuse mama ei, cînd ușa se închise în urma lui Colville, nu crezi că ar fi mai bine să stai puțin întinsă ? Arăți atît de obosită.

— Să mă întind aici pe sofa ?

— Nu, în patul tău.

— Bine.

— Merg cu tine, Effie, spuse Imogene, ca să mă asigur că te-ai învelit bine.

Cînd se întoarse singură, doamna Bowen ședea unde o lăsase ; nu părea să se fi mișcat.

— Cred că Effie va adormi, spuse tînăra, pare somnoroasă.

Se așeză și după un moment de gîndire, continuă :

— Mă întreb ce-l face pe domnul Colville să pară așa de sumbru ?

— Pare sumbru ? întrebă doamna Bowen cu indiferență.

— Nu, nu tocmai sumbru. Dar diferit de noaptea trecută. Ce păcat că oamenii nu pot fi mereu aceiași ! Era atît de vesel și plin de spirit, iar acum, atît de închis în sine ! Crede că sînteți supărată pe el, doamnă Bowen.

— Nu cred că îl deranja atît de mult acest lucru. Voia să plece pentru că nu a dormit. La vîrsta ta, o noapte pierdută nu contează.

— Socotiţi că domnul Colville arată chiar atît de bătrîn ? întrebă Imogene într-un fel care arăta că pune mult preţ pe întrebare.

Doamna Bowen părea să nu o fi auzit. Se duse la fereastră şi privi afară. Cînd reveni, o întrebă pe Imogene :

— Oare nu era timpul să primeşti o scrisoare de acasă ?

— Nu, de ce ? Am primit una de la mama alaltăieri. De ce mă întrebaţi ?

— Imogene, izbucni doamna Bowen cuprinsă brusc de o emoţie pe care încerca să şi-o stăpînească, dar din pricina căreia îi tremurau buzele şi îşi ieşi puţin din obişnuita ei atitudine rezervată, ştii bine că pentru moment ţin locul mamei tale şi că trebuie să te sfătuiesc şi să am grijă de tine în toate privinţele ?

— O, fireşte, doamnă Bowen ! exclamă fata, surprinsă.

— Este un rol de mare responsabilitate faţă de destinul unei tinere fete. Nu vreau să-mi reproşez nimic mai tîrziu.

— Desigur.

— Am fost întotdeauna generoasă cu tine şi ţi-am respectat drepturile şi libertatea ! M-am amestecat eu vreodată în viaţa ta într-un mod care ţi s-a părut nepotrivit ?

— Ce idee ! Aţi fost bunătatea în persoană, doamnă Bowen !

— Vreau atunci să mă asculţi şi să-mi răspunzi sincer, fără să-mi suspectezi motivele.

— Bine, dar cum aş *putea* face asta ?

— Nu are importanţă ! strigă doamna Bowen nerăbdătoare, aproape mînioasă. Oamenii nu se pot împiedica să fie bănuitori ! Consideri că domnul Morton are anumite sentimente faţă de tine ?

Fata îşi plecă fruntea.

— Imogene, răspunde-mi !

— Nu ştiu, răspunse tînăra rece, dar, dacă asta vă nelinişteşte, doamnă Bowen, nu este cazul ; nu-mi pasă cîtuşi de puţin de domnul Morton.

— Dacă aş crede că ţi s-a deşteptat interesul pentru cineva, ar fi de datoria mea să-i scriu mamei tale şi să-i comunic.

— Fireşte ; m-aş aştepta să o faceţi.

— Iar dacă te-aş vedea devenind tot mai interesată de cineva şi aş considera că acest interes te-ar putea face nefericită, ar fi de datoria mea să te avertizez.

— Da.

— Nu vreau să spun, bineînţeles, că ar încerca cineva la modul deliberat să te facă nefericită.

— Nu.

— Bărbaţii nu mai doresc astăzi cu tot dinadinsul să sfarme inimile fetelor. Dar chiar şi bărbaţi foarte buni pot fi egoişti şi iresponsabili.

— Da, înţeleg, spuse Imogene cu voce scăzută.

— Nu vreau să-ţi creez prejudecăţi contra nimănui. Aş considera acest lucru greşit şi chiar urît. Pe lîngă asta, nu am de gînd să mă amestec într-atît în viaţa ta. Eşti suficient de matură pentru a vedea şi judeca tu însăţi.

Imogene rămăsese tăcută, netezindu-şi rochia cu palma. Ceasornicul ticăia pe policioara căminului.

— Nu vreau ca această chestiune să fie doar pentru mine o preocupare ! strigă doamna Bowen. Este oricum destul de greu. Crezi că îmi face plăcere să-ţi vorbesc ?

— Nu.

— Bineînţeles că mă face să par inospitalieră, bănuitoare şi... detestabilă.

— Nici prin gînd nu mi-a trecut să vă acuz, spuse fata, ridicîndu-şi încet privirea.

— N-am să-ţi mai vorbesc niciodată ! spuse doamna Bowen. Din acest moment te rog să te simţi tot atît de

liberă ca și cum nu ți-aș fi vorbit. Fu gata să dea drumul unui suspin, dar reuși să și-l înăbușe.

Imogene ședea liniștită, cu o privire ciudată, serioasă și uimită.

— Vei avea prilejul să întîlnești pe oricine vei dori.

— O, da.

— Iar eu voi fi prea bucuroasă să retractez totul !

Imogene stătea în continuare nemișcată și tăcută. Doamna Bowen izbucni din nou cu violență, căci anii ne învață poate ceva în privința stăpînirii de sine, dar slăbesc nervii. În această opoziție a tăcerii, femeia de lume nu se putea măsura cu tînăra neexperimentată.

— Nu ai nimic de spus, Imogene ?

— Nu m-am gîndit niciodată la el în felul acesta. Încă nu știu ce să spun. Sînt încurcată... Nu-mi pot imagina. Dar dacă dumneavoastră credeți că încearcă să se amuze...

— N-am spus niciodată asta !

— Nu, știu.

— Îi place să te facă să vorbești și să-ți vorbească. Nu urmărește însă nici un scop aici la Florența — și, oricum, sînt prea multe discrepanțe. Chiar binele din el înrăutățește situația. Presupun că, după ce vorbești cu el, oricine altcineva îți pare insipid.

— Da.

Doamna Bowen se ridică și fugi brusc din cameră. Imogene rămase pe loc, rece și nemișcată.

De cînd vorbiseră de domnul Morton, nimeni altcineva nu mai fusese pomenit.

XI

Ducîndu-se la doamna Bowen, Colville nu se purtase conform intenției sale inițiale ; de fapt, făcuse exact opusul, după cum înțelegea prea bine, în vreme ce se depărta de Palazzo Pinti. Abia atunci, într-un clar de conștiință, descoperi motivul pentru care dorise să o viziteze și care era acela de a o face să-i ierte purtarea ce o mîhnise, sau cel puțin să încerce a i-o explica. Nu-i îngăduise să facă asta din prima clipă. Nu stă în firea femeii să ierte dintr-o dată sau să asculte explicații ; ea trebuie să-l facă pe bărbat să simtă, printr-o pedeapsă mai mare sau mai mică, faptul că a făcut-o să sufere. Pînă la urmă lăsase însă limpede să se înțeleagă că era gata să-i acorde o iertare tacită, iar el se găsise să-i răspundă printr-un sarcasm stupid la întrebarea ce ar fi putut aduce pacea. Nu putea să nu vadă că, în toată aventura carnavalului, ea își înăbușise o rezervă de principiu, pentru a-i face lui plăcere, pentru a-i demonstra că nu era pedantă sau pudică, pentru a-l convinge că nu voia să strice bucuria oamenilor prin adeziunea ei la niște convenții sociale pe care socotea că el le disprețuia. Nu putea să nu înțeleagă că abuzase de delicata ei generozitate, că-i compromisese subtilele-i concesii. Rătăcea fără țintă pe cheiul rîului Arno, simțindu-se găunos și meschin, așa cum se simte întotdeauna un bărbat după disputa cu o femeie în care victoria a fost de partea lui ; sexul nostru nu-și poate păstra respectul de sine într-un asemenea caz, decît dacă iese înfrînt. Nu-i făcea nici o plăcere amintirea faptului că, pentru Imogene, vraja nopții trecute părea să nu se fi destrămat ; aceasta constituia într-adevăr o suferință în plus. Se surprinse căscînd în mijlocul acestor reflecții amare. Era evident că trecuse vremea cînd asemenea frămîntări idealiste îl puteau ține treaz și faptul îi aducea, la urma urmelor, un soi de consolare primitivă. Avea patruzeci și unu de ani și-i era somn, indiferent de capacitatea sa de suferință, rămasă intactă. Se duse la hotel ca să mai tragă un pui de somn pînă la prînz. Cînd se trezi, era însă vremea cinei. Cețurile somnului nu se risipiseră încă, traversate amenințător de amintirea vagă a ultimelor patruzeci și opt de ore.

Cînd ritualul mesei de hotel atinse punctul culminant — alunele prăjite — se hotărî să se ducă la San Marco şi să-i facă o vizită domnului Waters. Îl găsi pe bătrînul pastor din Haddam East Village, Massachussetts, italienizat în ţinută aproape pînă la grotesc. Purta o haină de interior tivită cu blană ; picioarele, vîrîte în nişte încălţări din postav gros, se odihneau pe un covoraş aşezat în faţa mesei. Un bărbat care trăise patruzeci de ani în aerul înţepător al unui godin, ce urmase unui sfert de veac de zgomotoase focuri aprinse în vetre, se mulţumea acum cu căldura modestă a unui *scaldino* deasupra căruia îşi întinsese mîinile, în maniera specifică italienilor. Lampa ce-şi arunca lumina pe cartea ce o avea deschisă în faţă era tradiţionala *lucerna,* cu trei fitile, alimentată cu ulei de măsline. Privi pe deasupra ochelarilor la vizitatorul său, fără să-l recunoască mai înainte ca acesta să-i vorbească. După obişnuitul schimb de saluturi, îl întrebă :

— Ninge tare ?

— Nu ninge deloc. Ce v-a făcut să credeţi asta ?

— Poate că am moţăit peste carte şi am visat. Pe măsură ce îmbătrînim, devenim foarte ciudate şi interesante subiecte de studiu pentru noi înşine.

Plonjase în consideraţii metafizice cu prompitudinea bărbatului care nu se pretează la chestiuni mărunte, ci discută despre minte şi suflet ca şi cum ar fi bîrfa satului.

— Uneori, timpul petrecut la Haddam East Village îmi pare o experienţă străină şi mă descopăr compătimind viaţa dusă acolo ca şi cum ar fi vorba de viaţa altuia. Nu-mi vine să cred că mai sînt oameni care trăiesc într-un asemenea climat.

— Înseamnă că nu vă e dor de Haddam East Village ?

— Ah, dacă e vorba de sufletele bune şi truditoare de acolo, da ; mai ales de sufletele femeilor. Ele credeau că de la mine le vin consolarea şi devotamentul spiritual, dar, în realitate, acestea îşi aveau obîrşia chiar în ele. Sufletul femeii — cît de frumos este uneori ! Femeile par cu adevărat de esenţă angelică. Nădăjduiesc să le reîntîlnesc vreodată undeva, dar asta nu se va întîmpla în Haddam East Village. Da, trebuie că visam în clipa cînd ai intrat. Credeam că mă aflu acolo, lîngă focul meu, în vreme ce zăpada se aşterne din belşug pe dealuri şi pe străzi şi se mai cerne încă. Văd parcă aievea, zise el, îngustîndu-şi privirile în maniera pictorilor care contemplă un tablou, cum dispar în viscol contururile negre, tremurătoare, ale zidurilor de pe întinsul cîmpiei ! Zăpada nămeţind mormintele de lîngă biserica unde predicam ! Troienele din jurul caselor ! Alba dezolare stăpînind pretutindeni ! Uneori mă întreb dacă mai sînt oameni pe acolo. Da, este o binecuvîntare să mă ştiu atît de departe de iarna aceea teribilă. E ca şi cum aş fi pierit din pricina ei şi m-aş afla acum în clima paradisului.

— Nu aveţi atunci să le reproşaţi nimic compatrioţilor dumneavoastră slabi din fire care-şi părăsesc clima lor naturală şi vin să trăiască în Italia ?

Bătrînul îşi strînse şi mai mult pe lîngă trup haina îmblănită şi ridică din umeri, ca un adevărat florentin.

— Poate că ar fi ceva de reproşat celor care o fac în floarea vîrstei, dar nu voi fi eu acuzatorul. Oamenii trebuie totuşi să se îndrepte, la bătrîneţe, ca şi mine, spre ţinuturile calde ale Sudului. De cînd sînt în Italia, mi-am dat seama de un lucru pe care îl intuiam doar vag acasă — anume cruda disproporţie dintre scopul atins şi mijloacele cheltuite pentru supravieţuirea în Nordul sălbatic. Dacă tot Sudul ar fi devenit protestant şi tot Orientul creştin, eforturile şi suferinţele omeneşti s-ar fi redus la jumătate, iar civilizaţia noastră ar înflori acum acolo. Nu, n-am să mă mai întorc niciodată în Noua Anglie. Noua Anglie ? Noua Irlandă — Noua Canadă ! Jumătate din fermele din Haddam sînt în mîinile prietenilor noştri irlandezi, iar în celelalte, munca este prestată de canadieni de limbă franceză. Toate bune şi la locul lor ! Noua

Anglie trebuie să vină aici, la mine, străbătînd Vestul mijlociu și coasta Pacificului.

Colville zîmbi, sesizînd nuanțele emersoniene, dar răspunse grav :

— Eu nu mă pot împăca niciodată cu gîndul de a muri departe de țara mea.

— De ce nu ? Nu are defel importanță unde mori. O clipă după ce ți-ai dat ultima suflare te vei afla pentru vecie în exil — opri pentru vecie acasă.

Colville rămase pe gînduri, meditînd la această fază a spiritului american ca și la alte lucruri. În cele din urmă rupse tăcerea pe care amîndoi o lăsaseră să se aștearnă, deschizînd un cu totul alt subiect.

— Ei, cum v-a plăcut la *veglione ?*

— O, sînt prea bătrîn ca să mai asist la asemenea evenimente de dragul plăcerii, răspunse simplu pastorul. A fost foarte interesant, însă, și, desigur, impresionant, mai ales cînd m-am întors, către zori, după ce am condus-o acasă pe doamna Bowen.

— V-ați întors ? întrebă Colville oarecum uimit.

— O, da ; simțeam că experiența mea ar fi fost incompletă dacă nu aș fi avut habar cum se termină carnavalul într-un asemenea loc.

— Oh ! Și tot mai considerați că Savonarola s-a înșelat ?

— Către sfîrșit, tărăboiul părea să fie mai mare și, în măsura în care sînt eu un judecător potrivit, animația devenise cam nesănătoasă. Dar într-adevăr, nu mă simt îndreptățit să decid. Viața mi s-a scurs într-un mediu foarte deosebit, iar acest fapt mă cam dezavantajează.

— Da, zîmbi Colville. Presupun că la Haddam East Village, carnavalul era cu totul altceva.

Bătrînul zîmbi, la rîndu-i, aprobator.

— Mi-nchipui că unii din foștii mei enoriași ar fi fost scandalizați auzind de prezența mea la bal, dacă ar fi

aflat de acest fapt la modul abstract. În scrisori am să încerc să le prezint evenimentul într-o lumină instructivă. Aș zice că partea cea mai proastă a unei asemenea scene de veselie ar fi aceea că ne scoate prea mult din liniștea noastră interioară. Aceeași remarcă ar fi potrivită însă în cazul oricărei alte forme de distracție socială.

— Întocmai.

— Natura umană este astfel constituită, încît trebuie să dispună de unele mijloace de exteriorizare, dacă vrem să nu se producă o explozie violentă. Întrebarea este care mijloace sînt mai nevinovate. În ultima vreme, am urmărit spectacolele de teatru, adăugă bătrînul liniștit.

— Adevărat ? se holbă Colville la el, străduindu-se să-și înăbușe surpriza.

— Da, în scopul de a determina gradul de amuzament inofensiv pe care îl pot procura. Este o întrebare cam dificilă. Aș afirma că baletul nu poate fi niciodată un instrument al binelui.

Colville nu-și putu refuza plăcerea de a spune :

— Ei, poate nu cel mai elevat.

— Nu, răspunse domnul Waters, părînd să nu fi sesizat ironia. Cred însă că Biserica a greșit condamnînd teatrul în totalitate. După părerea mea, ar fi putut oricînd încuraja un anume gen de comedie, în care subiectul și intriga să fie inofensive. Deși nu neg că sînt momente cînd rîsul de orice fel pare vulgar și nedemn, incompatibil cu cele mai alese stări de conștiință. Și mărturisesc, continuă el cu un aer meditativ și visător, că am mari îndoieli în privința tragediei. Lumina crudă pe care o aruncă asupra jocului pasiunilor — gelozia în toată sfîșierea ei, răzbunarea autodevoratoare ce se hrănește din sine însăși, invidia ce-și roade propria inimă, iubirea fără speranță — o, exhibarea lor este teribilă. Groaza poate fi salutară ; dar poate fi și foarte dăunătoare. Mă tem că mi-am amînat unele cercetări pînă ce a devenit prea tîrziu. Parcă nu

mi-ar mai fi rămas destule instrumente de judecată în mine. Dacă aş mai fi încă un bărbat tînăr, ca dumneata...

— Mai sînt eu oare un bărbat tînăr ? îl întrerupse Colville, cu tristeţe.

— Eşti suficient de tînăr pentru a răspunde la chemări care pe mine mă găsesc uneori mut. Dacă aş avea vîrsta dumitale, în mod sigur aş cerceta o parte din aceste probleme interesante.

— Ah, dar a deveni personal interesat de anumite probleme este tot atît de dăunător ca faptul de a fi lipsit de instrumentele de judecată ; pentru că atunci capeţi prejudecăţi. Pe lîngă aceasta, am serioase îndoieli cu privire la tinereţea mea.

— Ai cincizeci de ani, presupun ?

— Nu chiar atît... ci doar foarte aproape, rîse Colville. Am patruzeci şi unu.

— Eşti mai tînăr decît am presupus. Îmi amintesc însă acum că, la vîrsta dumitale, am avut şi eu sentimentul pe care mi l-ai sugerat. Îmi părea cu adevărat că trecusem dincolo de graniţa împlinirilor tinereşti. Am trăit însă îndeajuns pentru a şti că greşeam. La patruzeci de ani, omul mai are încă o bună parte din tinereţe înaintea sa — poate cea mai bogată şi mai dulce parte a ei. La această vîrstă, tumultul ideilor şi senzaţiilor s-a potolit ; vedem limpede şi simţim în mod conştient. Gustăm un fel de linişte şi pace. Ne-am lărgit suficient orizontul pentru a percepe lucrurile în adevăratele lor proporţii şi relaţii ; nu ne mai chinuie frica instinctivă de moarte, ce întunecă şi ne amărăşte prima tinereţe ; ne-am obişnuit cu misterul vieţii ; adeseori am suferit şi nu am murit. Avem, pe urmă, suficient timp în urma noastră pentru a ne hrăni din amintiri şi reverie ; am pus capăt teribilei singurătăţi a lipsei de experienţă ; am învăţat să zîmbim în faţa multor lucruri, în afară de teama de moarte. Se cuvine, de asemenea, să fi învăţat ce înseamnă mila şi răbdarea. Da, conchise bă-

trînul, aprobîndu-se vesel în jovială colaborare cu sine însuşi, este o vîrstă frumoasă !

— Nu arată însă frumoasă pe măsura ei, protestă Colville. La tinereţea de care vorbiţi, oamenii nu fac lumii, în general, impresia de tineri încununaţi cu ghirlande. Femeile rîd de noi ; ne consideră nişte bătrîni graşi; ele nu recunosc supla şi eleganţa tinereţe ce se ascunde în corporalitatea noastră dizgraţioasă.

— Îmi interpretezi cam anapoda spusele. Pe lîngă aceasta, mă îndoiesc că pînă şi acest argument al dumitale ar fi valabil. Dacă o femeie a trăit suficient pentru a fi cu adevărat tînără ea însăşi, un bărbat de patruzeci de ani nu-i va părea nici decrepit, nici dizgraţios. Un asemenea bărbat se poate chiar să-i pară tînăr şi unei fete înzestrate cu gîndire şi imaginaţie.

— Da, aprobă Colville, cu o oarecare nelinişte.

— Dar, ca să fie cu adevărat tînăr la patruzeci de ani, un bărbat trebuie să fie deja căsătorit.

— Adevărat ?

— Uneori simt că am făcut o greşeală lăsîndu-mă copleşit de o dezamăgire trăită în prima tinereţe şi lipsindu-mă de şansa refacerii vieţii. Dedicîndu-mă unui regret steril, am irosit o experienţă frumoasă şi consolatoare.

Colville nu spuse nimic, trăind un sentiment amestecat, de amuzament, repulsie şi curiozitate, auzind aceasta.

— Ni se dă viaţă ca să o trăim. Sînt tot mai convins de acest lucru. Aproape că nu avem dreptul să ne rupem în vreun fel de restul semenilor. Justificarea mea pentru faptul că am trăit singur este doar aceea a unui văduv. Am... pierdut-o. S-a întîmplat cu multă vreme în urmă.

— Într-adevăr, întrerupse Colville tăcerea ce se aşternuse, sînt de acord cu dumneavoastră că nimeni nu are dreptul să se izoleze, să-şi refuze partea din destinul comun oamenilor ; dar chiar şi efectul unei respingeri

poate dura atît de mult, încît să nu ai curajul de a întinde a doua oară mîna, de teamă să nu fii lovit peste degete. Oh, știu cît de banal îți poate părea acest lucru mai tîrziu, și cum ceea ce numești o dezamăgire devine în majoritatea cazurilor motivul unei umile recunoștințe ! O vreme, însă, dezamăgirea te face să te îndoiești dacă ești într-adevăr făcut pentru a împărtăși soarta comună.

Era conștient de nesinceritatea unora din cuvintele sale ; spera să nu fie observată, dar nu-i păsa prea mult.

Domnul Waters nu lua seamă la spusele sale. Reluă dintr-un alt unghi discuția.

— Aș zice însă că e lipsit de înțelepciune din partea unui bărbat matur să-și caute fericirea alături de o femeie mai tînără. Nu neg că există cazuri cînd diferența de ani contează prea puțin sau deloc, dar, în general vorbind, partenerii trebuie să se potrivească pe cît posibil la vîrstă. Ei trebuie să se însoțească avînd același avantaj al ignoranței. O tînără nu-și poate trăi viața decît împărtășind o comunitate de interese și aceeași lipsă de experiență cu bărbatul căruia îi dăruiește inima. Dacă el este sătul de lucrurile care pe ea încă o mai încîntă, probabilitatea unei căsătorii nefericite sporește.

— Da, este adevărat, răspunse Colville pe un ton grav. Se prea poate să fie o mare greșeală.

— Oh, nu întotdeauna... nu întotdeauna, îl corectă bătrînul pastor. Nu trebuie să vedem chiar așa lucrurile. Greșelile țin de voință. Părea să fi intrat într-o mai mare intimitate afectivă cu Colville.

— Ai văzut-o astăzi pe doamna Bowen ? Sau... ah ! adevărat ! Cred că mi-ai spus.

— Nu cred, răspunse Colville. Am vorbit noi de ea ? Dar am văzut-o.

— Și cea mică era bine ?

— Mult mai bine.

— Drăgălașe ființe, amîndouă, spuse pastorul, recunoscînd cu atîta plăcere faptul, de parcă nu ar fi spus aproape același lucru mai înainte. Ai remarcat asemănarea absolută dintre mamă și fiică ?

— O, da.

— Doamna Bowen are în ea o mare bunătate, care-mi pare podoaba cea mai rafinată a unui spirit ales. Nu am mai întîlnit niciodată o asemenea femeie care să îmbine într-un mod atît de armonios farmecul manierelor cu frumusețea fizică.

— Într-adevăr, încuviință Colville, doamna Bowen a avut întotdeauna această blîndețe a manierelor. Am cunoscut-o cu mult timp în urmă, de pe vremea cînd era domnișoară.

— Adevărat ? Mă mir cum de ai lăsat-o să devină doamna Bowen.

Însuflețirea domnului Waters îl amuza grozav pe Colville.

— Eram, în orice caz, preocupat de marea mea greșeală, pe atunci, și nu aveam ochi pentru doamna Bowen.

— Nu este tîrziu încă ! insinuă străveziu domnul Waters.

Un burlac de patruzeci de ani se simte întotdeauna flatat la auzul unei sugestii matrimoniale. Ideea că o femeie fermecătoare ar fi gata să-l ia în căsătorie năruiește toate rezervele de modestie și înțelepciune pe care le va fi strîns. Colville își luă rămas bun de la bătrînul pastor ceva mai împăcat cu sine și mai bine dispus decît avusese motiv să fie în ultimele patruzeci și opt de ore.

Domnul Waters îl întovărăși pînă în capul scării și-i ținu lampa ridicată, pentru a-i lumina drumul. Lumina îi cădea pe șuvițele cărunte și rare ce-i ieșeau de sub marginea tichiei de catifea, făcîndu-l să semene cu vreunul din savanții aceia medievali care au trăit și au murit de dragul științei la Florența, unde literele repre-

zentau o pasiune aproape tot atît de puternică precum iubirea.

A doua zi, Colville ar fi dorit să meargă numaidecît să întrebe de Effie, dar mai apoi hotărî să nu se ducă mai înaintea recepţiei de după-amiază. Gazda era un pictor ; avea de expus nişte tablouri şi le servea invitaţilor ceai. Există artişti şi artişti. Acesta se bucura de o anume poziţie socială. Invitaţia la o recepţie în casa lui producea plăcere ; cel puţin erai sigur că aveai să întîlneşti doar lume bună.

Pentru Colville, tentaţia de a merge la recepţia pictorului nu era lipsită de legătură cu persoana doamnei Bowen, căreia i-ar fi spus cu plăcere că a fost invitat. I-ar fi vorbit despre unul sau altul dintre oaspeţi — figuri sociale foarte respectate şi recunoscute — încît să vadă şi ea că el nu era boemul pe care îl credea. În mintea sa se conturase chiar vag intenţia de a se arăta în duminica următoare la capela engleză, unde mergea doamna Bowen. Pe drum se gîndi că nu era imposibil să fie şi ea prezentă la recepţie. Dacă indispoziţia lui Effie nu era mai serioasă decît se arătase cu o zi în urmă, era foarte probabil să vină. I se păru chiar că-i recunoaşte trăsura printre cele trase în faţa vechiului palat, sub ferestrele studioului pictorului.

Se aflau acolo multe persoane aparţinînd celor patru naţionalităţi pe care le întîlneşti cel mai frecvent în Italia : englezi şi americani, ruşi şi italieni cu sîngele amestecat, rezultaţi din căsătoriile localnicilor cu aceşti străini. Mai întîlneai şi cîte un italian pur sînge, infiltrat în viaţa străinilor fie din interes literar-artistic, fie cu intenţii matrimoniale. De asemenea, pîntecul voluminos al vreunui neamţ lărgea ici şi colo frontierele noului imperiu şi ale noului legămînt de loialitate. Nu exista nici un francez ; îi poţi întîlni în reuniunile alcătuite în majoritate din italieni, ca şi cum suferinţele şi nesiguranţa Franţei din aceste vremuri i-ar fi descurajat de a

mai frecventa societatea internaţională, căreia îi sporeau odinioară rîndurile. Nu ne imaginăm, fireşte, că ei s-ar îndoi de meritele lor ca naţiune, dar au anumite temeri cînd e vorba să conteze pe înţelegerea altora. Se vorbea mai ales engleza — de fapt, nu auzeai altă limbă — iar ceaiul — răspîndit pretutindeni de civilizaţia noastră — aburea în ceştile tuturor. Băutura aceasta are un rol formidabil în viaţa florentină, iarna. O întîlneşti în toate casele şi o îngurgitezi mai mult sau mai puţin mecanic.

— Sînt pe cale să devin un mare beţiv, dînd pe gît atîta ceai, spuse Colville, agitîndu-şi ceaşca în faţa doamnei pe care o interesaseră atît de mult relaţiile sale cu doamnele de la Palazzo Pinti. Nu cred să beau mai puţin de zece ceşti pe zi ; şaptezeci pe săptămînă este o medie joasă pentru mine. Încep cu adevărat să mă uit cu îngrijorare în jos, la cizme !

Doamna Amsden rîse. Nu mai fusese de patruzeci de ani în America, dar îi plăcea felul de a conversa al americanilor mai mult decît oricare altul.

— Oh, n-ai auzit de Inglehart cînd a fost aici ? Era un om atît de binevoitor, încît obişnuia să bea tot ceaiul pe care i-l ofereau gazdele şi-i mai făceau ceai şi tinerele doamne, atunci cînd se duceau la studioul lui să-i vadă tablourile. Era mai-mai să se prăpădească. La începutul primăverii, tremura atît de tare încît îi cădea peria din mînă. A trebuit să fugă la Veneţia pentru a-şi salva viaţa ! Şi în casele italienilor lucrurile stau tot atît de rău : a ajuns să le placă şi lor ceaiul !

— Data trecută cînd am fost la Florenţa, nu mi se oferea decît cafea. Ceaiul se bea ca medicament şi circula o veche anecdotă — pe care am auzit-o pînă la exasperare — despre italianul care i-a spus unei englezoaice atunci cînd i-a oferit ceai : *„Grazie, sto bene“*.[1]

[1] „Mulţumesc, dar mă simt bine“ (it.).

— Oh, lucrurile s-au schimbat.

— Da, mi s-a servit ceai şi n-am mai auzit anecdota!

Savoarea conversaţiei lui Colville făcu pe partenera sa să creadă că ar fi gata să se amuze împreună cu ea pe seama tablourilor amfitrionului lor. Dar fie că îi plăceau, fie că, din principiu, refuza să răsplătească astfel ospitalitatea pictorului, el preferă să răspundă pe tonul cel mai serios cîtorva nade ironice aruncate de ea.

— Oh, dacă ai de gînd să fii bine crescut, exclamă ea, nu mai am nimic să-ţi spun. Iată că se apropie domnul Thurston; pe *el* îl pot face să rîdă de tablouri. Ah, ia te uită! Ai face mai bine să mergi la tînăra pe care o văd stînd singură acolo, deşi nu ştiu ce ai să faci doar cu *una*. Rîse, scuturîndu-şi capul într-un fel care odinioară fusese vioi şi ştrengar, dar care acum îi zbîrcea chipul decrepit — cum te întristează să observi aceste lucruri la femei! — şi îl întîmpină cu amabilitate pe noul venit care luă locul lui Colville.

Acesta se întoarse, avînd încă în mînă ceaşca de ceai, şi-şi plimbă privirea peste întreaga reuniune, nădăjduind să o vadă pe doamna Bowen într-unul din grupurile care studiau tablourile sau pur şi simplu ocupau spaţiul din faţa lor. Nu o descoperi, dar o văzu pe Imogene stînd oarecum izolată, în apropierea unei ferestre. Îi văzu chipul luminîndu-se la vederea lui şi apoi întunecîndu-se din nou, pe măsură ce se apropia de ea.

— Nu este oare bizar? întrebă el cînd ajunse lîngă ea. Ar fi trebuit să ajung aici croindu-mi cu greu drum prin mulţimea tinerilor îngrămădiţi în jurul dumneavoastră cu ceşti întinse în mîinile lor imploratoare. Aţi băut ceai?

— Nu, mulţumesc; nu doresc! spuse tînăra fată pe un ton atît de îngheţat, încît Colville nu putu să nu-l observe, cu toate că era, în general, îndeajuns de bărbat pentru a observa foarte puţine lucruri.

— Cum se simte Effie astăzi? întrebă el repede.

— O, foarte bine.

— Nu o văd pe doamna Bowen, insistă el.

— Nu a venit, răspunse fata cu aceeaşi voce lipsită de vlagă. Am venit cu doamna Fleming. Privea în jur ca pentru a-l ocoli pe el. Abia acum Colville îi înţelese evidenta ei intenţie de a-l umili. Zîmbi.

— Aţi văzut tablourile? întrebă. Sînt două sau trei cu adevărat admirabile.

— Presupun că doamna Fleming se va întoarce numaidecît, îi răspunse Imogene evazivă, fără să-şi fi pierdut nici un crîmpei din răceala iniţială.

— Haideţi să i-o luăm înainte. Cînd vine, îi spuneţi că v-am arătat eu tablourile.

— Ştiu şi eu? şovăi fata.

— Poate nu este nevoie să ştiţi, îi sugeră el.

Ea îl privi tulburată şi întrebătoare.

— Îndatoririle de *chaperon*[1] şi, respectiv, *protégée* sînt cam vagi. Cînd doamna de companie nu este prezentă pentru a ordona, nici protejata nu este prezentă pentru a se supune. Presupun că aţi şti asta, dacă aţi fi acasă?

— O, da!

— Lăsaţi-mă să-mi imaginez cum ar fi la o expoziţie itinerentă în Buffalo. Ah, tentaţia este irezistibilă! Acceptaţi, după cum văd.

Imogene ezita; privi la tabloul cel mai apropiat, apoi îl urmă la altul. Colville făcu acum ceea ce refuzase bătrînei doamne care îl ademenise: se amuză puţin pe seama tablourilor, dar cu atîta bună dispoziţie şi respect pentru punctele lor valoroase, încît pictorul însuşi nu s-ar fi supărat din pricina glumelor sale. Din cînd în cînd, o făcea pe Imogene să zîmbească, dar în ochi i se putea încă citi tulburarea, iar purtarea ei exprima o opoziţie care, în împrejurări diferite, ar fi avut în ochii

[1] Chaperon: supraveghetoare a unei tinere fete, care o însoţeşte în societate de dragul convenienţelor (fr.).

lui Colville un răsunet patetic. Acum însă îl incita doar s-o facă să-şi uite tot mai mult de sine ; o trata glumeţ şi împăciuitor, ca pe un copil.

Cînd sfîrşiră turul camerelor, doamna Fleming tot nu apăruse la fereastra unde o lăsase pe Imogene ; fata îi zări creştetul bonetei în camera învecinată.

— Nu găseşti niciodată protectoarea atunci cînd revii cu protejata, spuse Colville. Asta pare să fie legea lor.

Imogene căpătă o mină foarte gravă.

— Cred că ar trebui să mă duc la ea, murmură.

— O, nu ! protestă Colville. Ea trebuie să vină după dumneavoastră. Apăr drepturile protejatelor.

— Cred că o să vină numaidecît.

— Vă vede cu mine ; ştie că sînteţi în deplină siguranţă.

— O, fireşte. După un efort marcat de o tăcere cam lungă, Imogene adăugă : Ce ciudat este murmurul conversaţiei în această cameră, nu-i aşa ? Ca şi cum ar fi un cazan mare care fierbe şi dă pe dinafară. Nu v-ar plăcea să ştiţi ce spun ?

— Oh, mi-ajunge că trebuie să-i văd, dădu Colville un răspuns frivol.

— Găsesc foarte straniu un grup de bărbaţi cu capetele descoperite, dumneavoastră nu ? întrebă ea, după o altă pauză.

— Adevărul este, rîse Colville, că acest subiect nu m-a împins niciodată la speculaţie metafizică. Aş zice că arată şi mai straniu cu pălăriile pe cap.

— O, da.

— Deşi nu prea ai de ales. Oricum alcătuim un tablou straniu.

Colville se duse să-şi mai ia o ceaşcă cu ceai şi, revenind, o lăsă pe Imogene să facă efortul de a întreţine conversaţia, înregistrîndu-i zbaterile cu o anume plăcere maliţioasă. Îl interesau mai ales ca exerciţiu de comportament în societate, deoarece, oricît ar fi fost acum de primitive şi neîndemînatece aceste sforţări, odată rafinate de timp şi practică, ele aveau să fie acceptate la femeia de lume, chiar dacă rămîneau în continuare primitive şi neîndemînatece, ca impulsuri ale caracterului. Reuşise să-i înfrîngă răceala cu care îl întîmpinase la început, iar acum o lăsa să asambleze cum se pricepea cioburile pentru a le potrivi situaţiei nou create. Avea aerul unui gentilom care a conversat timp îndelungat cu o doamnă şi refuză să dispute posesiunea ei cu un nou-venit.

Nimeni nu se apropie însă, cu toate că, aruncîndu-şi nepăsător privirea peste mulţimea invitaţilor, observase că aceasta sporise cu vreo opt sau zece tineri ; chipurile lor emanau o reconfortantă şi originală lumină interioară, iar costumaţia se deosebea uşor de a celorlalţi.

— Oh, sînt elevii lui Inglehart ! strigă fata emoţionată.

Un suflu prietenos şi curios străbătu adunarea, în vreme ce tinerii, după ce depăşiră primul moment de timiditate socială, începură să se adune în jurul tablourilor aducînd laude şi critici în fermecătorul limbaj profesional al studioului. La vederea chipurilor lor tinereşti, strălucind de tinereţe şi prospeţime, la auzul vocilor limpezi, inima lui Colville fu săgetată de un regret ce semăna aproape a invidie.

Imogene îi urmări cu priviri avide.

— Oh, suspină ea, nu v-ar plăcea să fiţi artist ?

— Mi-ar plăcea foarte mult.

— Oh, vă cer iertare. Am uitat. Ştiam că sînteţi arhitect.

— Mai curînd am fost, dacă nu aveţi dumneavoastră obiecţii la perfectul meu compus.

Ceea ce a urmat a părut aproape un accident.

— Nu-mi închipuiam că vă pasă de obiecţiile mele, cîtă vreme v-am amuzat. Îl privi brusc în ochi, de parcă s-ar fi speriat de propriile cuvinte.

— Aţi încercat să mă amuzaţi ? întrebă el.

— Oh, nu. Credeam...

— Oh, atunci, zise repede Colville, ceea ce aţi vrut să spuneţi a fost că eu m-am amuzat pe seama dumneavoastră ?

Imogene îl privi îngrozită de intuiţia lui, dar nu putu protesta.

— V-a spus cineva asta ? întrebă el cu o bănuială mînioasă.

— Nu, *nimeni,* începu Imogene. Se uită în jur speriată. Unde stăteau, erau de-a dreptul singuri ; ceilalţi se preumblau mai ales prin celelalte camere. Vă rog să nu... nu am vrut să spun... nu am intenţionat să spun nimic...

— Dar aţi *spus* ceva... ceva ce mă surprinde şi mă doare. Vreau să ştiu dacă vine de la dumneavoastră.

— Nu ştiu... da... Adică nu... Oh, aş vrea ca doamna Fleming...

Arăta ca şi cum un singur cuvînt, o singură întrebare în plus din partea lui ar fi putut-o face să-şi piardă controlul.

— Îngăduiţi-mi să vă duc eu la doamna Fleming, spuse Colville cu o răceală orgolioasă şi o conduse la locul unde încă se mai înălţa creştetul bonetei doamnei Fleming. Îşi luă numaidecît rămas bun şi se despărţi în grabă de gazda sa, trezindu-se un moment mai tîrziu în stradă, pradă unor tumultuoase emoţii. Fata nu spusese ceva din capul ei, ci reprodusese spusele altei femei : îşi putea da seama de acest lucru după franchețea şi tăria afirmaţiei, căci, după cum observase el, femeile care în chestiuni mărunte se dau după deget, în afaceri vitale spun lucrurilor pe nume, sau chiar sînt în stare să facă din negru alb, dacă au interesul să demonstreze

prezenţa acelei culori. Abia de se putea stăpîni să nu se ducă la Palazzo Pinti.

Hotărî, în schimb, să meargă la hotel, unde îşi luă posomorît cina într-o proastă stare de spirit şi, după o oră de amărăciune solitară în camera sa, ieşi şi îşi petrecu seara la teatru. Piesa era una din acele comedii zeflemisitoare ce compromit pentru o vreme orice intenţie onestă şi care sînt cu siguranţă o răbufnire a însuşi iadului. Îl făcu pe Colville să rîdă de firicelul unui serios examen de conştiinţă ce se împletise cu resentimentele sale ; îl făcea să rîdă pînă şi de resentimente şi, în starea de spirit pe care i-o insuflase, adormi cu o prostească acceptare a ceea ce era trivial în el însuşi ca singurul lucru real şi durabil.

Adormi tîrziu, iar odată cu micul dejun, Paolo îi aduse şi o scrisoare despre care spuse că fusese lăsată la portar cu o oră mai devreme. Bileţelul emana un parfum atrăgător de violete, ce se combina cu mirosul aburilor de cafea şi de lapte fierbinte cînd Colville, după o privire fugară la scrisul necunoscut al adresei, rupse pecetea.

„Stimate domnule Colville,

Nu ştiu cum veţi considera faptul că vă scriu dar probabil că nu vă puteţi face o părere şi mai proastă despre mine decît aceea pe care o aveţi deja şi orice ar fi preferabil suferinţei mele de acum. Nu am dormit toată noaptea. Ştiu că nu trebuia să vă spun, dar vreau să înţelegeţi ceea ce simt. Aş da orice să-mi pot lua înapoi cuvintele despre care spuneţi că v-au durut. Nu am vrut să vă rănesc. Nimeni în afară de mine nu poartă vina lor ; nimeni nu a şoptit măcar vreodată un cuvînt răutăcios despre dumneavoastră.

Nu mi-e ruşine pentru că v-am scris, *indiferent* de ce veţi crede şi îmi voi semna numele întreg :

Imogene Graham".

Colville își mînca de obicei cu poftă micul dejun; acum însă, nu se atinse multă vreme de cafea. Îl mișcaseră mai multe lucruri legate de acel bilet: simplitatea și sinceritatea copilăroasă, curajul generos, pînă și imperfecțiunea și stîngăcia literară. Oricum avea să îl considere ulterior, în clipa aceea îi intui adevărata intenție. Respecta acea intenție; în ciuda tuturor rafinamentelor dobîndite în viață, încerca un fel de spaimă în fața scrisorii. Își dădu seama că de-ar fi fost mai tînăr, s-ar fi dus el însuși la Imogene cu scrisoarea. Simțea pe moment o emoție năvalnică, pe care altădată nu ar fi fost capabil s-o examineze. Acum însă, datoria sa era limpede; trebuia să meargă la doamna Bowen. În cel mai nobil scop uman există întotdeauna un grăunte, oricît de mic, de motivație mai puțin nobilă, iar Colville nu era străin de dorința de a-i vedea încurcătura atunci cînd avea să-i arate scrisoarea, solicitîndu-i tactul ei cel mai subtil pentru a-l ajuta să o liniștească pe fată.

O găsi singură în salon, iar ca răspuns la întrebările lui de sănătate, îi răspunse că Imogene și Effie plecaseră la o plimbare cu trăsura. Arăta atît de frumoasă în rochia simplă de casă în care se ridică de pe sofa și rămase în picioare, lăsîndu-l să străbată toată distanța pentru a o saluta, încît nu mai observă nimic pe figura ei: mai tîrziu își aminti însă că strălucirea ochilor îi trăda tumultul interior.

Colville spuse zîmbind: „Mă bucur atît de mult să vă găsesc singură“, ceea ce îi aduse doamnei Bowen o altă expresie pe chip, o expresie de care avea, de asemenea, să-și amintească. Nu-i răspunse, dar gîtlejul ei slobozi un sunet ce semăna cu acela al unei păsări atunci cînd se pregătește de cîntec sau de zbor. Era o mică notă ciudată, nedefinită, și lui Colville i se păru pe moment că exprima tulburarea; abia mai tîrziu înțelese sugestia

de curiozitate expectativă cuprinsă în ea. Doamna Bowen așteptă ca el să continue.

— Am venit sperînd că o să mă ajutați să ies din încurcătură.

— Adevărat? întrebă doamna Bowen cu un zîmbet vag. Întotdeauna am crezut despre dumneata că poți să ieși singur din încurcături. Sau, eventual, că nu te-ar deranja defel încurcăturile.

— O, ba da, mă deranjează foarte tare, ripostă Colville respingîndu-i ironia, dacă aceasta era ironie. Mai ales cînd e vorba de acest soi de încurcătură care implică și o altă persoană în afară de mine. Continuă într-o manieră abruptă:

— Am fost prezentat unei domnișoare drept o persoană care s-a amuzat pe seama ei, iar eu am fost atît de absurd încît să mă mînii, atunci cînd mi-a spus-o, și să-i cer să-mi spună numele „prietenului“ meu, oricare ar fi fost el. Purtarea mea pare să-i fi dat tinerei domnișoare o noapte proastă, iar în această dimineață îmi scrie pentru a-mi comunica acest lucru și a-și asuma întreaga vină, asigurîndu-mă că nimeni nu mi-a dorit mie vreun rău. Firește că nu doresc să o știu nefericită din pricina acestui lucru. Poate că ghiciți cine mi-a scris.

Colville vorbise cu ochii în pămînt, după cum îi era obiceiul. Cînd își ridică privirea, observă pe frumosul chip al doamnei Bowen o severitate cum nu-i fusese dat să mai vadă.

— Nu am știut că ți-a scris dumitale, dar știu că vorbești de Imogene. Mi-a relatat ce ți-a spus ieri și am certat-o, deși nu știu dacă nu a fost mai bine.

— O, adevărat! Îmi puteți spune cumva cine i-a băgat această idee în cap?

— Da; eu.

Se așternu o tăcere de gheață, în răstimpul căreia crîmpeiele atmosferei sfîșiate de aceste cuvinte se perindară cu o varietate caleidoscopică prin mintea lui Col-

ville ; acesta trecu printr-o întreagă gamă de sentimente, de la mînie şi resentiment la orgoliu rănit şi ruşine acuzatoare.

— Presupun că aţi avut motivele dumneavoastră, spuse simplu.

— Ţin locul mamei ei aici, replică ea, apăsîndu-şi una din mîinile ei micuţe peste cealaltă, pe care o ţinea pe şold.

— Da, ştiu asta, dar ce motiv aţi avut să o preveniţi contra mea ca o persoană care m-aş fi amuzat pe seama ei ? Nu-mi place expresia, dar ea pare să fi auzit-o de la dumneavoastră : eu o folosesc la a treia mînă.

— Nici mie nu-mi place expresia ; nu am inventat-o eu.

— Aţi folosit-o.

— Nu, nu am fost eu aceea care a folosit-o. Eu aş fi folosit bucuroasă alta dacă aş fi putut, spuse doamna Bowen cu desăvîrşită stăpînire de sine.

— Vreţi atunci să spuneţi că m-aş fi jucat cu sentimentele acestei copile ?

— Nu vreau să spun nimic. Dumneata eşti cu mult mai în vîrstă ; iar ea este o fată romanţioasă, foarte extravagantă. Dumneata ai încercat să o faci să-ţi semene.

— Fireşte. Am încercat să o fac şi pe Effie Bowen să-mi semene.

Doamna Bowen trecu peste această afirmaţie cu o seninătate pe care el o simţi a nu fi fost departe de dispreţ.

Colville rîse într-un fel ce nu exprima veselie.

— Nu ai nici un drept să rîzi ! strigă ea, pierzîndu-şi puţin controlul şi realizînd astfel primul cîştig asupra lui.

— Se pare că nu. Poate îmi veţi spune ce trebuie să fac cu această scrisoare ?

— Asta dumneata trebuie să hotărăşti. Se reculese şi, în aceeaşi măsură, pierdu teren în faţa lui.

— M-am gîndit, întrucît aţi putut să-mi judecaţi atît de limpede intenţiile, că aţi putea şi să mă sfătuiţi.

— Nu-ţi judec intenţiile, începu doamna Bowen, după care adăugă repede, ca şi cum atunci i-ar fi venit în minte :

— Nici nu cred că ai avut vreuna.

— Vă sînt recunoscător.

— Dar eşti tot atît de vinovat ca şi cum ai fi avut.

— Şi poate că sînt tot atît de vinovat ca şi cum aş fi făcut cu adevărat rău cuiva ?

— Da.

— Nu vi se pare un paradox ? Nu doriţi să o mai văd ?

— Nu am nici o dorinţă în această privinţă ; nu trebuie să *spui* asta, zise doamna Bowen pe un ton demn.

Colville zîmbi.

— Pot să vă *întreb* dacă aveţi ?

— Nu pentru mine însămi.

— Nu-mi daţi prea mult de înţeles.

— Nu vreau să te joci cu lucrul acesta ! strigă ea. M-ai silit să vorbesc cînd un singur cuvînt, o privire ar fi trebuit să fie de ajuns. Oh, nu cred că ai avut tristul orgoliu de a fi dorit-o !

Colville rămase multă vreme pe gînduri, iar ea, în aşteptare.

— Înţeleg că totul s-a sfîrşit. Am să părăsesc Florenţa. Adio, doamnă Bowen.

Se apropie de ea întinzînd mîna, dar dacă se aştepta să fie răsplătit, nimic de genul acesta nu se întîmplă. Ea se trase repede înapoi.

— Nu, nu. Nu vreau să mă atingi.

Colville stătu o clipă locului, cercetîndu-i cu o privire pătrunzătoare chipul care, indiferent de simţămintele ce le oglindea, în orice caz nu exprima teama de el. Apoi, cu o uşoară plecăciune, părăsi încăperea.

Doamna Bowen fugi pe o altă ușă și se încuie în camera ei. Cînd reveni în *salotto* [1], Imogene și Effie tocmai se întorceau. Fetița se duse să-și lase pălăria și poșeta. Aruncînd o privire doamnei Bowen, tînăra întîrzie, cu o mină întrebătoare.

— A venit domnul Colville cu scrisoarea ta, Imogene.

— Da ? făcu tînăra cu glas slab. Credeți că nu ar fi trebuit să-i scriu ?

— Oh, acum nu mai are nici o importanță. Pleacă din Florența.

— Da ? întrebă fata cu sufletul la gură.

— I-am vorbit deschis.

— Adevărat ?

— Nu l-am cruțat. L-am făcut să creadă că îl urăsc și îl disprețuiesc.

Imogene tăcea. În cele din urmă spuse :

— Știu că orice ați făcut a fost bine.

— E dreptul meu să te aud spunînd acest lucru... Am dreptul să te aud spunîndu-l întotdeauna. Consider că s-a purtat foarte nesăbuit, dar nu-l condamn...

— Nu ; eu am fost de vină.

— Nu *știu* dacă a fost de vină și nu-ți voi îngădui să crezi că a fost.

— Oh, este cel mai bun om din lume !

— A renunțat numaidecît ; nu a încercat să se apere. La vîrsta ta, pierderea unui prieten nu înseamnă nimic ; pentru mine însă...

— *Știu* asta, doamnă Bowen.

— Și n-am vrut nici măcar să dau mîna cu el, cînd a plecat ; am...

— Oh, nu înțeleg cum ați putut fi atît de aspră ! strigă Imogene. Își acoperi fața cu mîinile și izbucni în plîns. Doamna Bowen o urmări cu ochii uscați, cu buzele întredeschise într-o intensă interogație.

[1] *Salotto* : salon (it.).

— Imogene, zise în cele din urmă, aș vrea să-mi promiți un lucru.

— Da.

— Să nu-i mai scrii domnului Colville niciodată.

— Nu, nu ; cu siguranță că n-am s-o mai fac, doamnă Bowen ! Fata se apropie s-o sărute. Doamna Bowen își întoarse obrazul.

Imogene tocmai ieșea din cameră cînd doamna Bowen vorbi din nou :

— Doresc să-mi promiți acest lucru numai din pricină că nu ești sigură de sentimentele tale. Dacă socoți că ții la el — atunci ești liberă să faci ce vrei.

Fata își ridică privirea speriată.

— Nu, nu, prefer să nu-mi dați această libertate — nu trebuie ; nu aș ști ce să fac.

— Foarte bine atunci, spuse doamna Bowen.

Așteptară amîndouă o vreme, ca și cum fiecare ar fi dorit să vorbească cealaltă. Apoi Imogene întrebă :

— Va... pleca în curînd ?

— Nu știu, răspunse doamna Bowen. De ce ar amîna? Ar face mai bine să plece numaidecît. Și nădăjduiesc că se va întoarce în America, acasă,... cît mai departe posibil de Florența. Mi-nchipui că *urăște* orașul acesta.

— Adevărat, zise fata cu un suspin tremurat, trebuie că-l detestă. Se opri și, apoi, se copleși cu amarnice reproșuri :

— Iar eu... am contribuit și eu la asta ! Oh, doamnă Bowen, poate eu am fost aceea care m-am purtat ușuratec cu *el* ? Încercînd să-l fac să creadă — sau nu încercînd, dar lăsîndu-l să vadă că am simpatie pentru... Oh, credeți că am făcut acest lucru ?

— Tu știi ce ai făcut, Imogene ! spuse doamna Bowen cu acea duritate la care recurg femeile în relațiile dintre ele, spre surprinderea bărbaților, care le consideră ființe atît de duioase, la modul abstract. Nu-i nevoie să mă întrebi pe mine.

— Nu, nu.

— După cum spui, te-am avertizat de la bun început.

— O, da, într-adevăr.

— Nu puteam face mai mult decît să sugerez ; însemna să-mi ceri prea mult ca să...

— Oh ,da, da.

— Dacă nu mi-ai înțeles aluziile, mai departe eram neputincioasă.

— Da, înțeleg.

— M-am temut doar să nu fi spus prea mult și în tot timpul acelui nenorocit de *veglione* m-am străduit să te mulțumesc pe tine și să-l mulțumesc și pe el, fiindcă mă temeam că *spusesem* prea mult— că mersesem prea departe. Voiam să vă demonstrez că disprețuiesc suspiciunile, că mă rușinam de bănuiala că o fată de vîrsta ta ar putea fi interesată de admirația unui bărbat de vîrsta lui.

— Oh, nu de admirația lui îmi păsa. Pe *el* îl admiram... și-l compătimeam.

Doamna Bowen părea să nu se mai poată abține ; își descărcă acum întreaga povară a sufletului :

— Nu eram de acord să mergem la *veglione*. O mulțime de oameni ar fi șocați auzind că am fost acolo ; nu mi-ar plăcea deloc să se știe asta. Însă nu voiam ca el să creadă că sînt severă cu tine și că-ți refuz o plăcere absolut inofensivă.

— Oh, cine ar putea crede așa ceva ? Sînteți prea bună cu mine ! Și-acum vedeți cum v-am răsplătit încrederea ! Știam că nu doriți să mergeți la *veglione*. De n-aș fi fost cea mai egoistă fată din lume, nu v-aș fi lăsat. Dar v-am lăsat. V-am *silit* să mergeți, iar mai apoi, după ce am ajuns acolo, am profitat de toate ocaziile și am abuzat de bunătatea dumneavoastră. Da ! Ar fi trebuit să refuz să dansez ; dacă aș fi avut un grăunte de generozitate sau de recunoștință în mine, așa aș fi

făcut. Și ar fi trebuit să mă întorc numaidecît la dumneavoastră, imediat ce s-a sfîrșit valsul. Iar acum, poftim ce a ieșit ! V-am făcut să credeți că el s-a purtat ușuratec cu mine, iar pe el l-am făcut să creadă că sînt o făptură ipocrită și fără milă.

— Tu știi cel mai bine, Imogene, ce ai făcut ! zise doamna Bowen cu un zîmbet înlăcrimat, care era pe undeva și foarte amar. Se ridică de pe sofa, ca pentru a sugera că nu mai era nimic de spus, iar Imogene, într-o nouă izbucnire de durere, alergă în camera ei.

Se prăbuși în genunchi, cu brațele întinse pe pat — ca o efigie a dezolării, acea dezolare ce pare sufletului tînăr fără margini, dar despre care învață mai tîrziu că își întinde granița cu mult sub norii negri ce ne amenință statornic.

XII

În vreme ce-și făcea geamantanul în camera sa de la hotel, Colville își înghițea cum putea amărăciunea cu care părăsise Palazzo Pinti. Acum cînd se terminase această poveste, răul cel mai rău trecuse. Observă din nou că emoțiile sale nu mai aveau continuitatea celor din tinerețe. Din cîte-și amintea, o impresie plăcută sau dureroasă dura atunci un timp indefinit. Acum însă, cu toate că avea proaspătă în minte această umilitoare întîmplare, se pomenea ridicînd din umeri cu un sentiment de ușurare, ce aducea aproape cu mulțumirea de a se vedea scăpat. Să îmbătrînească oare și sufletul odată cu trupul ? Întrebarea îi săgetă mintea, în vreme ce scotea din dulap o pereche de pantaloni, observînd că erau serios roși pe la glezne ; hotărî să-i dea lui Paolo, ceea ce-i aminti să-l sune pentru a-l trimite să anunțe biroul hotelului că pleca la Roma cu trenul de seară.

Continuă să împacheteze, îndepărtînd odată cu veșmintele și gîndurile neplăcute pe care mai mult ca sigur că avea să le despacheteze la Roma ; atunci însă vor fi fost mai puțin dureroase. Pe moment se descurca așa cum putea, fără să încerce măcar să se amăgească. După ce-și încuie geamantanul, își aprinse singur focul și se așeză în fața lui pentru a se gîndi la Imogene. Începuse cu ea, dar numaidecît realiză că se gîndea, de fapt, la doamna Bowen. După cum i se încurcaseră în minte cele două imagini, înțelese că era pe punctul de a adormi. Oboseala și emoțiile săptămînii fuseseră considerabile, dar nu vru să cedeze ; ar fi fost prea degradant.

Cineva ciocăni la ușă. Strigă „Avanti !" și nici de s-ar fi înfățișat în fața sa cele două doamne în persoană nu ar fi fost mai surprins decît la vederea listei de plată pe care o ceruse și pe care i-o prezenta acum Paolo. Era o socoteală lungă și meticuloasă, de genul celor întocmite de orice patron continental străinilor risipitori în materie de luminări și lemne de foc, însemnată pe un sul de hîrtie ce mai că atinse podeaua în momentul în care fu desfăcut. Nu suma de plată îl îngrozi însă pe Colville în momentul în care își aruncă privirea la cifra finală, care nu era atît de ridicată, în ciuda cheltuielilor menționate, ci fulgerătoarea convingere că nu avea suficienți bani la el ca să o achite. Ceasul pe care îl privi la lumina focului îi arăta ora cinci ; băncile se închiseseră de o oră și era sîmbătă după-amiaza.

Trivialul accident lăsa să se creadă că ar fi făcut-o intenționat, după cum realiza el, examinîndu-și situația din punctul de vedere al unui străin, căci banii ar fi trebuit să fie primul lucru la care să se fi gîndit în momentul în care hotărîse să plece. Trebuia să facă rost de bani într-un fel sau altul și să plece la Roma cu trenul de șapte. O idee bizară al cărei potențial ironic îl făcu să zîmbească îi fulgeră în minte : i-ar fi putut împrumuta de la doamna Bowen. Ea era, de fapt, singura

persoană din Florența la care ar fi putut apela pentru un împrumut și, gîndind la farmecul prieteniei ei pierdute, îl copleși un sentiment amar. Nu ; de data aceasta nu putea merge la doamna Bowen. Își reaminti acum de multele conversații plăcute pe care le avuseseră împreună, confidențiale în virtutea vechii lor cunoștințe și de o intimitate inofensivă. Își aminti cum, atunci cînd se simțise prost din pricina aerului florentin, ea îl sfătuise să ia puțină chinină, iar el avusese curînd ocazia să-i aprecieze efectul. Aceste amintiri nu-i păreau deloc grotești ; le simțea doar latura patetică. Se rușina chiar și să lase cumva impresia unui renegat. De s-ar fi întîmplat vreodată să afle ea că mai zăbovise treizeci și șase de ore în Florența după ce-i declarase că se hotărîse să plece, ce altceva ar fi putut crede decît că regretase hotărîrea luată ? Se decise să coboare la administrația hotelului pentru a vedea dacă nu putea aranja în vreun fel cu patronul. Va fi extrem de neplăcut, dar cel puțin cartea sa de credit va fi o garanție că avea posibilitatea de a plăti, în final. Ca o alternativă disperată, putea încerca să facă rost de bani de la domnul Waters.

Își puse paltonul și pălăria și deschise ușa tocmai cînd cineva se pregătea să bată, izbindu-se de el în întuneric.

— Vă rog să mă scuzați, zise vizitatorul.

— Domnul Waters ! Să fie oare posibil ? strigă Colville, simțind că era ceva providențial la mijloc. Tocmai veneam la dumneavoastră.

— Înseamnă că am avut noroc să te întîlnesc. Să mergem la mine ? întrebă el sesizînd o ezitare în atitudinea lui Colville.

— Nu, nu, spuse acesta din urmă ; intrați aici. Îl conduse înapoi în cameră și scăpără un chibrit pentru a aprinde luminările de pe cămin. Lumina lor descoperi dezordinea lăsată în urma împachetării lucrurilor sale.

— Vă rog să scuzați aspectul, spuse el. Fapt este că mă aflu tocmai pe punctul de a pleca. O pornesc spre Roma la ora șapte.

— Nu este o hotărîre prea pripită ? întrebă pastorul, arătînd mai puțin impresionat decît te-ai fi așteptat de la un prieten auzind o asemenea veste. Credeam că intenționai să-ți petreci iarna la Florența.

— Într-adevăr — luați loc, vă rog — dar mă văd obligat să-mi scurtez șederea. Nu vreți să vă scoateți paltonul ? îl întrebă, dezbrăcîndu-și-l pe al său.

— Mulțumesc, am căpătat obiceiul de a sta cu el și în casă. Și nu se cuvine să stau mult, dacă urmează să pleci așa curînd.

Colville rîse foarte stînjenit.

— Fapt este că nu voi pleca atît de curînd, dacă nu mă ajutați dumneavoastră.

— Da ? întrebă bătrînul domn, arătînd un interes politicos.

— Da, mă găsesc în situația absurdă a celui care și-a nesocotit gazda. Mi-am făcut toate planurile de plecare și am cerut în consecință să mi se trimită nota de plată, iar acum descopăr nu numai că nu am suficienți bani pentru a o achita și ajunge la Roma, dar nici măcar pentru a acoperi jumătate din datorie. Am credit din belșug, spuse el, încercînd să înviorezе puțin situația, dar banca este închisă.

Domnul Waters îi ascultă relatarea într-o tăcere asupra căreia Colville fu silit să-și facă propriile presupuneri.

— Ce ghinion, zise el, cu înțelegere, dar neîncurajator. Disperat, Colville forță :

— Cu adevărat ghinion, domnule Waters, dacă nu mă ajutați. Vă rog să-mi împrumutați cincizeci de dolari pentru tot atîtea ore.

Domnul Waters clătină din cap cu un zîmbet compătimitor.

— Nu posed nici măcar cincizeci de franci în monedă. Cîți am, ți-i ofer cu plăcere. Sînt foarte uituc în materie de bani și nu m-am dus la bancheri încă.

— Oh, nu trebuie să vă scuzați, afară de cazul cînd ați vrea să-mi faceți rușinea și mai amară. Vă sînt recunoscător că ați fost gata să vă împărțiți sărăcia cu mine. Trebuie să dau ochii cu proprietarul.

— O, nu, protestă blînd domnul Waters. Este, oare, chiar atîta grabă ?

— Da ; trebuie să plec numaidecît.

— Nu vreau să te văd apelînd la un străin, zise bătrînul cu părintească bunătate. Nu poți rămîne pînă luni ? Aveam să-ți propun o mică excursie.

— Nu, nu este posibil să rămîn ; trebuie să plec la noapte, strigă Colville.

Pastorul se ridică.

— Atunci presupun că nu mai trebuie să te rețin. Adio.

Îi întinse mîna. Colville i-o luă, dar nu putu să-i dea drumul imediat.

— Aș dori nespus de mult să vă spun de ce părăsesc Florența într-o asemenea grabă. Dar nu văd ce rost ar avea, căci nu vreau să mă convingeți să rămîn.

Bătrînul îl privi cu un interes prietenesc.

— Adevărul este, continuă Colville ca și cum ar fi fost încurajat în acest sens, că am avut nenorocul — mă tem că am avut vina — de a mă face foarte neplăcut doamnei Bowen, într-o asemenea măsură încît singurul lucru ce-mi mai rămîne de făcut este să-mi iau tălpășița cît pot mai repede.

— Da ? întrebă domnul Waters cu acea inflexiune de scepticism în voce potrivită pentru a răspunde unei mărturisiri deznădăjduite. Chiar așa de rău stau lucrurile ? Tocmai am văzut-o pe doamna Bowen și mi-a spus că pleci.

— Oh, exclamă Colville încercînd o senzaţie neplăcută, poate că v-a spus şi de ce ?

— Nu, răspunse domnul Waters, asta nu mi-a spus.

Colville bănui la domnul Waters un scrupul de conştiinţă, care poate nu exista.

— Nu a menţionat acest subiect decît în momentul cînd am pomenit de intenţia mea de a veni să te văd.

Colville dădu drumul mîinii pastorului.

— S-a purtat cu foarte mare discreţie, zise el, cu o amărăciune care într-un singur caz ar fi putut fi accesibilă domnului Waters.

— Poate că eşti prea grăbit — îi sugeră acesta ; poate că ai greşit, în sensul că ai grăbit lucrurile. Lucrurile acestea sînt adesea o chestiune de impuls, la femei. M-am întrebat adesea ce le-ar putea face să se decidă. Cred că trebuie să le îngăduim să se răzgîndească măcar odată.

Colville roşi tot.

— Ce dumnezeu vreţi să spuneţi ? Vă închipuiţi că am cerut mîna doamnei Brown ?

— Nu asta doreai — spuneai că ţi-ar plăcea să-mi spui ?

Colville amuţise, stăpînindu-se să nu izbucnească într-un rîs autoironic. Cînd deschise gura zise cu blîndeţe :

— Nu, nu era asta. Niciodată nu mi-a trecut prin cap să cer mîna doamnei Bowen. Am fost întotdeauna foarte buni prieteni. Acum însă mă tem că nu mai putem fi prieteni — sau cel puţin nu ne mai putem întîlni.

— Oh ! exclamă domnul Waters. Mai aşteptă o vreme, ca pentru a-i da lui Colville posibilitatea să mai spună ceva, dar acesta rămase tăcut, iar bătrînul îi întinse din nou mîna în semn de rămas bun.

— Trebuie cu adevărat să plec. Nădăjduiesc să nu mă consideri indiscret din pricina presupunerii mele greşite ?

— Oh, nu.

— Asta am presupus eu că voiseşi să-mi spui...

— Înţeleg. Nu trebuie să vă faceţi probleme, zise Colville, cu toate că îşi dădea seama cît era de inutil să-i adreseze acest îndemn domnului Waters, care privea întreaga afacere cu seninătatea netulburată a vîrstei în materie de sentimente. Mi-ar fi plăcut să mergeţi la Roma cu mine, adăugă el, ca pentru a risipi stinghereala despărţirii.

— Mulţumesc, dar n-am să merg la Roma cîţiva ani de acum încolo. Vei reveni aici în drum spre casă, la primăvară ?

— Nu ; nu am să mai vin la Florenţa, spuse Colville cu tristeţe.

— Ah, îmi pare rău. Adio, iubite şi tinere prieten. A fost o mare bucurie să te cunosc.

Colville îşi însoţi vizitatorul pînă la uşa hotelului. Întorcîndu-se, îl întîlni pe proprietar, care îl întrebă dacă voia să meargă la gară cu birja. Patronul îi făcu zîmbitor o plecăciune, după cum îi era obiceiul, şi îşi frecă mîinile. Nădăjduia ca oaspetele său să fi fost mulţumit de hotel şi alergă la birou pentru a scoate de acolo nişte cărţi de vizită, astfel încît Colville să-l poată recomanda cum se cuvine familiilor americane.

Colville le privi absent.

— Fapt este, îi zise el omuleţului plecat şi zîmbitor, că nu ştiu de n-o să trebuiască să-mi amîn plecarea pînă luni. Zîmbi la rîndu-i, pentru a da faptului o tentă jovială şi adăugă :

— Am descoperit că nu am suficienţi bani şi că nu am posibilitatea să vă achit nota de plată pînă nu merg la bancă.

Făcuse un efort eroic, dar nu reuşise să-i ceară de-a dreptul proprietarului îngăduinţa de a-i trimite banii de la Roma.

Omuleţul îşi lăsă capul pe-o parte.

— Oh, foarte bine, rămîneţi în camera dumneavoastră pînă luni, atunci, se arătă el foarte ospitalier. Se află cu

totul la dispoziţia dumneavoastră. Nu mai vreţi, deci, o birjă.

— Nu, nu mai vreau, rîse Colville şi, cu toate că rîsul său nu îi era, fără îndoială, inteligibil patronului, acesta i se alătură respectuos.

Nu avea de gînd să se culce mai înainte de a-i scrie doamnei Bowen, asigurînd-o că numai un accident îl reţinuse la Florenţa pînă luni şi că nu era cazul să se teamă că îl va revedea. Nu se putea întoarce însă imediat în cameră ; rătăci prin oraş, încercînd să se adune din ruina în care recăzuse şi întrebîndu-se cu un fel de compasiune străină, ca şi cum nu ar fi fost vorba de el însuşi, ce avea să se aleagă de existenţa lui goală, lipsită de sens. Trecînd prin Piazza San Marco, fu tentat să ridice o piatră de pe stratul cu flori din jurul fîntînii de acolo şi s-o arunce în fereastra pastorului Waters, iar cînd acesta îşi va fi scos pe geam tichia, să-l întrebe pe acest agnostic optimist ce are de făcut un bărbat cu o viaţă ce a încetat să-l mai intereseze. Pe moment, însă, reuşi să fugă de sine însuşi, ducîndu-se la operă. Ei pretindeau că joacă *Rigoletto*, dar Colville nu le vedea decît pe doamna Bowen şi pe Imogene Graham.

Era atît de tîrziu cînd se întoarse la hotel, încît poarta fusese încuiată, iar el trebui să-l trezească din nou pe sărmanul portar, ca în seara cînd se întorsese de la Madame Uccelli. Portarul se dovedi din nou la înălţimea datoriei sale şi aprinse o lumînare nouă pentru a-l conduce în cameră. Repetiţia aproape mecanică a acestei mici şicane îl făcu pe Colville să zîmbească, ceea ce-l încurajă pe portar să întrebe, ca şi cum ar fi presupus că-şi petrecuse timpul la vreo serată :

— V-aţi distrat astă seară ?

— Oh, foarte mult.

— Mă bucur ! Aveţi o scrisoare.

— O scrisoare ! Unde-i ?

— V-am trimis-o în cameră. A venit chiar înainte de miezul nopţii.

XIII

Doamna Bowen şedea în faţa căminului din salon, cu mîinile adunate în poală. La treizeci şi opt de ani, emoţiile se întipăresc mai adînc pe chip decît în prima tinereţe sau decît atunci cînd îmbătrînim cu adevărat, şi atrăgătoarea femeie arăta acum trecută.

Intră Imogene, într-o lungă rochie albastră de casă, aruncată parcă pe ea într-o grabă disperată ; părul bogat, legat cu un nod slab, i se revărsa în neorînduială pe spate.

— Nu am putut adormi, zise ea cu buze tremurătoare, la vederea cărora zîmbetul doamnei Bowen se înăspri involuntar. Încă nu este unsprezece ? întrebă ea aruncîndu-şi privirea la ceas. Parcă ar fi trecut ani de cînd m-am urcat în pat.

— A fost o zi lungă, recunoscu doamna Bowen. Nu o întrebă pe Imogene de ce nu dormea, deoarece ştia, probabil, şi era prea onestă ca să se prefacă neştiutoare.

Fata se prăbuşi pe un scaun în faţa ei şi începu să-şi treacă degetele prin lunga coamă a părului, în vreme ce respiraţia îi era întretăiată de suspine ; cîteva lacrimi se prelingeau nestingherite pe obraji.

— Doamnă Bowen, vorbi ea în cele din urmă, aş vrea să ştiu ce drept avem noi să alungăm pe cineva din Florenţa ? Cred că lumea ar considera purtarea noastră samavolnică, dacă ar cunoaşte-o.

Doamna Bowen răspunse numaidecît temerilor fetei :

— Este improbabil să o afle. Dar nu îl alungăm noi pe domnul Colville.

— Pleacă el. Va pleca.

— Da ; a spus că va pleca.
— Nu credeţi că va pleca ?
— Cred că va face ceea ce a spus.
— A fost foarte amabil cu noi toate ; a fost atît de bun !
— Nimeni nu simte acest lucru mai mult decît mine, spuse doamna Bowen, cu un tremur uşor al vocii. Ezită o clipă.
— Nu-ţi îngădui să-mi spui aceste lucruri, Imogene.
— Nu, ştiu că nu se cuvine. Nu mi-am dat seama. Oh, cum aş mai vrea să vorbesc numai ce trebuie ! Aş vrea să mă pot hotărî. Oh, nu pot să-l las să plece — *astfel*. Eu... eu nu mai ştiu ce să cred. Odată mi-era totul limpede, dar acum nu mai sînt sigură ; nu sînt sigură.
— Nu eşti sigură în ce privinţă ?
— Cred că dacă trebuie să plece cineva, aceea sînt eu.
— Ştii bine că nu poţi pleca, spuse doamna Bowen simţindu-şi răbdarea pusă la încercare.
— Nu, fireşte că nu. N-am să mai întîlnesc un om ca el.
Doamna Bowen tresări în fotoliu, de parcă nu ar mai fi avut puterea să rămînă liniştită, dar se mulţumi să-şi corecteze poziţia, ce deveni un pic mai rigidă.
— Nu, continuă tînăra, de parcă ar fi dat glas unui vis fără speranţă. Făcea fiece clipă interesantă. Se gîndea întotdeauna la noi — niciodată la sine însuşi. Se ocupa de Effie la fel de mult ; se străduia în egală măsură să i se facă şi ei plăcut. Nu era egoist. L-am văzut în diverse locuri purtîndu-se amabil faţă de cei mai stupizi oameni. Nu-l surprindeai niciodată cultivîndu-i doar pe cei stilaţi sau atrăgători sau încercînd să se facă remarcat în dauna altuia. Oh, este un adevărat om de lume — o voi spune întotdeauna. Cît de delicat e ! Nu încerca niciodată să te vîneze, sau, în caz că spuneai vreo prostie, să profite de ea. Nu, niciodată ! Niciodată !

Niciodată ! Oh, doamne ! Şi-acum oare ce poate gîndi el despre mine ? Oh, cît de frivolă, de capricioasă şi de egoistă trebuie să mă mai creadă !
— Imogene ! strigă doamna Bowen, dar se stăpîni din nou.
— Da, continuă fata cu aceeaşi deznădejde. Crede că nu l-am putut aprecia pentru că era bătrîn. Că ţin la frumuseţe. Poate... poate...
Îşi ţinu respiraţia pentru a-şi înăbuşi suspinele.
— Oh, nu pot îndura ! Aş muri mai curînd decît să-l las pradă acestui gînd — unui asemenea gînd ! Îşi lăsă capul într-o parte şi plînse pe cele două mîini încleştate pe spătarul scaunului.
Doamna Bowen o privea, consternată. Din cînd în cînd, un cuvînt părea să-i moară pe buze.
Imogene îşi înălţă capul în cele din urmă şi-şi şterse ochii, uşor, cu batista. Înfundînd-o la loc în buzunarul rochiei, întrebă :
— Cum arăta cealaltă ?
— Cealaltă ?
— Da ; ştiţi ce vreau să spun : aceea care s-a purtat atît de urît cu el, odată.
— Imogene ! sună aspru vocea doamnei Bowen. Asta e o absurditate şi nu-ţi pot îngădui să continui ! Aş putea să mă prefac că nu ştiu ce vrei să spui, dar nu vreau s-o fac. Şi îţi mai spun că nu e vorba de nici o asemănare, sau comparaţie...
— Nu, nu, se jelui fata, nu există niciuna. Simt asta. Pe ea nimic nu o punea în gardă — el nu suferise încă ; era tînăr, avea puterea de a îndura — chiar dumneavoastră aţi spus asta, doamnă Bowen. Acum însă, *acum* ce va face ? De cealaltă se putuse amuza şi nu o urîse atît de mult, căci nu fusese conştientă de răul făcut. Eu, în schimb, am ştiut ce fac ; ce va crede el despre mine ?

Doamna Bowen evaluă cu o rece reticență bariera ce o despărțea de Imogene, în lipsa căreia ar fi putut să o ia în brațe, rîzînd și vindecînd-o de obsesia ei, și se mulțumi să spună :

— Doar tu știi dacă ai vreun motiv să te acuzi singură, Imogene. Nu pot și nici nu vreau să mă gîndesc la domnul Colville ; nu la el m-am gîndit în tot ceea ce am spus astăzi. Și îți afirm din nou că nu mă amestec cîtuși de puțin în viața ta decît atît cît cer conveniențele și responsabilitatea pe care o am față de mama ta. Tu trebuie că știi ce e în mintea ta. Ești destul de matură. Voi face cum spui. Tu trebuie să știi dacă dorești cu adevărat ceea ce spui.

— Da, zise Imogene cu voce răgușită, lăsînd să treacă un interval de timp ce le păru amîndurura lung, mai înainte de a continua :

— Am făcut întotdeauna ceea ce ați considerat dumneavoastră că era bine, doamnă Bowen ?

— Da, nu m-am plîns niciodată de tine.

— Atunci de ce nu-mi puteți spune acum ce credeți că e mai bine ?

— Pentru că nu mai este nimic de făcut. S-a sfîrșit totul.

— Dar de n-ar fi așa, mi-ați spune ?

— Nu.

— De ce ?

— Pentru că... nu aș putea.

— Atunci îmi retrag promisiunea de a nu-i scrie domnului Colville. Am de gînd să-i cer să rămînă.

— Ești pe deplin hotărîtă ? întrebă doamna Bowen fără să dea vreun semn de emoție, atît doar că degetele ei subțiri apăsară cu și mai multă putere încheieturile mîinilor.

— Da.

— Îți dai seama în ce postură te pui ?

— În ce postură ?

— Ți-a făcut domnul Colville vreun avans ?

— Nu ! Chipul fetei se împurpură.

— Atunci, după cele petrecute, asta ar fi egal cu a-i face tu lui un avans.

Imogene păli.

— Trebuie să-i scriu, afară de cazul cînd mi-o interziceți, zise ea.

— Firește că nu-ți interzic. Doamna Bowen se ridică și se duse la măsuța de scris.

— Dar dacă ești pe deplin hotărîtă și ești gata să suporți consecințele... Se opri mai înainte de a se așeza, privind peste umăr la Imogene.

— Da, răspunse fata, care se ridicase la rîndu-i.

— Atunci am să-i scriu eu domnului Colville în locul tău, respectînd pe cît posibil uzanțele.

Imogene nu răspunse. Rămase nemișcată tot timpul cît scrise doamna Bowen.

— Asta doreai ? întrebă aceasta din urmă, întinzîndu-i hîrtia.

„Dragă domnule Colville,

Am motive pentru a dori să-mi retrag acordul privind plecarea dumitale. Nu ai vrea oare să vii și să iei masa cu noi mîine la prînz, încercînd să uiți cele petrecute în ultimele zile ?

A dumitale, cu simpatie,

Evalina Bowen“

— Da, e-n ordine, șopti precipitat tînăra.

Doamna Bowen sună portarul și se duse să-l aștepte la ușa salonului, stînd cu spatele la fată. Acesta sosi cu o întîrziere ce sugera îndeajuns ora înaintată.

— Scrisoarea aceasta trebuie să ajungă numaidecît la Hôtel d'Atene, rosti doamna Bowen pe un ton imperios.

— Porunca va fi împlinită, răspunse portarul cu fermitate.

Cînd doamna Bowen se întoarse, Imogene alergă la ea cu mîinile împreunate :

— Oh, cît de milostivă, cît de bună...

Doamna Bowen se trase înapoi :

— Nu mă atinge, Imogene, te rog !

Scrisoarea ei o găsi Colville pe masă, citind-o la lumina tremurătoare a noii sale lumînări. Se așeză apoi și scrise răspunsul :

„Dragă doamnă Bowen,

Știu că doriți să fiți generoasă cu mine și nădăjduiesc să nu vă imaginați cumva că refuzul de a prînzi mîine la dumneavoastră s-ar datora vreunui jalnic resentiment. Sînt convins că lucrul cel mai bun pe care îl am de făcut este acela de a pleca și mă rușinez că nu am făcut-o deja. Un incident ridicol m-a reținut însă, iar cînd am intrat și v-am găsit scrisoarea, tocmai mă pregăteam să vă scriu rugîndu-vă să îmi mai răbdați șederea în Florența pînă luni dimineața.

Al dumneavoastră respectuos,

Theodore Colville“

Duse scrisoarea la portar, care se culcase la loc în mica lui gheretă, dar, văzîndu-l, sări în picioare cu un jovial „La dispoziția dumneavoastră“. Colville îl consultă asupra oportunității de a trimite numaidecît scrisoarea la Palazzo Pinti, iar portarul, plecîndu-și capul pe umărul ridicat, consimți că era poate un piculeț cam tîrziu.

— Trimite-o atunci mîine dimineață la prima oră, îi ceru Colville.

Doamna Bowen primi scrisoarea odată cu cafeaua pe care i-o aduse servitorul în cameră și i-o trimise lui Imogene fără un cuvînt. Fata se prezentă numaidecît cu ea. Era îmbrăcată complet, de parcă s-ar fi trezit de mult ; purta o rochie simplă, de-a dreptul posomorîtă — un detaliu pe care o reprezentantă a aceluiași sex l-ar fi interpretat ca dovada unei posibile uitări de sine.

— Este exact așa cum am dorit, doamnă Bowen, zise ea zăgăduindu-și patosul hotărîrii într-un ton moderat. *Acum* conștiința mi-e împăcată. Și dumneavoastră vă datorez acest lucru ! Stătea timidă, cu mîna pe ușă, cercetînd zîmbetul ușor al doamnei Bowen ; apoi, ca și cum ar fi citit un semn în el, alergă la pat și o sărută, după care fugi din nou din cameră.

Colville dormi pînă tîrziu și se trezi cu un simțămînt vag de nemulțumire de sine, care se topi mai apoi în acea searbădă satisfacție ce provine din conștiința că am îndreptat cît am putut o afacere proastă, amestecată, în cazul lui, cu un blînd regret. De la fereastră, i se păruse că era un soare cu dinți și, din pricina focului viu pe care simțise necesar să-l aprindă în cămin, își închipui că vîrtejurile ce ridicau praful în piață aruncîndu-l pe trăsurile aliniate de cealaltă parte erau îndeajuns de aspre. Cînd ieși însă din casă, descoperi că vîntul era potolit iar soarele puternic. Străzile erau înțesate de lume și la toate colțurile puteai zări persoane îmbrăcate cu mantii și paltoane, conversînd și sorbind lumina soarelui. Aerul vibra ca de obicei de clinchetele clopoțeilor, dar era un sunet mai deschis și mai dulce și, aruncîndu-și privirea către unul din dealurile cărămizii ce par să vegheze ca niște nori la capătul oricărei străzi din Florența, Colville observă că nu mai era acoperit de zăpadă. Urcă pe Via Cavour pentru a se duce la domnul

Waters și a-i propune să facă o plimbare, dar îl întîlni la jumătatea drumului către San Marco.

Bătrînul se oprise locului, contemplînd Palatul Riccardi, și nu păru să găsească nimic ciudat în faptul că mai tînărul său prieten se afla încă la Florența. Cînd Colville i se alătură și se întoarse pentru a se plimba împreună cu el mai departe, domnul Waters îi spuse, fără nici un preambul :

— În general vorbind, nu cunosc nici o omucidere care să probeze mai limpede inutilitatea asasinatului ca măsură politică decît minunea înălțată aici. Arătă din cap către palat, în vreme ce-și tîrșia picioarele, înaintînd la brațul lui Colville.

— Poți spune că momentul ales de Lorenzino pentru a-l ucide pe Alessandro[1] era cel mai propice unei fapte de acest soi. Clanul Medicilor se restabilise doar de puțin timp ; Alessandro a fost primul conducător al Florenței care a compromis un titlu ; nici c-a mai existat vreodată un tiran mai brutal și mai insolent, iar dreptul său, chiar așa cum îl aveau Medici, de a face pe despotul, era minat de îndoielile privind originea sa. Eroismul marelui asediu ar fi trebuit să fi supraviețuit în poporul care s-a opus forțelor întregului Imperiu German vreme de cincisprezece luni. Ai fi crezut că înlăturarea acelui unic ticălos va pune capăt întregii dominații a Medicilor : nu s-a ridicat însă nici măcar o singură voce care

[1] Ducele Alessandro dei Medici, primul din cei opt despoți ai Florenței din familia Medicilor și fiu nelegitim al lui Lorenzo dei Medici, a fost asasinat în Palatul Riccardi în 1537 de vărul său Lorenzino dei Medici, care a fugit după aceea la Veneția. Cosimo I, care nu avea decît șaptesprezece ani la moartea lui Alessandro, i-a urmat vărului său la conducerea Florenței, iar în 1547 a ordonat uciderea lui Lorenzino la Florența

să sprijine semnalul dat vechii iubiri de libertate a Florenței prin acel asasinat. Partida medicilor a reușit să impună un băiețandru de optsprezece ani celei mai aprige democrații ce a existat vreodată, precum și să-l prindă și nimicească după bunul plac pe ucigașul lui Alessandro. Da, adăugă gînditor bătrînul, cred că adepții progresului trebuie să renunțe la asasinat cu desăvîrșire. Nenorocirea nu era aceea că trăia Alessandro, ci că murise Florența. În orice mișcare populară, asasinatul se produce sau prea devreme sau prea tîrziu. Poate, glăsui domnul Waters, cu o grijă de a nu nedreptăți asasinatul ce-l făcu pe Colville să zîmbească, poate că spiritul științific modern va fi capabil să extragă ceva folositor din acest principiu, dar luînd în considerație enormul său potențial de nedreptăți și perversiuni, mă îndoiesc foarte mult — foarte mult.

Colville rîse.

— Îmi place felul în care deschideți o perspectivă nouă asupra tuturor acestor chestiuni de istorie și de morală, fie că sînt clasate fie că nu în opinia publică. Nu credeți că spiritul științific modern ar putea extrage ceva folositor și din clasica idee a sinuciderii ?

— Poate ; încă nu m-am gîndit. Lucrul cel mai rău în privința sinuciderii — și prin asta îi este ea inferioară asasinatului politic — e acela că prezintă un interes pur personal. Nimeni nu se sinucide vreodată pentru binele celorlalți.

— Ba mai curînd, dimpotrivă. Aspectul acesta într-adevăr este fundamental. Nu trebuie să încurajăm o practică atît de dezgustător de egoistă. Nu puteți însă aduce aceeași învinuire și euthanasiei. Despre asta ce aveți de zis ?

— L-am auzit luîndu-i apărarea pe unul din cei mai milostivi şi simţitori oameni întîlniţi vreodată, dar numai în cazurile de suferinţă fără speranţă de vindecare. Nu sînt sigur însă de argumentul lui. Viaţa omenească îmi pare un bun atît de sacru, încît trebuie să o respectăm chiar şi în ciuda rugăciunilor celor care ne cer să punem capăt chinului lor iremediabil.

— Ei, presupun că trebuie să clasificăm crima laolaltă cu baletul într-un arsenal al binelui, spuse Colville. Cineva ar putea remarca faptul că străvechiul blestem contra vărsării de sînge îşi are virtutea sa.

— Oh, fireşte că nu neg aceste lucruri, zise bătrînul cu aerul unuia care ţine la dreptate cu tot dinadinsul. Încotro mergi ?

— Încotro mergeţi dumneavoastră, dacă îmi îngăduiţi. Tocmai veneam să vă invit la o plimbare.

— Ah, bun. Am citit azi-noapte despre marele asediu şi mă gîndeam să arunc o privire asupra bastioanelor lui Michelangelo. Hai să mergem împreună, dacă nu ţi se pare prea obositor.

— Oricum mi-ar fi ruşine să mă plîng.

— Şi n-ai plecat la Roma, pînă la urmă ?

— Nu ; n-am avut curajul să-i fac patronului o cerere atît de absurdă. I-am spus că nu aveam bani să-i achit nota de plată pînă nu mergeam la bancă, şi cum el nu mi-a propus să-i expediez suma de la Roma, am rămas. Proprietarii de hoteluri îşi au limitele lor ; nu sînt o clasă de oameni înzestraţi cu imaginaţie.

— Ei, o zi în plus nu va însemna mare lucru pentru dumneata, presupun, iar o zi în minus ar fi fost o pierdere pentru mine. Îţi voi duce dorul.

— Adevărat ? întrebă Colville cu o tresărire recunoscătoare a inimii. Este foarte drăguţ din partea dumneavoastră să spuneţi asta.

— O, nu e un compliment. Întîlnesc foarte puţine persoane dispuse să privească obiectiv viaţa, ca mine, şi mi s-a părut să surprind în dumneata o înclinaţie similară. Principalul lucru a cărui lipsă o resimt aici este emanciparea filosofică a minţii omeneşti, dar explicaţia este probabil aceea că am puţine prilejuri de a întîlni minţile cele mai luminate, iar capacitatea mea de a conversa în italiană este redusă.

— Şi să fie oare trecutul întotdeauna o companie atît de fericită ?

— Da ; într-un sens. Trecutul înseamnă umanitatea eliberată de conjunctural, iar istoria studiată acolo unde pulsa viaţa însăşi este trecutul umanizat.

Ca şi cum ar fi găsit această atmosferă rarefiată insuficientă, Colville îşi umflă de cîteva ori plămînii pentru a răspunde, dar nu reuşi. Bătrînul continuă :

— Ceea ce vreau să spun este că întîlnesc acolo personajele despre care citesc şi comunic cu ele mai înainte de a se fi autocondamnat la eşec, în răstimpul în care mai erau înţelepţi şi sănătoşi la minte şi mai acţionau ca nişte forţe vitale.

— Au eşuat cu toţii ? Credeam că o parte din ticăloşi s-au bucurat de o ascensiune socială frumuşică.

— Floarea decadenţei.

— Oh, ce pesimism negru !

— Cîtuşi de puţin ! Oamenii eşuează, dar omul progresează. Nu ştiu exact cum se întîmplă, dar sînt momente cînd am impresia că mi se luminează întreg acest mister. Fie în vreme ce păşeam în plin soare, înconjurat de oameni, fie în singurătatea miezului de noapte, aple-

cat pe-o carte și gîndind la cu totul alte lucruri, aü fost clipe cînd am simțit aproape că am descoperit secretul.

— Dar niciodată pe deplin ?

— Oh, încă nu e prea tîrziu.

— Nădăjduiesc să nu aveți revelația mai înainte de a pleca eu din Florența, ca să n-apuc să vă văd ars aici pe rug asemeni marelui *frate* [1].

Coborîseră pe Via Calzioli de la Dom, iar acum, intrînd în Piazza della Signoria, fură surprinși, ca întotdeauna, de ivirea bătrînului palat și de zborul turnului său în aerul albăstrui. Toată istoria Florenței e cuprinsă aici, cu *memento*-uri de bronz și de marmură ale fiecărui eveniment major, dar suprema prezență este martirul atîrnînd pe vecie în furca spînzurătorii, deasupra nestinsului foc din mijloc.

— Ah, au *trebuit* să-l ucidă ! suspină bătrînul. Aceasta a fost întotdeauna soarta binefăcătorilor. Întotdeauna au vrut ei să aducă mai mult bine omenirii decît suporta o singură generație, ceea ce era firesc să se întoarcă împotriva lor și să-i distrugă.

— Ce se va întîmpla cu dumneavoastră, atunci cînd ne veți fi dezlegat „ghicitoarea tristului pămînt ?“ [2]

— Dezlegarea se va dovedi atît de simplă, încît toată lumea o va accepta de bunăvoie și cu plăcere, minunîndu-se cum de nu s-a gîndit mai înainte. Și poate că lumea a devenit suficient de matură și de docilă pentru a primi adevărul fără resentimente.

— Îmi retrag acuzația de pesimism. Sînteți un optimist de cea mai solidă speță.

---

[1] *Frate* : călugăr (it.). Referire la Savonarola.

[2] A. Tennyson, *Palatul artei*, I, 213

Ieșiră în piață și coborîră spre Lung'Arno prin coridorul Uffizzilor, unde iluștrii florentini veghează în marmură pe sub arcade, împăcați cu toții și, în fine, egali. Trecînd printre șirurile mute de statui, Colville simți un fior.

— Nu-i pot suporta astăzi pe indivizii ăștia. Par să încerce o superioară satisfacție pentru că au scăpat de toate.

Ieșiră la malul rîului, iar Colville se duse lîngă parapet, privind în jos, la apă.

— Mă întreb, medită el cu voce tare, dacă Lung' Arno are aceeași înfățișare sărbătorească și pentru acești italieni fără Sabat, ca și pentru noi.

— Nu, natura nu este puritană, replică bătrînul pastor.

— Nici la Haddam East Village ?

— Acolo și mai puțin decît aici, pentru că a trebuit să poarte o luptă mai grea pentru existență.

— Ah, deci credeți în natură... sînteți un prieten al naturii ? întrebă Colville, urmărind cu o privire leneșă un vîrtej uleios în curentul apei.

— Doar pînă la un anumit punct. Domnul Waters nu părea tulburat de nici una din direcțiile pe care le dădea celălalt conversației. Natura este sălbatecă. Are impulsuri sănătoase, dar nu te poți încrede întru totul în ea.

— Știți, cred că nu mai rămîne mult din ea în noi, după ce am atins un anume punct în viață. O vreme ne mînă la trap, iar apoi, într-o dimineață frumoasă, ne trezim că natura s-a plictisit de noi, lăsîndu-ne în seama gustului și a conștiinței. Iar gustul și conștiința nu sînt nici pe departe tot atît de sigure ce vor de la tine precum era natura.

— Da, înţeleg ce vrei să spui. I se alătură lui Colville, aplecîndu-se peste parapet şi privind peste rîu, de parcă ar fi văzut sensul materializat acolo.

— Dar la vremea cînd atingem acest moment din viaţă, cei mai mulţi am dobîndit deja direcţia pe care ne-a imprimat-o natura şi nu mai este deloc nevoie să fim împinşi mai departe.

— Şi ce se întîmplă cu nefericiţii care nu au căpătat direcţia, sau nu au păstrat-o ?

— Ar face mai bine să se întoarcă la ea.

— Dar dacă natura însăşi şi-ar fi schimbat părerea ?

— Ah, te referi la persoanele cu voinţă slabă. Acestea sînt un mai mare blestem pentru ei înşişi decît pentru oricine altcineva.

— Nu sînt sigur de asta, protestă Colville. Am cunoscut cazuri în care o voinţă puternică semăna foarte mult cu diavolul.

— Da, o voinţă pervertită. Dar nu poate exista nici un bine în afara unei voinţe puternice. O voinţă slabă înseamnă nestatornicie. Chiar şi cînd intenţionează să facă binele, se opreşte la jumătatea drumului, ceea ce e îngrozitor, deoarece în mod sigur va înşela aşteptările cuiva care nădăjduia într-o împlinire.

— Dar cînd e vorba de ceva rău ? Poate că răul oprit la jumătate se transformă în bine.

— Oh, niciodată ! ripostă bătrînul cu înflăcărare. Natura a ceea ce numim „rău" este foarte misterioasă. Aparent, are o forţă şi o persistenţă infinit mai mari decît binele. Nu ştiu de ce. Dar aşa par să stea lucrurile.

— Veţi descoperi raţiunea laolaltă cu restul secretului, atunci cînd veţi avea revelaţia aşteptată, zîmbi Colville. Îşi ridică privirea de pe rîu, rotind-o deasupra acoperişurilor ce se îngrămădeau dincolo de el către dealurile pe ale căror pante albeau pînă în creştet vilele şi satele. Ca şi cum ceva din frumuseţea minunatului peisaj i-ar fi sugerat o viziune opusă, Colville zise visător :

— Cred că n-am să plec mîine la Roma, pînă la urmă. Am să mă-ntorc la Des Vaches ! Încotro voiaţi să mergeţi, domnule Waters ? O, da ! Mi-aţi spus. Am să traversez podul cu dumneavoastră. Dar în după-amiaza aceasta simt că nu aş suporta ceva atît de dur precum reminiscenţele asediului. Mă duc la Grădinile Boboli pentru a mă destrăbăla cu o formă supremă a despotismului inofensiv, aşa cum se exprimă el în marmure alegorice şi alei artificiale. Fapt este că, dacă aş mai rămîne în compania dumneavoastră, v-aş spune un lucru pentru care sînt prea bătrîn ca să-l spun, iar dumneavoastră, prea bătrîn să-l auziţi.

Bătrînul zîmbi, dar nu făcu nici un comentariu, iar, la celălalt capăt al podului, Colville îi zise în grabă :

— Rămîneţi cu bine. Dacă veţi veni vreodată în Des Vaches, căutaţi-mă !

— Cu bine ! răspunse bătrînul pastor. Poate ne vom întîlni din nou la Florenţa.

— Nu, nu. Orice-ar fi de-acum încolo, asta nu se va întîmpla.

Îşi strînseră mîinile şi se despărţiră. Colville rămase o vreme pe loc, urmărind silueta uşor gîrbovită a bătrînului în vreme ce urca sprinten pe Via de'Bardi, întorcîndu-şi capul într-o parte şi-n alta pentru a privi palatele din mers, pînă ce se pierdu în obscura, cavernoasa curbură a străzii. Cînd îl pierdu din vedere, Colville simţi o clipă impulsul de a alerga după el şi a-l însoţi ; în cele din urmă, hotărî să se întoarcă la hotel.

Se scutură însă de acest gînd, intrînd măcar pentru scurt timp în pielea unui om cu hotărîri ferme : „Trebuie să fac măcar *ceva* din ce mi-am propus, scrîşni el şi o porni în sus pe Via Cuicciardini. Am să mă duc la Boboli pentru că aşa am *spus*."

În vreme ce mergea, avea impresia că se sfîşie interior între impulsuri opuse, între intenţii neîmplinite. Ce însemnau toate acestea ? Să fi avut el toată viaţa una din acele voinţi slabe ce sînt un blestem pentru alţii şi pentru sine, şi, cu atît mai mult, tocmai atunci cînd era animat de cele mai bune intenţii ? Care era secretul eşecului său în viaţă ? Dar ani de-a rîndul păruse să fie în rînd cu oamenii, cu oamenii duri şi practici : scosese odată un ziar bun, nu o foaie romanţioasă. Renunţase pînă la urmă din pricină că nu avea voinţă ? Iar acum fugea din Florenţa din acelaşi motiv ? Se întoarse cu gîndul la tragedia aceea de două parale a tinereţii sale şi înţelese că un bărbat mai aprig, mai hotărît, ar fi cîştigat fata pe care el o pierduse. Iar acum nu ar fi fost oare mai bărbătesc, chiar dacă era mai brutal, să rămînă aici unde o speranţă, oricît de fugară, oricît de nestatornică a ceea ce ar fi putut fi se pogorîse asupra lui, graţie iubirii acestei tinere fete ? Era sigur, dacă mai poţi fi sigur de ceva, că poseda ceva ce-i sedusese imaginaţia, în ciuda considerabilei nepotriviri de vîrstă ; iar acum, în iarna umilinţei sale, simţi din nou farmecul puterii ce-o avea asupra ei. Nu-i despărţea un număr mai mare de ani decît pe mulţi alţi soţi de soţiile lor ; vor ajunge să semene tot mai mult unul cu altul ; mai avea încă destulă tinereţe în inima lui. Şi cine îl îndepărta de ea, interzicîndu-i comoara, cînd el nu avea nevoie decît să întindă mîna pentru a intra în posesia ei ? O persoană pe care încercase tot timpul să o mulţumească, dar pe care reuşise să şi-o facă în final un duş-

man pe viaţă şi pe moarte. Ceva îi şoptea că era mai bine, atunci, să rămînă ; iar cînd răspunse „Voi rămîne", altceva îi reaminti că nici aceasta nu era voinţă, ci lipsă de voinţă.

XIV

Cînd intră în frumosul şi bătrînul parc, binecuvîntata-i pace îi mai potoli frămîntările şi începu să respire un aer mai liber, revenind, în vreme ce parcurgea curbura largă a aleii de dincolo de poartă, la ideea de a pleca în dimineaţa următoare şi nemaipărăsind-o. Nu mai fusese pe acolo de cînd se plimbase alături de o femeie care-i părea mai fantomatică acum decît toţi oamenii care muriseră între timp. Acolo îl respinsese : îşi aminti cu un zîmbet sumbru de penibila plimbare alături de ea, de la locul din inima grădinii unde îi vorbise, pînă la ieşirea din parc.

Întîlnea persoane hoinărind singure sau în grupuri pe cărările parcului şi vorbind, în majoritatea cazurilor, engleza ; nimeni nu i se adresă, însă ; nimeni nu-i invadă singurătatea plimbării. Grădina însăşi părea, în schimb, să-l cunoască, dovedindu-i-o în mod tacit : marea, caraghioasa grotă de la intrare, cu statuile ei de Bandinelli şi uluitoarea impresie de autenticitate a cărnii şi veşmintelor emanată de statuile în parte colorate ce tronau de o parte şi de alta a aleii ; umărul uriaş al zidului acoperit de un covor gros de iederă şi mirt, pe lîngă care trecuse, în drum spre amfiteatrul din spatele palatului ; figurile statuare de pe socluri, alternînd cu urnele în semicerc, de parcă urnele ar fi fost anume aşezate acolo pentru a primi cenuşa torsurilor atunci cînd se vor fi săvîrşit din viaţă ; statuile albe sau busturile colosale

dispuse la capetele lungilor alei, proiectate pe fundalul întunecatelor draperii vegetale ; marea fîntînă cu grupul său statuar din mijlocul micului lac și pajiștea, pașnică și tristă, ce se întindea de o parte a sa ; lumina intensă a spațiilor de la poalele desișurilor de pini și stejari de apă ; potecile ce se desprindeau drept din aleile pe care mergea agale și cărarea ce se încolăcea în adîncimea plantațiilor. Toate îl cunoșteau ; iar din ele și din dezolarea iernatică ce cotropise locul emanau un farmec, o chemare, rezultate din acea combinație de natură și artificiu ce-și atinge desăvîrșirea numai într-o grădină italiană, sub un cer italian. Numele dat în glumă acestui efect, mai înainte de a-l fi simțit el însuși, era îndreptățit ; era un preaplin delicat, rafinat, de senină contemplativitate, o melancolie veselă și, sub puterea ei, înainta eliberat de chinuitoarele-i speranțe, păstrîndu-și doar fantomaticele-i regrete.

Colville nu se obosi să urce lesnicioasa pantă pînă la locul de unde poți vedea magnifica panoramă, imortalizată în atîtea fotografii, a Florenței. Rătăci la marginea tăcutei pajiști și, văzîndu-se neobservat, înaintă suficient pentru a smulge una din acele mari anemone purpurii, de genul celei dăruite gingașei sale adversare. Se legăna în bătaia brizei, deasupra ierbii hirsute. Și iarba începuse să simtă primăvara, deșteptîndu-se și întinzîndu-se după somnul său iernatic. Era presărată cu violete, dar de acestea nu se atinse. Se întoarse la una din băncile de piatră acoperite cu mușchi de pe alee, avînd în spate o rustică pereche de tineri, prinsă într-un joc de care își amintea că îl jucau și data trecută cînd fusese acolo. Nu mersese repede, dar ajunsese departe și era suficient de cald pentru a se bucura de adierile ușoare ale vîntului peste creștetul său descoperit. Venea primăvara ; era chiar suflul ei, pe care în

Italia nu-l poți confunda, după toate săruturile iernii. În copaci cîntau cîteva păsărele. Aruncîndu-și privirea în jos, pe o alee, zări o pereche de îndrăgostiți. Așteptă răbdător pînă cînd tînărul își trecu brațul pe după mijlocul fetei pentru o scurtă îmbrățișare, din care ea se smulse, alergînd mai departe pe alee.

„Da, este primăvară", gîndi Colville ; apoi, cu egoismul unui suflet întristat, dori să fie încă iarnă și tot așa la nesfîrșit. Se gîndi că nu trebuia să se întoarcă la Des Vaches, căci nu știa ce să facă acolo. Se va duce la New York, deși nici la New York nu știa ce avea de făcut.

Se plictisi să tot privească la trecători și să emită speculații cu privire la ei, cu un fel de a doua conștiință, ce înconjura ca o atmosferă tristul miez al gîndurilor sale ; își plecă pleoapele, în vreme ce-și rezema capul de copacul din spatele băncii. Auzea rîsete vesele și rîsete forțate ; vocile unor bărbați tineri, teoretizînd cu toată seriozitatea, precum și conversația șoptită a fetelor, presărată cu nume de bărbați ; sume de bani — o sută de franci, patruzeci de mii de franci — erau rostite pe un ton ridicat ; un soț și o soție trecură pe lîngă el, certîndu-se sub falsa pavăză a limbii engleze și cu aceeași dezinvoltură cu care ar fi făcut-o acasă. Bărbatul îi zicea femeii să nu fie proastă, iar ea îl întreba cum de-i suporta tovărășia dacă nu era prost.

Colville deschisese ochii pentru a privi în urma lor, cînd o voce cunoscută îl strigă :

— Bine, dar este domnul Colville !

Era doamna Amsden, lîngă care se opriseră, un pas mai departe, ca și cum ar fi trecut pe lîngă el îndoindu-se de identitatea lui, Effie Bowen și Imogene Graham. Bătrîna doamnă o ținea pe fetiță de mînă, iar tînăra stătea ceva mai încolo. Domnișoara Graham era

genul de frumusețe ce arată foarte ștearsă uneori, iar Colville, care o văzuse trecînd prin mai multe metamorfoze, îi descoperea acum o oarecare asprime a trăsăturilor, văduvite brusc de tinerețe. Arăta ca o femeie de treizeci de ani și purta o rochie de stradă ce nu-i venea bine și o îmbătrînea. Colville realiză mai tîrziu că în momentul acela își dorise ca ea să fie cu adevărat atît de bătrînă și ștearsă pe cît părea.

Trebui să se apropie și să abordeze acea mină încîntată a unui gentilom care întîlnește niște prietene.

— Fantastic cum te mai schimbă faptul că aveai ochii închiși, zise doamna Amsden. Dacă mi-ai fi dat prilejul să te văd de mai multe ori la biserică, unde oamenii stau adesea cu ochii închiși, dintr-un motiv sau altul, te-aș fi recunoscut numaidecît.

— Sper că nici așa nu v-a luat prea mult timp, doamnă Amsden, răspunse Colville. Firește că mi-aș fi ținut ochii deschiși, dacă aș fi știut că treceți pe aici.

— Oh, nu te scuza ! răspunse repede doamna Amsden, cucerită numaidecît de tonul lui.

— Nu mă scuz pentru că nu am fost ușor de recunoscut, ci pentru că m-am arătat la vedere, zise Colville, aflat sub vaga impresie că trebuie să-și justifice față de Imogene prelungita prezență la Florența, dar privind-o în continuare pe doamna Amsden, căreia înțelesul spuselor sale nu-i putea fi inteligibil. Astăzi ar fi trebuit să fiu la Torino.

— La Torino ! Plecați din Florența !

— Mă întorc acasă.

— Cum așa, *tu* ai știut ? o întrebă bătrîna doamnă pe Imogene, care dădu ușor din cap, mutîndu-și apoi privirea întrebătoare la Effie, care dădu același răspuns afirmativ. Discreția familiei Bowen în privința afacerilor

altora este cu adevărat extraordinară. Nicicînd n-a existat o familie mai potrivită pentru a locui la Florența. Înclin să cred că de-aș frecventa-o mai mult, aș putea nădăjdui să ating și eu într-o zi vîrsta discreției. *De ce* pleci ? (După cum vezi, n-am atins-o încă). Te-ai plictisit deja de Florența ?

— Nu — răspunse Colville apatic — Florența s-a plictisit de mine.

— Ești absolut sigur ?

— Da ; dacă-i vorba de o reprezentantă a sexului ei, nu te poți înșela.

Doamna Amsden rîse.

— Ah, o mulțime de bărbați se înșală în privința noastră în ambele sensuri. Și chiar te întorci în America ? De ce, dumnezeu ?

— Nu am nici cea mai vagă idee.

— Te iubește America mai mult decît Florența ?

— Nu și-a mărturisit niciodată iubirea. Mai curînd cred că s-a obișnuit mai mult cu mine.

Coborau fără nici o voință din partea lui aleea largă ce conducea la fîntînă, unde el mai fusese deja.

— E sănătoasă mama ta ? o întrebă el pe fetiță. Îi părea că era mai bine să nu-i vorbească lui Imogene, care păstra încă acea mică distanță față de ceilalți, și să dispară cît mai curînd, în măsura în care i-o îngăduia buna cuviință.

— O doare capul, zise Effie.

— Oh, îmi pare rău, răspunse Colville.

— Da, m-a delegat pe mine să-i scot tineretul la aer, spuse doamna Amsden, iar domnișoara Graham a ales pentru noi Boboli, unde nu mai fusese încă. M-am străduit cît am putut ca locul să-i pară atrăgător, dar ce poate

face o bătrînă pentru o tînără fată, într-un parc ? Ar fi trebuit să mai aducem cu noi şi alţi tineri — cîţiva din elevii lui Inglehart. Noi, americanii, ţinem însă să fim foarte respectabili în străinătate ; respectăm convenţiile sociale mai mult ca orice. Şi nu m-am gîndit că o să te întîlnesc pe *dumneata*, domnule Colville. Lucrul pare foarte suspect. Precis n-ai ştiut că aveam să trec pe aici la patru şi jumătate ?

— Mă aşteptam dintr-o clipă în alta să treceţi. Trebuie să fi observat cum îmi roteam ochii în toate părţile după dumneavoastră.

— Da, şi cu o singură anemonă roşie în mînă, pentru ca să te recunosc fără să trebuiască să-mi pun ochelarii !

— Anticipaţi totul, doamna Amsden, spuse el, oferindu-i floarea.

— Am să mă fălesc în faţa doamnei Bowen, cînd am s-o întîlnesc. Cît de departe ai mers după ea ?

— Pînă la pajiştea de colo.

Coborîseră pînă la oglinda de apă din care ţîşneau căluţii de mare ai fîntînii, iar bătrîna doamnă se prăbuşi pe o bancă din apropiere. Colville întinse mîna către Effie :

— Am văzut o mulţime de violete acolo, în iarbă.

— Adevărat ? Fetiţa îşi lăsă entuziasmată mîna într-a lui şi plecară împreună. După un prim impuls de a-i întovărăşi, Imogene se aşeză alături de doamna Amsden, răspunzînd liniştită remarcilor bătrînei doamne şi nepărînd în nici un fel preocupată de expediţia violetelor. După ce aruncase la început o privire inexpresivă, nu se mai uită în direcţia aceea. Colville rămase la marginea ierbii, iar fetiţa alerga dintr-o parte în alta, aplecîndu-se după flori. Veni apoi la el şi-i arătă buchețelul de violete, privindu-l drept în faţă ; el se apleca spre ea, în vreme ce-şi juca bastonul. Avea un aer foarte patern.

— Cred c-am să mă duc să văd ce-au găsit, spuse Imogene, fără nici o legătură cu o remarcă a doamnei Amsden privind costisitoarele bonete ale doamnei Bossi.

— Foarte bine, o aprobă bătrîna doamnă.

Imogene o porni înspre ei, iar fetiţa îi alergă în întîmpinare. Tînăra o reţinu pe Effie cu cuvinte de admiraţie faţă de violete, pînă ce se apropie agale şi Colville.

— Du-te şi arată-i-le doamnei Amsden, o îndemnă, înapoindu-i violetele pe care le mirosise. Fetiţa alergă mai departe.

— Domnule Colville, vreau să vă vorbesc.

— Vă ascult, spuse Colville neajutorat.

— De ce plecaţi ?

— De ce ? Oh, am realizat obiectivele — sau mai curînd non-obiectivele pentru care am venit, răspunse el, afectînd un ton de o înspăimîntătoare banalitate. Trebuie să mă grăbesc înspre alte domenii de activitate. Îşi ţinea ochii aţintiţi pe chipul ei, însufleţit de o pasiune intensă, ce sta gata să se reverse.

— Nu e adevărat şi nu e nevoie să mă cruţaţi. Plecaţi fiindcă v-a spus doamna Bowen ceva despre mine.

— Nu tocmai, ripostă el cu blîndeţe.

— Nu, e vorba de ce mi-a spus mie în legătură cu dumneavoastră. Dar e acelaşi lucru. Nu are importanţă. Vă rog să nu plecaţi din această pricină.

— Îţi dai seama ce spui, Imogene ?

— Da.

Colville şovăi mult timp.

— Îţi mulţumesc, atunci, fată dragă, dar am să plec, totuşi, mîine. N-am să uit, totuşi, această clipă. Oricare

îmi va fi destinul de acum înainte, amintirea ei îl va face mai puțin bicisnic și mai puțin nefericit. Dacă ar putea agonisi ceva care să-ți aducă bucurie, ori adăuga vreun ornament binelui pe care îl meriți, ți-aș dărui viața mea. Într-o zi vei întîlni tînărul pe care îl vei face fericit ca pe un nemuritor și va trebui să-i povestești despre unchiașul cunoscut undeva, departe, care a știut să te venereze ca pe un înger al milei și al generozității împinse pînă la sacrificiu. Ah, nădăjduiesc că va înțelege și el ! Adio !

Dacă avea de gînd să plece, acela era momentul. Îi luă mîna, spunîndu-i din nou „Adio !". Apoi strigă dintr-o dată :

— Imogene, chiar vrei să rămîn ?

— Da ! răspunse fata cu o șoaptă a cărei intensitate traducea fidel însuflețirea chipului.

— Chiar de n-ar fi spus nimeni ceva care să mă facă să plec, tot... tot ai dori să rămîn ?

— Da.

Bărbatul privi în ochii ei lucizi și scînteietori, în care se ințețea o vîlvătaie divină. Suspină apatic și perplex ; ea era aceea care dovedea curaj.

— E o greșeală ! Nu trebuie ! Sînt prea bătrîn pentru tine ! Ar fi o crimă ! Da, trebuie să mă lași să plec și să uiți de mine. A fost vina mea. Doamna Bowen a avut dreptate să mă învinuiască ; merit tot ce va fi zis contra mea.

— N-a zis niciodată nimic contra ta. Crezi că i-aș fi îngăduit ? Nu ; eu am spus, eu te-am invitat. Pentru că mi-am închipuit... am crezut...

— Că-mi rîd de tine ? Cum ai putut crede așa ceva ?

— Da, acum știu cum a fost și adevărul îți sporește măreția. Ai crezut că-mi pasă dacă ești mai în vîrstă ? Nu mi-a păsat niciodată. Abia de m-am gîndit vreodată la acest lucru — doar la început de tot. Am încercat să te fac să înțelegi și cum m-a mai durut să te aud vorbind despre asta ! Nu mă credeai capabilă să văd cît erai de bun ? Crezi că nu doresc decît să fiu fericită ? Nu țin la așa ceva — disprețuiesc acest ideal și mă disprețuiesc pe mine însămi atunci cînd mă descopăr urmărindu-mi doar propria plăcere. Am destulă experiență ca să știu ce se alege din *asta !* Și mai mult decît orice m-a durut faptul că-ți închipuiai, sau așa păreai, că nu mă preocupă decît distracțiile, cînd eu îmi doream să fiu mai bună, să ajung mai sus. Nu contează dacă ești sau nu de-o vîrstă cu mine, dacă... dacă ții la mine.

— Imogene !

— Nu-ți cer decît să-mi îngădui să-ți fiu alături, încercînd să te fac să uiți ce a fost trist în viața ta, să-ți fiu de folos în tot ce vei întreprinde, iar asta mă va face mai mîndră și mai bucuroasă decît orice altceva *numesc* oamenii fericire.

Colville o ținea de mînă, urmărind cu un profund simțămînt de neputință aceste idei și incoerente variante ale lor.

— Dacă aș crede că te-aș putea feri de regrete...

— Ce să regret ? Nu-ți voi îngădui să te subestimezi... să-ți închipui că nu poți fi în rînd cu cei mai buni. Oh, știu eu cum s-a întîmplat ! Dar de acum încolo nu vei mai gîndi niciodată astfel. Nu ; n-am să te las. Este singurul fel de a mă face să regret ceva.

— Voi rămîne, consimți Colville, dar eu pun condițiile. Eu voi fi angajat față de tine ; tu, în schimb, vei fi liberă.

— Te îndoiești de mine ! Atunci prefer să pleci ! Nu ; rămîi. Și lasă-mă să-ți dovedesc cît de mult greșești. Nu trebuie să cer mai mult. Dă-mi numai șansa să-ți arăt cît

sînt de diferită de imaginea ta — cît de diferit ești și tu de imaginea pe care ți-ai făcut-o despre tine.

— Da. Dar trebuie să fii liberă.

— Bine.

— Ce fac acolo de atîta timp ? o întrebă doamna Amsden pe Effie, punîndu-și ochelarii. Nu văd.

— Se țin doar de mînă, îi explică fetița cu o satisfacție dezinvoltă pe care, probabil, bătrîna doamnă nu o împărtășea. Întotdeauna mă ține de mînă cînd e cu mine.

— O ține într-adevăr de mînă ? chicoti doamna Amsden, după care adăugă :

— Foarte drăguț din partea lui, nu-i așa ? Domnul Colville ține grozav la tine. Îi vei duce dorul cînd va pleca.

— Da, este foarte drăguț.

Colville și Imogene se întorceau traversînd agale pajiștea neîngrijită, către locul unde stătea bătrîna. La sosirea lor, aceasta se ridică.

— Se pare că nu ai avut tot atît de mult succes culegînd flori pentru domnișoara Graham ca atunci cînd ai făcut-o pentru alte doamne. Dar poate că nu i-ai găsit acolo florile favorite. Care-i floarea dumitale favorită, domnișoară Graham ? Să nu-mi spui că n-ai nici o preferință ! Eu una nu știam că prefer anemonele purpurii. Nu era nici o nu-mă-uita rătăcită prin iarbă ?

— Nu s-a ivit prilejul pentru așa ceva ! răspunse Colville.

— Întotdeauna ai avut darul cuvintelor meșteșugite, spune bătrîna doamnă. Și încă dîndu-le un asemenea sunet orfic ; cuvintele dumitale pot fi interpretate în atîtea feluri ! Te deranjează să-mi spui mai exact care a fost înțelesul acestora din urmă ?

— O, da, foarte mult !

Bătrîna doamnă rîse, resemnîndu-se fără arțag. Era dispusă să-i popularizeze acea replică la fel ca oricare alta. Mai mult decît un bărbat pe care să-l prindă în mrejele cuvintelor ei, prefera pe unul care să se strecoare cu nedezmințită dibăcie prin toate probele. Conversația cu un asemenea bărbat constituia ultima consolare rămasă dintr-o viață de cochetării inofensive.

— Am s-o supun opiniei doamnei Bowen, spuse ea. Este o femeie foarte deșteaptă și te-a cunoscut cu mult timp în urmă.

— Dacă doriți, am să vă fac eu acest serviciu, doamnă Amsden. Intenționez să o vizitez

— Pentru a vă lua încă o dată rămas bun ? Ei, de ce nu ? Despărțirea este o durere atît de voluptuoasă ! Iar de-aș fi un bărbat tînăr, m-aș duce să-mi iau rămas bun de la doamna Bowen ori de cîte ori mi-ar îngădui. Spune-mi acum cinstit, domnule Colville, ai mai văzut vreodată o ființă atît de desăvîrșită ?

— Oh, înseamnă să-mi cereți prea mult.

— Poftim ? Ce anume ?

— Să vă spun ceva în mod cinstit. Cum ați ajuns aici, doamnă Amsden ?

— Cu trăsura doamnei Bowen. Am trimis-o de la intrarea Pitti la Poarta Romană. Presupun că acolo ne așteaptă și acum.

— Mi-am închipuit eu că ați fost cumva coruptă ! Zelul dumneavoastră a fost cumpărat cu prețul trăsurii. Este *într-adevăr* un vehicul minunat. Credeți că m-ați putea duce și pe mică acasă ?

— Da, firește. Am întotdeauna un loc pentru dumneata în trăsura mea. La Hôtel d'Atene ?

— Nu : la Palazzo Pinti.

— Ce mister fascinant, zise doamna Amsden, ridicîndu-și șalul în jurul umerilor care, chiar dacă nu mai păstrau rotunjimea de odinioară, aveau totuși un profil atrăgător. Privind la asemenea bătrîne doamne, îți dai seama că există femei care și-ar putea face și scheletul să arate atrăgător. Își puse ochelarii, care erau de un model mai vechi, fixîndu-se direct pe nas, și examină persoanele care alcătuiau grupul :

— Domnul Colville maschează un tremur lăuntric sub o aparență de îndrăzneală ; domnișoara Graham e agitată dar fermă ; copilul e tot atît de nedumerit ca și mine. Simt că alcătuim un grup foarte interesant — aproape dramatic.

— Oh, ca scoși dintr-o pagină a unui roman modern, dacă sînteți într-o dispoziție atît de romantică, îi sugeră Colville. Unul de domnul James.

— Nu credeți că pentru asta ar trebui să facem parte din lumea mare ? Nu prea mă simt vrednică de domnul James. Aș fi zis mai curînd Howells. Numai că în romanele acestuia nu se întîmplă nimic !

— Oh, foarte bine ; înseamnă că ne vom simți foarte confortabil. Dacă nu-i vorba decît de Howells, nu văd de ce nu m-aș duce împreună cu domnișoara Graham să-i arăt panorama Florenței din crîngul de chiparoși de colo.

— Nu, cînd pășește pe teren italian, Howells devine foarte tipicar, zise doamna Amsden ridicîndu-se. Va trebui să vii altă dată cu domnișoara Graham și s-o aduci și pe doamna Bowen. S-a făcut tocmai timpul să mergem acasă.

Lumina ce se cernea printre brațele copacilor începuse să se lichefieze. Curenții mai calzi ai brizei ce străbăteau trupul mai rece al atmosferei încetaseră să mai încrețească

oglinda lacului din jurul fîntînii, iar naiadele își călăreau căluții de mare într-o apă cu desăvîrșire liniștită. Îi pătrunse umezeala amestecată cu boarea proaspătă a apei și a ierbii încolțite. Cei care hoinăriseră pe alei și poteci ieșeau acum la drumul principal, îndreptîndu-se către poartă.

Acolo găsiră trăsura doamnei Bowen și merseră mai întîi la ea acasă — doamna Amsden locuind ceva mai departe în aceeași direcție. Pe drum, Colville întreținu cu ea aceeași conversație persiflantă pe care o purtau întotdeauna împreună, aflînd în ea o evadare din viitorul încîlcit ce-l amenința de-aproape. Ședea pe bancheta din față alături de Effie și refuza să o privească în ochi pe Imogene, care era totuși prezentă într-o viziune interioară. Cînd portarul deschise poarta de fier dinspre stradă și sună la doamna Bowen, iar Effie alergă în sus pe scări pentru a-i da mamei sale vestea sosirii domnului Colville, tînăra își strecură mîna într-a lui.

— Îi spui tu ?

— Firește. Trebuie să afle numaidecît.

— Da, da ; așa este. Să vin cu tine ?

— Da, vino !

XV

Doamna Bowen îi întîmpină palidă și suferindă, ca în seara cînd nu-l lăsase pe Colville să plece împreună cu ceilalți invitați la ceai, față de care se scuzase din pricina durerii de cap. Pleoapele pe care părea să le ridice de obicei cu oarecare dificultate, erau îngreuiate de suferință, iar drăgălașul ei zîmbet părea să vină de foarte departe. Nici privirea nici purtarea sa însă nu arătau să fi

găsit prezența lui neobișnuită sau neașteptată. Colville intenționase să o ia pe Imogene de mînă și să o încunoștințeze numaidecît pe doamna Bowen de cele întîmplate. Constată însă că era imposibil, cel puțin în acea formă. Strînse în schimb mîna pe care i-o întinse în semn de convențional bun sosit și se supuse invitației ei de a ocupa, provizoriu, scaunul pe care i-l arătă. În același timp, cuvintele se încîlceau în mintea-i bîntuită de întrebarea dacă ea bănuia ceva, în vreme ce vorbea liniștită despre vreme. Spunea că ar fi bănuit că era mai rece afară, dar, desigur, migrenele o făceau întotdeauna mai sensibilă.

— Într-adevăr, zise Colville, și eu mi-am închipuit că e mai rece înainte de a ieși, căci m-am trezit din somn cu un junghi reumatic.

Simțea o arzătoare dorință de a scuza, de a justifica ceea ce se întîmplase și continuă, cu conștiința dureroasă a ochilor lui Imogene ațintiți cu o uimire respectuoasă asupra sa.

— Am plecat la plimbare cu domnul Waters, dar l-am părăsit după ce am traversat Ponte Vecchio ; el s-a dus să privească bastioanele lui Michelangelo, iar eu am pornit agale spre Grădinile Boboli — unde am întîlnit fetele dumneavoastră. Se apropiase, fără îndoială, de subiect, dar părea, de fapt, mai departe de el ca la început ; atunci făcu un salt disperat, încercînd, în același timp, să păstreze ceva din obișnuita-i dezinvoltură.

— Nu acesta este însă motivul prezenței mele aici. Explicația este Imogene : ea mi-a îngăduit să rămîn la Florența.

Doamna Bowen nu ar fi putut deveni și mai palidă decît o făcuse migrena, astfel încît nu se schimbă deloc la față. Vocea nu-i era însă suficient de limpede pentru a putea

rosti pînă la capăt : „Ți-a îngăduit să rămîi la..." Nodul din gît o făcu să se oprească din nou.

Colville se făcu stacojiu. Întinse mîna, luînd-o pe a lui Imogene, și atunci ochii lui și ai doamnei Bowen se întîlniră în acel soi de privire cu care oamenii se înfruntă și se cîntăresc reciproc, mai înainte de a-și fi aflat un loc stabil unul în sufletul celuilalt. La atingerea mîinii fetei, curajul îi reveni însă — într-un fel fizic.

— Da ; și dacă vrea să rămîn cu ea, nu ne vom mai despărți niciodată.

Doamna Bowen nu răspunse numaidecît, iar în tăcerea ce se așternu, Colville putu auzi respirația tuturor celor trei persoane de față.

— Am dorit, firește, ca dumneavoastră să aflați numaidecît și am venit cu Imogene, ca să vă spun.

— Și ce dorești de la mine ? întrebă doamna Bowen.

Colville rîse silit.

— Adevărul e că sînt atît de puțin obișnuit cu povești de acest soi, încît nu știu dacă doresc ceva. Imogene stă aici, la dumneavoastră și mi-am închipuit că ați dori să faceți ceva.

— Voi face tot ceea ce crezi nimerit.

— Mulțumesc ; este foarte drăguț din partea dumneavoastră. Alunecă într-o tăcere în răstimpul căreia nu-și dorea decît să știe ce-ar fi fost nimerit și din care ieși spunînd :

— Familia lui Imogene ar trebui să fie încunoștiințată, desigur.

— Da ; mi-au dat-o în grijă. Vor trebui să afle. Să le scriu ?

— Desigur, dacă doriți.

— Oh, firește.

— Mulţumesc.

Se apucă să dezmierde mîna lui Imogene, pe care o ţinea într-a sa, şi îşi întoarse către ea o privire pe care spre uşurarea sa, aceasta nu i-o observă.

— Iar pînă ce vom primi veşti de la ei, presupun că îmi veţi îngădui să vin să o văd ?

— Ştii prea bine că ai fost întotdeauna binevenit aici !

— Mulţumesc foarte mult. Parcă ar mai fi trebuit să spună ceva, dar nu se putu gîndi la nimic altceva decît :

— Nu vrem să facem nimic fără aprobarea dumneavoastră, doamnă Bowen, şi ştiu cît sînteţi de meticuloasă în unele privinţe — odată ieşite din gura sa, cuvintele sunară nefericite şi chiar vulgare — iar noi n-am vrea să vă supărăm...

— Oh, înţeleg. Cred că va fi... nu am nici o îndoială că vei şti cum să te descurci. Nu este ca atunci cînd aţi fi amîndoi...

— Tineri ? întrebă Colville. Nu, unul din noi este suficient de bătrîn pentru a fi îmbîcsit de *convenances* [1]. În această privinţă, sînt calificaţi pentru a da întregii Florenţe un exemplu de purtare corectă, spuse el cu amărăciune.

Era convins că provocase suferinţă pe chipul la care nu putea privi ; continua să privească faţa doamnei Bowen, pe care, de asemenea, nu se putea citi vreo plăcere.

Se aşernu o altă tăcere, ce devenise de-a dreptul apăsătoare în momentul cînd o întrebare a doamnei Bowen îi puse capăt. Ea se mişcă uşor în scaunul ei şi se apleca în faţă, de parcă ar fi dat să se ridice :

— Doreşti să consideri aceasta o logodnă ?

[1] *Convenances* : convenienţe sociale (fr.).

Colville simţi mîna lui Imogene tremurînd într-a sa, dar nu putu ghici un îndemn anume în acel tremur.

— Cred că nu ştiu ce vreţi să spuneţi.

— Vreau să spun, pînă ce vei primi veşti de la mama lui Imogene.

— Nu m-am gîndit. Poate că în actualele condiţii... Mîna pe care o ţinea într-a sa încetă să mai tremure, zăcînd acum moale între mîinile sale.

— Ce părere ai, Imogene ?

— Nu pot spune nimic. Voi fi de acord cu orice vei hotărî.

— Aş vrea să fac ceea ce i-ar părea mamei tale frumos şi corect.

— Bine.

Colville scoase un suspin deznădăjduit. Apoi, cu profundă umilinţă interioară, întrebă :

— Poate, dacă o cunoaşteţi pe mama lui Imogene, poate aţi putea, doamnă Bowen, să ne sugeraţi... să ne sfătuiţi.. Dumneavoastră...

— Vă rog să mă scuzaţi ; nu pot da nici un fel de sugestii sau sfaturi. Trebuie să vă las cu desăvîrşire liberi. Se ridică de pe scaun, iar ei se ridicară, la rîndul lor, de pe sofaua pe care Colville şezuse alături de Imogene.

— Mă tem că va trebui să vă părăsesc ; tot mă mai doare puţin capul. Imogene !

Înaintă către tînăra care stătea pasivă, lăsînd-o să parcurgă toată distanţa. Ca şi cum ar fi fost sensibilă la reproşul conţinut în acea atitudine, ezită puţin. Apoi spuse :

— Nădăjduiesc că vei fi fericită.

Îşi aruncă brusc braţele în jurul fetei, rămînînd mult timp cu faţa lipită de gîtul ei. Cînd îi dădu drumul, Colville tremură la gîndul că i-ar fi putut întinde şi lui mîna

pentru a-l felicita. Ea însă se mulțumi să se încline ușor spre el, cu o căutătură piezișă, ostilă, și părăsi camera cu un pas rar, rigid, ca unul care se teme să nu amețească.

Imogene se aruncă la pieptul lui Colville. Gestul îi provocă bărbatului un șoc ; era ca și cum ar fi lăsat-o să-și facă singură rău. Ea însă îl strîngea cu putere, suspinînd într-una.

— Ce este ?... Ce s-a întîmplat, sărmana mea fetiță ? murmură el. Ești nefericită ? Îți pare rău ? Să se sfîrșească atunci toată povestea !

— Nu, nu, nu e asta ! Dar sînt foarte nefericită — da, foarte, foarte nefericită ! Oh, nu mi-am închipuit niciodată că am să simt așa ceva pentru cineva ! O urăsc !

— O urăști ? gîfîi Colville.

— Da, o urăsc ! Iar ea... ea este atît de bună cu mine ! Trebuie să-i fi făcut fără să știu vreun rău fatal, altminteri nu aș putea să o urăsc atît.

— Oh, nu, zise Colville împăciuitor ; nu-i decît închipuirea ta. Nu i-ai făcut rău și nu o urăști.

— Ba da, o urăsc ! Nu poți înțelege ce simt pentru ea.

— Dar nu vei putea pentru mult timp simți astfel, susținu el, încercînd să se descurce cumva în această istorie ce rămînea un total mister pentru el. Este atît de bună .

— Asta nu face decît să apară mai mult în evidență nevrednicia mea : de aceea o urăsc și mai mult.

— Nu înțeleg. Acum însă ești emoționată. Cînd vei fi mai calmă, vei gîndi altfel, desigur. Ți-am pricinuit o lungă stare de neliniște, biet copil ; de-acum însă va fi pace și totul va fi luminos și...

Se opri : cuvintele aveau un sunet atît de sec ! Imogene se dezlipi de el și-și șterse ochii :

— O, da !

— Și, Imogene, poate... poate... Sau nu ; nu are importanță acum. Trebuie să plec.

Imogene îl privi speriată, dar supusă.

— Mă voi întoarce însă deseară sau poate mîine dimineață. Vreau să mă gîndesc... să-ți dau timp să te gîndești. Nu vreau să fiu egoist față de tine... Vreau să țin cont de tine, cu atît mai mult cu cît refuzi să o faci tu însăți. Cu bine.

Se plecă și o sărută pe păr. Chiar și acest gest îl făcu să se simtă ca un hoț ; nu putu privi fața ce se ridică spre el.

Doamna Bowen trimise vorbă din camera ei că nu avea să vină la cină, iar Imogene nu apăru pînă la desert. O găsi pe Effie Bowen singură la masă, servită cu toată seriozitatea protocolului de ospătarul pe care considerase potrivit să-l reducă la tăcere, căci nici unul nu vorbea. Fetița nu-și putuse înfrîna excesivul apetit stîrnit de niște mîncăruri mai puțin sănătoase și anticipa poate faptul că avea să-și regrete lăcomia, căci era foarte gînditoare.

— Mama nu vine *chiar deloc ?* se lamentă ea atunci cînd Imogene se așeză, refuzînd orice mîncare cu excepția unei cești de cafea. Ei bine, continuă ea, nu pot înțelege ce se întîmplă cu familia asta. Aseară plîngea toată lumea pentru că urma să plece domnul Colville, iar acum, cînd s-a hotărît să rămînă, e tot așa de rău. Nu cred să fie prea plăcut pentru el. Nu cred să găsească o asemenea purtare politicoasă. S-ar putea *să fie* politicoasă, dar impresia e alta. Iar el e întotdeauna așa de vesel și drăguț ! Cred că i-ar plăcea să viziteze o familie mai amuzantă. Odată te amuzai berechet și la noi, dar acum e îngrozitor ! La începutul iernii și tu și mama vă arătați atît de amabile cînd venea și vă dădeați toată silința să-l distrați

și mă îngăduiați și pe mine pe lîngă voi. Acum însă, alergați care încotro de cum apare el în preajma casei, iar eu sînt expediată în cotloane și la colțuri mai înainte să deschidă el gura. Mi-a ajuns la gît povestea. Aș prefera să mă întorc la Vevay. Sau oriunde în altă parte.

Ajunsă aici, fu copleșită de propriul ei patos și lacrimile ce i se prelingeau pe obraji umeziră firimiturile de prăjituri din colțurile drăgălașei ei guri.

— Aș vrea și eu să știu, continuă fetița, ce este atît de ciudat în faptul că a rămas, de-a trebuit să se albească mama ca o fantomă atunci cînd i-am spus că vine la noi. Și de ce să mă înșface de mînă, și să tragă de mine, și să mă tîrască după ea, și să-mi pună tot felul de întrebări la care nu puteam răspunde, și să mă sperie de moarte ? Nici acum nu mi-am revenit ! Și nu găsesc că-i frumos. Pe vremuri eram o familie foarte manierată ; ne purtam frumos unul cu altul și tot timpul se petreceau numai lucruri plăcute. Dar dacă o mai ținem tot așa *multă* vreme, am să cred că familia Bowen începe să-și uite buna creștere. De-ar fi ca domnul Colville să o roage în genunchi pe mama să mă lase să merg undeva cu el, presupun că ea l-ar refuza.

Își scoase batista din buzunar și, mototolind-o cocoloș, își șterse ochii.

— Nu înțeleg de ce-ai plîns și *tu,* Imogene ; *tu* n-ai nici un fel de necazuri.

— Nu mă simt prea bine, Effie, îi răspunse fata cu blîndețe. Nu m-am simțit bine toată ziua.

— Îmi pare că nimeni nu se mai simte bine acum. Cred că Florența nu-i un loc prea sănătos. Dacă mai durează, mi-nchipui că o să ne îmbolnăvim toți de difterie. Tu nu crezi la fel, Imogene ?

— Ba da, răspunse fata absentă.

— La Vevay a fost o epidemie îngrozitoare. Și nici una din fete nu a mai fost tot așa de zdravănă după aceea. Unii părinți au venit și le-au luat : dar Madame Schebres nu i-a spus niciodată mamei despre asta. Crezi că a făcut bine ?

— Nu, a făcut foarte rău.

— Presupun că o va lua și domnul Colville dacă ne îmbolnăvim noi. Vreau să spun, dacă va continua să mai vină. O să mai vină ?

— Da, vine mîine dimineață.

— Adevărat ? Un zîmbet licări pe chipu-i mîhnit. La ce oră vine ?

— Nu știu precis, spuse Imogene, mestecînd apatică în cafea. Cîndva înainte de prînz.

— Crezi că o să ne scoată la plimbare ?

— Da... așa cred. Nu pot spune precis.

— Dacă mă invită undeva, ai s-o bați tu pe mama la cap ? Pe tine te lasă întotdeauna, Imogene, în vreme ce uneori pare să-i facă plăcere interzicîndu-mi mie să-l urmez.

— Nu trebuie să vorbești astfel despre mama ta, Effie.

— Nu, n-aș face-o față de *oricine.* Știu că are cele mai bune intenții ; dar cred că nu înțelege cît de mult sufăr atunci cînd nu mă lasă să merg cu domnul Colville. Nu crezi că-i poate cel mai drăguț domn pe care-l cunoaștem, Imogene ?

— Da, e foarte bun.

— Și eu zic că-i frumos. Mulți l-ar considera bătrîn și firește că nu mai e tot atît de tînăr ca domnul Morton sau ca tinerii lui Inglehart ; dar tocmai de aceea te simți mai în largul tău în tovărășia lui. Și faptul că e cam gras pare

să i se potrivească atît de bine caracterului său. Chipul fetiței era acum plin de zîmbet, iar ochii îi străluceau.

— Cred că domnul Colville ar fi un Moș Nicolae grozav — de felul celor care vin pe horn, în America. Am de gînd să-i propun asta pentru următorul *veglione*. Ar fi o surpriză nemaipomenit de drăguță !

— Nu, mai bine să nu-i spui asta, îi sugeră Imogene.

— Crezi că nu i-ar face plăcere ?

— Da.

— Da, dar i-ar sta bine. Cît de bătrîn crezi că e, Imogene ? Să aibă șaptezeci și cinci de ani ?

— Ce idee ! ripostă fata cu asprime. Are patruzeci și unu.

— Nu știam că așa curînd apar labele acelea de gîscă la colțurile ochilor. Dar patruzeci și unu e destul de mult, nu-i așa ? Domnul Waters este...

— Effie, se auzi vocea mamei ei la ușa din spate, vrei să-l suni pe Giovanni și să-l rogi să-mi aducă o ceașcă cu cafea ? Vorbea din pragul salonului.

— Da, mamă. Am să ți-o aduc chiar eu.

— Mulțumesc, dragă, îi răspunse doamna Bowen dinăuntru.

Fetița își împreună ușor palmele.

— Nădăjduiesc din tot sufletul să nu mă trimită la culcare ! Mă simt atît de emoționată și nu-mi place să zac și să mă tot gîndesc pînă adorm. N-ai putea tu să-i sugerezi să mă mai lase să stau ? E doar duminică seara !

— Nu pot, Effie. Nu se cade să mă amestec în nici una din regulile stabilite de mama ta.

Fetița suspină supusă și luă cafeaua pe care i-o adusese Giovanni. Se duse apoi împreună cu Imogene în *salotto*. Doamna Bowen se afla la măsuța de scris.

— Poți să-mi aduci cafeaua aici, Effie, zise ea.

— Trebuie să mă culc numaidecît, mamă ? întrebă fetița, așezînd cu grijă ceașca.

Mama își ridică distrată ochii de pe ceea ce scria.

— Nu, poți să mai stai, răspunse, coborîndu-și din nou privirea pe hîrtie.

— Cît timp, mamă ? se rugă fetița.

— Oh, pînă ce ți se face somn. *Acum* nu mai are importanță.

Continuă să scrie ; din cînd în cînd rupea ce scrisese.

Effie luă binișor o carte de pe masă și, cocoțîndu-se pe un scaun înalt, rigid, se aplecă asupra ei și începu să citească.

Imogene ședea lîngă cămin, căldura unui mic foc fiind plăcută în interiorul rece al unei case italiene chiar și după o zi caldă cum fusese aceea. Prinsese între buze cîteva mărgele ale șiragului pe care îl purta în jurul gîtului și, cu gîndurile aiurea, trăgea de el, în vreme ce privea la foc. La un moment dat, privirea îi rătăci în direcția fetiței.

— De ce-ai luat un scaun atît de incomod, Effie ?

Effie închise cartea, lăsîndu-și mîna înăuntru ca semn.

— Mă ține mai mult timp trează, șopti ea, privind cu coada ochiului la maică-sa.

— Nu văd ce motiv poate avea cineva să se dorească treaz, suspină tînăra.

Cînd doamna Bowen rupse una din paginile scrise pe jumătate, Imogene făcu o mișcare nervoasă înainte, după care se lăsă la loc în fotoliul ei. Pînă la urmă, doamna Bowen păru să găsească cele mai potrivite cuvinte de la un cap la altul și, sfîrșind o scrisoare destul de lungă, o reciti în gînd. Spuse apoi, fără să se ridice de la măsuță :

— Imogene, am încercat să-i scriu mamei tale. Vrei să citeşti ?

Îi întinse hîrtia peste umăr, iar Imogene se apropie domol şi o luă. În vreme ce tînăra citea scrisoarea, doamna Bowen îşi lăsă faţa în mîini, peste măsuţă.

Florenţa, 10 martie 18...

„Dragă doamnă Graham

Am să vă dau nişte veşti foarte importante în ceea ce o priveşte pe Imogene, şi, cum nu am posibilitatea de a vă pregăti pentru cele ce veţi afla, vă voi spune de la început că este vorba de căsătoria ei.

A întîlnit în casa mea un domn pe care l-am cunoscut cu ocazia şederii mele anterioare în Florenţa şi despre care nu ştiu decît lucruri bune. Am avut deseori prilejul să fim împreună şi nu am observat nimic la el care să-mi displacă. Este vorba despre domnul Theodore Colville, din Prairie des Vaches, Indiana, unde a fost mulţi ani editorul unui ziar. S-a născut însă undeva în Noua Anglie. E un bărbat cultivat şi interesant şi, cu toate că nu poate fi numit un om de societate în toată puterea cuvîntului, este plăcut şi are maniere rafinate. Sînt convinsă că posedă un caracter ireproşabil, chiar dacă nu aparţine unui rit anume. În privinţa veniturilor sale, nu ştiu absolut nimic şi pot doar deduce din felul său de viaţă că nu este strîmtorat.

Toată povestea a constituit o surpriză pentru mine, fiindcă domnul Colville este mai mare cu vreo douăzeci şi unu sau douăzeci şi doi de ani decît Imogene, care are încă simţăminte foarte copilăreşti pentru vîrsta ei. Dacă aş fi intuit ceva de genul unui ataşament serios între ei mai devreme, v-aş fi scris. Chiar şi acum nu ştiu dacă este cazul

să-i consider logodiţi sau nu. Fără îndoială că Imogene vă va scrie mai pe îndelete. Se înţelege că aş fi preferat să nu se fi întîmplat nimic de acest fel cîtă vreme Imogene se află în grija mea, deşi sînt sigură că nu veţi considera că aş fi fost imprudentă sau neglijentă în privinţa ei. M-am amestecat atît cît am putut, din prima clipă cînd mi s-a ivit prilejul, dar se pare că era prea tîrziu atunci pentru a mai împiedica ceea ce a urmat.

A dumneavoastră, cu sinceritate,

Evalina Bowen“

Imogene citi de două ori scrisoarea de la un cap la altul şi apoi întrebă :

— De ce nu e un om de societate ?

Doamna Bowen se aştepta, probabil, la această interpelare.

— Nu cred că un om de societate s-ar fi apucat să danseze Lancers aşa cum a făcut el la Madame Uccelli, răspunse ea liniştită, fără să-şi ridice capul.

Imogene se crispă, dar ripostă :

— L-aş dispreţui dacă ar fi doar un om de societate. Am cunoscut destui din aceştia. Cred că mai presus de asta este să fii bun şi să fii un intelectual. Cum doamna Bowen nu replică nimic, fata continuă :

— Cît despre faptul că e mai în vîrstă, nu văd ce importanţă are. Dacă oamenii se plac, se cheamă că sînt de aceeaşi vîrstă, indiferent cu cît e mai bătrîn unul decît altul. Am auzit adesea spunîndu-se acest lucru. Vorbise pe un ton ce părea să ceară o confirmare.

— Desigur, aprobă doamna Bowen.

— Şi de ce să constituie un argument împotriva lui faptul că a fost ziarist ?

Doamna Bowen îşi ridică faţa şi o privi uimită :

— Dar cine spune că e împotriva lui ?

— Asta daţi să se înţeleagă. Toată scrisoarea e împotriva lui.

— Imogene !

— Da ! Fiecare cuvînt ! Îl faceţi să pară absolut detestabil. Nu înţeleg de ce-l urîţi ! A făcut tot ceea ce a putut ca să vă mulţumească.

Doamna Bowen se ridică de la măsuţă, ducîndu-şi mîna la frunte ca pentru a domoli un puseu al migrenei produse de schimbarea poziţiei.

— Îţi las scrisoarea şi o poţi expedia sau nu, după cum crezi că e mai bine. Faptul de a-i scrie mamei tale e o simplă formalitate. Poate că mîine dimineaţă vei vedea lucrurile în altă lumină. Effie, strigă ea fetiţei care, cu cartea închisă peste mînă, se holbase pînă atunci la ele două, ascultînd absorbită. E timpul să mergi la culcare.

În vreme ce stătea în faţa oglinzii din camera mamei sale, iar doamna Bowen îi împletea părul şi i-l lega pentru noapte, Effie întrebă :

— Ce are Imogene, mamă ?

— Nu se simte prea fericită în această seară.

— Nici *tu* nu pari prea fericită, spuse fetiţa, urmărindu-i tremurul chipului în oglindă. Mi-aş fi închipuit că acum, cînd domnul Colville s-a hotărît să rămînă, vom putea fi din nou cu toţii fericiţi. Dar se pare că nu-i aşa. Sîntem... sîntem de-a dreptul demoralizaţi ! Acesta era unul din cuvintele auzite de la Colville.

Tremurătorul chip din oglindă izbucni într-un şuvoi de lacrimi, iar Effie adormi suspinînd.

Imogene se aşeză la măsuţa doamnei Bowen şi, împingîndu-i la o parte scrisoarea, se aşternu pe scris.

Florenţa, 10 martie 18...

„Dragă mamă,

Îţi expediez o scrisoare a doamnei Bowen, care îţi va transmite mai bine decît m-aş exprima eu ceea ce doresc să-ţi spun. Nu văd cum aş putea adăuga ceva care să-ţi dea o idee mai limpede sau mai vagă despre el. Nici o persoană nu poate fi transpusă în recele mozaic alb-negru al cuvintelor, fără să pară un simplu inventar. Cred că nu te aşteptai să mă logodesc atunci cînd m-ai trimis la Florenţa, şi, aşa cum spune şi doamna Bowen, nu ştiu dacă sînt sau nu logodită. Las asta în întregime la latitudinea domnului Colville ; dacă zice el că sîntem logodiţi, atunci sîntem. Sînt convinsă că va face cum e mai bine. Nu ştiu decît că avea de gînd să părăsească Florenţa deoarece îşi închipuia că îl crezusem eu neserios, iar eu l-am rugat să rămînă.

Sînt foarte emoţionată astă seară şi nu pot scrie mai limpede de atît. Îţi voi scrie însă curînd şi mai în detaliu.

Poate că pînă atunci se hotărăşte ceva. Cu multă dragoste tatei, afectuoasa ta fiică,

Imogene"

Puse scrisoarea sa în acelaşi plic cu aceea a doamnei Bowen şi, lăsîndu-l nesigilat pentru a i-l arăta dimineaţa, reîncepu să scrie. De data aceasta se adresă unei fete cu care fusese în termeni atît de intimi, încît atunci cînd părăsiseră şcoala hotărîseră ca pe viitor să corespondeze sub nişte nume ce exprimau strînsa lor prietenie : Diary şi Journal [1]. Urmau să-şi scrie în fiecare zi, fie şi doar un

[1] Diary, Journal : sinonime englezeşti pentru jurnal personal (în acest context).

rînd sau două, iar la sfîrşitul anului aveau să se întîlnească pentru a citi împreună răbojul vieţii lor, cuprins în aceste scrisori. De atunci nu se mai întîlniseră, deşi trecuseră trei ani şi nu-şi mai scriseseră de cînd plecase Imogene în străinătate ; mai precis, Imogene nu răspunsese singurei scrisori primite de la prietena ei la Florenţa. Prietena aceasta era o fată foarte serioasă, care dorise să facă studii teologice, dar familia ei nu fusese de acord şi nici măcar nu acceptase compromisul de a studia medicina, propus de ea. Locuia încă într-un orăşel din centrul statului New York, cu părinţii. Ei i se adresă acum Imogene :

„Dragă Diary,

Îţi poţi imagina în ce măsură au stîrnit evenimentele acestei zile sentimentele şi gîndurile din vremea cînd am stabilit să-ţi scriu sub acest nume. Pînă mai ieri îmi părea că nu m-am schimbat deloc din clipa cînd ne-am despărţit, în vreme ce acum abia de mă mai recunosc. Oh, dragă Di, ceva cu totul extraordinar s-a întîmplat în viaţa mea şi simt că de mine depinde să transform acest lucru într-o binecuvîntare pentru mine şi pentru alţii, sau în cea mai deplină nenorocire. Dacă mă voi dovedi nevrednică sau inferioară, atunci sînt sigură că nu va putea ieşi de aici decît suferinţă.

Sînt logodită — da ! — şi cu un bărbat de două ori mai în vîrstă decît mine. *Ţie* mi-este uşor să ţi-o spun, ştiind că mintea ta deschisă va privi acest fapt altfel decît majoritatea oamenilor şi că vei vedea lucrurile la fel ca mine. Are sufletul cel mai nobil din cîţi bărbaţi există, cu toate că încearcă să şi-l ascundă sub o atitudine uşuratecă şi ironică, ce i-a servit drept mască, ascunzînd amintirea unei crunte dezamăgiri. Aici, în Florenţa, s-a întîmplat ca în urmă cu douăzeci de ani, o fată — mi-e ruşine să-i spun astfel — să se joace cu nepreţuita comoară căzută în mîinile mele, aruncînd-o cu nepăsare. *Tu*, Di, vei înţelege cît de mult m-a fascinat ideea de a-l consola pentru răul suferit. La început, nu a fost decît un impuls vag — ceva despre care citisem într-o poezie sau într-un roman — ceva ce nu avea legătură cu mine personal, dar, pe măsură ce continuam să-l văd, acest bărbat mă obseda tot mai mult, făcîndu-mă să simt vraja acelei atitudini nepăsătoare, indiferente, şi s-o înţeleg ca fiind, de fapt, încărcată de tot chinul suferinţei de odinioară. Ea i-a ucis tinereţea ; i-a distrus viaţa. O, dacă aş putea să-l readuc la viaţă, să-l salvez ! Acest gînd s-a pogorît în cele din urmă ca o lumină asupra mea şi de îndată mi-am simţit întreaga fiinţă înălţată şi purificată prin el, devenind capabilă să las la o parte consideraţiile egoiste de la început. Atunci diferenţa de vîrstă mă îngrozise, căci visasem la un bărbat tînăr. Cînd mi s-a relevat însă această lumină, mi-am dat seama că *el* era tînăr, mai tînăr chiar decît mine, ca şi cum am fi fost un băiat şi o fată de aceeaşi vîrstă. Uneori, cu experienţele mele, cu închipuirile şi flirturile pe care le are toată lumea şi pe care *trebuie* să le aibă, oricît le-ar dispreţui, mă simţeam atît de *bătrînă* faţă de el ; căci el a fost credincios toată viaţa unei singure iubiri, fără o clipă de şovăire. De-aş putea să-l fac să uite, de-aş putea să-i înlătur pînă la ultimul dram greutatea ce-i apasă pieptul, de l-aş putea ajuta să-şi împlinească destinul — mare şi frumos cum ar fi trebuit să fie — îngheţat, sfărîmat, nu înţelegi, Di, dragă, cît de bogată mi-ar fi răsplata ?

Şi cît a fost el de reţinut, de prevenitor, de preocupat de binele meu, cu cîtă generozitate m-a avertizat ! Tot timpul, la fiecare pas, gîndind în primul rînd la mine, nu la el, la diferenţa de ani dintre noi şi ferindu-se pînă şi de a da impresia că mă influenţează, încît pur şi simplu nu ştiu dacă nu am fost eu aceea care am făcut toate avansurile.

Încă nu pot să-i scriu numele şi nu trebuie să mi-l ceri deocamdată ; şi nu pot să-ţi spun nimic despre înfăţişarea sau viaţa sa fără să par a-l coborî cumva şi a-l face să pară un om comun, asemeni tuturor.

Cum aş putea oare să-i devin tovarăşă în toate ? Cum îl pot convinge că nu e nici un sacrificiu pentru mine, ci singur el este acela care renunţă ? Acestea sînt gîndurile ce mi se învolburează în minte. Sper că voi fi ajutată — că voi fi pusă la încercare, fiindcă acesta este singurul mod de a fi ajutată. Mă simt suficient de puternică pentru a înfrunta orice ar spune lumea. Critica şi opoziţia, din orice parte se vor isca, vor fi *binevenite*. Văd însă că *el* este foarte sensibil — asta provine din ascuţitul lui simţ al ridicolului — şi de voi suferi, va fi din pricina acestui caracter nobil şi altruist, iar asta mă va bucura.

Ştiu că mă vei înţelege, Di, şi nu mă tem că vei rîde de aceste aiureli. Dar şi de-ai rîde, nu mi-ar păsa. Este o aşa de mare mîngîiere să spun aceste lucruri despre el, să-l slăvesc şi să-l pun, în sfîrşit, în adevărata sa lumină !

A ta credincioasă prietenă,

Journal.

P.S. Am să-i vorbesc despre tine cît de curînd se va ivi prilejul ; s-ar putea să-ţi sugereze vreo soluţie la pricina ce te nemulţumeşte, pentru că are multă experienţă, în toate privinţele. Cînd îl vei vedea, îl vei preţui ca şi

mine, căci vei simţi numaidecît că te înţelege, iar aceasta este atît de liniştitor.

J."

Mai înainte ca Imogene să adoarmă, intră în camera ei întunecată doamna Bowen, închizînd uşor uşa ce da din camera tinerei în aceea a lui Effie. Se aşeză pe pat şi începu să vorbească numaidecît, de parcă ar fi ştiut că Imogene era trează.

— Credeam că ai să vii *tu* la mine, Imogene ; dar cum n-ai făcut-o, am venit eu, căci dacă tu te poţi culca astă seară, nutrind simţăminte amare faţă de mine, eu nu-ţi pot îngădui aceasta. Ai nevoie de mine ca prietenă şi doresc să-ţi fiu prietenă ; ar fi urît din partea mea să mă port altfel. Aş da orice ca mama ta să fie aici ; am încercat să-i trimit o scrisoare cît mai potrivită. Dacă nu o găseşti astfel, o voi rescrie mîine dimineaţă.

— Nu, spuse fata cu răceală ; este bună aşa cum e. Nu vreau să-i deranjez prea mult.

— Oh, cum poţi să-mi vorbeşti astfel ? Crezi că-l învinuiesc pe domnul Colville ? Asta este ? Nu te întreb — nu te voi întreba niciodată — cum de s-a hotărît să rămînă, ştiu însă că a acţionat sincer şi cu delicateţe. L-am cunoscut cu multă vreme înaintea ta şi nu-i nevoie să-i ţină nimeni partea faţă de mine.

Probabil nu asta voise să spună doamna Bowen atunci cînd începuse să vorbească.

— Ţi-am spus tot timpul ce gîndeam, dar dacă îţi imaginezi că nu sînt mulţumită de domnul Colville, te înşeli foarte mult. Nu mă pot lansa în elogii la adresa lui de faţă cu mama ta ; ar fi prezumţios din partea mea şi de foarte prost gust. Nu-ţi dai seama de asta ?

— O, da.

Doamna Bowen mai zăbovi, ca şi cum s-ar fi aşteptat ca Imogene să mai spună ceva, dar cum tînăra nu zise nimic, se ridică :

— Nădăjduiesc atunci că ne înţelegem una pe alta, mai spuse ea şi părăsi camera.

XVI

A doua zi de dimineaţă, Colville fu primit de doamna Bowen. Îşi dădură mîna, iar ochii li se întîlniră cu aceeaşi privire estimativă din seara precedentă.

— Imogene va veni numaidecît, spuse ea, cu o naturaleţe ce-l făcu să se simtă stîngaci şi conştient de sine.

— Oh, nu-i nici o grabă, răspunse el neîndemînatic. Vreau să spun că mă bucur foarte mult de şansa de a vă vorbi cîteva clipe şi a vă cere opinia. Vreau că mă călăuzesc după ceea ce gîndiţi dumneavoastră. Ştiu că nu vă plac foarte mult şi nu ştiu dacă mă voi putea pune vreodată într-o lumină mai bună în ochii dumneavoastră — în adevărata mea lumină. Se pare că sînt lucruri pe care nu trebuie să le facem nici măcar de dragul adevărului. Dar adevărul nu-i nici de o parte, nici de cealaltă. Ceea ce mă preocupă cel mai mult este să nu profit cumva, fie şi foarte puţin, de lipsa de experienţă a lui Imogene şi de depărtarea la care se află de familia ei. Simt că trebuie să o protejez cumva, că trebuie să o apăr de ea însăşi. Da, aceasta este ideea mea. Trebuie să o fac însă în atîtea feluri, încît nu prea ştiu de unde să încep. Dacă aţi considera că e mai bine, aş fi gata să plec numaidecît şi să rămîn departe pînă ce va lua legătura cu ei, dîndu-i timp să se gîndească încă o dată pe îndelete. Este atît de tînără, cu atît mai tînără decît mine ! Sau, dacă aţi considera

că e şi mai bine, aş rămîne, dîndu-i deplină libertate, în vreme ce eu aş fi dependent de orice decizie a ei. Ţin să fac cum e bine. În acelaşi timp, zîmbi el trist, arătîndu-mă atît de dezinteresat aş putea trece drept *ne*interesat. Dacă îi dăruiesc atîta libertate, ar putea bănui că-mi doresc eu însumi puţină libertate. Ce să fac ? Doresc să acţionez după sfatul dumneavoastră.

Doamna Bowen ascultase aprobator şi cu o înţelegere ce ar fi putut să pară simpatie, în vreme ce, cu pleoapele plecate îşi trecea degetele peste vîrful evantaiului. Le ridică pentru a spune :

— Ţi-am mai spus că nu te voi sfătui în nici un fel. Nu pot. Nu mai am nici o părere în această chestiune. Mai trebuie încă să ţin locul mamei lui Imogene : dar nu voi face decît ceea ce vei dori. Te rog să înţelegi asta şi să nu-mi mai ceri sfatul. Îmi face rău. Îşi trase puţin buza de jos şi-şi lăsă evantaiul să-i cadă în poală.

— Îmi pare rău, foarte rău, doamnă Bowen. Regret nespus că fac — sau spun — ceva care să vă facă rău. Ştiţi bine că aş da lumea întreagă ca să vă mulţumesc... Cuvintele îi scăpaseră fără voie, lăsîndu-l acum să se holbeze la ea.

— Ce tot spui, Theodore Colville ? exclamă ea, fulgerîndu-l cu privirea şi izbucnind apoi într-un rîs la fel de nefiresc. Într-adevăr, cred că nu-ţi dai seama !

— Cerul mi-e martor că nu am vrut să spun decît ceea ce am spus, răspunse el, luptîndu-se prosteşte cu un amestec confuz de dorinţe, pe care orice bărbat dar nici o femeie nu-l poate înţelege. Chiar şi după o mie opt sute de ani, bărbatul mai este o fiinţă imperfect monogamă.

— E ceva rău în afirmaţia mea ?

— O, nu ! Nu pentru dumneata, răspunse ea, cu dispreț.

— Vorbesc cît se poate de serios, continuă el deznădăjduit, atunci cînd vă solicit părerea, ajutorul, în ceea ce privește felul cum voi descurca această situație.

— Iar eu vorbesc și mai serios atunci cînd îți spun că refuz să-ți dau vreo părere sau vreun ajutor. Îți interzic să mai revii la acest subiect.

Colville rămase tăcut, incapabil să-și desprindă privirea de a ei.

— Pentru ea, în schimb, continuă doamna Bowen, voi face tot ce-mi va sta în putere. De-mi va cere sfatul, i-l voi da și-i voi da tot ajutorul de care voi fi în stare.

— Mulțumesc, dădu Colville un răspuns vag.

— Nu-ți accept mulțumirile ! i-o întoarse cu promptitudine doamna Bowen. Nu am intenționat să fiu amabilă cu dumneata. Încerc doar să-mi fac datoria față de Imogene, iar cînd ea va lua sfîrșit, se va fi sfîrșit totul. Nu mai există acum nici un fel de a mă mulțumi — cum spui dumneata — decît acela de a nu o face pe Imogene să-și regrete hotărîrea.

— Credeți că voi eșua ? întrebă el, indignat.

— Nu-ți pot oferi nici o părere. Nu-ți pot spune ce ai de făcut.

— Există două modalități de a o face să nu-și regrete hotărîrea și poate lucrul cel mai simplu și mai bun ar fi acela de a o elibera de consecințele ei — atît cît îmi stă în putință.

Doamna Bowen se lăsă pe spate în fotoliu.

— Dacă ții neapărat să-mi spui aceste lucruri, femeie sînt și nu mă pot opune. Nu pot, mai ales, să mă opun unui oaspete.

— Oh, am să vă scutesc de prezența mea. Nu doresc absolut deloc să vă impun ceva — și cel mai puțin din toate, pe mine însumi.

Colville se ridică și se îndreptă către ușă. Doamna Bowen se grăbi să i se așeze în drum :

— Crezi că am să te las să pleci fără să o vezi pe Imogene ? Atît de puțin mă înțelegi, oare ? E *prea tîrziu* ca să mai pleci ! Știi ce cred despre toată povestea iar eu știu mai bine decît dumneata ceea ce gîndești. Eu îmi voi juca rolul, iar dumneata îl vei juca pe al dumitale. Am refuzat să-ți ofer stat sau ajutor și nu o voi face niciodată. Dar îmi cunosc îndatorirea față de ea și mi-o voi îndeplini. Oricît de neplăcut ar fi pentru amîndoi, va trebui să vii ca și mai înainte. Casa îți este tot atît de deschisă ca și pînă acum — mai deschisă încă. Și vom fi tot atît de buni prieteni ca și pînă acum — mai buni chiar. O poți vedea pe Imogene singură sau în prezența mea ; iar în ceea ce mă privește, te vei considera logodit sau nu, după cum dorești. Înțelegi ?

— Cîtuși de puțin, răspunse Colville cu o umbră a vechii sale ironii jucăușe. Dar să nu-mi explicați, ca nu cumva să înțeleg și mai puțin.

— Vreau doar să spun că o fac pentru Imogene, nu pentru dumneata.

— Oh, înțeleg că nu o faceți pentru mine.

În clipa aceea se ivi Imogene dintre faldurile draperiei, iar privirea ei timidă, jenată, trecînd de la doamna Bowen la Colville, fu prima rază consolatoare ce se abătu asupra lui din momentul despărțirii de ea, cu o seară în urmă. Un fior de inexplicabilă mîndrie și afecțiune făcu să-i tresalte inima și nici măcar mustrarea de cuget ce-i urmă nu-i putu ucide dulceața. Dar dacă doamna Bowen își întoarse cu discreție capul ca să nu fie nevoită să

asiste la o întîlnire tandră între ei doi, precauţiunea nu era necesară. Colville nu făcu decît să înainteze şi să ia mîna fetei, cu un suspin de uşurare.

— Bună dimineaţa, Imogene, zise el, cu un soi de admiraţie compătimitoare.

— Bună dimineaţa, răspunse ea, pe jumătate întrebătoare.

Nu se aşeză alături de el, ci se întoarse, ca pentru a primi instrucţiuni, către doamna Bowen. Era, probabil, forţa obişnuinţei. În orice caz, ochii doamnei Bowen nu dădură nici un răspuns. Ea se înclină uşor către Colville şi începu :

— Trebuie să te las acum în compania lui Imogene, domnule...

— Nu ! strigă fata cu înflăcărare ; nu plecaţi.

Doamna Bowen se opri.

— Vreau să vorbesc cu dumneavoastră... cu dumneavoastră şi cu domnul Colville laolaltă. Doresc să spun — nu ştiu cum să mă exprim mai exact, dar doresc să ştiu... Aseară l-aţi întrebat, doamnă Bowen, dacă doreşte să considere legătura noastră drept o logodnă ?

— Credeam că doreşti, poate, să primeşti mai întîi semn de la mama ta.

— Da, m-aş bucura să aflu că mama este de acord, dar de n-ar fi, lucrurile tot nu s-ar schimba. Domnul Colville a spus că se consideră angajat faţă de mine, în vreme ce eu să mă consider liberă. Nu se poate aşa. *Doresc* să mă supun şi eu aceluiaşi legămînt.

— Nu prea ştiu ce aştepţi să spun eu.

— Nimic. Am vrut doar să ştiţi. Şi nu doresc să faceţi nici un sacrificiu pentru noi. Dacă socotiţi că e mai bine, domnul Colville va înceta să mă mai vadă pînă ce voi primi răspuns de acasă, deşi, în ceea ce mă

priveşte, nu va avea nici o importanţă *care* va fi acel răspuns.

— Nu există nici un motiv să nu vă întîlniţi, spuse doamna Bowen absentă.

— Dacă doriţi ca situaţia să ia aspectul unei logodne italiene...

— Nu, zise doamna Bowen, ducîndu-şi mîna la cap cu un gest al ei caracteristic ; nu este deloc necesar. Ar fi ridicol... în aceste condiţii. M-am gîndit la asta şi am hotărît că stilul american este cel mai potrivit.

— Foarte bine atunci, spuse Imogene, ca şi cum ar fi tras concluziile. Singura întrebare ce mai rămîne este aceea dacă vom face sau nu publică logodna.

La acest punct, doamnei Bowen păru să-i trebuiască cel mai lung timp de gîndire. Rămase multă vreme tăcută, iar Colville observă că pe Imogene începea să o irite nehotărîrea ei. Nu găsi însă că era momentul să intervină într-o dezbatere în care se vedea ridicol de ignorat, ca şi cum respectiva afacere le-ar fi privit doar pe cele două femei şi în nici un fel pe el.

— Fireşte, doamnă Bowen, spuse fata cu trufie, dacă vi se pare dezagreabil să se ştie...

Doamna Bowen roşi uşor — o îmbujorare ce arăta protest şi generoasă surpriză, sau aşa i se păru lui Colville.

— Nu la mine mă gîndeam, Imogene. Nu doresc să te am decît pe tine în vedere. Şi mă întrebam dacă, aflîndu-te la o asemenea depărtare de casă, nu ai prefera să primeşti acordul familiei tale, mai înainte de a face publică logodna.

— Sînt sigură de acordul lor. Tata face întotdeauna ceea ce zice mama, iar ea a spus dintotdeauna că nu se va amesteca în... în această chestiune.

— Atunci cu atît mai mult vei dori, poate, să-i arăţi că o respecţi, aşteptîndu-i consimţămîntul.

Imogene tresări, de parcă i s-ar fi tăiat brusc avîntul. Lui Colville nu-i fu greu să înţeleagă că, pentru prima oară, tînăra vedea şi reversul, cealaltă faţă a unui impuls generos. Se întoarse brusc către el.

— Cred că doamna Bowen are dreptate, spuse el grav, ca răspuns la privirea ei întrebătoare. Continuă apoi, cu un zvîcnet al obişnuitei sale ironii disimulate :

— Trebuie să mă luaţi şi pe mine puţin în consideraţie. Pe undeva mi-au mai rămas nişte urme de respect pentru mine însumi şi aş prefera să nu fiu pus în postura celui care îţi sfidează familia sau o ignoră.

— Desigur, spuse Imogene, cu aceeaşi atitudine de trăpaş ţinut în frîu.

— Cînd nu este absolut necesar, continuă Colville. Mai ales dacă spui că nu va exista nici o opoziţie.

— Fireşte, încuviinţă Imogene.

Ceea ce spusese el era foarte adevărat şi Colville o ştia ; cu toate acestea, observă că pierduse în ochii fetei. O privire furişă aruncată doamnei Bowen nu-l asigură că ar fi realizat vreun cîştig compensatoriu în acea direcţie, unde într-adevăr nu era îndreptăţit să dorească vreunul.

— Ei bine, atunci aşa să fie, continuă tînăra. Vom aştepta. Nu va fi decît aşteptare. Ar fi trebuit să mă gîndesc la tine mai înainte ; am început prost, spuse ea cu glas tremurat. Eu credeam că m-am gîndit cu adevărat la tine ; descopăr însă că m-am gîndit doar la mine. Avea lacrimi în ochi. Doamna Bowen, uitată cu totul în timpul acestei mărturisiri de vinovăţie, se strecură afară din cameră.

— Imogene ! zise Colville, venind spre ea.

Tînăra i se prăbuşi pe umăr :

— Oh, de ce, de ce, de ce sînt atît de nefericită ?

— Nefericită, Imogene ! murmură el, mîngîindu-i părul frumos.

— Da, da ! Cu desăvîrşire nefericită ! Trebuie să fie din pricină că sînt nedemnă de tine — inferioară în toate privinţele. Dacă aşa crezi, înlătură-mă numaidecît. Nu mă îngădui din milă şi slăbiciune !

Cuvintele ei îi străpunseră inima.

— Aş da lumea întreagă ca să te fac fericită, copila mea ! rosti el cu o sinceritate prefăcută şi un suspin izvorît din adîncul sufletului. Aşează-te aici lîngă mine, îi zise, conducînd-o spre sofa ; şi, cu nu ştiu ce sentiment obscur al datoriei faţă de inocenta ei uitare de sine, cree o distanţă între ei, reducîndu-i îmbrăţişarea la o strîngere a mîinii pe care i-o lăsase într-ale sale.

— Acum spune-mi ce te face nefericită ?

— Oh, nu ştiu, răspunse ea, ştergîndu-şi ochii fără să-l privească. Cred că sînt epuizată de nesomn şi de cît m-am frămîntat cum să le aranjăm pe toate.

— Iar acum, cînd toate s-au aranjat, nu poţi să fii iar veselă ?

— Ba da.

— Eşti mulţumită de aranjament ? Căci dacă...

— Oh, e perfect... perfect ! îl întrerupse ea grăbită. Nu vreau nici eu altfel. Fireşte, adăugă ea, n-a fost prea plăcut să trebuiască să-mi sugereze altcineva ceea ce ar fi trebut să gîndesc eu însămi, dovedind mai multă delicateţe faţă de tine.

— Altcineva ?

— Doar ştii ! Doamna Bowen.

— Oh, dar nu mi s-a părut că ar fi fost preocupată să mă menajeze pe mine. Mi s-a părut că se gîndea mai mult la familia ta.

— Una a dus la cealaltă ; e totuna.

— Ei bine, chiar şi în acest caz, nu văd de ce te-ar deranja. A fost, fireşte, un gest prietenesc din partea ei şi ştiu că interesele tale îi sînt la inimă.

— Da, ştiu, se pricepe cum să dea această impresie.

Colville şovăi uluit.

— Imogene, strigă în cele din urmă, nu înţeleg. Nu crezi că doamna Bowen te îndrăgeşte ?

— Mă detestă.

— Oh, nu, nu, nu ! Este o eroare mult prea crudă. Nu trebuie să gîndeşti astfel. Nu-ţi pot îngădui ! E morbid. Sînt convins că-ţi arată o bunăvoinţă şi amabilitate împinse pînă la devotament.

— A fi bun şi amabil nu înseamnă a iubi. Ştiu ce gîndeşte. Dar fireşte că nu mă pot aştepta să te conving ; nimeni altcineva n-ar putea vedea ceea ce văd eu.

— Nu ! izbucni Colville cu emfază. Pentru că nu există şi nu trebuie să-ţi imaginezi aşa ceva. Atitudinea faţă de tine este aici tot atît de sinceră şi de lipsită de egoism ca şi cum te-ai găsi în propria ta casă. De asta sînt sigur. O cunosc pe doamna Bowen. Îşi are ea micile ei mondenităţi şi pedanterii în maniere, dar e însăşi întruchiparea adevărului şi loialităţii. Mai curînd ar muri decît să se poarte perfid sau nedrept. Am cunoscut-o cu mult înainte...

— Da, strigă tînăra, cu mult înainte de a mă cunoaşte pe mine !

— Şi o ştiu ca pe un om de onoare, continuă Colville, neluînd în seamă izbucnirea fetei. De onoare, ca... un bărbat. Şi, Imogene, vreau să-mi promiţi că nu vei

mai gîndi în felul acesta despre ea. Vreau să o crezi sinceră şi iubitoare cu tine, căci aşa şi este. Îmi promiţi ?

Imogene nu-i răspunse pe loc. Întoarse apoi către el un chip iluminat de simţămîntul abnegaţiei :

— Voi face tot ceea ce-mi spui. Spune-mi numai ce să fac.

Cînd veni a doua oară, o văzu din nou pe doamna Bowen singură, mai înainte ca să apară Imogene. Conversaţia se limită la două propoziţii.

— Domnule Colville, spuse ea pe un ton cît se poate de liniştit, în vreme ce-şi juca o carte închisă pe genunchi, îţi voi fi recunoscătoare dacă nu-mi vei mai lua apărarea.

Auzise discuţia lui cu Imogene ? Îi spusese chiar ea ? Colville îi răspunse plin de fiere pentru incredibila ei nerecunoştinţă :

— Nu voi mai vorbi niciodată despre dumneavoastră.

Acum erau duşmani ; el nu ştia cum sau de ce ajunseseră aici ; dar în amărăciunea sufletului său îşi spuse că era mai bine aşa. Cînd apăru Imogene, iar doamna Bowen se făcu nevăzută fără să-i adreseze un singur cuvînt, Colville o cuprinse pe fată într-o îmbrăţişare răzbunătoare.

— Ce s-a întîmplat ? întrebă ea îndepărtîndu-l.

— Cu mine ?

— Da ; pari atît de emoţionat !

— Oh, nimic, răspunse el, ferindu-se de acel tăiş al privirii scrutătoare a unei femei care, atunci cînd cerne sufletul unui bărbat, îl uimeşte şi intimidează : poate că niciodată un bărbat nu ajunge să fie capabil a o suporta cu desăvîrşită stăpînire de sine.

— Nădăjduiesc să-mi fie iertată o oarecare emoţie atunci cînd te întîlnesc. Zîmbi ţintuit în continuare de severitatea privirii ei.

— Ţi-a spus doamna Bowen ceva despre mine ?

— Nici măcar un cuvînt, răspunse Colville, bucuros să revină pe terenul solid al adevărului ferm, chiar dacă nu era decît unul formal.

— Ne-am împăcat, spuse ea, schimbîndu-şi căutătura într-o încîntătoare expresie ce-i cerşea aprobarea. În măsura în care era nevoie de aşa ceva.

— Adevărat ?

— I-am spus ce-ai zis. Şi-acum nu mai e pic de discordie între noi două, iar tu nu trebuie să te mai frămînţi. Am vrut să-ţi fac plăcere.

Cu ultimele cuvinte, părea să-l întrebe dacă îi făcuse într-adevăr plăcere, de parcă ceva în expresia lui i-ar fi strecurat îndoiala. El se grăbi să o liniştească :

— A fost foarte drăguţ din partea ta ! Apreciez foarte mult ce-ai făcut. Mă bucură nespus.

Imogene izbucni într-un rîs tandru.

— Nu cred că-ţi păsa cu adevărat de asta, sau în orice caz nu te mai preocupă acum. Aşează-te aici ; vreau să-ţi spun la ce m-am gîndit.

Îl trase pe sofa şi-i petrecu braţul pe după mijlocul ei cu o temeritate şi cu o promptitudine plină de naturaleţe care pe el îl înspăimîntară. Simţea că ar fi trebuit să-i spună că nu se cade, dar nu prea ştia cum s-o facă fără să o rănească. Fata îi luă mîna, trăgîndu-l de braţul molatec. I se uită apoi în ochi de parcă i s-ar fi transmis ceva din temerile lui, dar nu dădu drumul mîinii sale.

— Poate că nu se cade, dacă nu sîntem logodiţi ? sugeră ea cu o încredere atît de deplină în el, încît lui Colville îi tremură inima.

El suspină, covîrşit de un asemenea complex de sentimente, încît nici un cuvînt nu le-ar fi putut exprima.

— Presupun că sîntem suficient de logodiţi pentru atîta lucru.

— Mă bucur că gîndeşti astfel, zise ea cu nevinovăţie. Ştiu că nu mi-ai fi îngăduit, dacă nu s-ar fi cuvenit. Fireşte, continuă ea, după ce pusese această chestiune la punct, vom face tot ce vom putea să păstrăm secretul ; cu toate acestea el s-ar putea să transpire. Înţelegi ?

— Ei bine ?

— Ei bine, se înţelege că se vor isca o mulţime de comentarii.

— Oh, da, trebuie să fii pregătită pentru asta, Imogene, spuse Colville cu gravitatea pe care o comporta actuala sa postură.

— Sînt pregătită şi sînt gata să tratez cu dispreţ orice comentariu. Nu mă tem decît să nu te deranjeze pe tine. Îi strînse mîna, ca şi cum se aştepta ca el să spună ceva.

— Eu n-am să mă formalizez niciodată, spuse el, ceea ce era destul de adevărat. Singura mea grijă va fi să nu ajungi tu să regreţi. Am încercat de la bun început să te fac să înţelegi că sînt cu mult mai în vîrstă decît tine. Ar fi destul de dureros dacă ai ajunge să-ţi dai seama de acest lucru prea tîrziu.

— Nu am înţeles şi nu voi înţelege niciodată, pentru că nu există o asemenea diferenţă între noi. Nu anii ne fac bătrîni sau tineri — oare cine a spus asta ? Nu contează, e adevărat. Şi vreau să crezi. Vreau să simţi că eu sînt tinereţea ta — tinereţea ta, de care ai fost văduvit şi care îţi este înapoiată. Primeşti ? Oh, dacă ai putea simţi astfel, aş fi cea mai fericită fată de pe lume ! Lacrimi înfocate umezeau frumoşii ochi care priveau într-ai lui. Nu vorbi ! continuă ea precipitat. Nu-ţi voi

îngădui, pînă nu voi isprăvi ce am de zis. Dintotdeauna am avut acest gînd, această speranţă — încă de cînd am aflat ce ţi s-a întîmplat aici, cu mult timp în urmă — ca tu să te întorci în viaţa mea şi să ţi-o reiei pe a ta de acolo de unde a fost ea întreruptă ; ca să-ţi pot face viaţa ceea ce ar fi fost... să-ţi împlinesc destinul...

Colville se smulse din strînsoarea ce devenise mai tandră, mai lipicioasă.

— Şi crezi că aş putea fi un asemenea vampir, încît să te las ? O, da, într-adevăr, am visat la aşa ceva, dar realizez acum cît de hidoase au fost acele vise ! Îţi interzic să faci un asemena sacrificiu pentru mine. Trebuie să alungi închipuirile ce nu se pot împlini, sau, de s-ar împlini prin nu ştiu ce magie infernală, nu ar face decît să-ţi producă ţie suferinţă, iar mie ruşine. Ferească Cel de Sus ! Şi mă ierte Domnul de-am făcut ori spus ceva ca să-ţi vîr în cap o asemenea idee ! Şi slavă Lui că nu e prea tîrziu încă pentru a da înapoi.

— Oh ! Crezi că e un sacrificiu din parte-mi să mă dăruiesc *ţie* ? Este spre gloria mea ! Tu nu înţelegi — nu ţi-am spus ce-am avut în minte, sau ţi-am spus în aşa fel încît să-ţi pară detestabil. Crezi că nu mă interesează decît să însemn ceva pentru tine ? Nu sînt atît de generoasă. Eşti toată lumea pentru mine. Dacă dau înapoi, cum spui, ce am să fac cu mine însămi ?

— Asta ai ajuns să simţi ?

Colville se aşeză din nou şi, de data aceasta, îşi trecu el braţul în jurul ei, trăgînd-o spre el, dar îi păru că face acest lucru ca şi cum Imogene ar fi fost un copil.

— Tocmai voiam să-ţi spun că fiecare trăieşte pentru sine pe lumea asta şi că nimeni nu ar putea spera să intre în viaţa altuia şi să i-o împlinească. Văd acum că mă înşelam în parte. Sîntem legaţi unul de altul, Imogene, şi

fie că vom deveni totul sau nimic unul pentru altul, destinul nu ni-l putem despărţi.

Ochii fetei se umplură de extaz.

— Atunci haide să nu mai vorbim niciodată despre asta. Voiam să-ţi spun ceva, dar acum m-am răzgîndit.

— Ba, da, spune-mi.

— Nu ; te-ar face să crezi că mă tem pentru mine însămi, din pricina aparenţelor.

— Sărman copil, n-am să-mi închipui niciodată că te temi pentru tine însăţi în vreo privinţă. Ce voiai să spui ?

— Oh, nimic ! Doar că... eşti invitat la balul mascat de la familia Philips ?

— Da, răspunse Colville, încercînd în tăcere să dibuiască rostul acestei diversiuni. Cred că da.

— Şi te duci... aveai de gînd să mergi ? întrebă ea, cu timiditate.

— Dumnezeule, nu ! Ce să caut la încă un bal ? Ajunge cît am tropăit cu graţia inefabilă a unui taur într-un magazin de porţelanuri ultima oară !

— Ei, atunci n-am să merg nici eu.

Imogene nu zîmbi. Oftă uşor.

— Intenţionai să te duci ?

— Oh, nu !

— De ce ? Bineînţeles că intenţionai şi e cît se poate de firesc. Voiai să merg şi eu ?

— Te-ar plictisi.

— Nu şi în cazul cînd vei fi şi tu acolo. Un bal care să-ţi facă ţie plăcere este cu totul altceva decît un bal la modul abstract.

— Oh, ce lucru drăguţ ai spus ! Ştii, întotdeauna ţi-am admirat complimentele. Cred că sînt cele mai frumoase din lume.

— Oh, cred că nu sînt nici pe jumătate tot atît de frumoase ca ale tale ; sînt, în schimb, mai sincere.

— Nu, cinstit vorbind. Te măgulesc şi în acelaşi timp iau puţin în rîs măgulirea ; dai impresia că îţi plac, chiar dacă le iei în rîs.

— Par un soi cam complicat de complimente — un soi de *salsa agradolce* [1] — în stilul *tutti frutti* — o specie de maioneză morală.

— Nu... fii cuminte ! Ştii ce vreau să spun. Despre ce vorbeam ? Oh ! Intenţionam să-ţi spun că lucrul ce m-a fascinat întotdeauna cel mai mult la tine a fost maniera asta ironică.

— Am eu o manieră ironică ? Urma să-mi spui mai multe despre bal.

— Nu-mi pasă de el. Prefer să vorbesc despre tine.

— Iar eu prefer balul. E un subiect mai proaspăt — pentru mine.

— Foarte bine, atunci. Un lucru *ţin* să ţi-l spun, totuşi. Oricît de fericit vei fi, voi dori totuşi să nu te lepezi niciodată de tonul acesta persiflant. N-ai idee cît este de fermecător !

— O, ba da. Se pare că a sucit cel mai frumos şi mai inteligent cap din lume.

— Oh, chiar crezi asta ? Aş da orice să fie adevărat.

— Ce să fie adevărat ?

— Că mă găseşti frumoasă ! îl privi ea rugătoare. Aşa e ?

— Nu ; dar te găsesc înţeleaptă. Adevăr cincizeci la sută — este un procentaj foarte mare pentru un compliment. Cum te vei îmbrăca ?

— Să mă îmbrac ? Oh ! La bal ! Ceva egiptean, cred. Are să fie un bal egiptean. N-ai înţeles asta ?

[1] *Salsa agradolce* : sos dulce-amar (it.).

— Oh, da. Dar mi-am închipuit că poţi merge în orice costumaţie.

— Nu se poate. Trebuie să întruchipezi un personaj egiptean.

— Oare cum ar merge să mă deghizez în Moise ? Moise printre trestii, ştii. Tu ai putea fi fiica faraonului şi m-ai recunoaşte după cele trei pălării ale mele. Iar spre sfîrşitul seratei, cînd aş fi foarte plictisit, m-aş învîrti încolo şi-ncoace omorînd la egipteni.

— Nu, nu. Fii serios. Deşi îmi place să şi glumeşti. Întotdeauna îmi va plăcea să glumeşti. O vei face ?

— S-ar putea să se ivească şi situaţii extreme cînd voi eşua — ca de exemplu spunînd rugăciuni pentru familie, rugăciunea înainte de masă ori în caz de boli periculoase.

— Oh, fireşte. Vreau să spun însă atunci cînd sîntem împreună şi nu ai nici un motiv să n-o faci, ai să glumeşti ?

— În asemena situaţii, în mod sigur !

— Şi de faţă cu alţii. Nu vreau să se spună că însurătoarea te-a făcut grav — că înainte erai mai vesel, iar acum eşti posomorît şi ţi se scoate vorba cu cleştele.

— Mă voi strădui să întreţin acest spirit, pentru a satisface cererea publicului.

— Şi voi dori să glumeşti şi pe seama *mea*. Trebuie să mă iei în rîs. Aceasta mă ajută mai mult decît orice altceva să-mi văd defectele şi va demonstra şi altor oameni cît sînt de supusă şi cum respect tot ceea ce spui tu.

— De-ar fi să-ţi dau o bătăiţă de faţă cu lumea, nu crezi că ar sluji aceluiaşi scop ?

— Nu, nu ; fii serios !

— În privinţa glumitului ?

— Nu, în privinţa mea. Ştii că sînt foarte emotivă şi trebuie să-mi corectezi această înclinaţie a firii.

— O voi face cu plăcere. Pe care dintre înclinaţiile *mele* intenţionezi să le corectezi ?

— Nu e nimic de corectat.

— Atunci nu e nici la tine. Nu vreau să fiu întrecut la schimbul de politeţuri.

— Oh, de te-ar auzi oamenii vorbind în felul acesta uşuratec şi apoi să afle ce ştiu *eu !*

La auzul suspinului adînc ce întovărăşi aceste cuvinte, Colville izbucni în rîs. În general vorbind, povestea îi părea grotescă şi alarmantă, dar, după cum îi era obiceiul, detaliile îi făceau o ciudată plăcere.

— Nu, nu, îl imploră ea. Nu rîde. Sînt fete care şi-ar da şi ochii pentru aşa ceva.

— Ochi tot atît de frumoşi ca ai tăi ?

— Crezi că sînt frumoşi ?

— Da, de n-ar fi atît de misterioşi.

— Misterioşi ?

— Da ; simt că ochii tăi nu pot fi chiar atît de sinceri pe cît par. Asta m-a uimit la ei în prima seară cînd ne-am cunoscut.

— Nu se poate, vorbeşti serios ?

— M-am dus acasă spunîndu-mi că nici o fată nu poate fi atît de sinceră pe cît pare domnişoara Graham.

— Aşa ţi-ai spus ?

— Cam acesta era sensul.

— Şi ce crezi acum ?

— Ah, nu ştiu. Cred că ai face mai bine să te costumezi în sfinx.

Imogene rîse, cu o bucurie copilărească.

— Ce departe am ajuns cu vorba, pornind de la bal ! exclamă ea, de parcă lunga digresiune ar fi fost un triumf. De fapt cum ne vom costuma ?

— Ca Isis şi Osiris.

— Oare nu erau un fel de zei ?

— Mici zeităţi de un cal putere — nu cine ştie ce.

— Nu merge să facem pe zeii, de orice fel ar fi ei. E întotdeauna un eşec. Lumea aşteaptă prea mult de la ei.

— Da, încuviinţă Colville. Firea omenească e aceeaşi în orice împrejurare. Dar de ce să mergem atunci la un bal egiptean ?

— Oh, *trebuie* să mergem. De ne-am ţine amîndoi deoparte, am stîrni numaidecît comentarii, iar scopul meu este să-i menţin pe oameni în ignoranţă pînă în ultima clipă. Se înţelege că ai fost rău inspirat atunci cînd i-ai spus doamnei Amsden că părăseşti Florenţa, iar imediat ce te-ai întors cu mine, că ai de gînd să rămîi. Acum însă nu mai avem ce-i face. Şi nici nu-mi pasă cu adevărat. Dar nu înţelegi oare de ce vreau să mergi la toate aceste reuniuni sociale ?

— La *toate* ?

— Da, la toate la care vei fi invitat după aceea. Nu e vorba doar de un camuflaj pentru noi ; dar dacă vor vedea că-ţi plac foarte mult tot felul de distracţii, vor considera că... vor înţelege...

Nu avu nevoie să sfîrşească fraza. Colville se ridică.

— Haide, fata mea dragă, spuse el, de ce nu pui numaidecît capăt întregii poveşti ? Nu te învinuiesc. Cerul mi-e martor că nu mă învinuiesc decît pe mine însumi ! Ar fi trebuit să am puterea de a mă smulge din această rătăcire, dar mi-a lipsit. N-am putut îndura să te văd suferind din pricina durerii pe care ţi-aş fi provocat-o, chiar dacă era spre binele tău. Fă-o însă tu însăţi, Imogene, şi, pentru Dumnezeu, nu te abţine din dorinţa de a mă cruţa pe

mine. Eu nu doresc decît să fii fericită. Iar acum am să-ţi spun răspicat că, oricît vom voi să ne ascundem după aparenţe, tot nu vom înşela lumea. În pofida tuturor strădaniilor noastre, eu tot patruzeci de ani voi avea...

Imogene se repezi la el şi-i astupă gura cu palma.

— Ştiu ce vrei să spui şi n-am să te las, căci ai promis de nenumărate ori să nu mai vorbeşti despre asta. Oh, crezi că-mi pasă de lume sau de gura ei ?

— Da ; foarte mult.

— Asta dovedeşte cît de puţin mă înţelegi. Eu vreau să sfidez lumea...

Imogene ! Fii tot atît de onestă cu tine însăţi cum eşti şi cu mine.

— *Sînt* onestă.

— Priveşte-mă în ochi, atunci.

O făcu numaidecît şi apoi îşi ascunse faţa în umărul lui.

— Prostuţo ! zise el. Ce vrei, de fapt, cu adevărat ?

— Aş vrea să nu mai fie nimeni pe lume afară de noi doi.

— Oh, uneori şi lumea aceea ţi-ar părea foarte aglomerată, spuse Colville cu tristeţe. Bine, bine, adăugă el, voi merge la zaiafeturile tale, dacă doreşti.

— Asta era tot ceea ce voiam să spui ! răspunse ea, ridicîndu-şi capul şi privindu-l radioasă. Nu vreau să mergi deloc. Nu vreau decît să-mi promiţi că în fiecare seară cînd eşti invitat undeva vei veni aici şi ne vei citi mie şi doamnei Bowen.

— Oh, nu pot face asta, îndrăgesc prea mult societatea. Am fost invitat, de exemplu, la un bal mascat egiptean şi nici prin gînd nu-mi trece să renunţ !

— Oh, cît eşti de încîntător ! Nimeni n-ar putea vorbi ca tine.

Colville se deprinsese acum să-i urmărească meandrele gîndirii.

— Vor putea, probabil, cînd vor ajunge la vîrsta mea.

— Ajunge ! exclamă ea, punîndu-i mîna la gură, pentru a-i aminti de o altă promisiune călcată. De ce nu poţi renunţa la balul egiptean ?

— Pentru că mă aştept să întîlnesc o domnişoară acolo — o domnişoară foarte frumoasă.

— Dar cum ai s-o cunoşti, dacă e deghizată ?

— De ce nu, doar şi eu voi fi deghizat !

— Ah ce nonsensuri *delicioase* îţi pot ieşi din gură ! Aşează-te aici şi spune-mi cum ai să te îmbraci.

Imogene încercă să-l tragă înapoi pe sofa.

— Ce personaj ai să întruchipezi ?

— Nu, nu, se opuse el blîndei agresiuni. Nu pot, am treburi urgente în oraş.

— Oh, treburi în *Florenţa !*

— Adevărul e că dacă aş rămîne, ar trebui să-ţi spun cum am să mă deghizez pentru bal.

— Ştiam eu că asta e. Ce rol crezi că m-ar prinde pe mine ?

— Ştiu şi eu ? Şarpele Nilului ar fi destul de potrivit.

— Oh, ştiu eu că nu crezi ce spui ! exclamă ea tandră. Îl lăsase acum să-i ia mîna, ţinîndu-i-o la lungimea braţului. Intră Effie Bowen.

— La revedere, zise Imogene, luînd brusc un aer oficial.

— La revedere ! spuse şi Colville şi ieşi.

— Oh, domnule Colville ! strigă ea, mai înainte ca el să ajungă la ușa de la intrare.

— Da ? răspunse el, întorcîndu-se.

Imogene îl întîmpină la jumătatea coridorului întunecat :

— Voiam numai...

Îl cuprinse cu brațele de după gît și-l sărută dulce.

Colville ieși la lumina soarelui simțindu-se o nouă specie de ființă ticăloasă — un nemernic de origine atît de recentă și atît de puțin cunoscută, încît nu avusese încă timp pentru a se clasifica și a-și stabili gradul de nerușinare. Aceasta fu chestiunea ce-i ocupă gîndurile ziua întreagă, făcîndu-l să oscileze între convingerea instinctivă a unei ticăloșii monstruoase și constatarea, corect argumentată, că dispunea de toate datele pentru a avea o conștiință împăcată. Era iubitul și logodnicul acestei biete copile, căreia nu-i putea stăvili dovezile de afecțiune fără a manifesta un anume grad de brutalitate, ceea ce doar un om mai bun decît el ar fi avut curajul s-o facă. Atunci, cînd se gîndea ce-ar însemna să-i refuze mîngîierile, își imagina șocul pe care i l-ar fi produs, expresia de mîhnire și uluire ce i s-ar fi ivit în ochi și se simțea incapabil de o asemenea crudă corectitudine. Știa că acestea erau impulsurile unui suflet pur și iubitor ; dar la capătul întregii sale argumentații ele continuau să-l înspăimînte, încît nu mai voia decît să fugă din Florența și să se ascundă cu totul pînă ce avea să primească răspuns de la familia ei. Își reamintea, căindu-se amarnic, de primul său impuls ; îl pomenise de el doamnei Bowen și încă părea să fie lucrul cel mai bun de făcut, atîta doar că era imposibil.

Imogene se întoarse în *salotto,* unde fetița stătea cu fața spre fereastră, privind plictisită afară. Crisparea spatelui său exprima o suferință interioară ce i se putu citi și în ochi atunci cînd Imogene îi luă capul în mîini și-i ridică fața pentru a i-o săruta.

— Ce s-a întîmplat, Effie ? întrebă ea veselă.

— Nimic.

— O, ba da !

— Nimic de care să-ți pese ție ! Cîtă vreme e drăguț cu tine, nu-ți pasă de ce-mi face mie.

— Ce ți-a făcut ?

— Nu m-a băgat cîtuși de puțin în seamă atunci cînd am intrat. Nu mi-a vorbit și nici măcar nu m-a privit !

Imogene strînse la piept fetișoara mîhnită ce tremura, gata să izbucnească în plîns :

— Este un om rău, un mizerabil ! Iar cînd va mai veni pe-aici, am să-i administrez cea mai grozavă muștruluială pe care a primit-o vreodată. Îl învăț eu minte să-mi mai ignore comoara ! Am să-l fac să înțeleagă că, dacă nu te ia pe tine în seamă, nu mai este cazul să-mi acorde nici mie atenție. Stai să-ți spun, Effie, m-am și gîndit la o modalitate. Data viitoare cînd vine, îl vom primi amîndouă. Vom sta pe sofa foarte scorțoase, răspunzînd doar prin da și nu la orice va spune, pînă va pricepe unde batem și va învăța cum să se poarte. Ce zici ? Vrei ?

Fetița zîmbi printre lacrimi, dar întrebă :

— Crezi că va fi foarte politicos din partea noastră ?

— Nu contează, politicos ori ba, asta e ce merită ! Bineînțeles că, numaidecît ce va pricepe aluzia, ne vom purta firesc.

Imogene expedie un bilețel, pe care Colville îl primi a doua zi dimineața, punîndu-l la curent cu pedeapsa ce i se punea la cale pentru crima sa și cu înduioșătorul regret ce pledase în favoarea lui în inima fetiței. Dacă

nu se simţea în stare să joace comedia pînă la capăt, trebuia să fie pregătit a-i oferi lui Effie vreun soi de compensaţie.

Aceasta era uşor de făcut : venind cu buzunarele pline de cadouri, luînd-o pe fetiţă pe genunchi şi deşertîndu-şi inima împovărată în mîngîieri şi dovezi de afecţiune ce nu erau de natură să-i producă vreo remuşcare. Se umili cu totul în faţa ei, şi, cu o ciudată sinceritate în inofensiva-i duplicitate, promise, în cazul că ea îi făcea din nou loc în inima ei, să nu o mai jignească niciodată. Doamna Bowen trimisese vorbă că nu se simţea destul de bine pentru a-l primi ; avea din nou una din migrenele ei. El îi trimise un mesaj plin de respect şi compasiune prin Effie, care, după ce i-l transmise, rămase gînditoare lîngă perna mamei sale, pipăind buchetul adus de Colville şi lăsîndu-şi capul cînd într-o parte, cînd într-alta, pentru a-l admira.

— Socot că domnul Colville şi Imogene sînt mai mult afectuoşi ca înainte, spuse ea.

Doamna Bowen se ridică brusc într-un cot.

— Ce vrei să spui, Effie ?

— Oh, sînt amîndoi atît de buni cu mine !

— Da ? făcu mama ei, lăsîndu-se înapoi pe pernă. Amîndoi ?

— Da. El este *şi* mai afectuos.

Mama îşi întoarse faţa în cealaltă parte.

— Atunci trebuie să fie... murmură ea.

— Ce să fie ?

— Nimic. Am vorbit fără să-mi dau seama.

Fetiţa mai rămase o vreme, jucîndu-se în continuare cu florile.

Cred că domnul Colville este aproape cel mai agreabil domn care ne vizitează. Tu nu crezi la fel, mamă ?

— Da.

— Este atît de interesant şi spune lucruri atît de drăguţe ! Nu ştiu dacă se cuvine ca un copil să se gîndească la asemenea lucruri, dar mi-aş dori să mă căsătoresc cu cineva care să semene cu domnul Colville. Fireşte că ar trebui să fiu suficient de bătrînă pentru asta. Cît de bătrînă crezi că trebuie să fie o femeie ca să se mărite cu el ?

— Nu trebuie să vorbeşti despre asemenea lucruri, Effie !

— Nu, presupun că nu e frumos. Alese un boboc din buchet şi-l sărută ; ţinînd apoi buchetul la lungimea braţului, plecă dansînd cu el.

XVII

În următoarele două săptămîni, se iviră mai multe prilejuri de distracţie, în afară de balul egiptean, iar Colville merse oriunde era invitată şi Imogene. Refuza dineurile liniştite, ce erau pe placul inimii lui, graţie apetitului său sănătos şi plăcerii de a conversa, acceptînd invitaţii la tot soiul de serate pe a căror carte de vizită dansul ocupa un loc modest, pentru a uzurpa, în realitate, cea mai mare parte a programului. Cu aceste ocazii, principala sa ocupaţie era aceea de a o privi pe Imogene dansînd cu alţii, deşi uneori valsa el însuşi cu ea, primind atunci complimente pentru vigoarea sa de la cei de-o vîrstă, care se lăsaseră de acest sport. Ziceau că nu mai rezistă la aşa ceva, deşi îşi închipuiau că, dacă practicai cu regularitate dansul, nu-ţi mai venea, probabil, atît de greu. Una din amfitrioane, care dăduse o petrecere pentru fiicele sale, îi spuse că oferea un exemplu foarte bun

tuturor, iar de s-ar întîmpla și în America în mod frecvent ca persoane între două vîrste să se amestece în distracțiile tinerilor, atunci viața de societate ar înceta să mai fie atît de găunoasă pe cît o fac în prezent acele reuniuni de fetișcane și băietandri. Mergea în toate aceste locuri cu ambiții de june prim, dar nu era recunoscut cu promptitudine în acest rol. Îi așezau la masă tot lîngă babornițe, mame sau mătuși rămase fete bătrîne, iar dacă mamele erau tinere, îl abandonau sau nu-i luau în seamă conversația.

La una din petreceri, Imogene realiză pentru prima oară că reverele fracului său nu aveau fețe de mătase.

— De ce nu le porți și tu la fel ? întrebă ea. Toți *ceilalți* tineri le au. Și mai trebuie să ai și o *boutonnière*.

— Oh, găsesc că un bărbat arată cam ridicol cu revere de mătase la vîr... Se opri și apoi continuă :

— Să văd ce va zice croitorul. Pînă atunci, dă-mi un boboc din buchetul tău.

— Cît ești de drăguț ! suspină ea. Și cel mai mărunt lucru îl faci în așa fel încît să pară de zece ori mai bun decît îl face un altul.

În aceeași seară, în vreme ce sta și rezema un toc de ușă, în spatele lui Imogene și al unui tînăr aflați pe punctul de a începe un cadril, o auzi luîndu-l pe acesta la rost :

— De ce-i spui „sir" domnului Colville ?

— Păi, știu că englezii rîd de noi din această pricină, zicînd că ne adresăm ca niște servitori ; dar parcă mi se pare lipsit de politețe să răspund doar prin „da" și „nu" unui bărbat de vîrsta lui.

Era unul din elevii lui Inglehart. Îi întîlnea la toate aceste petreceri și nu toți erau atît de respectuoși. Unii îl tratau la modul „bătrîne", glumind liber cu el, ca și cum ar fi fost unul de-al lor, rîzînd de învechitele lui noțiuni

despre artă, dar iertîndu-l și îngăduindu-l ca pe un băiat bun la suflet, care vrînd-nevrînd aparținea epocii sale. Îi adăugară caricatura printre celelalte, mîzgălite pe peretele de la *trattoria*, unde prînzise odată în compania lor.

Doamna Bowen nu își făcea adesea apariția atunci cînd se ducea să o vadă pe Imogene și nu participă la mai mult de două-trei serate. Pe fată o însoțea doamna Amsden, a cărei curiozitate în privința relațiilor lui cu casa Bowen și a surprinzător de activei sale prezențe sociale suferise o creștere exagerată față de posibilitatea de a și-o satisface. Colville nu numai că mergea la toate acele serate, dar toată după-amiaza se afla într-o necontenită mișcare, între recepții și zile de primire, ajungînd la concluzia că fiecare doamnă trebuia să fi avut vreo două-trei. Cu aceste ocazii, bea ceai, ceașcă după ceașcă, într-o adevărată orgie, iar cînd se întorcea noaptea de la vreun bal, doborît de oboseală, nu putea să adoarmă pînă înspre dimineață. Se scula la obișnuita oră pentru micul dejun, după care mișuna toată ziua picotind, pînă reîncepeau ceaiurile de după-amiază. Adormea oriunde se așeza, nu numai în sala de lectură de la Vieusseux, unde deranja cititorii aplecați peste ziare cu demonstrațiile lui de somnolență, dar chiar și la biserică, unde se duse într-o duminică pentru a-i face plăcere lui Imogene. Se trezi brusc în mijlocul slujbei cu impresia că preotul făcuse o glumă ; zîmbea toată lumea cu excepția lui Imogene. La restaurant dormea fără scrupul, alegîndu-și în acest scop un loc dintr-un colț și răsplătind proporțional printr-o *buonamano* [1] bunăvoința unui *giovane* [2]. Nu ar fi putut spune cît dormise în asemena localuri, dar uneori îi părea să fie vorba de ceasuri întregi.

---

[1] *Buonamano* : bacșiș (it.).
[2] *Giovane* : chelner (it.).

Într-una din zile se duse să o vadă pe Imogene și, în vreme ce o aștepta, iar Effie Bowen sporovăia lîngă el, simți cum începe să plutească ușor, înstrăinîndu-se de sine, de parcă ar fi fost în colțișorul său de la restaurant. Cînd își veni în fire, auzi pe cineva făcînd liniște și o văzu pe Effie Bowen cu degetul pe buze, întoarsă către Imogene, care întruchipa în prag o frumoasă icoană a disperării. Era așezat foarte confortabil, de fetiță fără îndoială, în mijlocul pernelor de pe sofa, strînse grijuliu în jurul său. Văzînd că s-a trezit, fetița se strecură afară pentru a-l lăsa singur cu Imogene, după cum fusese, probabil, instruită, iar tînăra se apropie.

— Ce s-a întîmplat, Theodore ? întrebă ea liniștită.

Își luase obiceiul de a-i spune Theodore atunci cînd erau singuri. Recunoștea că nu-i plăcea numele, dar cum să-i fi spus altfel, dacă acesta era numele lui ? Veni și se așeză lîngă el, dar fără nici un gest de tandrețe.

— Nimic, răspunse el. Clima asta îmi face însă un somn îngrozitor ; ori poate vremea primăvăratecă.

— Oh, nu ; nu-i din această pricină, oftă ea. O părăsise în mijlocul unui cotilion la ora trei dimineața, dar arăta acum tot atît de proaspătă și strălucitoare ca o stea. De vină sînt orele tîrzii. Te ucid.

Colville încercă să nege ; argumentele lui încîlcite sfîrșiră într-un căscat pe care nu reuși să-l facă să treacă drept un rîs nepăsător.

— Nu se poate, zise ea, de parcă ar fi vorbit cu sine însăși ; nu se mai poate !

— O, ba da ! protestă Colville. Nu mă deranjează lipsa de somn. Doar am fost obișnuit cu ea toată viața, lucrînd la ziar. Nu-i decît o slăbiciune de moment. O să-mi treacă.

— Ei, n-are a face ; mersul la toate petrecerile astea prostești te pune oricum într-o postură ridicolă, încît prefer să renunț.

Pe obraji începură să i se prelingă lacrimi, iar Colville suspină. I se părea că mereu plînge cineva. Un bărbat nu ajunge niciodată să se obișnuiască pe deplin cu lacrimile femeilor.

— Oh, nu te supăra ! îi zise el. Dacă vrei să merg, am să merg ! Sau am să mor în luptă, adăugă zîmbind.

Imogene nu zîmbi la rîndu-i.

— Nu vreau să mai mergi. A fost o greșeală de la bun început, iar de acum încolo am să mă potrivesc eu ție.

— Să renunți la toate plăcerile tale ? Crezi că te-aș lăsa? Nu, fii sigură ! Nici în această privință, nici în altele. N-am să-ți înăbuș tînăra ta viață, Imogene, nici n-am să ți-o scurtez sau sărăcesc. Dacă m-aș crede în stare de așa ceva, sau de te-aș vedea pe tine încercînd s-o faci de dragul meu, aș prefera să nu te fi cunoscut.

— Nu e vorba de asta. Știu cît ești de bun și că ai face orice pentru mine.

— Ei, atunci de ce nu te duci singură la aceste baluri ? Îmi dau seama că atunci cînd sînt și eu de față nu te poți gîndi decît la mine.

— Nu așa se cuvine ?

— Da, pînă la un anumit punct, dar nu pînă la a-ți strica plăcerea. De acum încolo am să vin și eu din cînd în cînd, dar nu la toate. O să te descurci foarte bine cu doamna Amsden, iar eu am să scap de ea o vreme. Babornița aia și-a văzut în mine prada ; citesc asta în ochii ei sticloși. O să adorm într-o seară înainte de începerea dansului, și-atunci o să mă dea gata.

Imogene refuza în continuare să zîmbească.

— Nu, eu am să fiu aceea care renunță. Nu cred că fac bine ieșind atît de mult fără doamna Bowen. Lumea va începe să bîrfească.

— Să bîrfească ?

— Da, vor începe să spună că aș face mai bine să stau ceva mai mult timp pe lîngă ea, dacă nu se simte bine.

— Dar ce, doamna Bowen nu se simte bine ? întrebă Colville tulburat.

— Nu, dar e nefericită. N-ai observat ?

— Mă primește atît de rar acum ! Cred că nu-i vorba decît de migrenele ei...

— E mult mai mult de-atît. Pare să fie un rău general. Doctorul i-a recomandat să plece din Florența. Cum Colville nu putu articula un cuvînt, Imogene continuă :

— E o fire foarte delicată, după cum știi. Și simt că tot ce o mai reține aici este vestea pe care o aștept... pe care o așteptăm de la ai mei.

Colville se ridică.

— E-ngrozitor ! Nu trebuie să facă asta !

— Cum o poți împiedica ? Dacă găsește ea că așa trebuie făcut un lucru, nu se poate opri să-l facă. Cine ar putea s-o împiedice ?

Colville gîndi în sinea sa ce ar fi putut răspunde, dar rămase tăcut. Pe moment nu se simțea în stare nici de atîta glumă nici de atîta adevăr. Imogene continuă :

— De-ar fi să-i displacă vreun lucru, cu atît și-ar da mai mult silința să-l împlinească și mai curînd ar muri decît să accepte vreo ușurare din partea *mea*.

— Se poartă... dezagreabil cu tine ? șovăi Colville.

— Este *prea* bună. Simți că dorește să se arate astfel cu tot dinadinsul... așa a și spus, că nu vrea să-și reproșeze nimic ; și nu va avea ce. Doar nu-ți închipui că doamna Bowen s-ar purta urît cu cineva care i-ar displăcea ?

— Ah, n-am știut ! suspină Colville.

— Cu cît îi displace mai mult cineva, cu atît se poartă mai frumos cu el. Numai din cauză că-i repugnă atît de mult logodna noastră ține să se asigure că nu a făcut nimic pentru a i se opune.

— Dar de unde știi că-i repugnă ?

— Te face să simți acest lucru prin... prin faptul că nu pomenește de ea.

— Nu văd cum...

— Nu vorbește niciodată de tine. Cred că nici măcar nu-ți pronunță numele. Îmi cere să-i povestesc despre locurile unde merg și despre oamenii întîlniți — despre toți afară de tine. Este foarte neplăcut.

— Într-adevăr, este foarte neplăcut.

— Iar dacă fac aluzie la scrisori de la ai mei, se mulțumește să strîngă din buze. Oh, este insuportabil !

— Înțeleg. Pe mine nu mă poate suferi, iar eu aș face orice s-o mulțumesc. Trebuie să afle asta, cugetă Colville cu voce tare. Imogene ! exclamă el, săgetat brusc de o inspirație. De ce oare n-aș pleca ?

— Să pleci ? se sperie ea. Ce m-aș face eu ?

Strălucitorul său proiect păli.

— Oh, voiam să spun doar pînă ce se aranjează... se hotărăște... se rezolvă ceva ; pînă ce se va fi isprăvit această teribilă nesiguranță. Dar nu se poate face nimic, conchise deznădăjduit.

— Am propus să plecăm cu *toții*. Am sugerat Via Reggio — doctorul a zis că are nevoie de aer de mare — sau Veneția ; dar ea n-a vrut să audă. Nu, trebuie să așteptăm.

— Da, trebuie să așteptăm, repetă mecanic Colville. Atunci nu se poate face nimic ?

— Bine, dar n-ai spus-o chiar tu ?

— O, ba da, ba da. Eu nu pot pleca şi nu poţi nici tu. Dar n-am putea face ceva... pune ceva la cale ?

— Nu ştiu ce vrei să spui.

— Vreau să spun, n-am putea-o... distra cumva... n-am putea s-o distragem de la gîndurile ei negre ?

Imogene îl privi îndelung uimită. Apoi, ca şi cum ar fi ajuns în sinea sa la o concluzie, clătină din cap.

— Nu s-ar supune.

— Într-adevăr ; pare să răstălmăcească în rău tot ce vine din partea mea.

— Nu are nici un drept să facă asta, strigă Imogene. Sînt convinsă că tu te gîndeşti tot timpul la ea şi nu ştii ce să-i mai faci ca s-o mulţumeşti. N-am să te las să te umileşti, de parcă i-ai fi greşit !

— Oh, n-aş zice că mă umilesc. Eu..., eu aş fi perfect mulţumit să ştiu că am făcut ceva, indiferent ce, care să-i facă plăcere.

— Foarte bine, am să-i comunic, zise fata cu trufie. Vei avea ceva împotrivă să particip şi eu la distracţiile voastre ? Te asigur că voi fi foarte discretă.

— Nu mai înţeleg nimic, ripostă Colville. Cine a sugerat că vei fi exclusă ? De ce mi-ai mai spus ceva despre doamna Bowen dacă nu voiai să propun sau să fac ceva ? Credeam că asta vrei şi tu. Îmi retrag însă propunerea jignitoare, oricare ar fi fost aceea.

— Nu-i vorba de nici o jignire. Dar dacă ţi-e atît de milă de ea, de ce nu-ţi poate fi puţin şi de mine ?

— Nu ştiam că ai şi tu probleme. Credeam că te distrezi...

— Să mă distrez ? Ţinîndu-te treaz la baluri pînă ce ajungi să adormi de cum te-ai aşezat jos ? Iar după

aceea venind acasă şi vorbind cu o persoană care refuză să-ţi menţioneze numele ! Asta numeşti tu distracţie ? Nu pot vorbi cu nimeni despre tine ; şi nimeni nu-mi vorbeşte...

— Dacă-ţi face plăcere, am să-ţi vorbesc eu pe acest subiect, încercă el să facă haz de necaz.

— Oh, nu glumi despre asta ! Cred că felul ăsta al tău de-a glumi mereu mă consumă. Cînd caut la tine puţină mîngîiere pentru nişte situaţii ce mă aduc aproape la disperare, tu vrei s-o distrezi pe doamna Bowen ; iar cînd cer să iau şi eu parte la distracţii, rîzi de mine ! Dacă tu nu-nţelegi toate astea, eu nici atît.

— Imogene !

— Nu ! E foarte ciudat. Nu există decît o explicaţie. Nu-ţi pasă de mine !

— Nu-mi pasă de tine ?! strigă Colville, gîndind la toate suferinţele sale din ultimele două săptămîni.

— Iar eu aş fi făcut orice — *orice* sacrificiu pentru tine. Cel puţin nu te-aş fi făcut să pari o fiinţă meschină şi ranchiunoasă, dacă ai fi venit la mine să-mi ceri puţină compasiune.

— Oh, sărman copil ! şi inima i se strînse dureros, simţind că nu era cu adevărat decît un copil nefericit. Sufăr într-adevăr pentru tine şi înţeleg cît îţi este de greu luptînd cu aversiunea doamnei Bowen faţă de mine. Dar nu trebuie să te gîndeşti la asta. Am credinţa că lucrurile se vor schimba ; nu am nici o îndoială că o vom putea face să mă privească într-o lumină mai favorabilă. Eu....

Nu mai ştiu ce să născocească mai departe, dar forţîndu-şi inventivitatea, fu capabil să-i declare că dacă se iubeau unul pe altul, nu aveau nevoie să mai ia în

seamă pe nimeni. Odată săvîrşit acest zbor al imaginaţiei, nu-i păru a fi foarte original, în schimb avu surpriza să constate că pentru ea era suficient.

— Nu, de nimeni ! exclamă ea, acceptînd platitudinea de parcă atunci ar fi fost rostită pentru prima oară. Îşi şterse ochii şi zîmbi.

— Îi voi transmite doamnei Bowen ce simţi şi ce-ai propus şi ştiu că-ţi va aprecia generozitatea.

— Da, răspunse Colville gînditor, sînt gata să fac tot felul de *propuneri* oamenilor.

Deodată Imogene se agăţă de el, refuzînd să-l lase să plece.

— Oh, ce se întîmplă cu mine ! gemu ea din nou. Îmi dau la iveală tot ce e mai rău în mine şi numai ce-i rău. Crezi că mereu am să fiu atît de îngustă la minte faţă de tine ? Credeam că te iubesc suficient pentru a fi mărinimoasă. *Tu* eşti mărinimos. Îmi părea că viaţa noastră împreună va fi ceva măreţ ; şi iată-mă bălăcindu-mă în cel mai josnic egoism ! Te supăr şi te cert pentru că doreşti să mulţumeşti pe cineva care a fost tot atît de bună cu mine ca propria mea mamă. Numeşti asta nobleţe ?

Colville nu se apucă să dea o replică unei întrebări adresate, evident, propriei ei conştiinţe. Dar cînd îl întrebă dacă într-adevăr credea că e mai bine să plece, răspunse :

— Oh, nu ; a fost o greşeală.

— Căci dacă aşa crezi, fă-o... ca să mă pedepseşti.

— Scumpa mea fată, de ce aş dori să te pedepsesc ?

— Pentru că am fost nedemnă şi meschină. Acum vreau să faci ceva pentru doamna Bowen — ceva care s-o amuze ; ca să dovedim că ştim ce-i datorăm. Şi nu

vreau să mai ai pic de compasiune pentru mine. Cînd cerşesc compasiune, e semn că nu o merit.

— Adevărat ?

— Oh, fii serios cu mine ! Vorbesc din inimă. Şi mai doresc să-ţi cer iertare pentru un lucru.

— Care-i acela ?

— Nu ghiceşti ?

— Nu.

— Nu-i nevoie să-ţi tiveşti reverele cu mătase. Şi nici să porţi *boutonnières*.

— Oh, dar mi-am schimbat haina.

— N-are a face ! Schimb-o la loc ! Nu e cazul să te schimb eu pe tine. Eu trebuie să mă schimb. Este dreptul meu, este privilegiul meu sacru de a mă conforma ţie în toate privinţele şi mă umilesc în genunchi în faţa ta pentru că l-am uitat de la bun început. Oh, chiar crezi că voi fi vreodată demnă de tine ? Voi încerca din răsputeri ; serios că voi încerca ! N-am să mai pun niciodată pe mine o rochie de culoare deschisă ! De-acum înainte am să caut mai mult să mă asortez cu tine. M-am lăudat că scopul vieţii mele este acela de a-ţi aduce consolare şi mîngîiere, recompensîndu-te pentru trecut, şi ce-am realizat ? Te-am chinuit şi te-am înjosit !

— O, nu ! o rugă Colville. Mă simt foarte bine. Nu am nevoie de nici o compensaţie pentru trecut. Am nevoie de... somn. Am să mă culc deseară la opt şi am să dorm douăzeci şi patru de ore. După aceea voi fi total remontat pentru balul doamnei Fleming.

— Nu merg ! răspunse scurt Imogene.

— O, ba da. Am să trec pe-aici mîine seară şi vorbim atunci.

— Nu. Nu voi mai merge la nici o petrecere.

— De ce ?

— Nu le suport.

Îl privea și-i vorbea, dar era pierdută în depărtarea abstractă a unui regret sublim ; părea perplexă, uimită de sine însăși.

Colville plecă. Intuia patosul frămîntării confuze căreia o lăsase pradă, dar se simțea neputincios în fața ei. Nu exista decît o soluție la toate și aceea era imposibilă. Nu-i rămînea decît să-i deplîngă suferința și să aștepte ; să sufere din pricina pierderii irevocabile ce făcea ca pătimirea ei să-i pară îndepărtată și impersonală și să se supună.

XVIII

Tînărul pastor pe care îl văzuse Colville vorbind cu Imogene în prima seară petrecută în casa doamnei Bowen se întorsese de la Roma, după o ședere de vreo două luni, și își reluase vizitele la Palazzo Pinti. Se împăcau destul de bine unul cu altul, dar această armonie era mai mult de suprafață. Curtenitoarele maniere de preot al casei pe care le observa la tînărul cleric îl ofensau pe Colville ; abia de se putea stăpîni să nu-i ridiculizeze gustul în materie de artă și cărți, care era destul de convențional, și, fără îndoială, își avea și domnul Morton rezervele sale, dincolo de care se purta cu o desăvîrșită cuviință și cu o exagerată reverență, ca față de un bărbat mai în vîrstă. De la întoarcerea lui, doamna Bowen revenise în salon. Arăta ofilită, dar se străduia din răsputeri să ascundă acest lucru. Se purta întotdeauna politicos cu Colville și arăta o politețe cordială față de pastor. Colville o vedea uneori plimbîndu-se cu trăsura împreună cu Effie și cu el și părea să facă și excursii. Mai avea totodată vaga impresie că doamna Bowen i-ar fi împrumutat tînărului bani. Însemna că Morton reprezenta un fel de superstiție a ei, iar pentru el, ea juca rolul unei protectoare. Trebuia să fi fost cu vreo zece ani mai tînăr — nu avea mai mult de douăzeci și cinci de ani.

În prima duminică de la întoarcerea lui, Colville mergea spre casă în compania domnului Waters. Conveniseră că predica domnului Morton, pe care tocmai o ascultaseră, fusese bine gîndită și exprimată în cuvinte simple și potrivite.

— Și a vorbit cu autoritatea sacerdotului ! spuse bătrînul pastor. Dintre toate cultele protestante, doar biserica lui a păstrat acest har. Uneori îmi pare un lucru impresionant.

— Nu întotdeauna ? zîmbi Colville.

— La mine, lucrurile acestea sînt mai mult o chestiune de stare de spirit decît de convingere, răspunse domnul Waters. Odinioară mă afectau profund ; acum însă, cînd știu că voi afla răspunsul la toate foarte curînd, nu mă mai mișcă. Uneori însă mă gîndesc că de-ar fi să-mi reiau viața de la capăt, aș prefera să aparțin unei religii cu un ritual mai complicat, mai încărcat de forme. M-a impresionat superioritatea ritului anglican la solemnități — nunți și înmormîntări : Biserica însăși vorbește atunci omenirii sau în numele ei... ori așa pare, adăugă cu o nepăsare jovială. Uneori pledează în favoarea ei influența pe care o are asupra femeilor orice credință ritualizată. Dacă ele înțeleg cu mai multă subtilitate decît noi acele mistere, preferința lor trebuie să însemne destul de mult. Pe de

altă parte, celelalte culte protestante sînt făcute pentru bărbaţi. Femeile ţin la formă. Nu le spune nimic libertatea.

— Se pare că le place şi formalistul, nu numai forma, zise Colville cu un dispreţ nejustificat de discuţia de pînă atunci.

— Oh, da, lor le trebuie ca totul să fie concret ! aprobă vesel bătrînul domn.

— Mă întreb unde a întîlnit-o prima oară domnul Morton pe doamna Bowen ?

— Îmi pare că aici. Cred că a avut nişte scrisori de recomandare. Îl întîlneam în casa ei mai înainte să vii dumneata. Cred că uneori l-a ajutat cu bani.

— Nu e oare neplăcut ca idee ?

— Mda, e cam jenant. Şi pune instituţia clericală într-o poziţie dependentă. În cadrul sistemulu nostru însă, e inevitabil. Tinerii care se dedică teologiei primesc adesea daruri în bani.

— Nu-mi place ! strigă Colville.

— Ei nu gîndesc la fel cu ceilalţi. Nici eu nu eram altfel. Chiar şi în prezent se poate spune despre mine că trăiesc din caritate. În cazul domnului Morton, însă, mi s-a părut uneori că ar exista nişte circumstanţe atenuante.

— Ce vreţi să spuneţi ?

— Cînd l-am întîlnit prima oară la doama Bowen, am crezut că-l interesa domnişoara Graham...

— Vă pot asigura, îl întrerupse Colville, că pe ea n-a interesat-o niciodată persoana lui.

— Oh, nu, nu mi-am închipuit asta, răspunse bătrînul, liniştit. Iar de atunci am avut motive să-mi revizuiesc opinia. Cred că doamna Bowen e aceea care îl interesează.

— Doamna Bowen ! Şi găsiţi că asta ar constitui o circumstanţă atenuantă pentru faptul că acceptă bani de la

ea ? De-ar avea în el o fărîmă de bărbăţie, ideea l-ar revolta cu atît mai mult.

— Oh, nu, nu, îl contrazise cu blîndeţe domnul Waters. Nu trebuie să avem o viziune prea romantică a lucrurilor. Gîndeşte, probabil, că ea i-ar da toţi banii săi dacă ar fi căsătoriţi.

— Dar nu are nici un drept să gîndească astfel ! se înfierbîntă Colville. Nu sînt căsătoriţi ; este nedemn de un bărbat şi de-a drepult josnic să se bizuie pe asta. E absurd. Trebuie să fie cu zece ani mai în vîrstă ca el !

— Oh, nu zic că urmează să se căsătorească. Dar asemenea diferenţe de vîrstă survin adesea în căsnicii. Mie unul nu-mi plac, deşi socot că răul e mai mic atunci cînd femeia e mai în vîrstă. Avem prea adesea un mod materialist, trivial, de a privi vîrsta şi tinereţea. Femeile rămîn tinere un timp mai îndelungat decît bărbaţii. Îşi păstrează simpatiile pentru tineri. O femeie în vîrstă are înţelegere pentru o tînără fată. Înţelegi oare dumneata — sau eu — un tînăr ?

Colville rîse strident.

— Nu e *chiar* acelaşi lucru, domnule Waters. Dar am să recunosc, de dragul demonstraţiei, că nu-i înţeleg pe tineri. Am să merg şi mai departe declarînd că mă tem de ei. Şi nu găsiţi că aş face bine căsătorindu-mă cu o fată cu douăzeci de ani mai tînără decît mine ? întrebă pe neaşteptate.

Bătrînul ridică spre el o privire inocent-vicleană :

— Prefer întotdeauna să discut aceste lucruri la modul impersonal.

— Cu mine însă nu le puteţi discuta impersonal ; sînt logodit cu domnişoara Graham. Am dorit să v-o spun încă

de cînd m-aţi revăzut la Florenţa, după ce vă declarasem că voi pleca. Iar acesta mi se pare un prilej la fel de bun ca oricare altul — sau la fel de prost. Sfidarea din vocea sa se risipi, făcînd loc unui ton de tristeţe istovită. Da, sîntem logodiţi, sau vom fi, de îndată ce primeşte ea răspuns de la părinţi. Voiam să vă spun, căci mi se părea că vi se cuvine cumva şi pentru că aveam sentimentul că nutriţi un sentiment prietenesc faţă de noi doi.

— Asta e adevărat. Vă doresc fericire, spuse domnul Waters. Se supuse protocolului de a-i întinde mîna lui Colville, care i-o strînse cu o căldură încărcată de nelinişte.

— Mărturisesc, continuă Colville, că simt riscurile acestei afaceri. Nu că m-aş teme pentru mine : îmi trăiesc viaţa aşa cum e. Copila asta însă visează cai verzi pe pereţi. Vrea să-mi redea într-un fel tinereţea, să-mi răscumpere trecutul, răzbunîndu-mă cu preţul tinereţii ei pentru o nefericită poveste de dragoste ce mi s-a întîmplat aici în urmă cu douăzeci de ani. Frumos din partea ei, dar e teribil de patetic — e tragic ! Ştiu prea bine că sînt un bărbat între două vîrste şi că nu mai am tinereţea înaintea mea. Încărunţesc şi mă îngraş. Nici n-aş vrea să mai fiu tînăr, chiar de-aş putea ; e plictisitor. Presupun că aş mai face pe tînărul încă vreo cinci sau şase ani ; iar după aceea poate că n-ar strica să fiu adormit cu cloroform şi înlăturat uşurel din cale.

— Am crezut întotdeauna, vorbi visător domnul Waters, că sînt multe de spus pe tema scurtării suferinţei fără speranţă. Am cunoscut cîteva persoane foarte caritabile, care se pronunţau în favoarea practicării ei ştiinţifice.

— Da. Poate că am exagerat la acest punct. Ceea ce voiam să înţelegeţi era că nu-mi pasă pentru mine însumi ; că nu mă frămîntă decît fericirea acestei fete care-mi este dată — nici eu nu ştiu cum de-am ajuns aici — în custodie.

N-am uitat discuţiile purtate pînă acum pe acest subiect şi ar fi o dovadă de prefăcătorie şi de prost gust din partea mea să le ignor. Nu vă frămîntaţi din pricina nici unui lucru pe care-l veţi fi spus ; era, probabil, adevărat şi sînt convins că era sincer. Uneori cred că lucrul cel mai generos — sau cel mai puţin crud — pe care l-aş putea face ar fi acela de a rupe cu ea, de a o părăsi. Ştiu însă că nu voi face nimic de acest gen ; mă voi lăsa purtat de evenimente. Copila mi-e foarte dragă. Are multe şi nobile calităţi ; este altruistă în cel mai înalt grad ; mă iubeşte din mila ei greşit înţeleasă şi din pricină că vrea să se sacrifice pentru mine. Dar nu poate. Totul îi este împotrivă ; nu ştie cum să o facă ; şi nu există nici un motiv de-a o face. Cred că nimeni în afara doamnei Bowen nu înţelege limpede acest lucru, iar eu mi-am înstrăinat-o oarecum.

Deveni conştient de faptul că spiritul său de abnegaţie lua forma autocompătimirii şi se opri.

În tăcerea ce se aşternu, domnul Waters păru să dea o atenţie serioasă subiectului.

— De un lucru trebuie să ne amintim, începu el, un lucru care se uită îndeobşte atunci cînd avem în vedere tribulaţiile omeneşti, iar acela este miraculosul grad de ameliorare ce survine în cazul unei anume dificultăţi în cursul rezolvării ei practice. Anticiparea şi nu experienţa propriu-zisă este marea încercare ! Într-o situaţie de acest gen, factorii de temperament, de potrivire, produc neaşteptate atenuări ale asperităţilor iniţiale ; nu numai că le antenuează, dar chiar produc legături trainice. Spui că întreţine în privinţa dumitale o iluzie ; ei bine, nimic nu e atît de indestructibil la o femeie ca iluzia. Dă-le cea mai mică şansă şi toate forţele naturii lor se vor îmbina pentru a o păstra. Iar dacă, precum spui, îţi este atît de

dragă, acest lucru este aproape suficient. Îţi înţeleg prea bine temerile, ce izvorăsc dintr-o conştiinţă hipersensibilă ; dar putem nădăjdui cu bun temei că sînt exagerate. Este foarte probabil ca ea să nu cunoască acelaşi extaz în cazul cînd... cînd ai fi mai tînăr ; şansele ca în final să fiţi fericiţi sînt totuşi mari — da, foarte mari ! Ea va învăţa să preţuiască ce este cu adevărat valoros în dumneata, iar dumneata o înţelegi deja. Dragostea ce-o ai pentru ea este chiar cheia viitorului. În absenţa ei, fireşte...

— Oh, fireşte... se grăbi Colville să-l întrerupă. Fiecare atingere a mîinii acestui consolator fusese o împunsătură ; se despărţi de el cu aversiunea unuia care a primit sfat în urma mărturisirii pe jumătate a necazurilor sale.

Ceva în purtarea doamnei Bowen cînd o reîntîlni îi dădu sentimentul că Imogene îi transmisese cuvintele lui de compasiune pentru proasta stare a sănătăţii sale. Era seară, iar Imogene şi domnul Morton răsfoiau împreună un exemplar din *Faunul de marmură* [1], pe care pastorul îl ilustrase cu fotografii făcute la Roma. Imogene îl invită şi pe Colville să privească, dar el îi răspunse că-l va examina mai tîrziu. Îşi avea opiniile lui despre cei care ilustrau *Faunul de marmură* cu fotografii ; îl surprindea faptul că ea părea să găsească ideea nouă şi strălucită.

Effie Bowen îşi roti privirea de pe scăunelul pe care îngenunchase, alături de cuplul preocupat de carte, şi văzîndu-l pe Colville rătăcind prin cameră nebăgat în seamă, în căutarea unui loc unde să se aşeze, sări jos şi alergă la el, luîndu-l de mînă.

— Ei bine, ce s-a mai întîmplat ? întrebă el cu un zîmbet şters, cînd ea începu să-l tragă spre sofa. De s-ar fi

---

[1] Roman de Nathaniel Hawthorne, a cărui acţiune se petrece în Italia.

întîmplat să fie alungat din Pallazo Pinti, avea să-i lipsească într-adevăr adoraţia acelei micuţe creaturi. Înţelegea că impulsul ei fusese acela de a-l consola pentru excluderea de la distracţia pe care o împărtăşeau Imogene şi domnul Morton.

— Nimic. Voiam doar să vorbim, zise ea, ghemuindu-se lîngă el şi ţintuindu-l astfel în colţul sofalei.

— Despre ce ? Care este cel mai plăcut anotimp ?

— Oh, nu ; am vorbit atît de des despre asta. Şi, pe urmă, aţi zice, bineînţeles, că acela e primăvara, acum cînd ea se apropie şi este atît de frumoasă.

— Mă crezi atît de nestatornic ? Nu m-am declarat eu în favoarea iernii ori de cîte ori s-a ridicat problema anotimpurilor ? Şi tot aşa spun şi acum. N-o să-ţi pară îngrozitor de rău cînd n-o să mai ai un foc atît de plăcut precum acesta ?

— Da, ştiu. Dar e foarte drăguţ şi cînd sînt flori. Astăzi iarba era pur şi simplu presărată cu margarete.

— Astăzi ? Unde ?

— În parcul Cascine. Iar mai departe, sub copaci, creşteau untişor şi milioane de violete. M-a ajutat domnul Morton să le culeg pentru mama şi Imogene. Şi-am stat atît de mult, încît atunci cînd ne-am întors cu trăsura acasă, margaretele se şi închiseseră, iar frunzuliţele roz din jur îţi dădeau impresia că te afli în faţa unui cîmp de trifoi roşu. Dumneavoastră nu mai veniţi niciodată pe-acolo ?

Intră doamna Bowen. Întrucît nu avu loc nici un schimb de saluturi între ea şi domnul Morton, Colville deduse că ea revenea acum într-o încăpere unde mai fusese deja. După ce dădu mîna cu el, rămase puţin în picioare, indecisă, şi apoi se lăsă pe sofa lîngă Effie. Fetiţa îşi trecu

un braț pe sub acela al lui Colville și un altul pe după brațul mamei, ținîndu-le strîns.

— Acum v-am prins pe amîndoi ! triumfă ea, zîmbindu-i mai întîi ei și apoi lui.

— Fii cuminte, Effie ! îi zise mama ei, dar se supuse.

— Nădăjduiesc că plimbarea de astăzi v-a făcut să vă simțiți mai bine, doamnă Bowen. Mi-a povestit Effie despre asta.

— Am petrecut mult timp afară. Da, cred că aerul mi-a făcut bine, dar nu sînt doar o invalidă...

— Oh, nu.

— Mă simt puțin obosită. Și pe urmă ne tenta și vremea. Mi-nchipui că ai făcut una din lungile dumitale plimbări.

— Nu, abia de m-am mișcat din casă. De obicei simt impulsul de a întîmpina primăvara ceva mai departe de jumătatea drumului ; anul acesta nu prea am chef.

— Cred că o mulțime de lume e atinsă de un soi de lîncezeală, zise doamna Bowen.

— Sper că veți pleca din Florența.

— Oh, replică ea, roșind ușor, mă tem că Imogene a exagerat puțin. Ești foarte amabil, adăugă.

Îl trata cu mai multă bunăvoință decît o făcuse vreodată din după-amiaza aceea de duminică în care venise cu Imogene pentru a o anunța că avea de gînd să rămînă. S-ar fi putut să fie pur și simplu din pricină că-și consumase rezerva de severitate, așa cum li se întîmplă oamenilor, revenind cu voie bună la cei care i-au ofensat în virtutea simplei forțe reconciliatoare a timpului. Nu se uita la el, dar acest lucru era de preferat în comparație cu tăișul acelei priviri cîntăritoare. O ciudată pace se cuibări în inima lui Colville. Imogene și tînărul pastor, așezați la masa din partea opusă a camerei, erau cufun-

dați încă în carte ; el îi dădea zor cu explicațiile și divagațiile, iar ea îl asculta. Colville observă că Morton avea un cap frumos și o față inteligentă și blîndă. Cînd se întoarse din nou către doamna Bowen, avu impresia că spusese ceva ; de fapt ședea tăcută, iar fața ei cu ten strălucitor se arăta înduioșător de slăbită.

— Aș zice că Veneția ar fi mai potrivită pentru dumneavoastră, îi sugeră el.

— Aud că acolo e încă vreme aspră. Nu ; cînd vom părăsi Florența, cred că vom merge în Elveția.

— Oh, nu la Madame Schebres ! se rugă fetița, întorcîndu-se către ea.

— Nu, nu la pensionul doamnei Schebres, consimți mama. Continuă, adresîndu-se lui Colville :

— Mă gîndeam la Lausanne. Cunoști cît de cît orașul ?

— Doar din descrierea lui Gibbon [1]. Nu prea este la zi.

— M-am gîndit să închiriez o casă acolo pe timp de vară, spuse doamna Bowen, jucîndu-se cu degetele lui Effie. Presupun că e plăcut, lîngă lac.

— E grozav lîngă lac ! strigă fetița. Oh, haide să mergem, mamă ! Aș putea face rost de o barcă și aș învăța să vîslesc. Aici nu poți vîsli ; Arno e-atît de vijelios !

— Aerul v-ar restabili, îi spuse Colville. Elveția este singura țară unde poți fi sigur că te scoli renăscut în fiecare dimineață.

Ideea o interesă pe fetiță.

— Să te scoli renăscut ? ! repetă ea.

— Da ; complet refăcut. Te scoli un alt om. Nu crezi că ar fi frumos ?

— Nu.

[1] Edward Gibbon (1737—1794), istoric britanic, autor al *Istoriei declinului și căderii Imperiului roman.*

— În locul tău, n-aş vrea nici eu. Mie unul însă mi-ar plăcea să mă scol un alt om. Numai că ar fi destul de greu pentru celălalt.

— Cît de ciudat sînteţi !

Fetiţa zîmbi de dragul lui şi, prinzîndu-i obrajii între mîini, îi strînse tare, admirînd efectul gestului ei asupra trăsăturilor, efect care, în unele privinţe, nu era avantajos.

— Effie ! strigă mama ei cu severitate. Fetiţa recăzu la locul său, căutînd protecţie sub braţul lui Colville. Eşti de-a dreptul obraznică. Am să te trimit la culcare.

— Oh, să n-o faceţi, doamnă Bowen, se rugă el. Eu sînt răspunzător pentru aceste mici acte de violenţă. Effie era o fetiţă foarte bine crescută mai înainte de a începe să se joace cu mine. Este numai vina mea.

Rămaseră de vorbă, alături pe sofa, în vreme ce Imogene şi domnul Morton continuară să se intereseze de carte. Din vreme în vreme, tînăra îşi arunca privirea spre ei, întorcîndu-se apoi din nou către tînărul pastor, care, după ce închise cartea, îşi odihni mîinile pe coperţi, lansîndu-se într-o relatare însufleţită, probabil a şederii sale la Roma.

Doamna Bowen îi povesti lui Colville pe un ton coborît şi cu pauze ce corespundeau tăcerilor tinerilor din celălalt capăt al camerei despre felul cum îi fusese prezentat domnul Morton de către un vechi prieten, care manifesta un mare interes pentru pastor. Îi mărturisi cu sinceritate că-i stătuse în putinţă să-i fie de folos şi că tînărul avea să se întoarcă în America foarte curînd ; parcă doamna Bowen ar fi avut cunoştinţă de presupunerea pe care şi-o făcuse Colville în urma discuţiei cu domnul Waters şi ar fi dorit ca el să înţeleagă exact cum stăteau lucru-

rile între ea şi acest tînăr cleric. Colville începu, într-adevăr, să fie mai îngăduitor cu el ; izbuti să-i laude predica, pe care o ascultase.

— Oh, e talentat ! susţinu doamna Bowen.

Conversaţia lor redobîndise vechiul, aproape domesticul ton, de care ea se desprindea uneori cu efort, dar în care recădea parcă fără voia ei. Colville avea darul de a şti cum să nu profite de slăbiciunea unei femei. Acel sentiment al lipsei de constrîngere lucra în favoarea lui. Cînd capul lui Effie căzu obosit pe umărul său, mama ei rîse şi o trimise la culcare ; pînă atunci, fusese serioasă. Imogene zise că se va duce să o înveselească, ceea ce-l făcu pe pastor să-i spună noapte bună doamnei Bowen şi puse capăt audienţei lui Colville.

În aceste zile în care venea seară de seară la Pallazo Pinti, Colville îşi redobîndi tonusul pierdut în ultimele două săptămîni. Considera că asta se dovedea imunităţii dobîndite la distracţiile din ultima vreme, somnului regulat şi suficient ce-l pusese din nou cu fermitate pe picioare, dar nu încercă prea mult să pătrundă misterul. Imogene ieşi în vreo două-trei seri după ce declarase că nu va mai merge la baluri, împinsă de necesitatea pe care o resimt femeile de a mai toci tăişul bîrfei. Colville profită însă numaidecît şi din plin de dezlegarea oferită de ea în privinţa seratelor. Nu se mai duse nici măcar la ceaiurile de după-amiază, sau la „zilele“ de primire ale diferitelor doamne, pe care le frecventase cu atîta asiduitate. La ceasul cînd în acele case se aduna lumea întrebînd de el, sau mirîndu-se ce i se întîmplase, Colville trăgea de obicei un pui de somn, iar la unsprezece, după întoarcerea de la doamna Bowen, se urca punctual în pat. El credea, fireşte, că se ducea acolo numai pentru că nu o mai întîlnea pe Imogene în altă parte şi găsea casa mai plăcută decît

fusese de la faimosul *veglione*. Dispoziţia îmblînzită a doamnei Bowen nu era totuşi statornică. Se mai întîmpla uneori să observe la ea semne ale unei interogaţii şi lupte interioare, cînd oscila între vechea cordialitate şi recenta înstrăinare ; cînd o depăşea pe cea dintîi sau avea ieşiri mai reci şi mai respingătoare decît în vremea din urmă. Ar fi greu de stabilit momentul cînd aceste lupte încetară cu totul, dar una din seri se scurse într-o neîntreruptă armonie între ei doi. După aceea, Colville îşi putu aminti de recunoscătoarea surpriză produsă de nişte cuvinte ale ei, prin care ea păru să renunţe la orice reţinere — scrupul sau ranchiună, ce va fi fost — devenind din nou cu desăvîrşire prietenoasă. Cuvintele însoţiseră, probabil, vreo dorinţă sau aprobare a unei păreri de-a lui ; fapt este că nu numai i se îngădui, dar fu invitat să se simtă cel mai drag oaspete. Pe buze îi reveni fermecătorul zîmbet, atît de fin şi de dulce, atît de vecin cu amărăciunea ; pleoapele tivite cu gene lungi se ridicară pentru a revărsa asupra lui şuvoiul însorit al privirii. Făcea acum tot ceea ce o ruga el. Îi consulta în multe privinţe gustul şi judecata ; consimţi să reia, atunci cînd se va fi simţit mai înzdrăvenită, vizitele la biserici şi galerii de artă. Ar fi fost o ruşine să părăsească Florenţa fără a le cunoaşte în întregime ! Îi veni ideea să-l invite la o plimbare cu trăsura în parcul Cascine, împreună cu Imogene, iar cînd tînăra se scuză că nu poate merge, doamna Bowen nu amînă plimbarea cu trăsura, ci îi luă pe Colville şi pe Effie.

Înaintară cu trăsura pînă aproape de capătul parcului, unde coborîră pentru a admira monumentul pitoresc, cu bustul pictat al nefericitului prinţ indian[1] care murise la

[1] Rayaram Chouttrapoutti, Maharajah de Kohlapore, mort la Florenţa în 1870, la vîrsta de douăzeci de ani.

Florenţa. Rătăciră pe toate aleile vorbind despre parcul Cascine din urmă cu douăzeci de ani, iar în timp ce urcau pe drumul de lîngă canal, urmaţi încet de trăsură, se opriră pentru a se amuza pe seama ţăranilor adormiţi în iarba de pe celălalt mal. Colville şi Effie adunară împreună flori sălbatice, îngrămădindu-le în poala mamei ei atunci cînd aceasta se urcă în trăsură continuîndu-şi drumul, în vreme ce ei se pierdeau în vîlcelele ce se adînceau dinspre drum. Cîteva persoane care-i surprinseră în aceste desfătări silvestre povestiră incidentul la o recepţie, iar doamna Amsden, a cărei minte era pe cale să se lumineze în urma retragerii simultane din societate a lui Colville şi Imogene, se declară din nou pierdută în nişte ceţuri tot atît de ameninţătoare ca un barometru înainte de furtună. Solicita oamenilor compasiune pentru faptul de a fi confruntată cu asemenea dificultăţi.

Doamna Bowen îl invită pe Colville la masă ; venea domnul Morton, îi spuse ea, şi trebuia să meargă şi el. Tînărul pastor o felicită la masă pentru mina ei sănătoasă, iar ea îi răspunse că, într-adevăr, se plimbase cu trăsura şi înclina să creadă că nu avea nevoie decît de ceva mai multă şedere în aer liber, ceea ce îi stătea în putinţă acum, cînd venea cu adevărat primăvara. Spuse că toată iarna plănuiseră să meargă la Fiesole, unde Imogene nu fusese încă, iar cu această ocazie descoperi că nici unul din ei nu mai fusese la Fiesole afară de ea. Trebuiau atunci să meargă cu toţii, propuse doamna Bowen ; în trăsură încăpeau cît se poate de comod patru persoane.

— Ah ! înseamnă că eu rămîn pe dinafară, zise Colville, observînd chipul brusc posomorît al lui Effie.

— Oh, nu. Cum se poate asta ? Effie rămîne pe dinafară.

— E totuna. Eu însă aş putea călări, iar Effie mi-ar întinde mîna pe fereastra trăsurii pentru a mă susţine.

— O putem lua între noi, doamnă Bowen, sugeră Imogene. Bancheta din spate e largă.

— Atunci excursia e hotărîtă, conchise Colville, iar Effie nu s-a „coborît" cerînd să meargă undeva unde nu a fost invitată.

Fetiţa se întoarse întrebătoare către mama ei, care îi răspunse cu un zîmbet îngăduitor ce se transformă într-o uşoară îmbujorare atunci cînd privirea ei recunoscătoare o întîlni pe cea a lui Colville ; pe Imogene însă, doamna Bowen o ignoră cu totul.

Petrecură o seară încîntătoare. Domnul Morton adusese o altă carte să i-o arate lui Imogene, iar doamna Bowen şezu mult timp la pian, înviind sunetul unor melodii pe care le cîntase cînd era fată. Colville încerca să şi le amintească. La urmă, cînd fu lăsat singur cu Imogene pentru a-şi lua rămas bun, se apropiară unul de altul cu sentimentul unei înstrăinări prin care încercau să răzbată.

— De ce nu mă cerţi ? întrebă ea. Te-am neglijat toată seara.

— Cum m-ai neglijat ?

— Cum ? Ah ! dacă nu ştii...

— Nu. Probabil că sînt foarte prost. Te-am văzut vorbind cu domnul Morton şi păreai interesată. M-am gîndit că e mai bine să nu te deranjez.

La început păru să nu ştie ce înţeles să dea vorbelor lui, apoi se mulţumi cu simplitatea lor.

— Nu-i plăcut s-o vedem din nou pe doamna Bowen în vechea ei stare de spirit ? întrebă el.

— A revenit la vechea ei stare de spirit ?

— Vai, fireşte ! N-ai observat cît e de prietenoasă ?

— Mie mi s-a părut mai rece ca de obicei.

— Mai rece ! ?

Răceala ideii pătrunse pînă şi prin paravanul automulţumirii lui Colville. O emoţie foarte complicată, pe care el o luă drept indignare, făcu să-i palpite inima.

— Este rece cu tine, Imogene ?

— Oh, dacă n-ai observat nimic...

— Nu, şi cred că trebuie să te înşeli. Nu pomeneşte niciodată de tine fără să te laude.

— Vorbeşte ea de mine ? se uimi fata, făcînd ochii mari.

— De fapt, nu, recunoscu Colville. Dacă mă gîndesc mai bine, eu sînt acela care vorbesc despre tine. Dar în ce fel e rece cu tine ?

— Oh, mă tem că e doar o părere a mea. Poate că eu sînt rece cu ea.

— Atunci nu mai fi, draga mea ! Fii sigură că ţi-e prietenă — o prietenă bună şi sinceră. Noapte bună !

O îmbrăţişă şi o sărută tandru. Ea se trase înapoi, apăsîndu-i pieptul cu degetele.

— E pentru mine în întregime ? întrebă ea.

— Pentru toată lumea generoasă şi îndatoritoare, răspunse el vesel.

XIX

Cînd veni din nou, Colville se văzu singur cu Imogene, care îl întrebă ce făcuse toată ziua.

— Oh, am aşteptat să treacă timpul. Ce-ai făcut tu ?

Nu răspunse numaidecît, nici nu-i lăudă cuvintele pentru devotamentul sugerat de ele. După o vreme, îi zise :

— Crezi în cursurile de literatură ? Domnul Morton s-a apucat de un curs de literatură italiană. Doreşte să o stăpînească la perfecţie.

— Adevărat ?

— Da. Crezi că mi-ar folosi şi mie ceva de acest gen ?

— Oh, dacă ai ambiţii de cuceritoare ! În locul tău m-aş mulţumi să mă culc pe laurii proprii.

Imogene nu zîmbi.

— Domnul Morton e de părere că mi-ar face plăcere un curs despre Kingsley.[1] Zice că e foarte serios.

— Oh, imens. Dar nu eşti oare deja suficient de serioasă, draga mea ?

— Mă găseşti prea serioasă ?

— Nu ; aş zice că eşti exact cum trebuie.

— Poţi avea şi o opinie mai judicioasă. Aş dori să mă critici uneori.

— Oh, prefer să nu o fac.

— De ce ? Nu găseşti nimic de criticat la mine ? Eşti satisfăcut de mine în toate privinţele ? Trebuie să te gîndeşti. Trebuie să te gîndeşti acum. Crezi că procedez bine întotdeauna ? Îţi ofer eu tot ceea ce îmi stă în putinţă şi doar ţie singur ? În caz că greşesc cîtuşi de puţin, dojeneşte-mă şi am să încerc să mă corectez.

— Oh, m-ai putea critica şi tu la rîndul tău şi nu mi-ar plăcea.

— Prin urmare nu eşti de acord cu un curs despre Kingsley ?

— Asta reieşea din ce-am spus ? Dar dacă vrei să te apuci de lucruri serioase, de ce nu te dedici unui curs despre Carlyle[2] ?

[1] Charles Kingsley (1819—1875) : cleric şi romancier englez.
[2] Thomas Carlyle (1795—1881) : eseist victorian, cea mai influentă forţă etică a timpului. A susţinut prerogativele unei vieţi spirituale într-o epocă de filistinism şi prosperitate burgheză.

— Crezi că ar fi mai potrivit decît Kingsley ?

— Cîtuşi de puţin. Dar Carlyle este atît de serios, încît nu poate vorbi de-a dreptul.

— Nu înţeleg ce vrei să spui. N-ai vrea să progresez ?

— Nu prea mult ! rîse Colville. Nu ştiu ce m-aş face în acest caz. Ar trebui să mă străduiesc să progresez şi eu, iar eu găsesc foarte confortabilă condiţia mea de acum.

— Aş vrea să încerc să fiu mai demnă de tine, zise fata mîhnită, ca şi cum ar fi fost profund dezamăgită de purtarea lui frivolă.

El nu se putu stăpîni să nu rîdă, dar îi păru rău şi-ar fi vrut să-i ia mîna ; ea şi-o feri însă, retrăgîndu-se în colţul cel mai îndepărtat al sofalei. Idealul ei de comportament nu admitea, pare-se, aversiune pe faţă, încît continuă să vorbească totuşi la modul serios cu el :

— Crezi, nu-i aşa, că nu trebuie să lăsăm să treacă nici o zi fără să înmagazinăm un gînd... o sugestie...

— Oh, nu e nici o grabă ! protestă el indolent. Viaţa este o chestiune de durată — dacă ai zile. Se pare că ai suficient timp, chiar dacă oamenii sînt de altă părere, şi cred că ar fi monstruos să dăm fiecărei zile o destinaţie utilitară. Să mai lăsăm să treacă unele şi fără nici un folos personal ! Cît priveşte lectura, de ce să nu citeşti atunci cînd ţi-e foame de lectură, aşa după cum mănînci ? Nu ţi-ar displăcea oare să urmezi un curs despre friptura de vacă sau de curcan ?

— Foarte bine ; n-am să încep cursul despre Kingsley.

— O, ba da ! Înclin să cred că domnul Morton are perfectă dreptate. El priveşte lucrurile astea mai mult din punctul tău de vedere. Toate romanele lui Kingsley sînt în ediţii Tauchnitz. Neapărat să faci cum zice el.

— Am să fac cum spui *tu*.

— Oh, dar eu nu spun nimic.

— Atunci n-am să fac nimic.

Colville rîse şi de această dată. La scurt timp îşi făcu apariţia pastorul. Imogene îl primi atît de rece, încît Colville se simţi obligat să compenseze cît de cît atitudinea ei, arătîndu-i o cordialitate mai mare decît resimţea. Nu-i păru rău de efortul făcut, căci pe măsură ce-i vorbea, tînărul începea să-i placă. Nu era greu să-i placi lui Colville. Tînărul dovedea inteligenţă şi judecată, chiar dacă avea o morgă academică în gîndire şi în maniere. Colville se arătă însă tolerant, reflectînd că poate aşa se nasc unii, fără a fi în mod obligatoriu superficiali, după cum îşi închipuise odată, din pricina scrupulozităţii ecleziastice a ţinutei lui Morton.

Imogene se retrase la pianul din colţul camerei, apăsînd pe cîteva clape. La fiecare acord, tînărul cleric, a cărui privire rătăcise de la început în direcţia ei, vibra cordial. Conversaţia deveni incoerentă pînă să li se alăture doamna Bowen. Apoi, printr-o înlănţuire de procese ilogice, pastorul ajunse să stea în picioare lîngă Imogene, în vreme ce doamna Bowen se aşeză pe sofa, lîngă Colville.

— N-o vom vedea nici un pic astăzi pe Effie ? întrebă el.

— Nu. S-a culcat prea tîrziu în ultima vreme. Şi vreau să-ţi vorbesc — despre Imogene.

— Da, se supuse Colville fără entuziasm. În clipa aceea ar fi ales alt subiect.

— E timpul ca mama ei să-mi fi primit scrisoarea. În mai puţin de două săptămîni vom avea răspunsul.

— Ei bine ? întrebă Colville cu o ciudată strîngere de inimă.

— Mama ei are o personalitate foarte puternică ; soţul ei e absorbit de afaceri şi o lasă să hotărască în toate privinţele.

— Nu este neobişnuit pentru o familie americană, zise Colville, slăbindu-şi tensiunea prin această divagaţie.

Doamna Bowen nu o luă în seamă.

— Nu ştiu cum va vedea lucrurile. Şi-ar putea da consimţămîntul numaidecît, sau ar putea decide să nu se facă nimic mai înainte de... a te cunoaşte pe dumneata.

— Nu aş putea-o învinui din această pricină, răspunse el supus.

— Nu e vorba de asta, ci de... alţii. Domnul Morton venea aici mai înainte să apari dumneata şi ştiu că-l interesează Imogene... sînt sigură de acest lucru. S-a întors şi nu vede nici un motiv pentru care nu şi-ar reînnoi atenţiile.

— Nu-u-u, şovăi Colville.

— Doresc să înţelegi acest lucru.

— Dar ce aţi...

— Am mai spus, îl întrerupse doamna Bowen, în vocea căreia revenise întreaga severitate a cărei absenţă o găsise Colville atît de mîngîietoare, că nu pot da nici un fel de sugestii sau de sfaturi.

Colville rămase mult timp tăcut, simţindu-se foarte nefericit. În cele din urmă, articulă :

— V-aţi gîndit vreodată... aţi presupus — vreau să spun aţi bănuit că... ea... că Imogene, i-ar fi arătat vreun interes ?

— Cred că da... odată, răspunse prompt doamna Bowen.

Colville oftă, simţind o vagă tentaţie de a fluiera.

— Dar asta nu-i nimic, continuă ea. Oamenii au multe fantezii trecătoare. Întrebarea este ce intenţionezi să faci acum ? Doresc să ştiu în calitate de prietenă a domnului Morton.

— Ah, aş fi preferat să doriţi să ştiţi în calitate de prietenă a *mea*, doamnă Bowen !

Un gînd îl săgetă deodată :

— Oare de ce n-aş pleca din Florenţa pînă primeşte Imogene veşti de la mama ei ? Aşa mi s-a părut corect de la bun început. Nu o leagă nimic de mine. Nu o reţin de la nimic. Dacă descoperă în absenţa mea că-i place mai mult acest tînăr...

Expresia de pe chipul doamnei Bowen îl făcu să se oprească. Înţelese că spusese ceva foarte şocant pentru ea ; după părerea lui, povestea însăşi era şocantă, dar nu de asta îi păsa.

— Nu vreau să spun că nu-i voi păstra eu credinţă cîtă vreme doreşte ea. Îmi recunosc pe deplin responsabilitatea. Ştiu că eu sînt cel care răspund de tot ce s-a întîmplat şi nimeni altcineva. Ceea ce nu suport este ca dumneavoastră să mă înţelegeţi greşit, ca dumneavoastră să... am fost atît de nefericit din momentul în care aţi început să mă învinuiţi pentru rolul meu în această poveste şi atît de fericit în ultimele două săptămîni încît nu pot... nu *vreau*... să mă întorc la vechea stare de lucruri. Nu ; nu aveţi nici un drept să vă îmbunaţi faţă de mine şi apoi să mă aruncaţi departe, aşa cum aţi încercat să faceţi astă seară ! Am şi eu ceva simţire... nişte drepturi. Mă veţi primi ca prieten sau deloc ! Cum pot trăi dacă dumneavoastră...

Doamna Bowen încercase în cîteva rînduri să se ridice ; acum se smulse de pe sofa şi fugi din cameră.

Tinerii îşi ridicară ochii de pe partitură ; o undă de simţire vibrase pînă la ei, dar văzîndu-l pe Colville rămas la locul lui, îşi continuară preocupările muzicale pînă cînd acesta se ridică. Atunci Imogene strigă :

— Nu se mai întoarce doamna Bowen ?

— Nu ştiu ; cred că nu, dădu Colville un răspuns stupid, rămînînd în continuare în picioare, nemişcat.

Imogene se grăbi întrebătoare spre el :

— Ce s-a întîmplat ? Nu se simte bine ?

Faţa domnului Morton exprima o politicoasă participare la îngrijorarea ei.

— O, ba da ; destul de bine, cred, răspunse Colville.

— Presupun că a auzit-o pe Effie chemînd-o, sugeră fata.

— Da, da ; aşa cred. Adică... da. Trebuie să plec. Noapte bună !

Dădu mîna cu Imogene şi plecă lăsîndu-l acolo pe pastor. Acesta mai zăbovi doar pentru a afla ce era cu doamna Bowen, despre care Imogene se interesă numaidecît. Stăpîna casei trimise vorbă că li se va alătura îndată. Domnul Morton spuse însă că era cam tîrziu şi o rugă pe domnişoara Graham să-i spună noapte bună din partea sa. Cînd doamna Bowen reveni, Imogene era singură. Nu păru surprinsă sau preocupată de acest lucru.

— Imogene, am vorbit cu domnul Colville despre tine şi domnul Morton.

Fata tresări şi păli.

— Curînd va sosi scrisoarea mamei tale, care s-ar putea să consimtă la logodna ta. Trebuie deci să fii pregătită să acţionezi.

— Să acţionez ?

— Să faci acest fapt cunoscut. Lucrurile nu mai pot continua ca pînă acum. I-am spus domnului Colville că domnul Morton trebuie să afle imediat.

— De ce trebuie să afle ? întrebă Imogene, stăpînită fără îndoială de acel impuls de a temporiza, atît de caracteristic firii omeneşti în chestiuni de drepturi şi interese. Se prăbuşi pe scaunul în vecinătatea căruia stătuse.

— Dacă mama ta consimte, te vei considera angajată față de domnul Colville ?

— Da.

— Iar dacă refuză ?

— I-am dat cuvîntul meu. Mi-l voi ține, răspunse Imogene cu o voce răgușită. Nimic nu mă va face să mi-l iau înapoi.

— Foarte bine, atunci ! Nu e nevoie să mai așteptăm răspunsul mamei tale. Domnul Morton trebuie să afle numaidecît. Nu încerca să închizi ochii, Imogene, la ceea ce vezi la fel de limpede ca și mine însămi. Te iubește.

— Oh, gemu fata.

— Da, nu poți nega. Și e crud, e perfid, să-l lași să gîndească în continuare că ești liberă.

— Nu-l voi mai vedea.

— Ah, nu e suficient. Are dreptul să știe de ce. Nu voi îngădui să fie tratat astfel !

Tăcură amîndouă.

— Ce-a spus domnul Colville ? întrebă apoi Imogene.

— El ? Nu mai știu să fi zis ceva. El...

Doamna Bowen se opri. Imogene se ridică de pe scaun.

— Nu-l voi lăsa pe el să-i spună domnului Morton, zise ea. Ar fi prea lipsit de delicatețe.

— Și vei lăsa ca lucrurile să meargă mai departe neschimbate ?

— Nu. Îi voi spune chiar eu.

— Cum îi vei spune ?

— Îi voi spune dacă deschide el vorba.

— Îl lași să ajungă pînă acolo ?

— Nu există altă cale. Voi suferi mai mult decît el.

— Dar tu vei merita să suferi, și suferința ta nu-l va ajuta.

Imogene se înfioră din nou în scaunul ei.

— Întrevăd care va fi sfîrșitul, spuse doamna Bowen cu amărăciune. Aidoma începutului.

Începu să străbată camera în sus și în jos, așezînd mecanic scaunele la locul lor și îndreptînd dezordinea pe care o lasă în urmă o reuniune de mai multe persoane la sfîrșitul unei seri. Închise capacul pianului pe care Imogene îl uitase deschis cu o violență ce tulbură coardele din liniștea lor.

— O voi face eu însă și mă întreb...

— Îi veți vorbi dumneavoastră ? șovăi fata.

— Da, replică doamna Bowen pe un ton vehement, oprindu-și mișcările repezite. Tu nu găsești de cuviință să-i spui și nici nu-l lași pe domnul Colville s-o facă.

— Nu, nu pot, răspunse Imogene, clătinînd ușor din cap. Dar îl voi descuraja ; nu-l voi mai vedea. Nu voi mai vedea pe nimeni pînă primesc vești de la ai mei, adăugă, în vreme ce doamna Bowen o înfrunta în tăcere.

— Și la ce va ajuta ? El trebuie să primească o explicație, iar eu va trebui să i-o dau. Care va fi aceea ?

Imogene nu răspunse la întrebarea ei.

— Nu voi spune nimănui ce legătură există între mine și domnul Colville mai înainte de-a afla răspunsul alor mei. De vor încerca să se opună, atunci el se va găsi în situația de a mă lua împotriva voinței lor. Dacă însă nu va voi să facă acest lucru, atunci va fi liber, iar eu nu-l voi fi umilit în fața lumii. De data *aceasta, el* va fi acela care va refuza. Și nu-mi pasă cine va suferi. Cu cît îl prețuiesc mai mult, cu atît mă voi bucura mai mult ; și dacă aș putea suferi de față cu toată lumea, aș face-o. De-ar fi să se afle vreodată, aș spune că el a fost cel care a rupt logodna.

Se ridică de pe scaun și rămase în picioare îmbujorată și emoționată la ideea sacrificiului de sine. Din întorto-

cheata complexitate a situației, reușise să scoată acest scurt triumf de care se bucura ca și cum ar fi fost o victorie de durată. Prea curînd însă se prăbuși în țărînă :

— Oh, ce pot face eu pentru el ? Cum să-l fac să simtă din ce în ce mai mult că aș renunța la orice pentru el ? Numai din pricină că nu cere nimic și nu vrea nimic e atît de greu ! De l-aș vedea nefericit, cum mi s-a părut odată ! De-aș vedea că este cît de cît diferit de cînd... de cînd... Oh, lucrul de care mă tem este acest calm netulburat ! Dacă viața noastră ar fi furtunoasă, plină de griji și de suferințe pe care să le iau asupră-mi, atunci, atunci nu m-aș mai teme de viitor ! Dar mă tem că nu va fi așa... nu, amenință să fie ușoară și pașnică, iar atunci ce-am să mă fac ? Oh, doamnă Bowen, credeți că ține la mine ?

Doamna Bowen se albi la față ; nu spuse nimic. Tînăra își frîngea mîinile.

— Uneori îmi pare că nu, ca și cum m-aș fi aruncat în brațele lui dintr-o greșeală, iar el m-ar fi acceptat pentru a-mi cruța rușinea de a ști că am făcut o greșeală. Credeți că-i așa ? De-ați putea să-mi spuneți că nu... Ori nu ! Dacă-i adevărat, spuneți-mi-o ! *Aceasta* ar fi adevărata bunătate.

Cealaltă tremura de parcă rugămintea fetei ar fi biciuit-o fizic. Se stăpîni însă, luînd o atitudine țeapănă.

— Cum să-ți pot eu răspunde la o asemenea întrebare ? Nu trebuie să te ascult ; tu nu trebuie să mă întrebi.

Se întoarse și o părăsi pe fata care stătea în aceeași poziție imploratoare. În camera ei însă, unde se încuie, în vreme ce-și desprindea cîte o panglică ori giuvaer și își scotea brățările de pe mînă, suspinele se amestecau cu

isterice accese de rîs. Un bărbat ar fi ieșit din casă și s-ar fi plimbat toată noaptea ; o femeie, în schimb, trebuie să-și consume amarul în patul ei.

XX

Dimineața, doamna Bowen primi o înștiințare de la bancherul ei că i-a sosit o telegramă din America. Era de la mama lui Imogene ; confirma primirea scrisorilor lor și le anunța că luase în ziua aceea vaporul spre Liverpool. Era datată la New York și puteai deduce că, după ce le răspunsese probabil în scris, se hotărîse brusc să vină personal.

— Bineînțeles, spuse Imogene, căreia doamna Bowen se grăbi să-i aducă telegrama, era de așteptat. De ce să vă telegrafieze *dumneavoastră ?* întrebă ea rece, dar pe un ton în care mocnea un foc de resentimente.

— Va trebui să o întrebi cînd va veni, replică doamna Bowen cu toată blîndețea. Acum n-o să mai dureze mult.

Arătau de parcă nici una n-ar fi dormit ; veghea fetei însă părea să o fi făcut sălbatică și feroce, asemeni unei păsări care s-a zbătut toată noaptea în colivie și se încăpățînează să mai lovească din vreme în vreme gratiile cu aripile. Doamna Bowen căzuse pur și simplu într-o apatie a epuizării.

— Ce-ai de gînd să faci ? întrebă doamna Bowen.

— Să fac ? Oh, am să mă gîndesc. Voi încerca să nu vă deranjez.

— Imogene !

— Va trebui să-i spun domnului Colville. Nu știu însă dacă o voi face imediat. Dați-mi telegrama, vă rog !

Intră în posesia ei cu o lăcomie ofensatoare.

— V-aş ruga să nu pomeniţi de ea.

— Voi face tot ceea ce doreşti.

— Mulţumesc.

Doamna Bowen părăsi camera, dar redeschise numaidecît uşa pe care o închisese în urma ei.

— Urma să mergem mîine la Fiesole, zise ea, pe un ton întrebător.

— Putem să mergem la fel de bine, dacă ziua e frumoasă, răspunse tînăra. Nu s-a schimbat nimic. N-am putea merge chiar astăzi ? adăugă sfidătoare.

— Azi e prea tîrziu, răspunse doamna Bowen liniştită. Le voi scrie domnilor să le reamintesc.

— Mulţumesc. Îmi pare rău că nu putem merge azi.

— Poţi lua trăsura, dacă vrei să te plimbi pe undeva.

— Am s-o iau pe Effie într-o vizită la doamna Amsden.

Imogene se răzgîndi însă şi se duse în vizită la două domnişoare Guicciardi, născute din părinţi de naţionalităţi diferite şi pe care doamna Bowen nu le prea avea la inimă. Imogene le luă cu trăsura la Cascine, unde cele două domnişoare răspunseră cu reverenţe unui număr considerabil de cunoştinţe ofiţereşti. O întrebară dacă ar lăsa-o doamna Bowen să meargă la teatru cu ele în seara aceea. Erau de origine din New York şi urma să aibă loc un spectacol în stil new-yorkez ; aveau să fie însoţite de o tînără căsătorită. Doi juni, veri de-ai lor, care tocmai picaseră din America, închiriaseră loja.

Întoarsă acasă, Imogene îi spuse doamnei Bowen că le acceptase invitaţia. Doamna Bowen nu zise nimic, dar cînd se prezentă unul din tineri pentru a o conduce pe Imogene la trăsură, se purtă cu o îngăduinţă faţă de new-yorkismul lui de mîna a doua ce nu ar fi putut fi întrecută nici de aceea a unei distinse văduve bostoniene, oferindu-i cuiva scrupuloasa ospitalitate a oraşului.

Imogene se întoarse la miezul nopţii. În vreme ce-şi scotea veşmintele şi podoabele în camera ei, fredona o arie ce avea în tăcerea orei tîrzii un efect îngrozitor, aproape profanator ; parcă ar fi fluierat altă fată. Arătă aceeaşi nonşalanţă la micul dejun, unde se prezentă prompt, răspunzînd întrebărilor doamnei Bowen despre cum se distrase în seara precedentă cu un entuziasm ce făcea abstracţie de simpla intenţie politicoasă ascunsă în spatele lor.

Domnul Morton sosi primul şi dacă politica de descurajare a lui începu numaidecît, primii paşi fură mascaţi de un bun venit exuberant, ce păru să-l umple pe el de bucurie, iar pe doamna Bowen de o mută perplexitate. Tînăra începu să bată cîmpii despre seara petrecută la operă, despre vreme şi despre excursia pe care aveau s-o facă ; iar după o agitaţie exagerată în jurul buchetului pe care i-l adusese, împreună cu altul pentru doamna Bowen, Imogene şi-l puse la cingătoare, atrăgîndu-i lui Colville atenţia asupra lui atunci cînd sosi : el nu se gîndise la flori.

Văzînd veselia ei excesivă, Colville întoarse o privire îngrijorată şi întrebătoare către doamna Bowen ; aceasta îşi feri ochii şi o certă pe Effie atunci cînd fetiţa găsi prilejul pentru a-i şopti :

— Socot că Imogene se poartă foarte ciudat faţă de cum îi e felul, nu eşti de aceeaşi părere, mamă ? Se pare c-a fost de-ajuns să meargă odată în compania fetelor alea Guicciardi ca s-o strice.

— Nu fă observaţii cu privire la oameni, Effie ! o repezi mama ei cu severitate. Nu-i frumos pentru o fetiţă mică şi-ţi interzic. Vorbeşti prea mult în ultima vreme !

Effie se depărtă foarte mîhnită în urma acestei bruftuieli, şi faţa nu i se lumină nici măcar la vederea

căutăturii pline de compasiune de pe chipul lui Colville, care observase că fetița fusese certată. Trebui să o ia pe genunchi, să o sărute și să o îmbuneze cu vorbe ademenitoare pînă ca sentimentele-i rănite să sufere o vindecare vizibilă. O lăsă din nou jos, dorindu-și cu un oftat să se fi găsit cineva care să-l ia și pe el sub aripa-i ocrotitoare și să-i ostoiască sensibilitățile rănite. Rămase ținînd-o în continuare de mînă și așteptînd să treacă acele ultime momente în care pregătirile grăbite ale unor doamne pentru o excursie par fără sfîrșit.

Cînd fură gata să se urce în trăsură, se iscă din nou întrecerea în materie de sacrificiu de sine, căreia Imogene îi puse capăt urcîndu-se pe locul din față. Domnul Morton se grăbi să ocupe locul de lîngă ea, iar Colville rămase să șadă alături de Effie și mama ei.

— Dumneavoastră, cei mai în vîrstă, veți fi mai în siguranță acolo în spate, zise Imogene. Fusese o mică glumă adresată lui Effie, dar o sclipire a ochilor ei, în momentul cînd se întoarse să-i vorbească pastorului, se abătu înspre Colville cu o sfidare disperată. Acesta se întreba oare ce urmărise ea făcînd aluzie la o idee de care se ferise cu atîta susceptibilitate pînă atunci. Se vedea însă într-o situație căreia nu-i putea da nici cum de cap. Cînd vorbi cu doamna Bowen, o făcu pe un ton mustind de întrebări. Cînd și cum credea ea că trebuia să-i spună domnului Morton de relația sa cu Imogene ? Oare mai aștepta acest lucru din partea lui ? Cînd privirea îi cădea pe fața pastorului, îl cuprindea deznădejdea la gîndul termenilor în care avea să-i comunice faptul ; orice formă încerca să dea acelei comunicări, ea rămînea totuși penibilă, deoarece se simțea dator să menționeze că, în vreme ce el se simțea legat de o promisiune, nu-i îngăduise și ei să se simtă la fel.

Un cer de o americană albăstrime și imensitate, un soare blînd și o briză ușoară își risipeau darurile asupra lor în vreme ce porneau în lungul și întortocheatul urcuș al dealurilor încoronate de străvechea cetate etruscă. La început, se simțiseră cu toții strînși în chingile propriei stări de spirit sau a celorlalți, așa cum o știau sau și-o imaginau, și abia într-un tîrziu rupse pastorul tăcerea, întorcîndu-se către Imogene și întrebînd, după ce privise îndelung însoritul peisaj :

— Oare cum credeți să fie vremea la Buffalo astăzi ?

— La Buffalo ? repetă ea, ca și cum locul ar fi ocupat doar un colțișor obscur printre cele mai îndepărtate amintiri.

— Oh ! Încă nu s-a topit gheața pe lac. Nu te poți bizui ca asta să se întîmple mai devreme de întîi mai.

— Iar întîii mai vine mai devreme sau mai tîrziu în funcție de anotimp, interveni Colville. Mi-amintesc că am ajuns odată acolo la mijlocul lunii și rîul era atît de încărcat de gheață între cascada Niagara și Buffalo, încît a trebuit să închid fereastra vagonului pe care o ținusem deschisă tot timpul cît străbătusem sudul Canadei. La noi vremea e mai puțin previzibilă ; este tot atît de democratică și specific națională ca și constituția noastră politică. Poate fi martie sau mai oricînd din septembrie pînă în iunie în funcție de prezența sau absența zăpezii pe munți.

Tînărul zîmbi.

— Dar nu vă place, întrebă el respectuos, această înaintare înceată, ordonată, a primăverii italiene, unde florile par să răsară una cîte una și fiecare boboc își are sorocul lui ?

— O, da, e foarte bine în felul său. Eu însă prefer năvala primăverii americane : într-o dimineață nici nu

visezi la vreme blîndă, mîine noapte se dezlănţuie o ploaie caldă, în rafale, poimîine, o explozie de boboci, de flori, de frunze crude şi de păsări. Nu ştiu dacă noi am fost făcuţi pentru această climă sau ea pentru noi, dar manifestările ei năvalnice şi excesive par să răspundă unei cerinţe a spiritelor noastre înainte-mergătoare. Aceasta se întîmplă să fie săptămîna piersicilor înfloriţi şi astăzi le poţi vedea bobocii roz pretutindeni, nestingheriţi de alte specii. Imaginaţi-vă însă o primăvară americană care şi-ar irosi o întreagă săptămînă din timpul ei preţios pentru folosul exclusiv al bobocilor de piersici ! N-ar face-o ! Are prea multe alte lucruri de întreprins.

Effie se întinsese peste poala lui Colville şi cu unul din coate înfipt adînc în genunchiul lui, îşi sprijinea bărbia în mînă, înregistrînd în amănunt peisajul de afară.

— Nu durează decît o săptămînă ? întrebă ea.

— Nici măcar o oră în plus sau în minus, răspunse Colville. De-ar fi să se descopere vreun boboc de alun întîrziat pe undeva după ce i-a trecut vremea, s-ar isca un tărăboi îngrozitor. Iar dacă vreun bobocel de piersic mai lenevos nu ar ieşi din cămăşuţa lui pînă la sfîrşitul săptămînii, ar trebui să rămînă acolo pînă în anul următor : nu l-ar mai lăsa florile de păr să scoată capul.

— Nu l-ar mai lăsa ? murmură fetiţa cu o visătoare compasiune pentru întîrziata floare de piersic.

— Cel puţin aşa spune lumea. În America, ar avea voie să înflorească oricînd ar dori. E o ţară liberă.

Doamna Bowen dădu să o readucă pe Effie într-o poziţie mai respectuoasă, dar Colville îşi petrecu braţul în jurul fetiţei :

— Oh, lăsaţi-o să stea aşa ! Nu mă incomodează şi pare atît de absorbită de noutatea peisajului !

Mama recăzu în aceeaşi atitudine de pasivitate ostenită. Colville se întreba dacă se răzgîndise în privinţa oportunităţii discuţiei cu domnul Morton ; liniştea ei putea foarte bine să însemne apatie. Unul care ar fi cunoscut întreaga situaţie ar fi putut zice că luase hotărîrea de a lăsa lucrurile să-şi urmeze cursul, încetînd de a se mai zbate.

Nu putea crede că era mulţumită de el ; trebuia să fi simţit cu totul altceva. Dar, după cum îi sta în putere, se refugie din tumultul gîndurilor în jocul cu fetiţa, glumind şi păcălind-o cu extravaganţele lui. Grijile luară atunci forma unei suferinţe surde, ce răbufnea din cînd în cînd, asemeni unei dureri de măsele.

Perspectiva prezenta din plin acel amestec de sălbăticie şi artificiu ce împrumută peisajului italian supremul său farmec. Fără să fie încărcată de elemente foarte variate, se combina totuşi într-un infinit efect pitoresc. Vedeai livezi de măslini şi podgorii şi iarăşi podgorii şi livezi de măslini. În apropierea caselor şi colibelor, creşteau piersici şi alţi pomi şi se întindeau grădini de zarzavat. În jurul vilelor albe, tulpinele chiparoşilor săgetau aerul albăstrui. Din cînd în cînd ajungeau în dreptul vreunei vile cu grădini ornamentale, presărate cu statui mîncate de vreme. O căldură blîndă şi plăcută învăluia cîmpurile şi acoperişurile, iar cetatea, ce cobora tot mai mult în vreme ce ei urcau, îşi îmblînzea şi îşi combina relieful turnurilor şi monumentelor într-o masă întunecată cu licăriri albe.

Colville îi spuse lui Imogene, care îşi plecase privirea cu un oftat, după ce meditase îndelung asupra priveliştii :

— Nu-i puteţi da de capăt, văd.

— Cui ?

— Peisajului. Este prea deschis oricărei interpretări. Cîtă istorie este scrisă în el, publică și particulară! Dacă nu-l tratezi pur și simplu ca pe oricare alt peisaj, îți devine o povară. Este bine că turiștii vin atît de ignoranți în Italia și rămîn tot astfel. Altminteri n-ar trăi să se mai întoarcă acasă : trecutul i-ar zdrobi.

Imogene îl scrută cu privirea, ca pentru a extrage vreun înțeles personal din cuvintele lui, apoi își întoarse capul. Pastorul i se adresă cu un fel de toleranță respectuoasă față de glumele unui bărbat talentat dar excentric, deși începuse să guste farmecul conversației sale.

— Doar nu vreți cu adevărat să spuneți că nu trebuie să vii în Italia cît mai informat cu putință ?

— Adevărul e că am vrut, dar nu mai vreau, răspunse Colville.

Tînărul rămase pe gînduri, cîntărind răspunsul, iar Imogene luă o mină alarmată, ca și cum ar fi vrut să-i salveze unul de celălalt : să nu-i îngăduie nici domnului Morton să-l considere pe Colville frivol, nici lui Colville să-l creadă pe pastor stupid, îndepărtîndu-le gîndurile de la această chestiune. Poate că nu-i era limpede cum avea să realizeze acest lucru. În orice caz, nu spuse nimic, iar doamna Bowen îi veni în ajutor din cine știe ce motiv personal ; poate dintr-un sentiment al nedreptății de a-l lăsa pe domnul Morton să sufere din pricina complicațiilor în care erau amestecați ea și ceilalți. Treburile șchiopătaseră de cînd plecaseră, întrucît povara conversației fusese lăsată în seama celor doi bărbați și a acelei fete neajutorate ; dacă nu voia ca excursia lor să fie un eșec total, trebuia să intervină.

— Ați auzit vreodată de Gratiano cînd ați fost la Veneția ? îl întrebă ea pe domnul Morton.

— Este unul din noii lor acuareliști ? Am auzit că au întemeiat acum o adevărată școală acolo.

— Nu, răspunse doamna Bowen, înghițindu-și cum putu eșecul ; era un vorbitor faimos. Îi plăcea să vorbească despre o infinitate de nimicuri mai mult decît oricărui alt locuitor al Veneției.

— Un străbun al meu, domnule Morton, interveni Colville, un biet om cinstit, care făcea și el ce putea, pentru ca lumea să uite tăcerea femeilor. Vă mulțumesc, doamnă Bowen, că l-ați menționat. Îmi pare rău că nu este azi cu noi.

Tînărul rîse :

— Oh, cel din *Negușătorul din Veneția !*

— Nimeni altul, încuviință Colville.

— Mărturisesc, spuse doamna Bowen, că sînt *într-adevăr* cam proastă în dimineața asta. Presupun că-i din pricina aerului călduț ; a fost atît de mult timp aspru și tăios ! Îmi produce somn.

— Nu ne luați în seamă pe *noi*, răspunse Colville. Vă vom atrage atenția în momentele importante.

Intrau într-un sat unde oamenii se opresc uneori să admire operele de artă din biserică.

— Iată, de exemplu, acum, zise el ; sîntem în... ce localitate e asta ? îl întrebă pe vizitiu.

— San Domenico.

— Data viitoare am s-o recunosc după cerșetori.

De toate vîrstele și sexele, aceștia mișunau în jurul trăsurii, al cărei mers vizitiul îl încetinise instinctiv pentru a le face plăcere, și-și întindeau mîinile și pălăriile. Colville îi dădu lui Effie mărunțișul său pentru a li-l împărți. La vederea banilor cerșetorii începură să vină spre el din toate direcțiile. Cei care primiseră îi aduceau de mînă pe cei șchiopi și orbi și nu se rușinau cerînd să fie

răsplătiți pentru acest serviciu. În același timp, nu se supărau cînd Colville le rîdea în față. Rîdeau și ei și plecau mulțumiți sau cît de mulțumiți pot fi cerșetorii vreodată.

Pe cînd își continuau drumul cu viteză sporită, Colville își închise portmoneul, zicînd :

— Exceptînd-o pe Effie, eu sînt singura persoană lipsită de principii din această trăsură și totuși port în clipa de față mai multe binecuvîntări din satul acela decît pot duce. Știu că doamna Bowen mă privește cu severă dezaprobare. Consideră că ar fi trebuit să-i trimit pe cerșetorii din San Domenico la Florența, unde ar fi cu toții închiși în Pia Casa di Ricovero și învățați vreo ocupație utilă. La Florența, e îngrozitor. Poți să străbați acum întregul oraș și să constați că nu se face nici un apel la caritatea ta fără riscul cerșetorului de a fi închis. Mai înainte aveai prilejul de a te milui de cineva la fiecare colț.

— Poți trimite un cec la Pia Casa, îi sugeră doamna Bowen.

— Ah, dar la ce mi-ar folosi ? Cînd dau, vreau să gust plăcerea carității ; să-l văd pe beneficiar ploconindu-se pentru mărinimia mea. În zadar am încercat să vă conving că lumea a decăzut în multe privințe. Vă amintiți de bărbatul ciung căruia-i dădeam bani pe malul lui Arno ? Acel pătimitor perseverent a fost în repetate rînduri arestat pentru cerșetorie și obligat în cele din urmă să plătească o amendă din trudnica lui agoniseală pentru a nu fi trimis la Pia Casa a dumneavoastră.

Doamna Bowen zîmbi, întrebînd „mai trăiește oare ?“ pe un ton de visătoare rememorare. Nu era numai răbdătoare la toate nonsensurile lui Colville. Lui i se părea că de sub pleoape i se strecura uneori o lumină recunoscătoare. Cînd se întoarse către Imogene și tînărul ale cărui speranțe în privința ei avea să le distrugă cu primul prilej, sumbra atmosferă pe care o respira amenința parcă să se transforme într-o prezență concretă, întunecîndu-i peisajul. Se luptă cît putu cu această impresie, ațiîndu-se prin efort permanent ca norul ce plana amenințător să nu atingă pămîntul. Uneori se apleca în afara trăsurii, scoțînd în secret un lung oftat obosit. Începu să creadă că doamnele îl exploatau nemilos, lăsîndu-i povara conversației. Se mînie, dar apoi inima i se muie și le iertă din nou, bănuind că el era pricina grijilor ce le reduseseră la tăcere. Era convins că afacerea luase o nouă întorsătură. Se întreba dacă doamna Bowen îi spusese lui Imogene ceea ce-i ceruse. Putea să se întrebe sau să emită presupuneri, însă numai în îngrozitorul flux al gîndurilor ce curgeau egal și întunecat odată cu conversația pe care o întrețineau. Exploată cît putu variantele priveliști ale Florenței, pe care le descopereau vederii curbele și înălțimile tot mai mari ale drumului. Simțea o afectuoasă recunoștință față de tînărul pastor atunci cînd răspundea prompt și complet, arătîndu-se interesat de obiectele și subiectele invocate de el.

Nici doamna Bowen nici Imogene nu tăceau tot timpul. Prima ajuta uneori conversația cu un aer obosit, iar cealaltă spărgea intermitent valul abstragerii sale. Fără îndoială, fata își propusese mai mult decît putea duce atunci cînd insistase la o excursie de plăcere, cîtă vreme mintea îi era apăsată de o mulțime de lucruri, și, fără îndoială, doamna Bowen îi purta pică pentru insistența ei și era furioasă pe ea însăși pentru că-i cedase. Dacă la vîrsta și experiența ei nu se putea elibera de această povară interioară, Imogene trebuia să fi fost zdrobită pur și simplu.

Tresăririle ei din apăsarea gîndurilor care o făceau să tacă luau forma agresiunii, contrazicîndu-l pe Colville în ceea ce spunea atunci sau atacîndu-l pentru vreo afirmație din trecut. Era o paradă de personalitate nefericită și neplăcută, pe care el nu se simțea în stare să o trateze cu compasiune atunci cînd lua forma rezistenței și sfidării doamnei Bowen, ceea ce tînăra părea să încerce necontenit. Altul poate că nu ar fi simțit astfel ; poate că totul se petrecea în conștiința lui. Tînărul pastor nu părea să vadă în acele izbucniri decît capricioasele manifestări ale unei veselii de moment, deși faptul că el rîdea de ele nu le diminua efectul în ochii lui Colville. Întorcîndu-se spre doamna Bowen în căutarea unei alianțe, fu uimit să primească un reproș prompt, în privința căruia nu se putea înșela, oricît ar fi fost de imperceptibil pentru ceilalți.

Se consolă și el urmărind grupul de copii care-i împresură undeva în apropiere de Fiesole ținîndu-se apoi după trăsură și încercînd să le vîndă diverse nimicuri fabricate din paie — evantaie, coșuri, umbrele și altele de acest soi. Cumpără la grămadă din ele și i le dădu lui Effie, pe care o asigură, fără să primească aplauzele femeilor și sub privirea gravă și întrebătoare a tînărului pastor, că vînzătoarele ambulante erau niște fetițe etrusce în vîrstă de cel puțin două mii cinci sute de ani.

— E foarte greu să găsești vreun etrusc sub această vîrstă ; majoritatea adulților au trei mii de ani.

Fetița îi primi extravaganța cu acea credință în fabulație la care sînt atît de predispuși copiii și spuse : „Oh, povestiți-mi despre ei" în vreme ce se trăgea mai aproape și-și admira cadourile, ridicîndu-le pe rînd și comentîndu-le cu afecțiune.

— Nu e cine știe ce de spus, răspunse Colville. Sînt oameni foarte închiși, care trăiesc în cercul lor restrîns. Nu ți-ar plăcea însă să vezi un grup de etrusci de toate vîrstele, incluzînd chiar bebeluși de o mie o sută, o mie două sute de ani, năvălind într-un oraș american ? Ar produce o mare emoție, nu-i așa ?

— Ar fi splendid.

— Da, le-am da o gustare în pivnițele primăriei și apoi i-am conduce la cimitir. Americanii și etruscii seamănă foarte mult în această privință : îți arată mormintele ori de cîte ori au prilejul.

— Așa vor face și cei din Fiesole ?

— Cum vă place întotdeauna să scormoniți trecutul ! îi întrerupse Imogene.

— Da, e cam greu să scormonești viitorul ! se apără Colville. Acceptînd provocarea, adăugă :

— Mi-ar plăcea cu adevărat să întîlnesc cîțiva etrusci la Fiesole în dimineața asta. M-aș simți ca și cum aș fi nimerit și eu în fine printre contemporanii mei ; ei m-ar înțelege.

Fața fetei se aprinse :

— Înseamnă că nimeni altcineva nu vă poate înțelege?

— Se pare că nu. Sînt marele *incompris* [1] american.

— Îmi pare rău pentru dumneavoastră, îngînă ea. De fapt, sarcasmul nu era punctul ei tare.

La intrarea în oraș, îi găsiră pe etrusci preocupați de alți vizitatori în jurul cărora se îngrămădeau în grupuri compacte, în mica și ciudata piață, încurcîndu-se reciproc ca ghizi, cerșetori și negustori de împletituri de paie. Unul din grupuri se dispersă fără tragere de inimă pentru a se dedica noilor veniți, și atunci văzură

[1] *Incompris* : neînțeles (fr.).

că predecesorii lor erau niște pictori, răspîndiți împrejur și făcînd schițe, ceea ce captase atenția populației. Colville se duse la restaurant să comande prînzul, lăsîndu-le pe doamne în grija domnului Morton. Cînd se întoarse, găsi trăsura înconjurată de pictori, care se dovediră a fi elevii lui Inglehart. Urcaseră pe jos pînă la Fiesole în după-amiaza precedentă și-și petrecuseră dimineața făcînd schițe. Cu indiferența artistului față de convenționalele puncte de interes, ei nu aflaseră nici acum ce era de vizitat în Fiesole și acceptară propunerea lui Colville de a se alătura grupului lui pentru a face turul Catedralei, muzeului și al porțiunii de zid numită Belvedere. Descoperiră că fuseseră deja la Belvedere, fără să știe că merita o atenție deosebită, iar unii dintre ei făcuseră și schițe — fragmente de arhitectură și peisaj și portrete de femei cu evantaie și coșuri împletite, care se înghesuiau din nou în jurul lor, blocînd perspectiva. În biserică avură păreri diferite cînd fu vorba de cele mai potrivite subiecte de studiu, iar Colville ascultă cuprins de o bizară disperare însuflețitele expresii ale preferințelor și negațiilor lor. Toate acestea erau atît de departe de el acum. La muzeu însă, care prezenta doar un interes minor, bazat pe o colecție mică de artă și arheologie, vederea unei tinere perechi italiene, — erau, probabil, logodnici — îi provocă o suferință reală. Mergeau înaintea unui cuplu cu părul cărunt, care ar fi putut fi părinții fetei, și nu priveau la nici un exponat, cu toate că se opreau cu regularitate în fața lor, ascultînd explicațiile ghidului pînă la sfîrșit. Fata se ținea strîns de brațul tînărului și nu avea ochi decît pentru el ; fața îi trăda o pasionată concentrare a întregii ei ființe asupra tînărului, iar el părea să înainteze vizînd la ea. Din cînd în cînd se priveau adînc în ochi

și atunci se opreau, răpiți de iubire și neștiutori de orice altceva.

Tinerii pictori glumiră pe seama lor ; chiar și domnul Morton zîmbi, iar doamna Bowen dădu semn că-i observase și ea. Imogene însă nu zîmbi ; îi privea pe îndrăgostiți cu un interes cu nimic mai prejos decît acela pe care și-l arătau ei reciproc. Și atunci o sudoare rece acoperi fruntea lui Colville. Aceea să fi fost ideea ei despre cum ar fi trebuit să fie propria-i logodnă ? Se așteptase oare ca el să se poarte la fel cu ea și să accepte din parte-i o dăruire ca aceea a fetei ? Cît de amarnic trebuie că o dezamăgise ! Gîndul acesta îi era de nesuportat, încît se simțea silit să rupă toate firele ce-l legau de ceva asemănător. Și totuși, reflectă el, existase o vreme cînd ar fi fost capabil de atîta pasiune, poate chiar mai multă.

După masă, pictorii li se alăturară din nou și se duseră să viziteze ruinele teatrului roman cu porțiunea de zid etrusc din spatele lor. Ruinele par mai vechi decît zidul, ale cărui uriașe blocuri de piatră sînt la fel de bine înfipte la locurile lor ca și cum ar fi fost așezate acolo cu un an în urmă ; ierburile se întind pînă la marginea de sus, și cîțiva copăcei își pleacă ramurile peste creasta zidului, al cărui străvechi chip, spîn, priveghează cu severitate o largă perspectivă, tînără și zîmbitoare sub dezmierdarea dintîi a primăverii. Pietatea sau interesul comunității, ce fac ca la intrare să se perceapă o taxă de cîteva centime, ar putea fi puse în seama lucrărilor de apărare a zidului contra invaziei ierburilor și plantelor agățătoare, ce împing pe nesimțite arena pe jumătate excavată în uitare și paragină ; indiferent care va fi fost agentul, influența sa slăbise ecoul afectiv stîrnit spectatorului de priveliștea zidului. Nu le spunea nimic ; pictorii nu-și scoaseră blocurile de

desen din buzunare. În interiorul teatrului însă, acolo unde cîteva coloane sfărîmate marcau locul scenei, iar un şir de trepte descoperite urcau pînă la cîteva bănci de piatră ale spectatorilor, interesul uman reveni.

— Cred că se poate afirma despre o ruină că este prea veche, zise Colville. Prietenii noştri etrusci au făcut greşeala de a-şi construi zidul cu cîteva mii de ani prea devreme pentru folosul nostru.

— Într-adevăr, îl aprobă pastorul. Ai impresia că propria noastră rasă s-ar fi înstrăinat de noi prin efectul timpului — nu credeţi, *sir ?* Vreau să spun, fireşte, în plan pămîntesc.

Pictorii arătau stînjeniţi, ca şi cum nu s-ar fi aşteptat la ceva de acest soi, şi se risipiră în căutarea unor unghiuri şi perspective. Effie obţinu aprobarea mamei ei de a alerga în jos şi în sus pe scări, cu condiţia să nu cadă. Doamna Bowen se aşeză pe una din treptele de mai jos, iar domnul Morton îşi făcu loc respectuos alături.

— Mă întreb cum o fi arătînd de sus ? îl întrebă Imogene pe Colville, cu un înţeles mai adînc decît părea să conţină simpla întrebare.

— Nu avem alt mijloc mai bun de a afla decît acela de a merge şi de a vedea, îi propuse el. O ajută să urce, dîndu-i mîna de la un şir de bănci la următorul. Cînd ajunseră în punctul de unde aveau cea mai avantajoasă privelişte a întregului, ea se aşeză, iar el se prăbuşi la picioarele ei, dar nu vorbiră despre privelişte.

— Theodore, vreau să-ţi spun ceva, începu ea, fără altă introducere. Am primit veşti de acasă.

— Adevărat ? întrebă el pe un ton prin care se străduise din răsputeri să sugereze că era pregătit pentru orice soartă.

— A telegrafiat mama. Va veni aici. Este deja pe drum. Va fi aici foarte curînd.

Colville nu prea ştia ce să răspundă la aceste emfatice afirmaţii consecutive.

— Ei bine ? întrebă în cele din urmă.

— Ei bine, repetă ea, ce ai de gînd să faci ?

— Să fac în ce caz ? întrebă el, ridicîndu-şi ochii pentru a-i întîlni pe cei ce-i simţise arzînd deasupra lui, pînă atunci.

— În cazul că refuză.

Din nou nu fu capabil de un răspuns imediat, dar atunci cînd acesta veni, sună onest :

— Nu eu sînt cel care să hotărască ce voi face, replică el grav. Sau dacă da, nu pot spune decît că voi face orice vei dori.

— Dar *tu* nu vrei nimic ?

— Nimic altceva decît fericirea ta.

— Nimic altceva decît fericirea mea ! Ce-nseamnă fericirea pentru mine ? Am căutat-o eu vreodată ?

— Nu pot spune, dar dacă aş crede că nu ai găsi-o...

— Eu nu o voi putea afla decît în fericirea ta, îl întrerupse ea. Şi ce vei face dacă mama nu va consimţi să ne logodim ?

Bărbatul experimentat şi rafinat — căci asta era Colville, deşi nu în vreun sens rău — îşi găsea onoarea şi bărbaţia puse la încercare de această fată simplă, de acest copil. În clipa aceea nu suporta să nu fie la înălţimea idealului ei, indiferent de greşeala sau catastrofa ce-ar fi putut ieşi din împlinirea lui.

— Dacă eşti convinsă că mă iubeşti, Imogene, pentru mine nu va avea nici o importanţă ce va spune mama ta. M-aş bucura să am consimţămîntul ei ; mi-ar fi îngrozitor de neplăcut să mă opun voinţei ei ; ştiu însă

că am destulă tărie bărbătească pentru a-ţi fi credincios şi a te păstra pe primul loc în gîndurile mele tot restul vieţii, iar aceasta mi-e de-ajuns. Dacă ai însă vreo teamă, vreo îndoială, acum este timpul...

Imogene se ridică în picioare ca şi cum ar fi fost cuprinsă de un vîrtej de gînduri şi emoţii ce nu-i mai îngăduiau să rămînă pe loc.

— Oh, staţi aşa ! Nu vă ridicaţi încă ! Mai staţi o clipă, vă rog ! se auziră vocile pictorilor din diferite părţi ale teatrului şi mai multe condeie imploratoare se agitară în aer.

— Îţi schiţează portretul, spuse Colville. Ea se aşeză supusă la loc.

— În ceea ce mă priveşte, nu am nici o îndoială... nu, zise ea, de parcă n-ar fi survenit nici o întrerupere.

— Atunci nu trebuie să ne mai temem de întîlnirea cu mama ta, suspină Colville după o scurtă tăcere. Ce te face oare să crezi că va fi împotrivă ?

— Nu cred asta ; dar mi-am închipuit... nu ştiam dacă...

— Ce ?

— Nimic acum. Buzele îi tremurau ; îi putea vedea strădania de a se controla, dar fără succes.

— Sărman copil ! îi spuse, întinzînd mîna spre ea.

— Nu-mi lua mîna ! Toată lumea se uită la noi ! îl rugă ea.

Colville se abţinu şi rămaseră muţi şi nemişcaţi un scurt răstimp, în care ea îşi reveni suficient pentru a putea vorbi din nou :

— Înseamnă că sîntem făgăduiţi unul altuia orice s-ar întîmpla.

— Da.

— Şi nu vom mai vorbi niciodată despre asta. Mai este însă ceva. Ţi-a cerut doamna Bowen să-i spui domnului Morton de logodna noastră ?

— Mi-a spus că s-ar cuveni s-o fac.

— Şi i-ai făgăduit ?

— Nu mai ştiu ; dar presupun că aşa ar trebui.

— Nu vreau s-o faci ! strigă fata.

— Nu vrei să-i spun ?

— Nu ; nu vreau acest lucru !

— Oh, foarte bine, atunci ; mi-e mult mai simplu. Îmi pare însă că aşa ar fi frumos faţă de el.

— Te-ai gîndit singur la asta ? şuieră ea.

— Nu, răspunse Colville cu tristeţe. Mă tem că nu sînt în stare să mă gîndesc la drepturile şi binele altor oameni. Doamnei Bowen i-a venit în minte.

— Ştiam eu !

— Recunosc însă că am fost de acord cu ea, deşi aş fi preferat să amîn discuţia pînă primeam răspuns de la ai tăi.

Colville tăcu o vreme dus pe gînduri şi apoi continuă :

— Dar dacă hotărîrea lor nu va avea importanţă pentru noi, socot că ar trebui să afle numaidecît.

— Consideri că flirtez cu tine ?

— Imogene ! exclamă Colville pe un ton de reproş.

— Asta reiese din ce spui ; asta vrea şi ea să spună.

— Eşti foarte nedreaptă cu doamna Bowen, Imogene.

— Oh, întotdeauna o aperi ! Nu-i prima oară cînd îmi spui că sînt nedreaptă cu ea.

— Nu vreau să spun că o nedreptăţeşti cu bună ştiinţă, sau că ai putea face asta vreunei fiinţe, cu atît mai puţin ei. Eu însă... noi... îi datorăm atît de mult : a avut atîta răbdare !

— Ce-i datorăm ? În ce sens a avut răbdare ?

— Şi-a învins aversiunea faţă de mine.

— Oh, într-adevăr !

— Iar eu mă simt obligat faţă de ea... pentru o mie de lucruri mărunte ; şi m-aş bucura simţind că acţionăm cu aprobarea ei. Aş dori să-i fac pe plac.

— Doreşti să-i spui domnului Morton ?

— Socot că am datoria morală să o fac.

— Ca să-i faci pe plac doamnei Bowen ! Întotdeauna ai ţinut s-o mulţumeşti pe ea mai mult decît pe mine. Poate că tot pentru ea ai şi rămas la Florenţa !

Se ridică şi coborî alergînd pe băncile sfărîmate şi pe scările în ruină, cu un pas totuşi atît de sigur, încît părea mai mult un zbor decît mers din locul unde stăteau de vorbă doamna Bowen şi domnul Morton.

Colville o urmă cum putu, încet şi cu inima împovărată. Un lucru bun se ramifică în infinite şi neaşteptate forme ale binelui ; un lucru rău, în proteice şi neaşteptate rele. Această eroare înmugurea irevocabil într-un labirint fără ieşire. Vedea cum, sub puterea ei, sufletul ei tînăr şi generos se deda la excese nedemne şi ştia că nu ea, ci el era de condamnat.

Nu se simţea în stare să se apropie de ea, să-i vorbească, să-i redea judecata limpede, oricît era de necesar acest lucru, şi observă că ea îl ocolea. La suprafaţă însă, relaţiile lor rămăseseră aceleaşi. Pictorii îşi aduseră schiţele pentru a le supune examinării şi comentariului lor şi, fără a-şi vorbi unul altuia, el şi Imogene le discutară cu ceilalţi.

Cînd porniră spre casă, pictorii se oferiră să-i însoţească o mică porţiune de drum, după care aveau să se întoarcă să-şi petreacă noaptea la Fiesole. Păşeau pe lîngă trăsură, vorbind cu doamna Bowen şi Imogene, care

se aşezaseră avînd-o pe Effie între ele pe bancheta din spate. După ce îşi luară rămas bun, Colville şi pastorul, care din politeţe merseseră şi ei pe jos, îşi continuară tot astfel drumul pînă la locul unde şoseaua mare către Florenţa se ramifică în şoseaua veche şi şoseaua nouă. Aproape de răscruce, drumul urcă abrupt deasupra cîmpurilor ce se întind de o parte, de care este despărţit printr-un zid adînc de vreo zece-douăsprezece picioare.[1] Tocmai în acel loc, la o cotitură bruscă a dealului, din partea opusă apăru un ţăran mînînd o turmă de porci negri.

Caii doamnei Bowen erau, probabil, prea răsfăţaţi pentru a se resemna, asemeni tuturor cailor florentini, la ivirea feluritelor fenomene naturale. La vederea turmei smolite, ei dădură înapoi şi, cotind violent înspre deal, smuciră trăsura în curmezişul drumului, cu roţile din spate la cîteva picioare de buza zidului. Vizitiul sări de la locul său ; doamnele şi fetiţa rămaseră pe loc ca paralizate. Colville alergă la uşa trăsurii :

— Săriţi, doamnă Bowen ! Sări Effie ! Imogene...

Mama şi fetiţa se supuseră. Le prinse în braţe şi le depuse jos. Tînăra stătea mai departe nemişcată, holbîndu-se la el cu o privire dispreţuitoare, încărcată de repros.

Colville se năpusti s-o tragă afară, dar Imogene se feri, şi atunci bărbatul alergă să-l ajute pe vizitiu, care pusese mîna pe hăţurile cailor înnebuniţi.

— Daţi-le drumul ! îl auzi pe pastor strigîndu-i : e-n siguranţă. Se luptă să-şi elibereze încheietura mîinii prinsă în lanţul zăbăluţei, pe unde încercase să prindă frîul. Roţile trăsurii se rostogoliră peste zid ; simţi cum se roteşte în aer şi cum se prăbuşeşte nimicit la picioarele zidului.

[1] Picior : unitate de măsură echivalentă cu 0.30 m.

XXI

Prima senzaţie încercată de Colville cînd îşi reveni fu plăcerea iscată de moliciunea şi netezimea covorului de iarbă pe care zăcea. Apoi îi atrase atenţia ciudata culoare a ierbii şi deodată realiză că obiectul ce-l avea sub cap era o pernă şi că se afla într-un pat. Concluzia îi fu adeverită de tînărul care îl priveghease o vreme şi zîmbea acum înveselit de expresia întrebătoare din ochii lui.

— Unde sînt ? întrebă Colville, mirîndu-se de vocea sa firavă.

Tînărul îi ceru scuze în italiană, iar cînd Colville îi repetă întrebarea în acea limbă, îl informă că se afla în Palazzo Pinti, unde fusese adus de la locul accidentului.

Îi mai spuse că nu trebuia să vorbească pînă nu-i îngăduia doctorul şi că el era un îngrijitor de la spital, căruia îi fusese încredinţat.

Mişcîndu-şi capul, Colville simţi că era bandajat ; renunţă la încercarea de a-şi duce la el mîna dreaptă mai înainte ca însoţitorul său să fi avut nevoie să intervină în favoarea braţului fracturat. Îşi amintea vag crîmpeie din poveştile pe care le visase, dar se abţinu să întrebe de cît timp se afla în starea aceea şi acceptă răbdător apariţia doctorului precum şi a altor persoane, care veneau şi plecau, ivindu-se şi dispărînd de la căpătîiul patului său, după cum i se părea lui, în răstimpul cît închidea sau deschidea ochii. Pe măsură ce zilele treceau, ei începeau să dobîndească o consistenţă mai puţin fluctuantă şi o identitate mai stabilă. Izbuti să fie pe deplin convins în privinţa domnului Morton şi a domnului Waters. Venea şi doamna Bowen, aducînd-o pe Effie, ceea ce îi producea o mare plăcere. Doamna Bowen părea să fi devenit mai tînără şi mai frumoasă. Imogene nu se număra printre fantomele care îl bîntuiau, iar el îi acceptă absenţa cu aceeaşi linişte cu care acceptase prezenţa celorlalţi. Constată o veselie la toţi vizitatorii săi ce nu-i îngăduia să-şi facă griji şi, oricum, era prea slăbit pentru a intra la bănuieli. Consimţea să fie cruţat şi să se cruţe ; şi, pe urmă, mai erau cîteva lucruri ce-l mulţumeau cu deosebire, deşi încă nu raţiona, probabil, cu mintea întreagă. Unul din ele era prezenţa îngrijitorului care se ocupa de el tot timpul. Ori de cîte ori se uita la această fiinţă pricepută, se bucura că nu ajunsese să fie o povară, în respingătoarea neajutorare a bolii, pentru cele două femei, cărora le provocase deja destule necazuri în alte privinţe. Acestei mulţumiri se datoră în mare parte însănătoşirea sa grabnică, care, odată începută, progresă rapid pînă la punctul în care i se spuse că Imogene şi mama ei locuiau la un hotel în Florenţa, aşteptînd ca el să fie suficient de restabilit pentru a le primi. Doamna Bowen îi comunică acest lucru într-o manieră pe care se străduia în mod vizibil s-o facă să pară cît mai detaşată şi impersonală, dar care trăda, cu toate acestea, o uşoară îngrijorare din pricina efectului pe care îl putea avea acea înştiinţare asupra lui. Atitudinea lui Imogene şi a mamei ei nu era, fireşte, una la care să te fi aşteptat din partea unor oameni care îşi respectau angajamentul verbal faţă de el, dar Colville îşi revizuise impresiile din ziua accidentului ; ultima privire a lui Imogene îi revenea mereu în minte şi nu o găsea cu totul neîntemeiată.

— De mult timp sînt aici ? întrebă, ca şi cum nu ar fi dat atenţie comunicării ei.

— De vreo două săptămîni.

— Iar Imogene... de cît timp e plecată ?

— De cînd au aflat că te vei face bine.

— Le pot primi oricînd, spuse el liniştit.

— Crezi că eşti suficient de restabilit ?

— Nu mă voi restabili niciodată pînă nu le văd, îi răspunse el, privind-o fix. Da, vreau să vină chiar astăzi. Nu mă voi agita ; nu vă faceţi griji, dacă intenţionaţi să vi le faceţi, adăugă. Vă rog să le trimiteţi vorbă numaidecît.

Doamna Bowen şovăi, dar după cîteva clipe părăsi camera. Reveni după o jumătate de oră cu o doamnă. În ciuda simţurilor sale moleşite, Colville recunoscu la ea trăsăturile caracterului atribuit de doamna Bowen mamei lui Imogene. Era o femeie masivă, robustă, cu forme suficient de atrăgătoare graţie corsetului, îmbrăcată simplu şi elegant. Intrînd în cameră, aduse cu ea un aer curat, sănătos, iar în ochii limpezi şi fără ascunzişuri — ochii lui Imogene Graham, chiar dacă ai fetei erau negri iar ai mamei albaştri — se putea citi un temperament echilibrat şi o sănătate perfectă. După ce doamna Bowen îi prezentă unul altuia şi se retrase, doamna Graham strînse cu puternica şi răcoroasa ei mînă dreaptă stînga lipsită de vlagă a lui Colville, după care îşi aduse un scaun la marginea patului lui şi se aşeză.

— Cum vă simţiţi astăzi, *sir* ? întrebă ea cu o nuanţă demodată de respect în ultimul cuvînt. Vă socotiţi suficient de robust ca să vorbiţi cu mine ?

— Cred că da, zîmbi palid Colville, sau cel puţin pot asculta cu curaj.

Doamna Graham nu părea o persoană obişnuită cu glumele.

— Nu ştiu dacă veţi avea nevoie de mult curaj pentru a asculta ce am să vă spun, îi răspunse ea, fixîndu-l cu privirea-i vulturească. Pur şi simplu o iau pe Imogene acasă.

Părea să aştepte o replică a lui Colville, iar el scoase un „da ?" inexpresiv.

— Venisem pregătită să consimt dorinţei ei după ce vă voi fi văzut şi mă voi fi convins că nu se înşală ; pentru că am susţinut întotdeauna că dorinţa ei va fi neîngrădită, iar eu am încercat să o cresc în spiritul unor principii şi idei care să-i dea posibilitatea unei alegeri fericite.

— Mă tem însă că nu aţi ţinut cont de tinereţea şi de temperamentul ei şi că v-a dezamăgit.

— Nu pot spune acest lucru. Nu văd nici un motiv de a-i reproşa alegerea. Greşeala ei a fost de altă natură.

Colville avea impresia că această doamnă inteligentă şi chibzuită găsea o plăcere intelectuală în analiza cazului, ce modifica intensitatea sentimentelor ei materne faţă de el, şi că, asemeni multor persoane care vorbesc bine, îi plăcea să se audă vorbind în prezenţa unui ascultător competent. Cum el nu încerca să o întrerupă, continuă :

— Nu, domnule, nu sînt dezamăgită de alegerea ei. În principiu, consider că şansele ei de fericire ar fi mai mari căsătorindu-se cu un bărbat apropiat ca vîrstă ; dar pusă în balanţă cu atîtea alte lucruri, această deosebire nu m-a alarmat foarte tare. Unii oameni sînt mai tineri la vîrsta dumneavoastră decît la a ei. Nu, domnule, nu aceasta e problema.

Doamna Graham scoase un oftat, ce părea să spună că-i era mai uşor să dezvăluie ceea ce nu constituia o problemă decît ceea ce era de fapt, iar privirea ei limpede se tulbură. Păru să-şi adune însă puterile pentru luptă.

— În ceea ce vă priveşte pe dumneavoastră, domnule Colville, nu am nici un cuvînt de spus. Purtarea dum-

neavoastră a fost de la un capăt la altul cît se poate de înţeleaptă, de grijulie şi de delicată.

Oricărui bărbat îi vine greu să nege meritele ce-i sînt conferite, mai ales în cazul cînd şi-a atribuit pînă atunci exact defectele opuse. Colville îşi adună însă forţele dispersate pentru a protesta :

— Oh, nu, nu ! strigă el. Orice în afară de asta. Purtarea mea a fost egoistă şi ruşinoasă. Dacă aţi putea înţelege totul...

— Cred că înţeleg totul — cel puţin mult mai mult, regret să o spun, decît a fost dispusă fiica mea să-mi mărturisească. Şi sînt mai mult decît mulţumită de dumneavoastră. Vă mulţumesc şi vă preţuiesc.

— Oh, nu, vă rog nu spuneţi asta ; într-adevăr nu suport.

— Şi atunci cînd am venit aveam deplina intenţie de a confirma decizia lui Imogene. M-a întîmpinat însă de la bun început o stare de lucruri surprinzătoare şi dureroasă. Sînteţi conştient de faptul că aţi fost foarte bolnav ?

— Vag.

— V-am găsit foarte bolnav, iar pe fiica mea înnebunită de durere din pricina erorii descoperite în sufletul ei — pe care o descoperise prea tîrziu, după cum simţea ea. Doamna Graham şovăi, apoi adăugă fără ocolişuri :

— A descoperit că nu vă iubeşte.

— Că nu mă iubeşte ? se auzi ecoul slab al vocii lui Colville.

— Încă dinainte fusese conştientă de acest adevăr, dar îşi înăbuşise prosteşte îndoielile, perseverînd în rău, în mod diabolic, aş zice, căci simt că a fost de-a dreptul un păcat, spunîndu-şi că atunci cînd veţi fi căsătoriţi va *trebui* să vă iubească.

— Biata fată ! Biata copilă ! Înţeleg, înţeleg.

— Accidentul ce era să vă coste viaţa a salvat-o însă de la acea tristă nebunie şi nedreptate. Da, continuă ea, ca răspuns la protestul de pe faţa lui, nebunie şi nedreptate. Am găsit-o pe jumătate nebună lîngă patul dumneavoastră. Era perfect conştientă de pericolul în care vă aflaţi, dar în vreme ce simţea toate remuşcările pe care oricine le-ar fi simţit, era tot mai convinsă că nu vă iubise şi nu vă va iubi niciodată. Nu vă pot descrie starea ei de spirit.

— Oh, nici nu este nevoie ! Sărmana, sărmana copilă!

— Da un copil, într-adevăr. De n-ar fi fost mila ce-o simţeam pentru ea... Dar asta nu mai contează. A înţeles în cele din urmă că dacă nici devotamentul dumneavoastră eroic faţă de ea — Colville se strădui să-şi plece ruşinat capul afundat în pernă — şi nici pericolul ce vă pîndea în acel moment nu au reuşit totuşi să trezească în ea simţămintele pe care îşi imaginase odată că le avea ; dacă toate acestea nu au făcut decît să-i sporească deznădejdea şi sila de sine însăşi, atunci cazul era cu adevărat disperat. Se simţea pur şi simplu distrusă. A trebuit să o smulg de aici aproape cu forţa. A scăpat ca prin urechile acului de o congestie cerebrală. Iar acum am venit să vă implor, să vă *cer* — cu tot echilibrul şi calmul său, doamna Graham atingea pragul isteriei — eliberarea ei de o soartă ce ar fi mai rea decît moartea pentru o fată ca ea. Vreau să spun căsătoria în absenţa iubirii sufleteşti. Vă stimează, vă admiră, vă place, dar... Doamna Graham îşi strînse buzele şi ochii îi luciră.

— Este liberă, spuse Colville şi odată cu aceste cuvine o mare povară i se rostogoli de pe suflet. Nu e nevoie să-mi cereţi nimic.

— Știu.

— Nu a fost nici un moment de cînd eu... de cînd sîntem în vorbă Imogene și cu mine, în care să nu o fi eliberat, de-aș fi știut ceea ce îmi spuneți acum.

— Firește ! Firește !

— Mi-am avut și eu temerile... îndoielile mele. Dar ori de cîte ori am frămîntat acest subiect, nu am găsit nici o cale de a ajunge la o înțelegere limpede. Nu aș putea spune mai mult fără să dau impresia că doresc pentru mine însumi eliberarea pe care i-o ofer ei.

— Firește. Iar ceea ce-i sporea nefericirea era licărul de îndoială ce mustea în străfundul sufletului ei, ca nu cumva să vi se fi aruncat în brațe... să vă fi înțeles greșit, făcîndu-vă să spuneți și să faceți anumite lucruri doar pentru a o cruța pe ea.

Fusese o încercare. În ciuda tuturor rafinamentelor sale, Colville avea, ca majoritatea reprezentanților sexului său, o sinceritate înnăscută, involuntară, fatală, ce-l trăda în cele mai neașteptate momente, iar acest lucru trebuie să i se fi citit acum pe chip. Doamna se ridică de pe scaun cu trufie. Păruse să țină cont de el, dar în realitate se gîndise la fiica ei.

— Dacă s-a petrecut ceva de acest gen, zise ea, am să vă rog să o cruțați de a afla ucigătorul adevăr. Îmi ajunge *mie* să o știu. Și îngăduiți-mi să vă spun domnule Colville, că ar fi fost mult mai generos din partea dumneavoastră...

— Ah, *gîndiți-vă*, draga mea doamnă ! Cum aș fi *putut ?*

Era evident că se gîndea la asta, iar atunci cînd vorbi din nou, în voce îi răsună o generoasă emoție, în care nu putea descoperi nici un pic de ranchiună.

— Nu puteați. Ați procedat corect ; simt acest lucru și am încredere în dumneavoastră ; vă puteți considera dezlegat să-i spuneți ce doriți fiicei mele.

— Fiicei dumneavoastră ? Am s-o văd ?

— A venit cu mine. Dorește să vă ceară iertare.

Colville tăcea nemișcat.

— Nu e nevoie să ceară sau să acorde nimeni iertare, zise în cele din urmă. De ce să se supună suferinței de a mă vedea ?... Căci nu ar fi nimic altceva. Ce credeți ? Îi va face bine pentru viitor ? De mine, nu-mi pasă.

— Nu știu ce să cred. E un copil ciudat. Gîndește, probabil, la vreo reparație.

— Oh, implorați-o din partea mea să nu-și închipuie că e nevoie de vreo reparație ! Unde a existat o eroare, trebuie să fie și vină. Dar oriunde s-ar ascunde aceasta în cazul nostru, sînt sigur că nu zace la ușa ei. Spuneți-i că o absolv din inimă de orice umbră de păcat. Că nu sînt nefericit, ci mă bucur de dragul ei și al meu că povestea s-a sfîrșit cum s-a sfîrșit.

Îi întinse doamnei Graham mîna stîngă peste învelitori și-i spuse cu glasul slab al unui om epuizat :

— Adio ! Spuneți-i adio din partea mea.

Doamna Graham îi strînse mîna și ieși. Un moment mai tîrziu, ușa fu deschisă cu violență și Imogene năvăli în cameră. Se aruncă în genunchi lîngă patul lui :

— Mă *rog* în fața ta !

Părea să se sufoce din pricina unor cuvinte ce nu voiau să se nască ; apoi, cu un strigăt nearticulat ce trebuia să exprime totul, îi prinse mîna ce zăcea fără vlagă peste învelitoare ; o apăsă puternic peste buzele sale și fugi din cameră.

Colville căzu într-o toropeală vecină cu moartea, ca refuz al creierului său de a lua act de cele întîmplate. Cînd se trezi, micuța Effie Bowen pășea în vîrful picioarelor prin cameră, punînd cu afecțiune fiecare lucrușor la locul lui. Închise ochii și o simți venind lîngă el și netezindu-i cearceaful sub bărbie. Știa că în clipa aceea trebuia să fi stat cu mîinile încleștate, admirînd efectul. Cineva o chemă în șoaptă din ușă. Ușa se închise și liniștea se reașternu, deplină.

XXII

Colville părăsi liniștea și confortul doamnei Bowen cît putu de curînd. Se grăbi cu atît mai mult cu cît simțea că de-ar fi putut rămîne păstrîndu-și cît de cît respectul de sine, ar fi făcut-o bucuros și pentru totdeauna.

Chiar și așa, cînd părăsi Palazzi Pinti, primăvara cedase locul verii timpurii, iar soarele spînzura strălucitor și fierbinte deasupra piețelor ; în lungul străzilor înguste, umbra era deasă și răcoroasă. Arno devenise un rug de lumină, reflectată de șirul curbat al caselor gălbui. Retras în matca lui, părea acum un rîuleț. Chiparoșii negri abia se distingeau în aerul tremurat din depărtarea versanților deluroși, ce se înălțau de cealaltă parte. Măslinii păreau să se usuce la soarele ce incendia ici și colo pereții vilelor. Seara își începeau țînțarii bîzîitul. Era sfîrșitul de mai și, cu excepția florentinilor, aproape toată lumea părăsise orașul, risipindu-se către mare, la Villa Reggio, înspre regiunile deluroase de la Pistoia sau în aerul răcoros al înălțimilor Sienei. De mai multe ori Colville spusese că o reține pe doamna Bowen peste perioada cînd ar fi trebuit să plece, iar ea răspunsese că-i place căldura și că oricum cea de

aici nu se compara cu canicula Washingtonului în iunie. Arăta mai tînără și mai frumoasă decît în răstimpul scurs din primele zile ale reînnoitei lor cunoștințe din iarnă. Tenul ei meridional se accentuase la soare ; uneori, cînd intra în camera lui, venind de afară, șuvițele părului ei negru se răsuceau în inele mari în jurul tîmplelor, iar obrajii i se colorau într-un roșu aprins.

Cîtă vreme Colville nu fusese suficient de restabilit, doamna Bowen îi potolise temerile cu asigurări politicoase, dar după ce își recăpătă forțele, nu încercă să-l mai rețină. Lovitura de la cap îl imobilizase cel mai mult la pat. După ce i se vindecară complet brațul fracturat și contuziile, încă își mai simțea limitată capacitatea de a gîndi la viitor sau de a regreta trecutul, iar acest sentiment de slăbiciune contribui mult la împăcarea sa cu o viață de inactivitate momentană și de uitare. Teoretic, ar fi trebuit să-l roadă remușcarea și regretul, dar, de fapt, suferea foarte puțin și într-o privință și în cealaltă. Chiar și la oamenii aflați în deplina posesie a capacității de suferință morală, se poate observa, că, după o anume perioadă de zbucium, devin imuni la durere.

Colville se amuză copios de eforturile lui Effie de a-l îngriji și a-l distra. Fetița își petrecea lîngă el fiecare clipă furată de la îndatoririle sale, iar mama ei nu mai încerca să-i stăvilească avîntul devotamentului. Se stabilise că Effie putea rîde și glumi cu domnul Colville atît cît dorea ; că-i putea face vînt cu evantaiul atît cît suporta el ; că-i putea citi cînd era treaz și priveghea somnul. Îi aducea micul dejun, îl mîngîia, dorind să-l transforme într-un monstru de alintare și dependență față de ea. Parcă i-ar fi părut rău că se însănătoșea atît de repede.

În ultima seară dinaintea plecării, Effie stătea în genunchi lîngă fereastră privind departe, dincolo de licări-

rile de licurici ale Oltrano-ului, spre întunecimile compacte și mute ale solemnului conclav al dealurilor. Nu aprinseseră lămpile din pricina țînțarilor și stătuseră de vorbă pînă ce capul lui Effie căzu pe umărul lui.

— Cum, a adormit ? întrebă doamna Bowen cînd veni să o ia.

— Da ; mai lăsați-o puțin.

Doamna Bowen se lăsă în foșnet de mătăsuri pe scaunul părăsit de Effie pentru a se cuibări în brațele lui Colville. Nici unul nu vorbea, iar el se simțea atît de mulțumit de pacea, de implicita dulceață a clipei, încît ar fi vrut să dureze la nesfîrșit. Brațul său drept îl durea ; totuși într-un asemenea moment de beatitudine, nu îl luă în seamă.

— Mîine vom avea încă o zi caniculară, zise doamna Bowen în cele din urmă. Nădăjduiesc să-ți găsești confortabilă camera.

— Da ; este în spatele hotelului, foarte spațioasă și înaltă și soarele nu pătrunde niciodată în ea, afară doar de momentele cînd o arată patronul iarna străinilor. Atunci se aranjează el cu cîteva raze să intre acolo din rațiuni de afaceri, cu condiția să nu fie reținute. Cred că voi sta acolo un timp mai îndelungat. Presupun că dumneavoastră veți părăsi foarte curînd Florența.

— Da, dar încă nu m-am decis unde să merg.

— V-ar face plăcere să auziți niște cuvinte de recunoștință față de tot ceea ce ați făcut pentru mine, doamnă Bowen ?

— Nu ; aș prefera să nu aud nimic. A fost o mare plăcere... pentru Effie.

— Oh, un lux ce depășește orice vis al zgîrceniei.

Vorbeau pe un ton coborît și ceva din intimitatea acelei liniști îi sugera lui Colville posibilitatea de a prinde cu

mîna sa liberă una din frumoasele mînuțe pe care palida lumină nocturnă le descoperea zăcînd în poala doamnei Bowen. Se stăpîni însă și se mulțumi să ofteze :

— Bine, atunci nu voi spune nimic. Am să mă gîndesc însă la asta tot restul vieții.

Doamna Bowen nu replică nimic.

— După plecarea dumneavoastră, va trebui să profit cît voi putea de domnul Waters.

— Îmi pare că el rămîne pe loc toată vara.

— O, da. Cînd îi sugeram zilele trecute că s-ar putea să-i pară prea călduroasă, a zis că are de dezghețat din sînge șaptezeci de ierni ale Noii Anglii și că nu-i vor ajunge pentru asta nici toate verile pe care le mai are de trăit. Un prieten i-a spus că în august poți fierbe ouă în *piazza*, iar el i-a răspuns că nimic nu i-ar face o mai mare plăcere decît să fiarbă ouă acolo. Este compatriotul a cărei expatriere cunoaște cea mai încîntătoare formă din cîte cunosc.

— Îți place, deci ?

— Lui i se potrivește foarte bine. Viața nu mai are nici o chemare pentru el. Găsesc că-i foarte plăcut acum, cînd a plecat toată lumea, adăugă Colville cu un vag resentiment la amintirea globală a Zilelor, După-amiezelor și Seratelor petrecute. Cît de liniștită e noaptea !

Doar niște pași răsunînd jos, pe pavajul străzii, spărgeau tăcerea.

— Uneori simt că mă plictisește totul și mi se face dor de casă, suspină doamna Bowen.

— La fel și mie.

— Nu cred că e bine să stai un timp atît de îndelungat departe de țara ta. Auzi adeseori spunîndu-se acest lucru în Europa.

— Nici eu nu cred că e bine, dacă ai ce face acolo.

— Oricînd îţi poţi găsi ceva de lucru.

— Oh, da.

Un grup de tineri năvălind dintr-o stradă vecină începură să cînte.

— Aşa ceva nu s-ar întîmpla acasă, remarcă el.

— Nu, aprobă doamna Bowen gînditoare.

— Nişte cîntece de acest soi am auzit în noaptea cînd m-am întors de la doamna Uccelli, cu puţin timp înainte de a adormi, şi m-au înfuriat grozav.

— De ce oare ?

— Nu ştiu. Îmi păreau ca nişte voci din tinereţea noastră... Lina.

Tonul pe care puse ea următoare întrebare nu trăda vreun resentiment pentru faptul că-i spusese pe nume :

— O urăşti atît de mult ?

— Nu, doar pierderea ei.

Amîndoi traseră adînc aerul în piept.

— Familia Uccelli posedă o vilă în apropiere de Băile din Lucca, spuse doamna Bowen. M-au invitat acolo.

— Te gîndeşti să te duci ? Întotdeauna mi-am închipuit că trebuie să fie plăcut acolo.

— Nu ; am refuzat. Uneori cred că am să rămîn pur şi simplu la Florenţa.

— Cred că nu vei avea motive să te plîngi. Nimic nu se compară cu confortul propriei case pe timpul verii.

Colville privi pe fereastră la cerul negru-albăstrui şi recită :

Tăind adîncul tăcutelor sfere,
Cer peste cer, se-nalţă noaptea.

— E minunat ! Ţi-aminteşti cum vă citeam *Marianna de la miază-zi* [1] ţie şi sărmanei Jenny ? Cum trebuie să o mai fi plictisit ! Ce prost am mai fost şi eu !

— Da, răspunse doamna Bowen mai curînd întrebării decît auto-apostrofării lui.

Colville izbucni în rîs, iar apoi începu să rîdă şi ea, deşi parcă fără voie.

Effie sări din somn :

— Ce e ?... Ce s-a-ntîmplat ? întrebă ea, întinzîndu-se şi tremurînd, cum fac copiii pe jumătate treziţi din somn.

— E ora de culcare, îi răspunse prompt mama, luînd-o de mînă pentru a o duce de acolo. Spune-i noapte bună domnului Colville.

Fetiţa se întoarse şi îl sărută, murmurînd un „noapte bună".

— Noapte bună, sufleţel somnoros ! Colville îşi zise că trebuie să fie un om bun la urma urmelor, dacă îl iubea atît acea fiinţă micuţă.

— Întotdeauna îl săruţi pe domnul Colville de noapte-bună ? o întrebă mama ei cînd începu să-i despletească părul în cameră.

— Uneori. Găseşti că nu-i frumos ?

— Ba da, destul de frumos.

Colville rămase mult timp la fereastră, gîndind că doamna Bowen se va întoarce, dar ea nu reveni.

Domnul Waters veni să-l vadă în după-amiaza următoare la hotel.

— Te simţi bine ? întrebă el.

— Ei, e o schimbare. Resimt îngrozitor lipsa micuţei.

— E un copil lipicios, recunoscu bătrînul. Amestecul acela de manierism şi *naiveté* e cuceritor. L-am observat la mama ei.

---

[1] *Mariana de la miază-zi*, II, 91—92, de A. Tennyson.

— Într-adevăr, îl are şi mama. Le-aţi văzut astăzi ?

— Da ; doamnei Bowen îi părea rău că a fost plecată atunci cînd ai venit.

— Am avut nenorocul de a pica în lipsa lor. Am să mă duc desearä din nou.

Bătrînul nu spuse nimic, iar Colville continuă :

— Fapt e că am stat atît de mult timp acolo, încît m-am învăţat prost.

— Ah, e un loc foarte plăcut, recunoscu domnul Waters.

— Se înţelege că mi-am grăbit cît am putut plecarea şi sînt răsplătit cu o conştiinţă împăcată. Dar nu găsesc răsplata foarte mare.

Bătrînul domn zîmbi.

— Greutatea este aceea de a deosebi conştiinţa de interesul particular.

— Oh, în cazul meu nu există nici o îndoială. Dacă era să am în vedere confortul şi avantajele, aş mai fi şi acum la Palazzo Pinti.

— Înclin să cred că te-ar fi găzduit pe mai departe cu plăcere.

— Chiar credeţi asta ? întrebă Colville, devenind brusc serios. Aş vrea să-mi spuneţi de ce. Aveţi vreun motiv.... vreun temei ? Prostii ! Sînt absurd !

Colville se cufundă la loc în fotoliul din a cărui adîncime se sculase în nerăbdarea sa interogativă şi-şi şterse fruntea cu batista.

— Domnule Waters, vă amintiţi cînd v-am spus de logodna mea cu domnişoara Graham ?

— Da.

— A fost ruptă... dacă a existat vreodată. A fost o mare eroare pentru amîndoi — tragică pentru ea, sărmana copilă, şi ridicolă pentru mine. Unica mea consolare este aceea că *a fost* o eroare şi nimic mai mult. Nu-mi ascund însă faptul că aş fi putut s-o previn, dacă aş fi dovedit mai multă înţelepciune şi demnitate de la bun început. Mă tem însă că m-am simţit măgulit de acea iluzie a ei, ce s-ar fi cuvenit să mă îndurereze şi să mă alarmeze, iar restul a urmat în mod inevitabil, deşi m-am aflat totdeauna pe punctul de a mă elibera de consecinţele slăbiciunii — răului din mine.

— În toată această poveste e ceva extrem de interesant, spuse bătrînul pastor gînditor. Ea se subsumează vechiului prototip al pactului cu diavolul. Datornicul Întunecatului se află mereu pe punctul de a scăpa, cum spui dumneata, dar nu-mi amintesc de nici un exemplu în care el să nu fi plătit în cele din urmă. Mitul trebuie să-şi aibă obîrşia în credinţa omului că există o legătură inexorabilă de la cauză la efect în lumea morală, pe care nici măcar căinţa nu o poate anula. Goethe îşi imaginează un Faust care îşi ispăşeşte păcatul faţă de un suflet de om prin binefacerile pentru întreaga umanitate ; este o chestiune foarte ceţoasă însă.

— Nu e chiar un caz analog, se îmbufnă Colville. Domnul Waters îl îngropase mai adînc prin generalizarea sa decît o făcuse vreodată filosofia sa personală a întîmplării.

— Oh, nu ; nici nu cred aşa ceva ! consimţi bătrînul.

— Şi nici nu cred că am să întreprind vreun plan de irigaţii sau de excavaţii pentru a-mi ispăşi micul meu vis, continuă Colville, displăcîndu-i analogia formală ce se impunea în ciuda protestului său.

Tăcură amîndoi o vreme şi, deodată Colville strigă :

— Da, într-adevăr ; se aseamănă ! Şi eu am visat să-mi răscumpăr tinereţea pierdută prin iubirea unui suflet

tînăr şi în esenţă a fost vorba de acelaşi vis de un egoism crud, iar faptul că l-am detestat îndată ce am devenit conştient de el nu mă reabilitează cîtuşi de puţin.

— O, ba da, îl contrazise bătrînul cu un calm netulburat. Afirmaţia dumitale nu este decît excesul isteric al puritanismului din toate timpurile şi locurile. În lumea morală, răspundem doar pentru răul săvîrşit cu bună ştiinţă. Nu se poate altminteri.

— Iar răul ce se naşte din răul neintenţionat ?

— O, acela poate că nu este rău.

— E suferinţă !

— E suferinţă, da.

— Dar a sfîşia o inimă tînără şi nevinovată, făcînd-o să se îndoiască de sine, să se teamă că a rănit pe cineva, să se ruşineze de o eroare ca aceea pe care am îngăduit-o, sau poate încurajat-o...

— Într-adevăr. Tinerii suferă teribil. Dar ei îşi revin. După aceea nu mai suferim atît de mult, dar nu ne mai revenim. Nu te-aş apăra contra dumitale însuţi, dacă aş considera că ai greşit cu adevărat. Dacă ştii că ai păcătuit, nu trebuie să mă laşi.

Simţindu-şi onoarea provocată, Colville rămase un timp gînditor.

— De unde să ştiu ? întrebă el. Dumneavoastră cunoaşteţi faptele ; dumneavoastră le puteţi judeca.

— De-ar fi să judec în vreun fel, aş zice că erai pe cale să comiţi un rău mai mare decît acela comis.

— Nu vă înţeleg.

— Domnişoara Graham este o fată tînără şi nu am nici o îndoială că acel tînăr păstor... cum îl chema ?

— Morton. Credeţi... presupuneţi că era ceva la mijloc ? întrebă Colville cu o aviditate pe care un observator înzestrat cu mai mult umor decît domnul Waters ar fi găsit-o grotescă. Era un tînăr admirabil, cu o minte strălucită şi o inimă nobilă. O vreme l-am subestimat, deşi mai tîrziu i-am recunoscut calităţile. Mă temeam însă că ea nu-l preţuia.

— Nu-s prea sigur de asta, spuse bătrînul cu o inflexiune vicleană, ce te făcea să crezi că se sprijinea pe autoritatea unor cunoştinţe precise.

— Aş da lumea întreagă să fie aşa ! strigă Colville cu înflăcărare.

— Pe dumneata te interesează însă cu mult mai mult altceva.

— Ce altceva ?

— Nu-ţi poţi imagina ?

— Nu, răspunse Colville, simţind că roşeşte foarte puternic.

— Atunci nu mai am nimic de spus.

— Ba da, spuneţi ! îl rugă Colville, iar după cîteva clipe adăugă :

— E vorba cumva de... aţi făcut dumneavoastră o aluzie cu mult timp în urmă... doamna Bowen ?

— Da. Ei nu-i datorezi nimic ?

— Să nu-i datorez nimic ? Totul ! Viaţa ! Rămăşiţa de respect faţă de mine însumi ! O recunoştinţă nemărginită ! Omagiul unui om salvat de sine însuşi în măsura în care i-au îngăduit stupiditatea şi egoismul ! Cum, dar eu... eu o iubesc !

Cuvintele îi dădură curaj :

— Cu fiecare bătaie de inimă şi cu fiecare suflare ! Este cea mai înțeleaptă şi cea mai bună femeie din lume ! O iubesc de cînd am întîlnit-o aici, la Florenţa, astă iarnă. Dumnezeule ! Trebuie s-o fi iubit dintotdeauna ! Dar,

adăugă, recăzînd din înălțimile entuziastei confesiuni, ea pur și simplu *mă detestă !*

— Fără îndoială, nu pledează în favoarea dumitale faptul că în același timp voiai să te căsătorești cu altcineva.

— Doream ? Doream eu asta ? ! Eram legat de mîini și de picioare ! Da... Nu-mi pasă ce veți crede despre slăbiciunea mea... dar nu acționam liber. Este foarte bine să fim necruțători cu slăbiciunile noastre, dar nu trebuie să exagerăm ; nedreptatea față de alții nu este singura nedreptate sau cea mai rea. Eu nu voiam decît să-mi țin cuvîntul... s-o împiedic pe acea sărmană copilă, dacă era posibil, să-și descopere greșeala.

Colville se înșela dacă se aștepta ca eroica sa mărturisire să-l impresioneze pe interlocutorul său. Domnul Waters nu replică nimic, iar el fu obligat să întrebe cu oarecare nerăbdare sarcastică :

— Presupun că nu mă puteți învinui pentru asta.

— Oh, nu mă pricep să învinuiesc oamenii. Sînt momente cînd îmi par cu toții niște marionete trase într-o parte sau alta, lipsite de controlul propriilor mișcări. Hamlet a reușit să-i umilească pe Rosencrantz și Guildenstern prin parabola lui cu fluierul[1] ; dar dacă lor le-ar fi dat mîna să-i răspundă, i-ar fi putut spune că-i nevoie de mult mai puțină pricepere decît la oricare instrument pentru a face un suflet omenesc să joace după cum vrei. Majoritatea dintre noi, de fapt, scoatem sunete fără să fie măcar nevoie de vreo digitație sau de vreun suflu, repetînd melodiile cîntate la început de alți oameni.

---

[1] W. Shakespeare, *Hamlet*, Actul III, Scena 2. Hamlet le demonstrează celor doi curteni plătiți de rege și de regină să-l spioneze că, așa după cum nu se pricepeau să cînte din fluier, nu-l puteau face nici pe el să le dezvăluie secretul ascuns în suflet.

Mie îmi pare că dumneata la așa ceva te-ai pretat. Învățăm amar de vreme să acționăm cu judecată sau măcar cu o conștiință limpede în afaceri sentimentale. O logodnă ruptă *ar putea* fi ceva rău în unele cazuri, dar înclin să cred că acolo unde survine este soluția cea mai bună. Răul s-a produs cu mult timp înainte ; logodna ruptă are un rol salutar și cu atît mai binefăcător.

Bătrînul domn se ridică, iar Colville, orbit de revelația propriei lașități și absurdități, nu încercă să-l rețină. Îl conduse însă pînă la poarta hotelului. Soarele după-amiezii revărsa asupra pieței o mare de căldură, în care domnul Waters plonjă cu siguranța unei salamandre. Purta o pălărie de Panama cu bor lat, o rasă din lînă neagră de alpaca și niște pantaloni largi din același material, iar Colville și-l imagină de două ori apărat de valurile de fierbințeală ; nu numai grație unei jumătăți de secol de ierni petrecute la Haddam East Village, ci și unei frigidități a spiritului ce părea să difuzeze în juru-i un apreciabil înveliș atmosferic. Abia după ce-l pierdu din vedere, se simți transpirat tot și arzînd de o stranie emoție.

XXIII

Colville se întoarse în camera sa și cheltui destul de mult timp contemplînd un costum de haine adaptat sezonului, primit de la croitor cu puțin înaintea sosirii domnului Waters. Haina era dintr-un serj de cea mai deschisă nuanță, pantalonii de un gri sidefiu, cu o ușoară tentă violetă, vesta, dintr-un doc alb, răcoros. În drum spre Palazzo Pinti, se oprise pe Via Tornabuoni, de unde-și cumpărase cîteva lavaliere dintr-un voal de mătase, a căror nuanță veselă o găsise de foarte bun gust în mo-

mentul acela. Acum însă, cînd înşiră tot sortimentul pe pat, îi părură prea simbolice pentru un spirit senin şi nevinovat, ca să le poată purta el. Trebuia să-şi pună pe el ceva din producţia manufacturieră modernă care să semene cît mai mult cu pînza de sac ; se cuvenea, cel puţin, să poarte culorile închise ale costumelor de iarnă. Acestea erau însă cu adevărat insuportabile în acea răbufnire a verii. Şi, pe urmă, mai şi slăbise, şi hainele-i atîrnau pe trup. Dacă avea să meargă în seara aceea la doamna Bowen, trebuia să aibă o ţinută decentă. Providenţa făcuse poate să n-o găsească acasă dimineaţa, cînd se aventurase într-acolo purtînd penibilul costum cu care se preumblase în ultima săptămînă prin salonul doamnei Bowen. Îi datora acum o apariţie prezentabilă. Cît de fermecător de pedantă fusese ea însăşi întotdeauna !

Cînd îşi puse noile sale veşminte, simţi acel sprijin moral pe care ţi-l dă doar îmbrăcămintea ce-ţi vine bine. Cu lavaliera de mătase albastră legată uşor sub guler şi cu reverele hainei depărtate, pentru a-i îngădui să-şi strecoare degetele mari în buzunarele vestei, se simţea aproape vesel în faţa oglinzii. Trebuia să se bărbierească ? Ca şi altă dată, această importantă întrebare îi dădea bătaie de cap. Faptul că slăbise îi avantaja silueta, dar găsea că îl îmbătrînea la faţă. Oare cum ar fi arătat dacă şi-ar fi ras barba ? Nu-şi mai văzuse de cincisprezece ani partea inferioară a feţei. Cine ştie ce recent dezastru al unei bărbii duble s-ar fi putut ascunde acolo. Hotărî să nu se radă, cel puţin pînă la amiază, iar după masă era prea nerăbdător să-şi facă plănuita vizită ca să mai smulgă timpului necesara întîrziere.

Fu condus în salonul gol, dar Effie Bowen sosi numaidecît, alergînd să-l întîmpine. Se opri însă brusc, înfrînîndu-şi elanul.

— Nu te-ai fi aşteptat niciodată să mă vezi atît de chipeş, zise Colville, făcînd legătura între stînjeneala ei şi strălucirea lui estivală. Unde-i mama ?

— Este în sufragerie, răspunse fetiţa luîndu-l de mînă. Doreşte să veniţi să luaţi cafeaua cu noi.

— Neapărat — nu pentru că nu mi-aş fi băut cafeaua, totuşi.

Effie o luă înainte, privindu-l timid peste umăr, din mers.

Doamna Bowen se ridică de la masă, cu şerveţelul în poală şi-i întinse mîna.

— Cum te mai simţi astăzi ? întrebă ea politicoasă, neluîndu-i în seamă rafinamentul vestimentar.

— Ca un om nou, zise el, după care adăugă pentru a slăbi tensiunea situaţiei : Ieşit din mîinile celui mai bun croitor din Florenţa.

— Arăţi foarte bine, zîmbi ea.

— Oh, arăt întotdeauna bine cînd îmi dau silinţa. Nenorocirea e că nu mi-o dau întotdeauna. Pentru vizita din seara aceasta, am ţinut să o fac, totuşi.

— Effie se va simţi flatată, spuse doamna Bowen.

— Nu refuza o parte din satisfacţie, protestă el.

— Oh, era şi pentru mine ?

Aceste cuvinte îi aduseră lui Colville o mîngîiere pe care nu i-ar fi putut-o dărui nici o religie sau filosofie ; iar plăcerea sa nu fu diminuată, ci mai curînd sporită de micile tresăriri, izvorîte dintr-o lungă obişnuinţă, cînd se aştepta ca dintr-un moment într-altul să apară Imogene. Ea nu se ivi însă şi un sentiment de siguranţă se instaura după fiecare alarmă. Îi dorea binele din toată inima ; de aşa natură e inima omului, încît i-ar fi dorit să ajungă acasă ca logodnică a acelui minunat tînăr, ireproşabil în toate privinţele — domnul Morton.

— Doreşti puţină îngheţată înainte de cafea ? întrebă doamna Bowen, arătînd cu lingura spre una din formele de îngheţată.

— Da, mulţumesc. Poate că am să o mănînc în locul cafelei. Au uitat să ne includă îngheţata în *table d'hôte* de astă seară.

— Pentru noi este oarecum un lux. Am convenit la un compromis cu Effie. Dorea să o duc la Giacosa în după-amiaza aceasta.

— *Credeam* c-o să veniţi şi dumneavoastră, îi şopti fetiţa lui Colville.

Doamna Bowen făcu o mutră de prefăcută surpriză către ea :

— Nu te da de gol, Effie !

— De ce nu ? Haideţi să mergem şi la Giacosa, zise Colville, luînd îngheţata. Vom fi singurii străini de acolo şi nici măcar pe noi înşine n-o să ne mai simţim străini. E uimitor cum a mai dispersat canicula asta turiştii ! Nu am văzut nici un singur Baedecker [1] pe tot drumul pînă aici şi doar am coborît pe Via Tornabuoni şi am luat-o pe la Porta Rosso, Piazza della Signoria şi galeriile Uffizzi. Nici n-aveţi idee cît de confortabil şi de domestic mi-a părut totul cu puzderia de statui în ţinuta lor lejeră şi cu toate obectivele de interes întinzîndu-se şi căscînd în jur, odihnindu-se bine după truda unei ierni.

Effie se deprinsese îndeajuns cu felul lui Colville de a vorbi pentru a se amuza ; auzindu-l, mama ei nu rîse.

— Ai mers pe jos ? întrebă ea.

— Fireşte. De ce nu ?

— Înseamnă că te faci bine. Curînd ai să şi pleci.

[1] Baedecker : ghid din seria întemeiată de Karl Baedecker.

— M-am *făcut* bine. Cît despre plecare însă, nu-i nici o grabă. Cred mai curînd că am să aştept să văd cît timp mai staţi dumneavoastră.

— S-ar putea să te ţinem pe loc toată vara, zise doamna Bowen, coborîndu-şi pleoapele cu indiferenţă.

— Oh, foarte bine. Toată vara, atunci. Domnul Waters va rămîne de asemenea, iar el este un bătrîn gentilom atît de rece, încît în apropierea lui nu trebuie să ne temem nici de cele mai frenetice salturi ale termometrului !

După ce Colville îşi termină îngheţata, doamna Bowen îi conduse în *salotto*, unde se aşezară cu toţii la fereastră, urmărind apusul soarelui pe San Miniato. Copia în bronz a statuii lui David de Michelangelo, situată în Piazalle, la poalele bisericii, se profila neagră pe cerul trandafiriu, destrămîndu-şi apoi limpedele contur în cenuşiul amurgului ce se înstăpîni în vreme ce stăteau de vorbă. Plutea o atmosferă atît de domestică, încît Colville realiză cu dificultate că aceea era mai curînd o imagine a ceea ce ar fi putut fi decît a ceea ce era cu adevărat ; chiar uşurinţa cu care părea să poată intra în posesia fericirii ce-i sta la îndemînă îl speria. Conversaţia sărea de la un subiect la altul, se întrerupea şi se relua fără un scop anume, şerpuind fără ţintă. Frînturile unui cîntec plutiră către ei dinspre bucătărie, iar Effie întrebă dacă se putea duce la Maddalena. Venise în vizită mama Maddalenei, care era de la munte.

— Da, du-te, dar nu sta prea mult !

— Oh, am să mă întorc la timp, o asigură fetiţa, iar Colville îşi aminti că propusese să meargă cu toţii la Giacosa.

— Da ; să nu uiţi ! Uitase el însuşi.

— Maddalena e bucătăreasa, îi explică doamna Bowen. Îi cîntă lui Effie balade pe care le-a învăţat de la mama ei şi presupun că Effie vrea să le audă de la sursă.

— O, da, aprobă Colville visător.

Erau singuri acum și fiecare moment de tăcere părea încărcat cu un înțeles mai adînc decît cuvintele.

— L-ai văzut astăzi pe domnul Waters ? întrebă doamna Bowen după una din aceste pauze.

— Da ; a trecut pe la mine în după-amiaza asta.

— Este un bătrîn tare ciudat. Cred că se simte singur aici.

— Nu pare. Zice că-și află companie în istoria locului. Iar mulțumirea sa de a fi scăpat de Haddam East Village e perenă.

— Dar va voi să se întoarcă înainte de moarte.

— Știu și eu ? El crede că nu. E un bătrîn ciudat, așa cum spui. Are talentul de a le băga oamenilor tot soiul de idei în cap. Știi despre ce-am discutat în după-amiaza asta ?

— Nu, nu știu, murmură doamna Bowen.

— Despre dumneata. Și m-a încurajat să cred — imaginează-ți — că ți-aș putea vorbi... spune că... te iubesc, Lina.

Se aplecă și prinse una din mîinile ce-i zăceau în poală. Tremura cu o violență incredibilă în comparație cu atitudinea ei perfect liniștită. Dar nu încercă să-și retragă mîna.

— Ai putea... mă iubești ?

— Da, șopti ea, dar atunci cînd cu un strigăt extaziat Colville dădu drumul mîinii ei pentru a o îmbrățișa; doamna Bowen sări în picioare ferindu-se cu totul de atingerea lui.

Colville o urmă cîțiva pași.

— Și vei... vei fi soția mea ? fremătă el nerăbdător.

— Niciodată ! răspunse ea.

Colville încremeni locului, în vreme ce o uimire rece îl străbătu din cap pînă-n picioare. Trebuia să fie vreo glumă deși nu o putea trata decît cu seriozitate.

— Lina, te-am iubit din prima clipă cînd te-am revăzut astă-iarnă, și Dumnezeu știe de cît timp încă mai înainte !

— Știu asta.

— Și clipă de clipă...

— Oh, știu și asta.

— Deși nu aveam nici o speranță că simți ceva pentru mine, te iubeam atît de mult încît simțeam că trebuie să ți-o spun înainte de-a ne despărți...

— Mă așteptam la asta... mă gîndeam la acest moment.

— Te gîndeai ! Și mă iubești ! Și totuși nu vrei... Ah, nu înțeleg !

— Cum ai putea *dumneata* să înțelegi ? Te iubesc — și mă arde rușinea gîndului că te iubesc. Dar nu mă voi căsători niciodată cu dumneata ; cel puțin asta mă pot stăpîni să o fac, păstrîndu-mi încă o fărîmă de respect pentru mine însămi. Cît trebuie să mă disprețuiești ca să te mai aștepți la altceva după cele întîmplate ! Ți-ai închipuit că nu făceam decît să aștept pînă îți va întoarce spatele acea biată fată, așa cum ai așteptat dumneata ? Oh, cum te poți purta cum te porți și totuși să fii dumneata însuți ? Da, Jenny Wheelwright avea dreptate. Ești un amestec prea eterogen, Theodore Colville (faptul că-i spunea pe nume dovedea cît de des gîndise despre el astfel) — prea eterogen pentru ea, pentru Imogene, pentru mine, pentru oricare femeie cu excepția, poate, a vreunei sărmane creaturi căreia i-ar plăcea să fie călcată în picioare și tîrîtă în noroi, așa cum m-ai tîrît dumneata pe mine.

— Te-am tîrît pe *dumneata* în noroi ? Nu a fost o clipă în ultimele șase luni în care nu m-aș fi tăvălit eu însumi pentru a-ți face plăcere.

— Oh, o știam prea bine ! Și crezi că asta mă măgulea ?

— Nu are nici o legătură. Tot ceea ce știu este că te iubesc și că nu mă puteam împiedica să doresc a ți-o dovedi chiar atunci cînd nu voiam să o recunosc eu însumi. Asta e tot. Iar acum, cînd sînt liber să vorbesc, și recunoști că mă iubești, nu vrei... renunț ! strigă el disperat. Cu suflarea următoare însă o imploră :

— *De ce* vrei să mă gonești de lîngă dumneata, Lina ?

— Pentru că m-ai umilit atît de mult.

Se stăpînea perfect, dar o cunoștea îndeajuns de bine ca să intuiască în întunecimea amurgului ce amărăciune se ascundea în zîmbetul pe care trebuia să-l fi afișat pe buze.

— Îi țineam locul mamei ei, continuă ea, al celei mai bune prietene, iar dumneata m-ai făcut să o tratez ca o dușmancă. M-ai făcut să o trădez și să mă lepăd de ea.

— Eu ?

— Da, dumneata ! Am știut de la bun început că nu-ți păsa cu adevărat de ea, că te jucai cu dumneata însuți așa cum te jucai și cu ea, iar eu ar fi trebuit să o avertizez.

— Îmi pare că ai și avertizat-o, ripostă Colville, cu oarecare resentiment, simțind concomitent că-i revine curajul.

— Am încercat, spuse ea simplu, dar a fost și mai rău. A fost și mai rău deoarece știam că acționez de dragul meu mai mult decît de-al ei, pentru că nu eram... dezinteresată.

Serioasă, chiar tragică, așa cum va fi fost pentru doamna Bowen, această explicație avea în ea ceva ce-l

făcu pe Colville să rîdă. Ea trebuie să fi intuit în oarecare măsură acest efect asupra lui, ori poate de vină nu era decît o isterică neajutorare, fapt este că rîse și ea puțin.

— Dar de ce, își adună el curajul pentru a întreba, mai aduci acest subiect în discuție ? Domnul Waters mi-a spus că domnul Morton... că era...

— Se înșală. El i-a cerut mîna, dar ea l-a refuzat. Mi-a spus el.

— Oh !

— Crezi că ar fi putut face altfel în vreme ce zăceai aici între viață și moarte ? Nu ; să nu-ți faci nădejdi în privința asta.

Colville nu-și făcea, de fapt, nici una. Această lovitură îl zdrobii. Nu avea suficientă tărie pentru a mai simți vreo aversiune față de domnul Waters, care îl indusese în eroare cu acest *ignis fatuus* [1].

— Nu l-a avertizat nimeni și aici s-a ajuns, spuse doamna Bowen. Toate s-au legat între ele. Și în această privință am arătat slăbiciune.

Colville nu încercă să dea vreun răspuns la acest subiect. Se întoarse timid la întrebările ce-l priveau pe el însuși și fu departe de a încerca vreo bucurie revenind pe acest teren :

— Nu mi-aș fi închipuit niciodată că nutreai vreun simțămînt gingaș față de mine cîtă vreme ai avertizat-o pe alta împotriva mea. Dacă aș fi putut...

— M-ai pus de la bun început într-o poziție falsă. Ar fi trebuie să-i fiu alături sufletește și s-o ajut, în loc de-a o face pe biata fată să simtă că pe undeva o uram. Nu am putut nici măcar să o pun în gardă împotriva ei însăși,

[1] *Ignis* (foc) + *fatuus* (prostesc) ; prin extensie, lumină înșelătoare, miraj, lucru ce induce în eroare.

deşi am ştiut tot timpul că nu te iubea cu adevărat, ci-şi iubea doar propria plăsmuire despre dumneata. Chiar şi după ce v-aţi declarat logodiţi, ar fi trebuit să rup această legătură; ar fi trebuit să fiu sinceră cu ea; era datoria mea; dar n-am putut s-o fac fără să simt că acţionam şi de dragul meu şi nu voiam să mă cobor astfel. Nu ! Mai curînd aş fi murit. Bănuiesc că nu înţelegi. Cum ai putea ? Eşti bărbat şi încă acel gen de bărbat care nu poate înţelege. În fiecare clipă m-ai făcut să violez un principiu ce-mi era drag. Mă dispreţuiesc pentru sentimentele nutrite faţă de un bărbat care mă iubea în vreme ce era logodit cu alta. Să nu-ţi închipui că mă măgulea. Era detestabil şi totuşi ţi-am îngăduit să afli că te iubesc. Da, chiar am *încercat* să te fac să mă iubeşti — în mod ipocrit, crud, trădător.

— Nu a trebuit să te străduieşti prea mult ! zise Colville cu un soi de resemnare în faţa sorţii.

— Oh, nu ; erai pregătit pentru orice aluzie. I-aş fi putut spune de dragul ei însăşi că nu te iubea, dar ar fi fost şi de dragul meu ; şi ţi-aş fi putut spune şi dumitale, dacă mi-ai fi fost indiferent şi-aş fi ştiut că-ţi sînt indiferentă. Cel puţin conştiinţa acestui fapt am salvat-o de la ruină.

— Nu găsesc că-i o comoară foarte preţioasă. Aş fi preferat să fi salvat conştiinţa faptului de a fi fost sinceră, chiar în avantajul dumitale.

— Îndrăzneşti să-mi faci reproşuri, Theodore Colville ? Dar poate că merit pînă şi asta.

— Nu, Lina, în mod sigur nu meriţi o răutate din partea mea ; dar nu vrei să mă asculţi înainte de a pleca ?

Doamna Bowen se prăbuşi într-un fotoliu în semn de aprobare. Se aşeză şi el. Avea obscura impresie că ar fi putut vorbi mai bine dacă i-ar fi luat mîna, dar nu se aventură să-i ceară această favoare. Se mulţumi să-şi

concentreze privirea asupra chipului ei — o pîlpîire palidă într-un difuz contur întunecat.

— Vreau să te asigur, Lina — Lina, iubirea mea, comoara mea, cum îţi voi spune pentru prima şi ultima oară ! — că *înţeleg* totuşi cu toată subtilitatea şi profunzimea pe care le doreşti, tot ceea ce ai spus şi tot ceea ce ai lăsat neexprimat. Înţeleg cît este de înalt şi pur idealul dumitale de datorie şi cît de eroic, de îngereşte te-ai luptat să-l îndeplineşti, zdrobită cum erai de la început de egoismul meu stupid şi lipsit de tact. Vreau să mă crezi, iubita mea — te rog să mă ierţi ! — că dacă n-am înţeles totul la vremea aceea, înţeleg *acum* şi că preţuiesc iubirea pe care mi-ai refuzat-o cu mult mai presus decît orice iubirea mi-ai fi putut dărui cu preţul pierderii respectului de sine. Nu este ceva logic — mă tem că sună mai curînd absurd — dar ştii ce vreau să spun. Eşti mai desăvîrşită, mai frumoasă pentru mine decît oricare altă fiinţă de pe lume şi accept orice soartă îmi vei hărăzi. Nu te-aş cuceri contra voinţei dumitale, nici de mi-ar sta în putere. Eşti sacră pentru mine. Dacă spui că trebuie să ne despărţim, ştiu că vorbeşti cu un discernămînt superior şi mă supun. Am să încerc să mă consolez cu gîndul la iubirea dumitale, dacă nu te pot avea pe dumneata. Da, mă supun.

Instinctul său de a nu forţa nimic îl servise mai bine decît arta cea mai subtilă. Supunerea era apărarea cea mai bună. Se ridică avînd cu adevărat un aer demn şi se ridică şi ea.

— Să-ţi aminteşti, îi mai spuse el, că am recunoscut toate lucrurile de care mă învinuieşti şi că mi-am mărturisit întreaga vină pe care mi-ai aruncat-o în faţă şi că m-am plecat în faţa dreptăţii a ceea ce ai hotărît, pentru că aşa ai hotărît dumneata.

Întinse mîna, luîndu-i-o pe a ei, ce atîrna inertă pe lîngă trup.

— Ai perfectă dreptate ; adio !

Colville ezită un moment, apoi cuteză :

— Îmi îngădui să te sărut, Lina ?

O trase spre el, iar ea-i îngădui să o sărute pe buze.

— Adio, șopti ea. Pleacă...

— Plec.

Din bucătărie, năvăli în cameră Effie Bowen :

— Nu ne luați la...

Se opri și se întoarse către mama ei : nu, nu trebuia să-i amintească domnului Colville de invitație, asta exprima gestul ei.

Colville refuză să spună ceva. Nu voia să profite de acest prilej și să încerce a îndupleca inima mamei exploatînd sentimentele copilului, deși era, fără îndoială, tentat să prelungească situația cît mai mult posibil. Poate că doamna Bowen intui atît tentația cît și reținerea.

— Spune-i, zise ea, întorcîndu-se.

— Nu pot merge cu tine astă seară, Effie, îi spuse el, aplecîndu-se pentru a-i primi sărutul întrebător. Eu am să... plec și trebuie să-mi iau rămas bun.

Solemnitatea vocii lui o sperie :

— Plecați ! repetă ea.

— Da... plec din Florența. Mă tem că n-am să te mai văd niciodată.

Fetița se întoarse din nou către mama ei, care stătea nemișcată . Apoi, ca și cum întreaga catastrofă i s-ar fi relevat brusc, își ascunse fața la pieptul ei.

— Nu pot *îndura !* exclamă ea printre suspine ; iar plînsul ei reținut spunea mai mult decît o furtună de țipete și rugăciuni.

Colville șovăi.

— Oh, trebuie să rămîi ! zise Lina pe un ton ce exprima disprețul de sine al unei femei care abdică de la idealul său.

XXIV

În momentele de frivolitate pe care cei mai ingrați bărbați și le permit cu cele mai severe soții, lui Colville i se întîmpla, după căsătorie, s-o acuze pe Lina că nu intenționase nici o clipă să-l alunge, ci urmărise doar, conform unui canon disciplinar, să se mărite cu el după ce-i va fi pus la încercare supunerea și spiritul de sacrificiu. Spunea că dacă apariția lui Effie nu fusese un *coup de théâtre* [1] pusă la cale dinainte, oricum reprezentase un incident fără importanță. Dacă nu apărea ea în clipa aceea, ar fi născocit mama ei alt pretext pentru a-l reține. Este un punct de vedere asupra căruia nu am pretenția să mă pot pronunța. Știu doar că s-au căsătorit la începutul lui iunie în fața sindicului Florenței, care și-a înnodat în acest scop o eșarfă tricoloră în jurul pîntecoasei sale talii și nu a arătat nicicînd mai patern sau mai venerabil ca atunci cînd a consfințit unirea lor din partea Statului Italian. Nu trebuie să ne închipuim că ritualul civil, pe care domnul Colville l-ar fi găsit suficient, ar fi mulțumit-o și pe doamna Colville. Ceremonia religioasă a avut loc la capela engleză, ajutorul de paroh oficiind în absența titularului, care părăsise deja orașul.

Venerabilul domn Waters a condus mireasa la altar, iar după aceea a mers acasă la Palazzo Pinti ca unic și deosebit de onorat invitat al mesei lor de nuntă, în vederea căreia Effie Bowen s-a dus cu Colville la Giacosa pentru a comanda personal înghețate. Nu și-a regretat niciodată alegerea tatălui vitreg, deși, cînd Colville a întrebat-o

[1] *Coup de théâtre :* lovitură de teatru (fr.).

dacă îl dorea în acea postură, ea a avut un moment de ezitare pînă să se împace cu ideea. În ceea ce-l privea pe el, nu avea nici un fel de temeri. Uneori s-a văzut obiectul unor mici gelozii din partea fetiței, dar rezolvînd întotdeauna controversele dintre ea și mamă în favoarea celei dintîi, a reușit să o convingă de lipsa de temei a oricărei suspiciuni.

Netulburați de vreun inconvenient social, soții Colville își petrecură vara în Palazzo Pinti. Mai înainte să se întoarcă din *villegiature* [1] ceilalți rezidenți, ei se îndreptaseră însă spre sud, iar acum se găsesc la Roma, unde, ajungînd ca un cuplu căsătorit, nu-i întreabă și nu se interesează nimeni de trecutul lor.

Trebuie să fim cinstiți însă și să recunoaștem că afacerea cu Imogene era pentru ei grăuntele de nisip din ochi. Nu era vina nimănui, sau nu într-o măsură prea mare ; chiar și doamna Colville o recunoaște. Se întîmplase pur și simplu, dar ar fi fost de preferat să nu se fi întîmplat.

În iarna trecută, totuși, doamna Colville primi o scrisoare de la doamna Graham, ce le dădea un licăr de speranță, dacă nu o certitudine : „Într-una din zilele trecute a venit domnul Morton, petrecîndu-și la noi toată dimineața. Are o parohie la Erie și se aude că ar putea veni la Buffalo."

— Oh, deie Domnul ! se rugă Colville, cuprins brusc de evlavie.

— De ce ? întrebă soția sa.

— Păi, aș dori să se mărite.

— Tu nu mai ai nici o legătură cu ea.

Lui Colville îi trebui ceva timp să realizeze acest lucru.

[1] *Villegiature* : vacanțe sau reședințe la țară (it.).

— Nu, recunoscu el, dar tu ce crezi ?

— N-aș putea zice nimic. Sîntem niște ființe atît de naive ! Dacă un bărbat perseverează îndeajuns... Dar și de nu va fi domnul Morton, se va găsi un altul... o persoană *tînără*.

Colville se ridică și veni la ea, dînd roată măsuței cu micul dejun.

— Așa nădăjduiesc, zise el. Eu m-am căsătorit cu o persoană tînără și așa ar fi drept.

Atîta generozitate era irezistibilă.

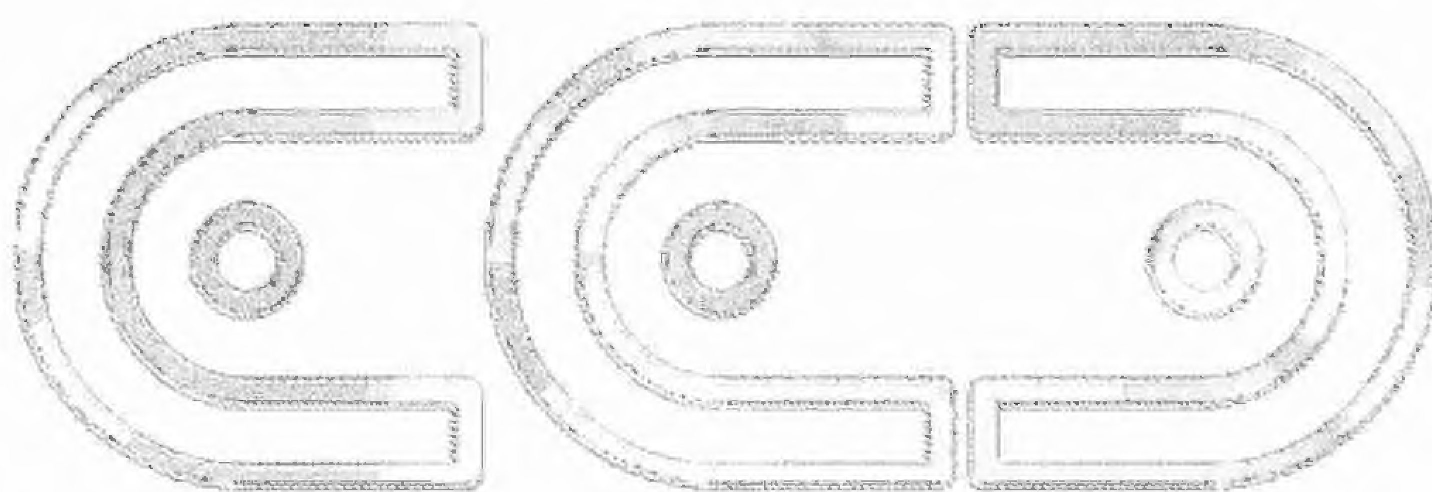
Lector : TUDOR PACURARU
Tehnoredactor : AURELIA ANTON

Bun de tipar : 17.X.1983
Coli ed. 18,57 ; Coli tipar : 11,5

Comanda nr. 80 839
Combinatul poligrafic „Casa Scînteii",
Piața Scînteii nr. 1, București,
Republica Socialistă România

Scanare și prelucrare digitală

de

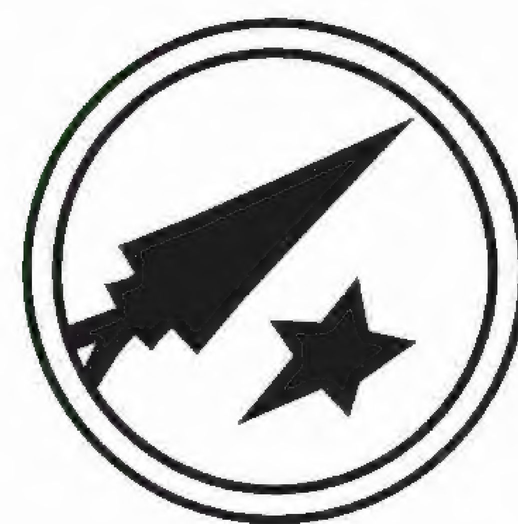

Anonim

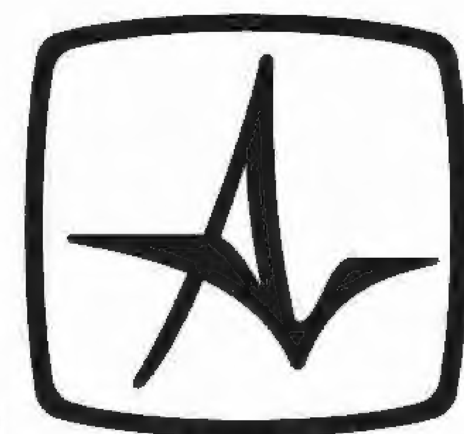
și

CAT Graur

Antwerpen

2024

